

**T.C.**  
**HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ**  
**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**  
**KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**



**TÜRK CEZA HUKUKUNDA DOLANDIRICILIK SUÇU**

**Fahriye AYBAR**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**GAZİANTEP-2024**



## LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU

### LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

**Kamu Hukuku** Anabilim Dalı Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi **Fahriye AYBAR** tarafından hazırlanan “**Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu**” başlıklı tez, **22/10/2024** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

| Görevi        | Unvanı, Adı ve Soyadı       | Kurumu/Üniversitesi         | İmzası: |
|---------------|-----------------------------|-----------------------------|---------|
| Tez Danışmanı | Doç. Dr. Ali Tanju SARIGÜL  | Hasan Kalyoncu Üniversitesi |         |
| Jüri Başkanı  | Doç. Dr. Ahmet BOZDAĞ       | Gaziantep Üniversitesi      |         |
| Jüri Üyesi    | Dr. Öğr. Üyesi Hakan GÜNDÜZ | Hasan Kalyoncu Üniversitesi |         |

**Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.**

**Doç. Dr. Ufuk AKBAŞ**  
Enstitü Müdürü

## TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

## DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Fahriye AYBAR

Tarih: 22.10.2024

**HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ**  
**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**  
**KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

**TÜRK CEZA HUKUKUNDA DOLANDIRICILIK SUÇU**

**Fahriye AYBAR**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Danışman**

**Doç. Dr. Ali Tanju SARIGÜL**

**ÖZET**

Türk ceza hukukunda dolandırıcılık suçu adlı yüksek lisans tez çalışması giriş ve sonuçla beraber beş bölümden meydana gelmektedir. Çalışmamızda Türk ceza hukukunda dolandırıcılık suçunun ve hileli hareketlerin ne şekilde gerçekleştiği ve hangi durumlarda nitelikli hallerin meydana geldiği ifade edilmiştir. Dolandırıcılık suçunu seçmemizi etkileyen neden, günümüzde teknolojinin hızla ilerlemesiyle beraber daha fazla işlenen bir suç olmasından dolayı ilginizi çekmesidir. Yargıtay, Bölge Adliye Mahkemesi kararları ve doktrin çerçevesinde dolandırıcılık suçunu ve hileli hareketlerin uygulamadaki görünümleriyle birlikte basit hal, nitelikli hal kapsamında incelenerek uygulamada görüş ayrılıkları olan konular üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

Yüksek lisans tezimizde, dolandırıcılık suçunun suç genel kuramında belirtilen sistemli bir çerçevede ifade edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda, ikinci bölümde dolandırıcılık suçunun tarihsel gelişimi ve unsurlarından söz edilmiş ve suç genel teorisi çerçevesinde incelenerek ifade edilmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde ise, dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, suçun özel görünüş şekilleri, yaptırım, muhakeme usulü ve uzlaştırma kapsamında dolandırıcılık suçu işlenmiştir. Daha sonrasında dolandırıcılık suçunun benzer suçlarla karşılaştırılması yapılarak aralarındaki ayrım ortaya konulmaya çalışılmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Dolandırıcılık, Mal varlığı, Hileli davranış, Yanıltıcı, Türk Ceza Kanunu

**HASAN KALYONCU UNIVERSITY**  
**GRADUATE EDUCATION INSTITUTE**  
**DEPARTMENT of PUBLIC LAW**

**FRAUD CRIME IN TURKISH CRIMINAL LAW**

**Fahriye AYBAR**

**MASTER'S THESIS**

**Advisor**

**Assoc. Prof. Dr. Ali Tanju SARIGÜL**

**ABSTRACT**

The master's thesis study titled Fraud in Turkish Criminal Law consists of five sections including introduction and conclusion. In our study, it is stated how the crime of fraud and fraudulent acts occur in Turkish criminal law and in which cases qualified cases occur. The reason why we chose the crime of fraud is that it attracts our attention because it is a crime that is committed more frequently with the rapid advancement of technology today. Within the framework of the decisions of the Supreme Court, Regional Court of Justice and doctrine, the crime of fraud and fraudulent acts are examined within the scope of simple and qualified cases together with their appearances in practice and an effort is made to focus on the issues where there are disagreements in practice.

In our master's thesis, it is aimed to express the crime of fraud within a systematic framework specified in the general theory of crime. In this direction, in the second section, the historical development and elements of the crime of fraud are mentioned and it is tried to be expressed by examining it within the framework of the general theory of crime. In the third section, the qualified cases of the crime of fraud are explained. In the fourth section, the crime of fraud is committed within the scope of special appearance forms of the crime, sanction, procedure of trial and reconciliation. Afterwards, the crime of fraud was compared with similar crimes and an attempt was made to distinguish between.

**Keywords:** Fraud, Assets, Fraudulent behavior, Misleading, Turkish Penal Code

## ÖN SÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca; yardımını, zamanını, ilgisi ve birikimini esirgemeyen, bu süreçteki en büyük destekçim değerli tez danışmanım Doç. Dr. Ali Tanju Sarıgül'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Değerli görüşleriyle tezime katkıda bulunan tez savunma jüri üyeleri saygıdeğer Doç. Dr. Ahmet Bozdağ ile Dr. Öğr. Üyesi Hakan Gündüz hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Beni bugünlere getiren, bana inanan kıymetli annem ve kıymetli babama, her zaman varlıklarını yanımda hissettiğim sevgili abim ve kardeşlerime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Fahriye AYBAR

Gaziantep- 2024

## İÇİNDEKİLER

|                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| ÖZET.....                                                                                        | iv  |
| ABSTRACT .....                                                                                   | v   |
| ÖN SÖZ.....                                                                                      | vi  |
| İÇİNDEKİLER.....                                                                                 | vii |
| SİMGELER VE KISALTMALAR.....                                                                     | xii |
| 1. GİRİŞ.....                                                                                    | 1   |
| 2. DOLANDIRICILIK SUÇUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ VE UNSURLARI .....                                   | 3   |
| 2.1 Genel Olarak.....                                                                            | 3   |
| 2.2. Dolandırıcılık Suçunun Tarihsel Gelişimi .....                                              | 4   |
| 2.3. Karşılaştırılmalı Hukukta Dolandırıcılık Suçu .....                                         | 5   |
| 2.4. Korunan Hukuki Değer .....                                                                  | 7   |
| 2.5. Suçun Maddi Unsurları.....                                                                  | 8   |
| 2.5.1 Fail .....                                                                                 | 8   |
| 2.5.2. Mağdur .....                                                                              | 10  |
| 2.5.3. Suçun Konusu .....                                                                        | 11  |
| 2.5.4. Fiil (Hareket).....                                                                       | 13  |
| 2.5.4.1. Hile Kavramı .....                                                                      | 14  |
| 2.5.4.2. Hileli Hareketlerin Görünüşleri .....                                                   | 17  |
| 2.5.4.2.1. Mağdurun Denetim Olanağı ile Alakalı Görünüşleri .....                                | 17  |
| 2.5.4.2.2. Finans Piyasasının Hilenin Konusunu Oluşturduğu Hal (Forex Dolandırıcılığı) .....     | 19  |
| 2.5.4.2.3. Evlenme Vaadiyle Kişinin Aldatılmasında Dolandırıcılık Suçunun Oluşumuna Etkisi ..... | 20  |
| 2.5.4.2.4. Kartopu Piramitsel Dolandırıcılık .....                                               | 22  |
| 2.5.4.2.5. Kripto Varlık Dolandırıcılığı .....                                                   | 23  |
| 2.5.5. Netice .....                                                                              | 26  |
| 2.5.5.1. Genel Olarak .....                                                                      | 26  |
| 2.5.5.2. Yarar Kavramı.....                                                                      | 26  |
| 2.5.5.3. Yararın Haksız Olması .....                                                             | 27  |
| 2.5.5.4. Mağdurun ya da Diğer Bir Kişinin Zararına Yarar Sağlanması.....                         | 29  |
| 2.5.6. Nedensellik Bağı.....                                                                     | 30  |

|                                                                                                                                                                                                                             |           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 2.6. Suçun Manevi Unsuru .....                                                                                                                                                                                              | 31        |
| 2.7. Hukuka Aykırılık Unsuru .....                                                                                                                                                                                          | 33        |
| 2.8. Şahsi Cezasızlık Sebebi veya Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep....                                                                                                                                     | 35        |
| <b>3. DOLANDIRICILIK SUÇUNUN NİTELİKLİ HALLERİ .....</b>                                                                                                                                                                    | <b>36</b> |
| 3.1. Suçun Dini İnanç ve Duyguların İstismar Edilmesi Suretiyle İşlenmesi .....                                                                                                                                             | 36        |
| 3.1.1. Din, İnanç ve İstismar Kavramları .....                                                                                                                                                                              | 37        |
| 3.1.2. Dini İnanç ve Duyguların İstismar Etme Fiillerinin Günlük Yaşamdaki Görünümleri .....                                                                                                                                | 38        |
| 3.2. Kişinin İçinde Bulunduğu Tehlikeli Durum veya Zor Şartlardan Yararlanmak Suretiyle Dolandırıcılık.....                                                                                                                 | 40        |
| 3.2.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                                   | 40        |
| 3.2.2. Tehlikeli Durum veya Zor Şart Kavramları .....                                                                                                                                                                       | 41        |
| 3.2.3. Farazi Tehlike Yaratmanın Nitelikli Halin Varlığı Kapsamında Değerlendirilmesi .....                                                                                                                                 | 42        |
| 3.2.4. Kişinin İçerisinde Yer Aldığı Tehlikeli Hal ya da Zor Koşullardan Yararlanmak Suretiyle Dolandırıcılık Suçunun Günlük Yaşamdaki Görünümleri .....                                                                    | 43        |
| 3.3. Kişinin Algılama Yeteneğinin Zayıflığından Yararlanmak Suretiyle Dolandırıcılık....                                                                                                                                    | 44        |
| 3.4. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının, Kamu Meslek Kuruluşlarının, Siyasi Parti, Vakıf veya Dernek Tüzel Kişiliklerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık.....                                                  | 47        |
| 3.4.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                                   | 47        |
| 3.4.2. Kamu Kurumu .....                                                                                                                                                                                                    | 47        |
| 3.4.3. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları .....                                                                                                                                                                   | 48        |
| 3.4.4. Siyasi Partiler, Vakıflar ve Dernekler .....                                                                                                                                                                         | 49        |
| 3.4.5. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Araç Olarak Kullanılması .....                                                                                                                                                          | 50        |
| 3.4.6. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının, Kamu Meslek Kuruluşlarının, Siyasi Parti, Vakıf veya Dernek Tüzel Kişiliklerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık Suçunun İşlenmesinin Uygulamadaki Görünümleri ..... | 50        |
| 3.5. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Zararına Dolandırıcılık .....                                                                                                                                                             | 52        |
| 3.5.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                                   | 52        |
| 3.5.2. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Zararına Dolandırıcılığın Uygulamadaki Görünüşleri .....                                                                                                                                | 53        |
| 3.6. Bilişim Sistemleri, Banka veya Kredi Kurumlarının Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık.....                                                                                                               | 56        |
| 3.6.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                                   | 56        |
| 3.6.2. Bilişim Sistemlerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık Suçu ....                                                                                                                                    | 57        |
| 3.6.3. Banka veya Kredi Kurumlarının Araç Olarak Kullanılması.....                                                                                                                                                          | 61        |
| 3.7. Basın ve Yayın Araçlarının Sağladığı Kolaylıktan Yararlanmak Suretiyle Dolandırıcılık.....                                                                                                                             | 62        |

|                                                                                                                                                                                                              |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 3.7.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                    | 62 |
| 3.7.2. Basın ve Yayın Araçları.....                                                                                                                                                                          | 62 |
| 3.7.3. Gazete, Dergi veya Televizyon İlanı Yoluyla Dolandırıcılık .....                                                                                                                                      | 63 |
| 3.7.4. İlanda Belirtilen Eşyanın Hiç Gönderilmemesi veya Değersiz Başka Bir Ürün<br>Gönderilmesi Suretiyle Dolandırıcılık .....                                                                              | 65 |
| 3.8. Tacir veya Şirket Yöneticisi Olan ya da Şirket Adına Hareket Eden Kişilerin Ticari<br>Faaliyetleri Sırasında; Kooperatif Yöneticilerinin Kooperatifin Faaliyeti Kapsamında<br>Dolandırıcılık.....       | 66 |
| 3.8.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                    | 66 |
| 3.8.2. Tacir, Ticaret Şirketi ve Kooperatif Kavramları.....                                                                                                                                                  | 66 |
| 3.8.3. Dolandırıcılığın Tacir veya Şirket Yöneticisi ya da Şirket Adına Hareket Eden Bir<br>Kişi Tarafından Ticari Faaliyet Esnasında İşlenmesi .....                                                        | 67 |
| 3.8.4. Dolandırıcılığın Kooperatif Yöneticileri Tarafından Kooperatifin Faaliyeti<br>Çerçevesinde İşlenmesi.....                                                                                             | 68 |
| 3.9. Serbest Meslek Sahibi Kişiler Tarafından, Mesleklerinden Dolayı Kendilerine Duyulan<br>Güvenin Kötüye Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık .....                                                       | 69 |
| 3.9.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                    | 69 |
| 3.9.2. Nitelikli Hal ile İlgili Dolandırıcılık Fiilleri .....                                                                                                                                                | 70 |
| 3.10. Dolandırıcılığın Banka veya Diğer Kredi Kurumlarınca Tahsis Edilmemesi Gereken<br>Bir Kredinin Açılmasını Sağlamak Maksadıyla İşlenmesi.....                                                           | 71 |
| 3.10.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                   | 71 |
| 3.10.2. Banka veya Diğer Kredi Kurumları .....                                                                                                                                                               | 72 |
| 3.10.3. Banka ya da Başka Kredi Kurumlarınca Tahsis Edilmemesi Gereken Bir Kredinin<br>Açılmasını Sağlamak Amacıyla Dolandırıcılığın Uygulamadaki Görünüşleri.....                                           | 72 |
| 3.11. Sigorta Bedelini Almak Maksadıyla Dolandırıcılık .....                                                                                                                                                 | 74 |
| 3.11.1 Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                    | 74 |
| 3.11.2. Sigorta Bedelini Almak Maksadıyla Dolandırıcılık Fiilleri.....                                                                                                                                       | 75 |
| 3.12. Kişinin Kendisini Kamu Görevlisi veya Banka, Sigorta ya da Kredi Kurumlarının<br>Çalışanı Olarak Tanıtması veya Bu Kurum ve Kuruluşlarla İlişkili Olduğunu Söylemesi<br>Suretiyle Dolandırıcılık ..... | 77 |
| 3.12.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                   | 77 |
| 3.12.2. TCK'nın 158/1-L Maddesinin Uygulamadaki Görünüşleri .....                                                                                                                                            | 78 |
| 3.13. Kamu Görevlileriyle İlişkinin Olduğundan, Onlar Nezdinde Hatırı Sayıldığından<br>Bahisle ve Belli Bir İşin Gördürüleceği Vaadiyle Dolandırıcılık.....                                                  | 80 |
| 3.13.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                   | 80 |
| 3.13.2. TCK'nın 158/2. Maddesinin Uygulamadaki Görünüşleri .....                                                                                                                                             | 80 |
| 3.14. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişi Tarafından Birlikte veya Suçun, Suç İşlemek İçin<br>Teşkil Edilmiş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi Hali.....                                                | 81 |
| 3.14.1. Genel Olarak .....                                                                                                                                                                                   | 81 |

|                                                                                                                                   |            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 3.14.2. Dolandırıcılık Suçunun, Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi.....                 | 82         |
| 3.15. Daha Az Cezayı Gerektiren Nitelikli Hal.....                                                                                | 83         |
| 3.15.1. Genel Olarak .....                                                                                                        | 83         |
| 3.15.2. Dolandırıcılık Suçunun Bir Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağın Tahsili Amacıyla İşlenmesi Halleri .....                      | 83         |
| <b>4. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ, YAPTIRIM VE MUHAKEME USULÜ, DOLANDIRICILIK SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRILMASI.....</b> | <b>85</b>  |
| 4.1. Suçun Özel Görünüş Şekilleri .....                                                                                           | 85         |
| 4.1.1. Teşebbüs .....                                                                                                             | 85         |
| 4.1.1.1. Genel Olarak .....                                                                                                       | 85         |
| 4.1.1.2. Dolandırıcılık Suçuna Teşebbüs.....                                                                                      | 86         |
| 4.1.1.3. Gönüllü Vazgeçme.....                                                                                                    | 86         |
| 4.1.2. İştirak .....                                                                                                              | 88         |
| 4.1.2.1. Genel Olarak.....                                                                                                        | 88         |
| 4.1.2.2. İştirak Halinde Dolandırıcılık Suçunun İşlenmesi .....                                                                   | 89         |
| 4.1.3. İçtima .....                                                                                                               | 90         |
| 4.1.3.1. Gerçek İçtima .....                                                                                                      | 90         |
| 4.1.3.2. Zincirleme Suç.....                                                                                                      | 91         |
| 4.1.3.3. Zincirleme Suç Hükümlerinin Dolandırıcılık Suçu Bakımından Değerlendirilmesi.....                                        | 91         |
| 4.1.3.4. Fikri İçtima.....                                                                                                        | 92         |
| 4.1.3.4.1. Aynı Neviden Fikri İçtima ve Dolandırıcılık .....                                                                      | 92         |
| 4.1.3.4.2. Farklı Neviden Fikri İçtima ve Dolandırıcılık.....                                                                     | 93         |
| 4.2. Yaptırım ve Güvenlik Tedbirleri .....                                                                                        | 93         |
| 4.3. Muhakeme Usulü.....                                                                                                          | 95         |
| 4.4. Uzlaştırma.....                                                                                                              | 96         |
| 4.5. Görevli ve Yetkili Mahkeme .....                                                                                             | 97         |
| 4.6. Dolandırıcılık Suçunun Benzer Suçlarla Karşılaştırılması .....                                                               | 99         |
| 4.6.1. Dolandırıcılık Suçu – Hırsızlık Suçu .....                                                                                 | 99         |
| 4.6.2. Dolandırıcılık Suçu – Güveni Kötüye Kullanma Suçu.....                                                                     | 101        |
| 4.6.3. Dolandırıcılık Suçu – Yağma Suçu.....                                                                                      | 102        |
| 4.6.4. Dolandırıcılık Suçu – İkna Suretiyle İrtikâp Suçu .....                                                                    | 103        |
| 4.6.5. Dolandırıcılık Suçu – Zimmet Suçu .....                                                                                    | 104        |
| 4.6.6. Dolandırıcılık Suçu – Nüfuz Ticareti Suçu.....                                                                             | 105        |
| <b>5. SONUÇ .....</b>                                                                                                             | <b>107</b> |

|                       |            |
|-----------------------|------------|
| <b>KAYNAKÇA .....</b> | <b>110</b> |
| <b>ÖZGEÇMİŞ.....</b>  | <b>114</b> |



## SİMGELER VE KISALTMALAR

|             |   |                                 |
|-------------|---|---------------------------------|
| <b>AİHM</b> | : | Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi  |
| <b>AİHS</b> | : | Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi |
| <b>AYM</b>  | : | Anayasa Mahkemesi               |
| <b>BM</b>   | : | Birleşmiş Milletler             |
| <b>BAM</b>  | : | Bölge Adliye Mahkemesi          |
| <b>C.</b>   | : | Cilt                            |
| <b>CD</b>   | : | Ceza Dairesi                    |
| <b>CMK</b>  | : | Ceza Muhakemesi Kanunu          |
| <b>CGK</b>  | : | Ceza Genel Kurulu               |
| <b>ÇKK</b>  | : | Çocuk Koruma Kanunu             |
| <b>DEÜ</b>  | : | Dokuz Eylül Üniversitesi        |
| <b>E.</b>   | : | Esas                            |
| <b>K.</b>   | : | Karar                           |
| <b>KİT</b>  | : | Kamu İktisadi Teşebbüsü         |
| <b>m.</b>   | : | Madde                           |
| <b>s.</b>   | : | Sayfa                           |
| <b>S.</b>   | : | Sayı                            |
| <b>SGK</b>  | : | Sosyal Güvenlik Kurumu          |
| <b>SSÇ</b>  | : | Suçta Sürüklenen Çocuk          |
| <b>SPK</b>  | : | Sermaye Piyasası Kanunu         |
| <b>T.</b>   | : | Tarih                           |
| <b>TCK</b>  | : | Türk Ceza Kanunu                |
| <b>TDK</b>  | : | Türk Dil Kurumu                 |
| <b>TMK</b>  | : | Türk Medeni Kanunu              |
| <b>TTK</b>  | : | Türk Ticaret Kanunu             |
| <b>vb.</b>  | : | ve benzeri                      |
| <b>YCGK</b> | : | Yargıtay Ceza Genel Kurulu      |
| <b>YÖK</b>  | : | Yükseköğretim Kurulu            |

## 1. GİRİŞ

Ceza hukukunun amacı, sosyal hayatın sürdürülmesi bakımından kişilerin sahip olduğu hakları saldırılara karşı korumaktır. Koruma altına alınan bu hukuki haklara karşı gelebilecek saldırıları engellemek, saldırının meydana gelmesi halinde bozulan hukuk düzenini yeniden eski haline getirmek amacındadır. Toplum içerisinde sistemli hale getirilen bu düzenin bozulması durumunda ceza yaptırımının bir aracı olarak devletin cebri gücü ile bozulan hukuk düzeni yeniden oluşturulmaktadır. Ceza hukuku üstlenmiş olduğu hukuki hakları koruma görevini, cezayı araç kılarak gerçekleştirir.

Dolandırıcılık suçu, ceza hukuku bakımından korunan ve bozulduğu an devletin gücüyle karşılaşılan haklardan biri olan malvarlığına yönelik işlenen suçlardandır. Dolandırıcılık suçu temel olarak, malvarlığı ile ilgili olan ve mülkiyet hakkı ile ilişkili olan bir suçtur. Bu sebeple korunması gereken hukuki haklardan biri olan ve kişinin temel haklarının ayrılmaz bir parçasını oluşturan malvarlığı ve mülkiyet haklarının ceza hukuku bakımından korunması gerekmektedir. Malvarlığı hakkı, mülkiyet hakkının bir sonucu olarak Anayasanın 35 ve 44. maddelerinde düzenlenmiştir.

Malvarlığına yönelik suçların ceza kanunlarıyla koruma altına alınması Anayasa’da belirtilen bir yükümlülüktür. Dolandırıcılık suçu da malvarlığı hakkı ve irade hürriyetini koruma altına alma amacını içeren bir suçtur. Dolandırıcılık suçuna konu olan fiiller günümüzde zaman geçtikçe farklı şekillerde ve olaylarla karşımıza çıkmaktadır. Dolandırıcılık fiillerinde meydana gelen bu farklılıklar nitelikli hallerinin de sayısını arttırmaya sebep olmuştur. Objektif olarak dolandırıcılık suçunun unsurlarının kesin bir şekilde belirlenmesi önemlidir. Basit dolandırıcılık suçunun uzlaştırma kapsamında olması, nitelikli hallerinin de cezasının üç seneden başladığı dikkate alındığında hangi fiilin hangi maddeyi ihlal ettiğinin bilinmesi, uygulamada farklılıklar çıkmaması açısından çok önemlidir.

Türk Ceza Kanunu düzeninde dolandırıcılık suçunun özgün hali, yayımlanmış eserlerde ayrıntılı bir biçimde irdelenmişken nitelikli halleri üzerinde bu kadar derinlemesine bir inceleme yapılmamıştır. Fakat yaşadığımız çağda teknolojinin ilerlemesiyle beraber siber düzen olan internet aracılığıyla birtakım dolandırıcılık suçları işlenmekte olup bu suçların, Türk ceza hukuku düzeninde hukuki anlaşmazlık kapsamına girip girmediği konusunda uyuşmazlıklar meydana gelmektedir. Özellikle günümüzde yaygın olan kripto paralar, bitcoin gibi yatırım yorumlama uygulamalarından yararlanılmasıyla bu uygulamalardaki rizikolu fiillerin sonuçlarının suç meydana getirip getirmeyeceği de önemli bir konudur.

Tezimizin asıl amacı; toplumda yerleşmiş güven unsurunu hileli hareketlerden yararlanarak ihlal eden kişilerin fiillerinin hangilerinin dolandırıcılık suçu kapsamına girdiği, doktrin ve Yargıtay kararları çerçevesinde ifade edilmek istenmiştir. Uyuşmazlık içeren konuların hangileri olduğu, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi kararları çerçevesinde tartışmalara yer verilmiştir.

Türk ceza hukukunda dolandırıcılık suçu; malvarlığına karşı işlenen suçlar bölümünde ifade edilmektedir. Dolandırıcılık suçunun basit hali TCK’nın 157. maddesinde, nitelikli halleri ise TCK’nın 158. maddesinde açıklanmaktadır. Ayrıca TCK’nın 158. maddesinin 3. fıkrasında nitelikli hal düzenlenmiştir. Dolandırıcılık suçunda daha az cezayı gerektiren nitelikli hal TCK’nın 159. maddesinde düzenlenmektedir. Türk ceza hukuku düzeninde mülkiyet hakkına

zarar verilmesi; yağma, hırsızlık, mala zarar verme, güveni kötüye kullanma, dolandırıcılık gibi suçlarla gerçekleştirilmektedir. Fazla nitelikli hale sahip olan dolandırıcılık suçunda hileli hareketlerin değişikliğe uğramaya elverişli olduğu gözlemlenmektedir. Aldatma niteliğine haiz fiillerin yapılma şeklinin farklı olması ve teknolojinin hızlı ilerlemesiyle beraber, ifade edilen maddelerin daha fazla farklılığa uğrayacağını göstermektedir.

Tez çalışmamızda, giriş bölümünden sonra ikinci bölümde dolandırıcılık suçunun tarihsel gelişimi ve unsurları açıklanmış ardından karşılaştırmalı hukuk bakımından dolandırıcılık suçu ifade edilmiş, devamında dolandırıcılık suçunun korunan hukuki değeri, fail, mağdur, suçun konusu, fiil ve neticesi anlatılmaya çalışılmıştır. Fiil unsuru, alt başlıklara ayrıldığında hile kavramı uygulamadaki görünüşleriyle detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Devamında dolandırıcılık suçunun manevi unsuru ve hukuka aykırılık unsuru, şahsi cezasızlık sebebi veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep belirtilmiştir. Tezin üçüncü bölümünde, dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri ayrıntılı bir biçimde Yargıtay kararları ve doktrindeki görüşlerle beraber ifade edilmiştir. Dördüncü bölümde ise suçun özel görünüş şekilleri, uzlaştırma, yaptırım, muhakeme usulü, görevli ve yetkili mahkeme konularında açıklamalara yer verilmiştir. Daha sonrasında dolandırıcılık suçunun benzer suçlarla karşılaştırılmaları yapılarak aralarındaki farklar ortaya koyulmuştur.

## 2. DOLANDIRICILIK SUÇUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ VE UNSURLARI

### 2.1 Genel Olarak

Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan hile, düzen, kandırma anlamındaki “dolan” kelimesinin kökünden türemiş bir sözcük olan dolandırıcılığın anlamı; “*birini aldatarak mal veya parasını almaktır*”<sup>1</sup>. Dolandırıcı, diğer insanları kandırarak onlara ait olan şeyleri alan kişidir. Onlara ait olan şeyleri zor kullanarak almamaktadır. Dolandırdığı kimsenin ona ait olan eşyasını mağdurun fesada uğramış rızası çerçevesinde almaktadır. Ancak, mağdur yapılan hareketi öngörebilse kendisine ait olan şeyi dolandırıcıya vermeyecektir. Bu sebeple, hileli davranışları sergileyip yarar sağlayan kişi dolandırıcı olarak adlandırılmaktadır.

Dolandırıcılık suçunun temel hali, TCK’nın özel hükümler kısmının kişilere karşı suçlar başlıklı ikinci bölümünde malvarlığına karşı suçlar başlıklı onuncu bölümün 157. maddesinde<sup>2</sup> düzenlenmektedir.

Hukuki perspektiften yorumlandığında ise dolandırıcılık; bir kimsenin malvarlığıyla ilgili değerlerini ele geçirme amacı olan failin, bu maksadına ulaşmak için araç olarak hileden yararlanmaktadır. Araç niteliğindeki hileli hareketlere maruz kalan kişinin veya diğer bir kişinin zararına, failin kendisinin veya üçüncü bir kişinin menfaatine malvarlığıyla ilgili haksız bir yarar sağladığı suçtur. Bu suçta fail, kişiyi aldatma niteliğine haiz fiiller aracılığıyla kandırıp, o kimsenin ya da diğerinin malvarlığında zarara, bununla beraber kendisinin ya da üçüncü bir kimsenin malvarlığıyla ilgili bir menfaate neden olmaktadır<sup>3</sup>.

Dolandırıcılık suçu, Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında benzer şekilde açıklanmaktadır<sup>4</sup>.

Soyaslan dolandırıcılık suçunu: “*Başka bir kişinin mameleki haklarına dayalı değerlerini, hileli hareketlerle iradesini sakatlayarak gerçekleştirdiği hareketler olacak şekilde belirtmiştir.*”<sup>5</sup> Hafizoğulları/Özen ise “*Dolandırıcılık; gündelik insani bağlarda, ticari yaşamda, serbest ile yasak olanın ince sınırı, iyi niyet ilkelerinin çiğnenmesi olacak şekilde*”<sup>6</sup> ifade etmektedir.

<sup>1</sup> TDK, Türkçe Sözlük, [www.tdk.gov.tr](http://www.tdk.gov.tr), (Erişim Tarihi: 02.03.2023).

<sup>2</sup> TCK’nın 157. maddesi; “*Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası verilir.*”

<sup>3</sup> Tezcan, Durmuş/ Erdem, Mustafa Ruhan/ Önok, Murat; Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku, 21. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 765.

<sup>4</sup> “*Fail kendisi veya başkasına menfaat temin etmek maksadıyla bilerek ve isteyerek hileli davranışlar yapmalı, bu davranışlarla bir başkasına zarar vermeli, verilen zarar ile hareket arasında uygun illiyet bağı bulunmalı ve zarar da nesnel ölçüler göz önünde bulundurularak belirlenecek ekonomik bir zarar olmalıdır.*” Görüldüğü gibi dolandırıcılık suçunu diğer mal varlığına karşı işlenen suç tiplerinden farklı kılan konu, aldatma temeline dayanan bir suç olmasıdır. Birden çok hukuki konusu olan bu suç işlenirken, sadece mal varlığı zarar görmemekte, mağdurun veya suçtan zarar görenin iradesi de hileli davranışlarla yanıltılmaktadır. Madde gerekçesinde de aldatıcı nitelik taşıyan hareketlerle, kişiler arasındaki ilişkilerde var olması gereken iyi niyet ve güvenin bozulduğu, bu suretle kişinin irade serbestisinin etkilendiği ve irade özgürlüğünün ihlal edildiği vurgulanmıştır. YCGK; E. 2022/471, K. 2023/176, T. 22.03.2023. <https://lib.kazanci.com.tr/> (Erişim Tarihi: 22.05.2024)

<sup>5</sup> Soyaslan, Doğan; Ceza Hukuku Özel Hükümler, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 355.

<sup>6</sup> Hafizoğulları, Zeki/ Özen, Muharrem; Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar, 8. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 396.

Teknolojinin ilerlemesiyle, internet ve cep telefonlarının kullanımının yaygınlaşmasıyla beraber kişilerin birbiriyle haberleşmesi fazlaştığı gibi banka hesaplarına faillerin erişebilmeleri kolaylaşmıştır. Gündelik yaşamda teknolojinin hızlanmasının olumsuz bir sonucu olarak kişilerin iyi niyetini ihlal etme amacıyla olan failler, dolandırıcılık fiillerini usta bir şekilde yerine getirerek kişilerin malvarlıklarından haksız bir yarar sağlama amacındadırlar. Dolandırıcılık suçunun temel hali ve nitelikli hallerinin kanun metninde belirtilmesiyle beraber faillerin hileli hareketlerinin engellenmesi ve bu fiillerin cezasız kalmaması istenmektedir<sup>7</sup>.

## 2.2. Dolandırıcılık Suçunun Tarihsel Gelişimi

Dolandırıcılık suçunun tarihsel gelişimine baktığımızda; Roma hukukunda dolandırıcılık fiiline tamamıyla benzeyen bir suç çeşidiyle karşılaşılmadığı görülmektedir. Öğretide Roma hukukunda “*furtum*” terimi belgede sahtecilik, dolandırıcılık ve yalan ifade de bulunma suçlarını kapsayan bir terimdir. Digesta ve Instituones’de ifade edilen “*furtum*”, bir malın kullanılmasının ya da zilyetliğinin hileli bir biçimde ya da getiri amacıyla sağlanmasıdır. Bu sebeple *furtum* terimi, on dokuzuncu yüzyıla kadar özgün bir dolandırıcılık teriminin meydana gelmesine engel olmuştur. Tüm hileli suçlar için “*stellionatus*” ifadesi geçmektedir. Bu ifade dolandırıcılık suçu açısından en eski kavram olacak şekilde ifade edilmektedir<sup>8</sup>.

Orta Çağ Cermen Hukuku’nda, hileyle işlenen farklı suçlarla karşılaşılmaktadır. Örnek olarak, Caroline’de; paralarda ve dokümanlarda, ölçü ve terazide sahtecilik ve hile ile cezalandırılma olsa da terim olarak dolandırıcılık mevcut değildir<sup>9</sup>.

İslam hukukunda ve İslam hukukunun hayata geçtiği Osmanlı’da dolandırıcılık açık bir biçimde düzenlenmemiştir<sup>10</sup>. İslam ceza hukukunun temel mehası olan Kuran-ı Kerim’de dolandırıcılık suçunun cezası belirlenmemiştir. Bu sebeple İslam ceza hukukunda dolandırıcılık suçu için belirlenmiş bir ceza yoktur ve bu sebeple tazir<sup>11</sup> ile cezalandırılmaktadır<sup>12</sup>.

İslam hukukunda ilk olarak hırsızlık başta olmak üzere malvarlığına yönelik işlenen birtakım suçlar düzenlenmiştir. Bu suçlardan unsurları tamamen işlenmiş olan hırsızlık suçunda had cezası verilmekte, diğer suçlar açısından ise tazir cezası verilmektedir.

<sup>7</sup> Çelik, Mithat Ahmet; Dolandırıcılık Suçu, Altınbaş Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2022, s. 6.

<sup>8</sup> Tümerkan, Somay; Dolandırıcılık Suçu (Karşılıksız Çek Keşidesi Fiilleri), 1. Baskı, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1987, s. 2.

<sup>9</sup> Yırtımcı, Esra; Dolandırıcılık Suçu, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010, s. 7.

<sup>10</sup> Metin, Beril İrem; Dolandırıcılık Suçunun Nitelikli Halleri (TCK m.158/1), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2019, s. 4.

<sup>11</sup> “İslam Ceza Hukuku’nda, önceden belirtilmemiş olan veya belirtilmiş olup da cezaları gösterilmemiş olan suçlara verilecek cezayı yargıç tayin eder ve buna “ta ‘zir” adı verilir. Ta ‘zirle cezalandırılacak suçlarda yargıca büyük bir takdir hakkı bırakılmıştır. Yargıç isterse suçluya yalnız öğüt verir, onu azarlar, hapsedtirir, sürgüne yollar, yüzünü karalayarak teşhir ettirir, sopa attırır... Ancak yargıcın vereceği ceza aynı cinsten had cezasının en aşağı sınırına varmamalıdır. Had cezaları arasında zinada ve yol kesmede ölüm cezası bulunduğundan; ta ‘zir olarak ölüm cezası verilemez.” Üçok, Coşkun/ Mumcu, Ahmet/ Bozkurt, Gülnihal; Türk Hukuk Tarihi, 24. Baskı, Turhan Kitabevi, s. 99.

<sup>12</sup> Üçok, Coşkun; “Osmanlı Kanunnamelerinde İslam Ceza Hukukuna Aykırı Hükümler”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 1, Haziran, 1946, s. 130.

Bu sebeple, İslam hukukunda dolandırıcılık suçu ayrı bir suç olacak şekilde açıklanmamıştır. Fakat gerçek olaylar aracılığıyla dolandırıcılık suçunu meydana getiren fiillerin tazir cezası ile cezalandırıldığını ifade edebiliriz<sup>13</sup>.

Türk hukuku açısından dolandırıcılık açık bir biçimde ilk defa, 1274 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun'un 233. maddesinde<sup>14</sup> ifade edilmiştir. Dolandırıcılık suçunun temel şekli, 1926 tarihli 765 sayılı Ceza Kanunu'nun 503. maddesinde<sup>15</sup> yer verilmiştir<sup>16</sup>. Suçun hareket unsuru bir kişiyi aldatacak vasıfta kandırmak ve desise yapmak olarak belirtilmiştir. “Desise; çeşitli oyunlarla aldatmak anlamına gelmektedir”. (Metin, 2019: 5).

765 sayılı TCK'nın 503. maddesinde dolandırıcılık suçunun maddi unsuru olan fiil, bir kişiyi aldatabilecek nitelikte hile ve desise yapmak olarak belirtilmiştir<sup>17</sup>. 765 sayılı TCK düzenlemesine göre, dolandırıcılık suçunun maddi unsuru olan neticeyi, failin veya üçüncü bir kimsenin menfaatine “haksız bir yarar” sağlanması oluşturmaktadır. 765 sayılı TCK'nın 503. maddesinin 2. fıkrasında “mağdurda esasen var olan hatadan, hile ve desise kullanmak suretiyle yararlanarak” dolandırıcılık suçunun işlenebileceği öngörülmüşken, benzer bir düzenlemeye 5237 sayılı TCK'da yer verilmemiştir<sup>18</sup>. 765 sayılı TCK'nın 504. maddesinde dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri, 505. maddesinde ise ehliyetsizlerin dolandırılması nitelikli hal olarak ifade edilmiştir<sup>19</sup>.

### 2.3. Karşılaştırılmalı Hukukta Dolandırıcılık Suçu

5237 sayılı TCK'da düzenlenen dolandırıcılık suçunun daha iyi ifade edilebilmesi açısından, karşılaştırılmalı hukukta bu suçla ilgili yapılan kanuni düzenlemeler inceleme konusu yapılacaktır.

İlk olarak, dolandırıcılık suçunu, başka suçlardan ayrı bağımsız, malvarlığına ait bir suç olarak düzenleyen kanun 1810 Fransız Ceza Kanunu'dur<sup>20</sup>. Dolandırıcılık suçu, Fransız Ceza Kanunu'nun 313. maddesinin 1. fıkrasında<sup>21</sup> “Dolandırıcılık sahte bir isim veya nitelik kullanmak suretiyle ya da gerçek bir ismi kötüye kullanarak veya hileye başvurarak bir gerçek veya tüzel kişiyi onun veya bir başkasının zararına bir parayı, değer veya herhangi bir şeyi vermeye veya bir hizmeti yapmaya veya yükümlülük doğuran bir işlemi yapmaya rıza

<sup>13</sup> Selçuk, Sami; Dolandırıcılık (Evrimi-Suç Genel Kuramı İçindeki Yeri), İstanbul, 1982, s. 42.

<sup>14</sup> 1274 tarihli Ceza Kanunname-i Hümayun 'un 233.maddesi; “Dolandırıcılık yolunda türlü hile ve desais imaliye bir adamın akçe ya emlak veya tahvilât ve senedatını ve sair eşyasını bertakrip ile elinden alan şahıs, üç aydan üç seneye kadar hapsolunur ve kendisinden bir mecdiye altınından elli mecdiye altınına kadar cezayı nakdî dahi alınır. Ve emirini devletten ise bu cezalardan başka memuriyetten tard cezasına dahi müstahak olur.”, Tümerkan; s. 4.

<sup>15</sup> 1926 tarihli 765 sayılı Ceza Kanunu'nun 503.maddesi; “Her kim bir kimseyi hulus ve saffetinden bilistifade kandıracak mahiyette sanalar ve hileler yaparak hataya düşürüp o kimsenin veya aharın zararına kendisine veya başkasına haksız bir menfaat temin ederse üç aydan üç seneye kadar hapis ve iki yüz elli liradan aşağı olmamak üzere ağır cezayı nakdi ile cezalandırılır” şeklinde düzenlenmiştir.”

<sup>16</sup> Tümerkan; s. 4.

<sup>17</sup> Dursun, Hasan; Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2016, s. 14.

<sup>18</sup> Dursun; s. 14.

<sup>19</sup> Bayraktar, Köksal/ Kangal, T. Zeynel ve Diğerleri; Özel Ceza Hukuku, Malvarlığına Karşı Suçlar, C. IV, 1. Basım, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 251.

<sup>20</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 766.

<sup>21</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 766.

göstermeye veya borçtan ibraya ikna etmek olarak tanımlamış ve karşılığında beş yıl hapis ve 375.000 Euro para cezası öngörülmüştür.” şeklinde ifade edilmektedir.

Polonya Ceza Kanunu’nun 205. maddesinde<sup>22</sup> dolandırıcılık; “Her kim malvarlığına ilişkin yararlar elde etmek maksadıyla başka birini, o kişiyi yanılgıya düşürmek veya var olan yanılgıdan veya o kişinin yaptığı işlemler için gerekli kavrama yeteneğinden yoksun oluşundan yararlanmak suretiyle o kişinin veya yabancı birinin malvarlığı üzerinde zarar verici bir işlemde bulunmasına sebep olursa altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” biçiminde belirtilmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri hukukunda dolandırıcılık suçu ABD Federal Kanunu’nun bilgisayar dolandırıcılığı 1030. maddesinde ve posta dolandırıcılığına 1343. maddesinde yer verilmiştir. 1343. maddesinde ise telefon, radyo ve televizyon dolandırıcılığı, 1344. maddesinde de banka dolandırıcılığı ifade edilmiştir. Ayrıca 1347. maddesinde sağlık hizmeti dolandırıcılığı, ticari mal dolandırıcılığı 1348. maddesinde ve komplo dolandırıcılığı ise 1350. maddesinde düzenlenip ve bunların unsurları ile ayrı cezai müeyyideleri ifade edilmektedir<sup>23</sup>.

Dolandırıcılık suçu, Avusturya Ceza Kanunu’nun 146. maddesinde<sup>24</sup> malvarlığına yönelik bir suç olarak belirtilmekte ve cezalandırılmaktadır.

İngiliz hukuk düzeninde, 2006 yılında mevzuat haline getirilen Dolandırıcılık Kanunu’na kadar, dolandırıcılık suçunu düzenleyen temel bir düzenleme mevcut değildi. Dolandırıcılık suçu, İngiltere Dolandırıcılık Kanunu’nun 1. maddesinde<sup>25</sup> düzenlenmektedir.

Alman hukukunda dolandırıcılık “*betrug*” kavramıyla belirtilmektedir<sup>26</sup>. Alman Ceza Kanunu’nun 263. maddesinde<sup>27</sup>, dolandırıcılık suçu ifade edilmiş olup bu düzenleme 5237 sayılı TCK’nın 157. maddesine tekabül etmektedir. Ayrıca Alman Ceza Kanunu’nun 263/a maddesinde bilgisayar dolandırıcılığı; “Her kim kendisine ya da üçüncü bir kişiye hukuka aykırı bir şekilde malvarlığı menfaati temin etmek amacıyla, gerçeğe aykırı bir program oluşturma, eksik ya da gerçek dışı verilerin kullanımı, verilerin izinsiz kullanımı ya da gidişatı herhangi bir şekilde izinsiz etkileme yoluyla tesir ederek verilerin işleyişi süreciyle erişilen neticeye etkide bulunmak bir başkasının malvarlığına zarar verir ise, beş yıla kadar özgürlüğü bağlayıcı ceza ya da adli para cezası ile cezalandırılır.”<sup>28</sup> şeklinde ifade edilmektedir. Alman Ceza Kanunu’nun 264. maddesinde ise ekonomik devlet katkısı (sübvansiyon) dolandırıcılığı, 264/a

<sup>22</sup> Tümerkan; s. 12.

<sup>23</sup> Dursun; s. 17.

<sup>24</sup> Avusturya Ceza Kanunu’nun 146. maddesi; “Aldatılan kişi davranışı ile kendisine veya bir başkasına haksız yarar sağlamak kastıyla olaylar hakkında aldatmak suretiyle bir kişiyi, kendisinin veya bir başkasının malvarlığına zarar veren bir şeyi yapmaya, bir şeye katlanmaya yapmamaya sevk eden kişi altı aya kadar hapis cezası veya üç yüz altmış gün karşılığı para cezası ile cezalandırılır”. Dursun; s. 15.

<sup>25</sup> İngiltere Dolandırıcılık Kanunu’nun 1. maddesi; “Gerçeğe aykırı yalan beyanda bulunmak suretiyle dolandırıcılık, yasal olarak açıklanması gereken bilgilerin verilmemesi suretiyle dolandırıcılık, konumunu/görevini kötüye kullanmak suretiyle dolandırıcılık suçunun farklı işleniş şekillerini düzenleyen fiillerden herhangi birisini gerçekleştiren kişi dolandırıcılık suçundan sorumlu tutulur. Jürisiz yargılamalar sonucunda, on iki ayı aşmayacak şekilde hapis cezası veya kanuni üst sınırı geçmeyecek şekilde para cezası, jürili yargılamalar sonucunda, on yılı aşmayacak şekilde hapis cezası veya para cezası verilir”. Dursun; s. 21.

<sup>26</sup> Tümerkan; s. 1.

<sup>27</sup> Alman Ceza Kanunu’nun 263. maddesi; “Kendisinin veya bir başkasının malvarlığına ilişkin haksız bir menfaat elde etmek amacıyla gerçek dışı olayları gerçekmiş gibi göstermek veya gerçek olayları saklamak veya çarpıtmak suretiyle bir hata meydana getirerek veya böyle bir hatadan yararlanarak bir başkasının malvarlığına zarar veren kişi beş yıla kadar hapis cezası veya para cezası ile cezalandırılır”. Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 766.

<sup>28</sup> Yenisey, Feridun/ Plagemann, Gottfried; Alman Ceza Kanunu, 2. Basım, İstanbul, Beta Yayınevi, 2015, s. 340.

maddesinde de mevduat dolandırıcılığı düzenlenmiştir. 265. maddesinde ise sigortayı iyi niyet dışı kullanma suçu, 265/b maddesinde de kredi dolandırıcılığı suçları açıklanmaktadır<sup>29</sup>.

Dolandırıcılık suçu, hırsızlık ve yağmadan ayrı olarak on dokuzuncu yüzyılda kanun koyucu tarafından meydana getirilen bir kavramdır<sup>30</sup>. Günümüzde tüm ceza kanunları dolandırıcılığı malvarlığına karşı yapılan bir suç olarak belirtmekte ve cezalandırmaktadır<sup>31</sup>.

## 2.4. Korunan Hukuki Değer

Dolandırıcılık suçu ile asıl olarak korunan hukuki değer, kişilerin malvarlığı değerleridir<sup>32</sup>. Fakat bu suç ile kişilerin irade hürriyetlerinin ve hukuki davranışlar esnasındaki iyi niyetlerinin de korunduğunu belirtmek gerekir<sup>33</sup>. Bu sebeple dolandırıcılık, birden çok hukuki konunun koruma altına alındığı suçlardandır. Dolandırıcılık suçunu malvarlığına yönelik işlenen diğer suçlardan ayıran temel nokta, failin aldatma niteliğine haiz hareketlerle kandırdığı mağdurun malvarlığından yararlanmak istemesidir<sup>34</sup>.

Yargıtay kararında<sup>35</sup> dolandırıcılık suçuyla kişiler arasındaki ilişkilerde olması gereken iyi niyet ve güveninin de teminat altına alındığı ifade edilmektedir.

Dolandırıcılık suçunda mağdurun aldatma niteliğine haiz hareketler ile kandırılmış olması sebebiyle; bu suçla kişilerin malvarlığı değerleriyle ilgili yaptığı işlerde irade hürriyeti de koruma altına alınmaktadır<sup>36</sup>. Temel olarak dolandırıcılık suçu ile kişilerin birden çok hukuki hakları koruma altına alınır. Bunlardan ilki, irade hürriyeti olsa da bu suçla daha fazla korunan hukuki değer malvarlığı haklarıdır.

Kanaatimizce, dolandırıcılık suçuyla kişinin iradesi failin usta bir şekilde sergilediği hileli hareketler neticesinde sakatlanmaktadır. Mağdurun normalde almak istediği bir karar olmadığından, sağlam olan iradesi aldatma niteliğine haiz hareketlerle sakata uğradığından malvarlığı değerleri ihlal edilmektedir. Bu sebeple dolandırıcılık suçunun kanunlaşmasıyla beraber kişilerin hem malvarlığı değerleri hem de irade hürriyeti koruma altına alınmak istenmektedir. Kişilerin iyi niyetinden yararlanmak isteyen fail, mağdur kişilerin iradelerini sakatlayarak malvarlığı değerlerine zarar vermektedir. Mağdur kişilerde, faile haksız bir yarar

<sup>29</sup> Yenisey/ Plagemann; s. 340.

<sup>30</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 766.

<sup>31</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 766.

<sup>32</sup> Aydın, Devrim; “Dolandırıcılık Suçu”, Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Haziran, 2021, s. 654.

<sup>33</sup> Özbek, Veli Özer/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar; Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 18. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 735.

<sup>34</sup> Aydın; s. 654.

<sup>35</sup> “Dolandırıcılık suçunu malvarlığı haklarına yönelik işlenen başka suç çeşitlerinden ayrı kılan konu, hileye dayanan bir suç olmasıdır. Birden çok hukuki konusu bulunan bu suç gerçekleştirilirken, yalnızca malvarlığı hakları zarar görmemekte, mağdurun ya da suçtan zarar görenin iradesi de hileli hareketlerle aldatılmaktadır. Madde metninde, hile niteliği taşıyan hareketlerle kişiler arasındaki ilişkilerde var olması gereken iyi niyet ve güvenin zarar gördüğü, bu suretle kişinin irade özgürlüğünün de zarar gördüğü ifade edilmiştir”. YCGK; E. 2014/399, K. 2015/272, T. 15.9.2015, Yargıtay İçtihat Bilgi Bankası, (Erişim Tarihi: 08.03.2023).

<sup>36</sup> “Dolandırıcılık suçu, hile ve desiseler yaparak bir kişiyi hataya düşürüp onun veya başkasının zararına, kendisine veya bir başkasına haksız çıkar sağlamaktır. Bu suç iki konulu olup, malvarlığı yanında kişinin irade serbestisi ve rıza özgürlüğü de korunmaktadır. Çünkü dolandırıcılık suçunda malın teslimi mağdurun rızası ile gerçekleşmekte, fakat bu teslim hile ve desise kullanılarak sakatlanmış, özgür olmayan bir iradeye dayanmaktadır”, (Aktaran; Yırtımcı, s. 12.)

sağladığından Anayasada ifade edilen mülkiyet hakkı ve irade hürriyeti ihlal edilmektedir. Bu sebeple kanun koyucu tarafından dolandırıcılık suçu, malvarlığına yönelik gerçekleştirilen suçlar içerisinde ifade edilerek kişilerin malvarlığı haklarının korunmasına öncelik verilmiştir.

## 2.5. Suçun Maddi Unsurları

Türk ceza hukuku düzeninde; suçun meydana gelmesi için en başta, failin olumlu ya da olumsuz şekilde bir davranışının olması gerekmektedir. Çünkü kanundaki suç tanımında mutlaka bir fiile unsur olarak yer verilmektedir<sup>37</sup>. İfade edilen davranış dış evrende bir değişiklik meydana getirmelidir. Dış evrende ortaya çıkan değişiklik davranış arasında illiyet bağının kurulabilmesi gerekmektedir. Fiil, kişinin icrai veya ihmali bir şekilde meydana getirdiği iradi davranıştır. Bu sebeple dış evrende ortaya çıkan değişiklik bir kişi davranışından meydana gelmiyorsa suç teorisi bu ortaya çıkan değişimle ilgilenmez<sup>38</sup>.

Dolandırıcılık suçunun maddi unsurunu failin, hileli hareketlerle mağduru kandırması sonucunda, mağdurun malvarlığı değerlerinin zarar görmesi, failin ya da üçüncü bir kişinin yarar sağlaması oluşturmaktadır.

Öğretide, suçun maddi unsurları; fail, mağdur, suçun konusu, fiil, netice, nedensellik bağı ve suçun nitelikli halleri olacak şekilde belirtilmektedir<sup>39</sup>. Çalışmamızda, suçun maddi unsurlarını öğretiyeye göre başlıklar altında inceleme konusu yapacağız. İlk olarak faili ele almaktayız.

### 2.5.1 Fail

Fail kavramı, TCK'nın 37. maddesinde<sup>40</sup> tanımlanmaktadır. Her suçun bir faili vardır; eylemsiz suç olamayacağı gibi failsiz suç da olmaz<sup>41</sup>. Bu suçun faili gerçekte yaşayan her kişi olabilmektedir. Çünkü belirli bir amaç doğrultusunda irade ile harekete geçme yeteneği yalnızca kişilere aittir. Bu nedenle ceza hukukunun asıl kaynağını ortaya çıkaran hareket, sadece bir kişi tarafından meydana getirilebilir<sup>42</sup>.

*Koca/Üzülmaz* suçları, failin kanuni tanımda ifade edilen niteliğine yönelik, genel suçlar, özgü suçlar ve bizatihi gerçekleştirilebilen suçlar olacak şekilde türlerine ayırmıştır. Suçun kanuni tanımında ifade edilen fiil üzerinde nüfuz kuran kanuni tarife uygun haksızlığı meydana getiren kişi faildir. Davranış kabiliyetine haiz her kişinin işleyebildiği suçlar “*genel suçlar*” olarak ifade edilmektedir<sup>43</sup>.

<sup>37</sup> Özgenç, İzzet; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 19. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 182.

<sup>38</sup> Hakeri, Hakan; Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler, 18. Baskı, Astana Yayınları, Eylül, 2020, s. 115.

<sup>39</sup> Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet; Ceza Hukuku Genel Hükümler, 17. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2023, s. 231.

<sup>40</sup> TCK'nın 37. maddesinin 1. fıkrası: “*Suçun kanuni tanımında yer alan fiili birlikte gerçekleştiren kişilerden her biri, fail olarak sorumlu olur.*”

<sup>41</sup> Dülger, Murat Volkan; Ceza Hukuku Genel Hükümler, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 418.

<sup>42</sup> Koca, Mahmut/ Üzülmaz, İlhan; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 16. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 114.

<sup>43</sup> Koca/ Üzülmaz; s. 115.

Doktrinde, tüzel kişilerin ceza hukuku bakımından fail olup olamayacağı konusu çok tartışılmaktadır<sup>44</sup>. Bu konuda tüzel kişilerin gerçekliği teorisi, tüzel kişilerin farazılığı teorisi ve karma teori olmak üzere üç görüş ortaya koyulmuştur. Tüzel kişilerin gerçekliği teorisine göre; tüzel kişi onu meydana getiren gerçek kişilerin iradesinden farklı ve özerk bir iradeye haizdir, bu sebeple tüzel kişi de suçun faili olabilmektedir. Farazilik teorisine göre; tüzel kişiler bir kişi ya da mal topluluğundan meydana gelmektedir. Kanun, tüzel kişinin organı sıfatıyla fiil gerçekleştiren gerçek kişilerin iradesini, tüzel kişinin iradesi olarak kabul etmektedir. Bu sebeple, tüzel kişi suçun faili olamaz. Bu iki görüşün birleşmesi neticesinde meydana gelen karma teorisine göre; tüzel kişiler farazi olmasalar da yine de soyut varlıklardır. Bu sebeple, normal anlamda suç faili olamayan tüzel kişiler, kanunun öngördüğü durumlarda suç faili sayılabilir. Fakat bu durumda da tüzel kişiye verilecek müeyyide ceza değil güvenlik tedbiridir<sup>45</sup>. Koca/Üzülmez'e göre tüzel kişiler, davranış kabiliyetine sahip olmadıklarından suçun faili olarak sorumlu olamazlar. Bu nedenle tüzel kişilerin kusur kabiliyetinin mevcudiyetinden de bahsedilemez<sup>46</sup>.

Dolandırıcılık suçunun işlenmesiyle haksız yarar elde eden tüzel kişiler hakkında, TCK'nın 169. maddesinde ifade edildiği üzere tüzel kişilere haiz güvenlik tedbirlerine karar verilecektir<sup>47</sup>. İznin iptali ve müsadere tüzel kişiler hakkında uygulanacak güvenlik tedbirleridir. TCK'nın eşya ve kazanç müsadere ile ilgili maddeleri, dolandırıcılık suçuyla haksız bir yarar sağlayan tüzel kişiler bakımından uygulanmaktadır. Tüzel kişiler açısından uygulanacak müeyyide yalnızca güvenlik tedbiri olduğundan, tüzel kişiler hakkında adli para cezası uygulanamaz.

Dolandırıcılık suçunun faili ise bu çerçevede her gerçek kişi olabilmektedir. Çünkü dolandırıcılık suçu özgü suç değildir. Dolandırıcılık suçunun faili, aldatma niteliğine haiz fiili uygulayan kimsedir. Aldatma niteliğine haiz fiil neticesinde failin sadece kendisi için yarar sağlamış olması bir koşul değildir; fail, diğer bir gerçek ya da tüzel kişi menfaatine yarar sağlamış olabilmektedir. Dolandırıcılık suçunun ifade edildiği TCK'nın 157. maddesinde "*kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişiye*" ibaresinin bulunması da ifade edileni belirtmektedir.

Dolandırıcılık suçunda fail, aldatma niteliğine haiz fiilleri gerçekleştirerek mağdurla bizzat muhatap olan kimsedir. Temelde failin, fiilleri neticesinde haklı olmayan bir yarar sağlayan üçüncü bir kimse, fail ile beraber düşünce ve fiil konusunda iş birliği içerisindeyse iştirak hükümleri çerçevesinde yükümlü olacaktır<sup>48</sup>.

Dolandırıcılık suçunun basit halinde fail, diğer suçlar bakımından ayrı bir nitelik ya da vasfa sahip değildir. Fakat bazı niteliklere haiz olan kişilerin fail olması halinde suçun nitelikli hali söz konusu olmakta, bu durumda cezanın arttırılması gerekmektedir.

---

<sup>44</sup> Dönmezer, Sulhi/ Erman, Sahir; Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt 2, Der Yayınevi, İstanbul, 2019, s. 701.; Kızıllarslan, Hakan; Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Tüzel Kişilere Özgü Koruma ve Güvenlik Tedbirleri, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s. 37.; Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 294.; Centel, Nur/ Zafer, Hamide/ Çakmut, Özlem; Kişilere Karşı Suçlar, 5. Baskı, Beta Yayınevi, C. 1, 2021, s. 485.

<sup>45</sup> Demirbaş, Timur; Ceza Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 260.

<sup>46</sup> Koca/Üzülmez; s. 116.

<sup>47</sup> Çelik; s. 9.

<sup>48</sup> Atalan, Mustafa; Dolandırıcılık, Sahtecilik ve Güveni Kötüye Kullanma Suçları Şerhi, 4. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 16.

### 2.5.2. Mağdur

Genel anlamda haksızlığa uğrayan, kendisine karşı suç işlenen kişi suçun mağduru<sup>49</sup>. Mağduru olmayan bir suç yoktur. Dolandırıcılık suçunda mağdurun aldatma niteliğine haiz fiillerle iradesi sakatlanan kişi mi, onun dışında malvarlığı değerleri ihlal edilen kişi mi olduğu konusunda öğretide görüş birliği bulunmamaktadır. *Artuk/Gökçen* dolandırıcılık suçunun mağdurunun, aldatma niteliğine haiz fiillerle iradesi sakatlanarak malvarlığı değerleri ihlal edilen kimse olduğunu ifade etmektedirler<sup>50</sup>. *Koca/Üzülmez* aldatma niteliğine haiz hareketlerle iradesi sakatlanan kimsenin mağdur, malvarlığı değerleri ihlal edilen kimse ise suçtan zarar gören olacak şekilde değerlendirmektedirler<sup>51</sup>. Birtakım yazarlar ise dolandırıcılık suçunun mağdurunun sadece malvarlığı değerleri ihlal edilen kişi olacağını ifade etmektedirler<sup>52</sup>.

Tüzel kişilerin suç genel kuramında mağdur olabileceğini destekleyen fikirler olduğu gibi olamayacağını destekleyen fikirlerde vardır<sup>53</sup>. Birtakım yazarlar, tüzel kişilere yönelik gerçekleştirilmesi mümkün olan suçların mağdurunun da tüzel kişi olabileceğini belirtmişlerdir<sup>54</sup>. Kanaatimizce, tüzel kişiler yalnızca suçtan zarar gören statüsünde olabilirler. Dolandırıcılık suçu açısından tüzel kişilerin hali yorumlanacak olursa; tüzel kişilerin hile ile aldatılması gerçekleşmeyeceğinden, tüzel kişinin malvarlığı üzerinde yararlanma yetkisine sahip gerçek kişinin, aldatma niteliğine haiz hareketlerle kandırılarak tüzel kişinin malvarlığı değerlerinin ihlal edilmesi halinde, dolandırıcılık suçu ortaya çıkacak ve tüzel kişi suçtan zarar gören statüsünde yer alacaktır<sup>55</sup>.

Dolandırıcılık suçu, belli bir kişiye ya da kişilere yönelik işlenmelidir. Bu hali “*muhatabiyet kuralı*”<sup>56</sup> olarak da ifade edilmektedir. Fail, aldatma niteliğine haiz fiilleri ile irade sakatlayarak haksız bir yarar sağladığı kimse aleyhine suç işlemektedir. Bu durumda mağdur da faille karşı karşıya kalan kimse olarak kabul edilecektir. Fail tarafından, bir kişiye yönelik suç işlenebileceği gibi birden çok kişiye yönelik de bu suç işlenebilecektir.

Fail işe koyma vaadiyle A’yı hileli hareketlerle kandırıp, haksız bir yarar sağladıktan sonra, mağdur olan A bu işe koyma vaadini gidip akrabalarına da söyleyip onlardan para alıp faile vermişse, altı kişinin rızaları fesada uğratarak paraları ellerinden alınmışsa bu durum dolandırıcılık suçu olarak kabul edilecektir. Bu durumda önemli olan konu, kimin ne kadar faile para verdiği değil, failin kime karşı aldatma niteliğine haiz hareketlerle haksız bir yarar sağladığıdır. Bu sebeple ifade edilen bu hale dolandırıcılıkta “*muhatabiyet kuralı*” denilmektedir. Bu anlatılan örnekte fail akrabalarla muhatap olmamış, onlara karşı aldatma niteliğine haiz hareketlerle iradelerini sakatlamamıştır<sup>57</sup>. Eğer mağdur işe koyma vaadini

<sup>49</sup> Dülger; s. 430.

<sup>50</sup> Artuk, Mehmet Emin/ Gökçen, Ahmet; Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 20. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 565.

<sup>51</sup> Koca, Mahmut/ Üzülmez, İlhan; Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, 8. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 647.

<sup>52</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; s. 735.; Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 767.

<sup>53</sup> Demirbaş; s. 608.; Dönmezer/ Erman; s. 428.; Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 565.; Gökçen, Ahmet/ Balcı, Murat; Malvarlığına Karşı Suçlar 5. Baskı, Adalet Yayınevi, s. 213.

<sup>54</sup> Demirbaş; s. 608. Dönmezer/ Erman; s. 428.

<sup>55</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 565.; Gökçen/ Balcı; s. 214.

<sup>56</sup> Atalan; s. 22.

<sup>57</sup> Atalan; s. 23.

akrabalarına söyleyince bunun üzerine akrabaların her birinin fail ile görüşüp faile ayrı ayrı para vermeleri durumunda, TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrasında<sup>58</sup> ifade edilen zincirleme suç hükmü gereğince cezası arttırılacaktır. Bu sebeple bu kimselere karşı yapılan irade sakatlanmasının ayrı ayrı meydana gelmesinden dolayı haksız yarar sağlanan kişi sayısınınca dolandırıcılık suçunun meydana geldiği kabul edilecektir.

Fail aynı zamanda dört kişiye yönelik tek bir sözüyle aldatma niteliğine haiz fiil gerçekleştirirse, hepsinden ayrı olarak haksız bir yarar sağlarsa, hareket TCK'nın 157. maddesinin 1. fıkrası ve TCK'nın 43. maddesinin 2. fıkrasının kapsamında kalacaktır. Önemli olan failin, mağdurlara aynı zamanda aldatma niteliğine haiz fiillerde bulunmasıdır. Aynı zamanda aldatma niteliğine haiz fiiller gerçekleştikten sonra mağdurların, failin talep ettiği parayı farklı zamanlarda getirmesi ayrı bir suç işlendiğini ortaya çıkarmayacaktır<sup>59</sup>.

### 2.5.3. Suçun Konusu

“Suçun konusu, eşya veya şahsın fiziki, maddi yapısıdır bünyesidir”<sup>60</sup>. Konusuz suç olmaz<sup>61</sup>. Suçun konusunun maddi varlığının olup olmaması konusunda öğretide görüş birliği yoktur. Birtakım görüşler<sup>62</sup> suçun konusunun, kişinin maddi ya da manevi varlığı bulunabileceğini, konusu olmayan suçun var olmayacağını ifade etmekteyken, başka birtakım görüşler<sup>63</sup> ise konunun maddi varlığının olmasının gerekli olduğu, suçun kesinlikle konusunun yer almasına gerek olmadığını belirtmektedirler.

İşlenen hareketin suçun konusu üzerindeki etkisiyle suçlar, tehlike suçu ve zarar suçu olacak biçimde ikiye ayrılmaktadır. Zarar suçlarında, bizzat haksızlık teşkil eden bir fiilin işlenmesi neticesinde suçun konusu üzerinde bir zarar meydana gelmektedir. Mağdurun malvarlığında azalma meydana getiren suçlar da zarar suçu niteliğindedirler. Burada söz konusu olan zarar, sadece para ile değeri ölçülebilen ekonomik bir zarar değildir. Bu sebeple örneğin, kasten ya da taksirle öldürme veya yaralama suçları da zarar suçu niteliğini taşımaktadır<sup>64</sup>.

Tehlike suçlarında ise, icra edilen fiilin suçun konusu üzerinde bir zarar meydana getirme tehlikesi söz konusudur. Tehlike suçları, kanun koyucunun bazı hukuki hakları daha etkin bir biçimde korumak amacıyla, bunları ihlal eden davranış dolayısıyla failin cezalandırılabilmesi için, herhangi bir zararın gerçekleşmesini gerek görmediği suçlardır<sup>65</sup>.

---

<sup>58</sup> “Bir failin aynı suç işleme kararı çerçevesinde aynı mağdura karşı aynı suçu birden fazla kere işlemesi halinde kendisi hakkında tek bir cezaya hükmedilecek, ancak cezası hüküm uyarınca dörtte birden dörtte üçe kadar artırılarak verilecektir”.

<sup>59</sup> Atalan; s. 23.

<sup>60</sup> Özgenç; s. 222.; Akbulut, Berrin; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2023, s. 27.; Hafızoğulları/ Özen; s. 400.; Dönmezer/ Erman; s. 440.

<sup>61</sup> Özgenç; s. 222.

<sup>62</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 315.; Akbulut; s. 140.

<sup>63</sup> Öztürk, Bahri/ Erdem, Ruhan Mustafa; Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 23. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 201.; Toroslu, Nevzat; Ceza Hukuku Özel Kısım, 9. Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, 2018, s. 115.

<sup>64</sup> Özgenç; s. 224.

<sup>65</sup> Özgenç; s. 224.

Malvarlığı temel olarak, bir kişiye ait ve ekonomik değeri olan hak ve borçların bütünü olarak ifade edilmektedir<sup>66</sup>. Doktrinde, malvarlığı teriminin ceza hukukunda, özel hukukta olduğundan daha başka bir anlamı olup olmadığı tartışılmıştır. Bu konuda dile getirilen görüşlerden özdeşlik kuramına<sup>67</sup> göre; ceza hukukundaki malvarlığı terimi, özel hukuktaki anlamıyla aynıdır. Malvarlığı terimi, öncelikle özel hukuk alanında meydana geldiğine göre, ceza hukuku bu terimin kapsamını ve kaynağını farklılaştıramaz. Fakat ceza hukuku ile malvarlığına yönelik yapılan hareketler müeyyide altına alınabilir. Malvarlığı, birbirinden ayrı, bağımsız hak ve borçların bütünü olacak şekilde adlandırılmaktadır.

Dolandırıcılık suçunu konu açısından değerlendirecek olursak; failin aldatma niteliğine haiz fiilinin neticesinde mağdurun zarar gördüğü ve failin ya da üçüncü bir kişinin yarar sağladığı malvarlığı değeridir. Dolandırıcılık suçunun konusunu meydana getiren değerleri, taşınır veya taşınmaz mallar oluşturabileceği gibi alacak ve kişiye sıkı sıkıya bağlı olmayan devredilmesi mümkün olan haklar da oluşturabilmektedir<sup>68</sup>. Mağduru arabasını satın alacağı vaadiyle notere götürüp aldatma niteliğine haiz fiillerle arabanın mülkiyetini aldıktan sonra parayı ödememe durumunda dolandırıcılık suçu gerçekleşir. Gerçek olmayan vekaletle tapuda mağdurun arsasını satışa çıkarma ve haklı olmayan bir yarar sağlama, herhangi bir ürün ekmediği halde destekleme parası alma gibi fiillerde de dolandırıcılık suçu mevcuttur<sup>69</sup>. Dolandırıcılık suçunda hilekârlıkla temin edilen şeyin kesinlikle ekonomik bir değeri olmalıdır. Ekonomik bir değer içermeyen mallar ve hakların aldatma yoluyla alınması suça sebebiyet vermez. Aldatma, ekonomik bir değer içeren malvarlığı değerine değil de diğer çıkarlara çevrilmişse dolandırıcılıktan söz edilemez<sup>70</sup>.

Mağdur ile ilgili bir diğer tartışmalı konu ise, mağdurun faille girdiği bu ilişkide yasal zeminde olup olmadığıdır. Dolandırıcılık suçunda yargısı yapıp cezası verilen failin hareketidir. Mağdurun aldatma niteliğine haiz fiillerle hileye uğrayarak malvarlığı değerlerinin zarar görmesi neticesinde dolandırıcılık suçu meydana gelecektir. Yargıtay 15. Ceza Dairesinin bir kararında; hayat kadınlığı yapan failin mağdurla bu konuda anlaşarak parasını aldığı ve daha sonrasında ortadan kaybolduğu şeklindeki olayda mağdurun yasal zeminde olmadığı öngörüsünün ahlaka aykırı olduğunu ve suçun meydana geldiğini kabul etmektedir<sup>71</sup>.

Ortaya çıkan sonuçla beraber, fail mağdurun istediği neticeyi anlamış ve aldatma niteliğine haiz fiillerini bu alana yöneltmiştir. Fail amacına ulaşmış haklı olmayan bir yarar sağladığında mağdurun hem malvarlığı değerleri zarar görmüş hem de iradesi sakatlanmıştır. Mağdur yasal zeminde değildir, güvence altına alınmaya değer değildir sebebiyle kendisine

<sup>66</sup> Yılmaz; s. 20.

<sup>67</sup> Yılmaz; s. 20.; Selçuk; s. 24.

<sup>68</sup> Öztürk, Sami; Açıklamalı ve İçtihatlı Güveni Kötüye Kullanma Bedelsiz Senedi Kullanma Dolandırıcılık Suçları ve TCK Genel Hükümler, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 253.

<sup>69</sup> Öztürk; s. 254.

<sup>70</sup> Öztürk; s. 254.

<sup>71</sup> “Akşam vaktinde yol kenarında bekleyen sanığın kendisine ahlaka uygun olmayan bir taleple yaklaşan şikayetçiyle para mukabilinde cinsel ilişkiye gireceği bahsiyle pazarlık yaptığı, maddi yarar sağladıktan sonra ortadan kaybolduğu, şikayetçinin zararının, ahlaka uygun olmayan istemin yerine getirilmemesi nedeniyle değil, aksine bu istemin meydana getirileceği yönündeki sanığın hileli hareketi neticesinde ortaya çıktığı, şikayetçinin ortaya çıkan zararını talep edip edememesinin özel hukuk konusu olduğu ve dolandırıcılık suçunun gerçekleşmesine engel oluşturmadığına sanığın ahlaka uygun olmayan bir yöntemle başvurarak meydana getirdiği hileli hareketlerin somut olayda hukuki perspektiften çıkarak cezai yükümlülüğünü gerektiren ve aldatıcı nitelikte olduğu ve bu biçimde atılı dolandırıcılık suçunun kanuni unsurları itibarıyla meydana geldiği kabul edilmelidir”. Y.15.C.D.; E. 2012/12518, K. 2014/5191, T. 19.03.2014, (Aktaran: Öztürk, s. 254.)

yönelik yapılan aldatma niteliğine haiz fiil ve elde edilen haklı olmayan yarar dolandırıcılık suçunu meydana getirmeyecektir demek mağdurun amacını cezalandırmak olacaktır. Böyle bir kabulde, günümüzde konusu malvarlığı olan dolandırıcılık olarak sayılan birçok fiil suç olarak kabul edilmeyecektir.

Kanaatimizce, dolandırıcılık suçunda korunan hukuki değere baktığımızda mağdurun hem malvarlığı değerleri hem de serbest karar verebilme iradeleri ile mağdurun kişiler arasındaki iyi niyet ve güven ilişkisi korunmaktadır. Bu sebeple malvarlığını, para değeri içeren hak ve borçlar olacak şekilde adlandırmakla beraber malvarlığı kavramının özel hukukta ifade edilen ekonomik değere göre, daha kapsamlı değerlendirilmesi gerekmektedir.

#### 2.5.4. Fiil (Hareket)

Fiil, suçun gerçekleşmesi için ilk olarak dikkat edilmesi gereken bir unsurdur. Çünkü fiilin bulunmadığı bir yerde, suçun manevi unsurunu meydana getiren kast veya taksir de yoktur<sup>72</sup>.

Artuk/Gökçen; “Fiilin, suçun dinamik unsuru olduğunu, insan davranışı olmaksızın dış dünyada meydana gelen değişimler ile ceza hukukunun ilgilenmediğini ifade etmektedir”<sup>73</sup>.

Öztürk/Erdem; “Fiil unsurunu hareket olarak adlandırarak ceza hukukunda önem taşıyan hareket, suç tipinde yer alan ve yine suç tipinde bir neticeye gösterilmiş ise bu neticenin gerçekleşmesi bakımından nedensellik değeri taşıyan sosyal açıdan önemli iradi olan icrai veya ihmali insan davranışdır.”<sup>74</sup>

Özbek/Bacaksız/Doğan ise; “Fiilin kişi tarafından iradi olarak gerçekleştirilen icrai veya ihmali davranışın dış dünyaya yansımadır”<sup>75</sup> şeklinde ifade etmektedirler.

TCK’nın 157. maddesinde ifade edilen dolandırıcılık suçunun fiil unsuru, aldatma niteliğine haiz hareketlerle kişinin kandırılması olarak belirtilmiştir. Bu sebeple mevzuattaki düzenleme açısından yorumladığımızda dolandırıcılık suçunun, fiil unsurunu failin aldatma niteliğine haiz fiilleri ile mağdurun kandırılması meydana getirmektedir. Fakat hangi tür fiillerin bu suçta meydana getireceği kanuni tanımda ifade edilmemiştir.

TCK’nın dolandırıcılık suçu ile ilgili maddelerine bakıldığında; aldatma niteliğine haiz fiilden kastının ne olduğu belirtilmemiştir. Kanun koyucu, sadece aldatma niteliğine haiz fiillerle mağdurun hileyle iradesinin sakatlanmasını dikkate almış, iradeyi sakatlayan kelimelerin neler olduğunu sınırlı sayıda belirtecek biçimde ifade etmemiştir.

Dolandırıcılık suçu açısından fiil unsuru değerlendirildiğinde; TCK’nın 157. maddesinde düzenlenen dolandırıcılık suçunun hareket unsurunu, mağduru kandırabilecek iradesini fesada uğratacak nitelikteki aldatma niteliğine haiz fiiller meydana getirmektedir.

<sup>72</sup> Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 233.

<sup>73</sup> Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 234.

<sup>74</sup> Öztürk/ Erdem; s. 202.

<sup>75</sup> Özbek, Veli Özer/ Doğan, Koray/ Bacaksız, Pınar/ Meraklı, Serkan/ Başbüyük, İsa; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 222.

Dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi için aldatma niteliğine haiz fiillerin gerçek bir kişiye yönelik olarak yapılması gerekmektedir<sup>76</sup>.

#### 2.5.4.1. Hile Kavramı

Dolandırıcılık suçunun fiil unsurunu, aldatma niteliğine haiz fiiller meydana getirmektedir. Bu sebeple bir fiilin hile niteliğine sahip olup olmadığının kavranması için, hile teriminin izah edilmesi gerekmektedir. Türk Dil Kurumunda hile kavramı; “*Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, dolap, dümen, oyun*” şeklinde tanımlanmıştır<sup>77</sup>.

765 sayılı TCK’da hile ve desisenin “*aldatabilecek nitelikte*” olmasına göre “*özel hukuk hilesi- ceza hukuku hilesi*” ayrımı yapılmıştır. Bu ifadeler sebebiyle suçun meydana gelmesi için uygulanan hile ve desisenin belirli bir yoğunluğa erişmiş olması istenmiştir; bu sebeple de “*susmak*” dolandırıcılık suçundaki hile unsuru boyutunda görülmemiştir. Bu çerçevede, “basit hile” halinde anlaşmazlığın hukuki nitelikte olduğu neticesine ulaşıp borçlar hukuku hükümleri kapsamında olayı hukuk mahkemelerine bırakmak gerekmiştir<sup>78</sup>.

5237 sayılı TCK ise, hilenin niteliği ile ilgili bir açıklamada bulunmamış olsa da hile kavramının içeriğinde kandırıcı olma unsurunun mevcut olduğu kabul edilmektedir<sup>79</sup>. Kanunda “*hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp*” şeklinde bir ifade kullanılmış olması da hilenin aldatici niteliğini ortaya koymaktadır<sup>80</sup>. Madde gerekçesinde ifade edildiği gibi, bu suçun işlenişi sırasında hileli davranışlar ile kişiler aldatılmaktadır. Aldatici nitelik taşıyan hareketlerle, kişiler arasındaki ilişkilerde var olması gereken iyi niyet ve güven ihlal edilmektedir. Bu suretle kişinin irade serbestisi etkilenmekte ve irade özgürlüğü ihlal edilmektedir<sup>81</sup>. 765 sayılı TCK, hile ve desisenin, kandırabilecek nitelikte olmasını aramaktaydı. 5237 sayılı TCK’da ise bu durum aranmamaktadır. Bu durumda yeni TCK bakımından hilenin belli bir yoğunluğa erişmiş olması yükümlülüğü aranmamalıdır<sup>82</sup>. Kanunun bu düzenlemesi karşısında artık hilenin kandırmaya elverişli olması gerekmemekte olup, failin hileli hareketinin, mağduru aldatması suçun oluşumu için yeterli görülmektedir<sup>83</sup>. Temel olarak, toplumsal ilişkilerdeki müşterek anlayışın değişime uğramasına benzer olarak, zaman içerisinde özel hukuk hilesi, ceza hukuku hilesi farkı önemini kaybetmiştir.

TCK’nın 157. maddesinde dolandırıcılık suçu yalnızca aldatma niteliğine haiz fiillerle kişinin kandırılması olarak ifade edilmiş, hile ile ilgili bir değerlendirme yapılmamıştır. Teknolojiyi iyi kavrayan failerin ustalıkla ileri sürdükleri yalanların hile olarak nitelendirildiği içtihatlar ve öğreti aracılığıyla ifade edilmektedir.

<sup>76</sup> Öztürk/ Erdem; s. 203.

<sup>77</sup> <https://sozluk.gov.tr/hile>, (Erişim Tarihi: 12.03.2023).

<sup>78</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 876.

<sup>79</sup> Eker Kazancı/ Zeyrek; s. 527.

<sup>80</sup> Eker Kazancı/ Zeyrek; s. 527.

<sup>81</sup> Dülger, Murat Volkan/ Erman, Ragıp Barış; Ceza Hukuku Mevzuatı, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2018, s. 216.

<sup>82</sup> Eker Kazancı/ Zeyrek; s. 528.

<sup>83</sup> Eker Kazancı/ Zeyrek; s. 528.

“Hile objektif olarak hataya düşürücü ve üçüncü bir kimsenin düşüncesi üzerinde etki oluşturan her türlü davranış” olarak ifade edilmektedir<sup>84</sup>. “Mağduru yanılgıya düşüren kandırabilecek nitelikteki fiiller hileyi meydana getirir.” diye belirtilmektedir<sup>85</sup>.

Yargıtay kararında<sup>86</sup> ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında hile ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır<sup>87</sup>. Yargıtay kararlarında, hangi hallerde hilenin aldatıcı nitelikte olabileceğiyle ilgili bir ölçüt koyulmamış, mahkemenin bu durumu somut olaylara göre yorumlaması gerektiği ifade edilmektedir<sup>88</sup>.

Tezcan/Erdem/Önok’a göre; somut olayda hileli hareketin mağduru kandırmış olması, suçun meydana gelmesi için yeterli görülmelidir. Faili sorumlu tutmak için ayrıca hilenin ağırlığı ve niteliği gibi şartlar aramamak gerektiğini ifade etmektedirler<sup>89</sup>. Belirli bir ağırlığa ulaşan yani sadece kandırmaya elverişli olan hileli davranışların dolandırıcılık suçunu oluşturabileceğini belirtmektedir<sup>90</sup>.

Türk öğretisinde *Sulhi Dönmezer* tarafından savunulan “sahneye koyma görüşü” (mizansen) olarak adlandıracağımız görüşe göre<sup>91</sup>, suçun gerçekleşmesi için yalana doğru görünümü verecek bir şekilde sahneye koymaya gerek vardır. Yazara göre, sergilenen hilenin dolandırıcılık suçunu meydana getirmesi için ifade edilen yalan beyanların doğruluğunu kabul ettirecek ve bu sebeple karşı tarafın denetleme olanağını etkisi dışında bırakacak yoğunlukta olması gerektiğinden yalana bazı dış fiillerin eklenmesi gerekmektedir.

Dolandırıcılık suçunun meydana gelebilmesi için; failin bir kişiyi kandırabilecek nitelikte hileli hareketlerle iradesini sakatlayıp, onun ya da başka bir kişinin zarar görmesine, kendisine ya da başka bir kişiye yarar sağlaması gerekmektedir. Hile nitelikli bir yalandır. Fail tarafından gerçekleştirilen hareket belli derecede ağır, yoğun ve profesyonelce olmalıdır. Hareketin sergilenmesi bakımından mağdurun araştırma imkânını ortadan kaldırır nitelikte bazı fiiller olmalıdır. Yapılan aldatma niteliğine haiz fiillerle mağdurun iradesi sakatlanmalı ve

<sup>84</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 876.

<sup>85</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 452.

<sup>86</sup> “Dolandırıcılık suçunun meydana gelebilmesi için; failin bir kişiyi, kandırabilecek nitelikte hileli hareketlerle yanılgıya sokup, onun ya da başka birinin zararına, kendisine veya diğer bir kişiye yarar sağlamaktadır. Hile nitelikli bir yalandır. Fail tarafından sergilenen hileli hareket belirli ölçüde ağır, yoğun ve profesyonelce olmalı, işlenme bakımından mağdurun araştırma imkânını ortadan kaldıracak nitelikte birtakım hareketler olmalıdır.” Y.23.C.D.; E. 2015/1824, K. 2015/561, T. 13.04.2015, <https://uyap.gov.tr/hakimkarararamaekrani/>, (Erişim Tarihi: 12.03.2023).

<sup>87</sup> “Hile nitelikli bir yalandır. Yalan belirli bir ölçütte ağır, yoğun ve profesyonelce olmalı, işlenme bakımından mağdurun inceleme olanağını ortadan kaldırmalıdır. Yararlanılan hile ile mağdur hataya sokulmalı ve yanıltma neticesinde hileli hareketlerle, yalanlara inanan mağdur tarafından fail ya da başka birine haksız yarar sağlanmalıdır. Hileli hareket kandırabilecek nitelikte olmalıdır.” YCGK; E. 2022/378, K. 2023/205, T. 05.04.2023, <https://uyap.gov.tr/hakimkarararamaekrani/>, (Erişim Tarihi: 12.03.2023).

<sup>88</sup> “Aslında, hangi davranışların hileli olup olmadığı ve bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiği yolunda genel bir kural koymak oldukça zor olmakla beraber, mevzuat olarak değerlendirme yapılmalı, olayın niteliği, mağdurun hali, hareketle olan bağlantısı, kullanılmışsa saklanan ya da değiştirilen belgelerin vasıfları ayrı ayrı dikkate alınmak suretiyle neticeye erişilmelidir”. Y.6.C.D.; E. 2019/1337, K. 2021/5542, T. 22.03.2021, <https://uyap.gov.tr/hakimkarararamaekrani/>, (Erişim Tarihi: 12.03.2023).

<sup>89</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 775.

<sup>90</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 777.; Eker Kazancı/ Zeyrek; s. 528.

<sup>91</sup> Dönmezer; s. 382. (Bununla birlikte yazar, olayın özelliklerine göre, karşı tarafın failden bir açıklamada bulunmasını beklediği durumlarda yanlış açıklamada bulunulmasının da bu suçu oluşturacağını belirtmek suretiyle görüşünü bir ölçüde yumuşatmıştır.)

sakatlanma neticesinde yalanlara kanan mağdur aracılığıyla fail ya da başka bir kişiye yarar sağlanmalıdır<sup>92</sup>.

Failin sadece yalan söylemesi dolandırıcılık suçunda hile unsurunun meydana gelmesi için yeterli değildir. Mağduru aldatmaya yeterli olmayacak ölçütteki basit yalanlar hile niteliğinde olmamaktadır. Yargıtay kararlarında basit yalan ölçütünü aşan fiillerin hile olarak kabul gördüğü, inceleme olanağını ortadan kaldırma teriminin, mağdurun gerçek bir kişi olması durumunda çok dar olacak şekilde değerlendirileceğini ifade edebiliriz<sup>93</sup>. Örnek olarak: mağdura üç tane sahte altın verilip parasının alınması olayında, dolandırıcılık suçunun meydana geldiği kabul edilmektedir. Bu durumda mağdurun kuyumcuya gidip sahte altınların gerçek olup olmadığını denetleme yükümlülüğü bulunmamaktadır. İlk olarak, akla gelen mağdurun altınların gerçek olup olmadığını hemen fark ederek kuyumcuya gidip öğrenmesi olsa da her altın alım satımında mağdurlara bu biçimde ilave bir sorumluluk verilmesi de düşünülemeyeceğinden mağdur incelemese de suç meydana gelmektedir. Çünkü fail, mağdura aldatma niteliğine haiz fiillerini yönelttiği zamanda mağdurun o halinden yararlanarak iradesini fesada uğratmaktadır.

Bu duruma benzer olarak; failden az kilometre yapmış bir araç alan mağdurun da kilometresinin az olup olmadığının almadan evvel iyi bir şekilde araştırıp ekspertize götürme yükümlülüğü bulunmamaktadır<sup>94</sup>. Bu şekilde mağdurun araştırma fırsatı olmasına rağmen failin ustaca ileri sürmüş olduğu hilenin ağırlığı, basit yalan ölçütünü fazlasıyla aşması nedeniyle dolandırıcılık suçunu meydana getirdiği Yargıtay kararlarında da kabul edilmektedir<sup>95</sup>.

Hile içeren ifadelerin mağdurun iradesine etki edecek ölçütte olup olmadığı en baştan belirlenmemektedir. Mağdurun kişiliği, işi, yaşı, toplumsal çevresi, hile içeren fiilin niteliği ve sergilenme şekli bu durumlar aynı anda göz önünde bulundurularak yorumlanmalıdır<sup>96</sup>.

Kanaatimizce, hilenin meydana gelmesinin somut olayda dikkatli bir şekilde incelenmesi, faillerin gerçek amacının ne olduğunun belirlenmesi ve suçun meydana gelmesinin kabul edilmesi için zaruridir. Örnek olarak: faile, akrabası tarafından borcuna yönelik verilen 20.000 TL karşılıksız olan çeki, fail başka bir kişiden satın aldığı malzemelerin karşılığı olarak satıcıya çeki vermektedir. Bu durumda failin çekin karşılığının olup olmadığını bilip bilmemesi önemli bir özellik göstermektedir. Fail aynı çeki bankaya gösterdiğinde banka personeline çekin ayırt edilmesi olasılığında, fail sahte olduğunu bildiği halde bankaya sahte çek verip çek meblağını almak istemesi yaşamın olağan akışına ters bir hal olduğundan failin gerçek amacının ne olduğunun belirlenmesi gerekmektedir. Fail, çekin karşılıksız olduğunu biliyor ve borcunu ödemek için verdiği takdirde burada gerçekleştirdiği hileli bir harekettir. Ama çekin karşılıksız olduğunu bilmiyor ve borcunu ödemek için verdiği takdirde burada hileli hareketten söz edemeyiz.

<sup>92</sup> Öztürk; s. 256.

<sup>93</sup> Öztürk; s. 304.

<sup>94</sup> Y.15.C.D.; E. 2018/8824, K. 2020/2803, T. 25.02.2020, <https://uyap.gov.tr/hakimkarararamaekrani/> , (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

<sup>95</sup> Y.23.C.D.; E. 2015/229, K. 2015/3839, T. 09.09.2015, <https://uyap.gov.tr/hakimkarararamaekrani/> , (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

<sup>96</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 727.

#### 2.5.4.2. Hileli Hareketlerin Görünüşleri

Uygulamada, beş ana başlık altında basit dolandırıcılık suçunda tartışma konusu olan hileli hareketlerin görünüşleri araştırma konusu olarak ele alınmıştır. Günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle daha çok karşımıza çıkan ve günden güne fazlalaşan bu alanlar özellikle uygulamada önemli bir özellik göstermekte ve bazen Yargıtay Ceza Daireleri arasında fikir ayrılıklarına neden olmuş uzmanlık gerektiren konulardır. Bu uzmanlık gerektiren konular, güncel Yargıtay, Bölge Adliye Mahkemeleri kararları ve öğretici çerçevesinde açıklanacaktır.

##### 2.5.4.2.1. Mağdurun Denetim Olanğı ile Alakalı Görünüşleri

Faillerin bazı kurum ve kuruluşlara karşı gerçekleştirdikleri hileli hareketler, karşı kuruluşların denetim olanağı ve yerine getirdikleri inceleme mağdur kişilere kıyasla daha ayrıntılı olduğundan ayrıca uzmanlık çerçevesinden baktıklarından, araştırma bakımından daha geniş çerçevededirler. Mağdurların satın aldığı araç ya da kendisine emanet bırakılan ziynet gibi eşyalar üzerinde araştırma olanağı ise görmeye dair ve dar bilgisi kapsamındadır<sup>97</sup>.

Fail, arabanın kilometre ibresini düşürdükten sonra, arabayı benzerlerine kıyasla daha yüksek bir meblağa mağdura sattığında, mağdura aracın kilometresinin azaltıldığı da söylenmemişse suçla konu olan bu fiiller basit dolandırıcılık çerçevesinde kalmaktadır<sup>98</sup>.

Günümüzde araç satımı yapılmadan önce, akrabalarından ya da eş dosttan alma dışında araçlar uzman bir kişiye (expertiz) götürülmekte ve muayene ettirilmektedir. Kanaatimizce, mağdurdan arabanın kusurlu olup olmadığını uzman bir kişi olarak araştırması beklenmemelidir. Araç satın alma verme işlemlerinde de uzman bir kişinin denetimi zaruri bir denetim değildir, tedbirli olmak adına yerine getirilen bir uygulamadır. Failin aldatma niteliğine haiz ifadeleriyle beraber profesyonel bir şekilde aracın kilometresini azaltması fiillerinin mevcut olması mağdurun iradesini sakatlamaya yeterli olacak şekilde kabul edilmeli ve TCK'nın 157. maddesindeki dolandırıcılık suçunun meydana geldiği kabul edilmelidir.

Yargıtay 15. Ceza Dairesi'nin bir kararında; bir internet satış ilanında fail ismini değiştirerek aracın model, markasını belirterek katılanın bu satış ilanına bakmasıyla katılanın geldiği ve sanık ile arabayı sanayide yer alan iki farklı ustaya götürdüğü, arabanın motorunda herhangi bir problemin olmadığını söylemesi üzerine katılanın arabayı 117.000 kilometre olarak 13.750 TL'ye aldığı, fakat katılanın sonra yaptırmış olduğu muayenelerde arabanın 793.000 km'de ve ticari taksi olarak kullanıldığını öğrenmesi, bu sebeple basit dolandırıcılık suçunu işlediği kabul edilmelidir<sup>99</sup>.

Her ne suretle, araç satın alacak kişilerin araç üzerinde inceleme olanağı bulursa da bu inceleme olanağı dar olacak şekilde yorumlanmalıdır. Çünkü arabanın kilometresinin düşürülmesi aracın motorunda yer alan elektrik kontrol ünitesi üzerinde meydana getirilen detaylı bir yöntemdir. Her insanın bu kadar mekanik veya teknik yönden bilgili olması

<sup>97</sup> Çelik; s. 19.

<sup>98</sup> Çelik; s. 19.

<sup>99</sup> Y.15.C.D.; E. 2018/8824, K. 2020/2803, T. 25.02.2020, <https://uyap.gov.tr/hakimkarararamaekrani/> , (Erişim Tarihi: 14.03.2023).

beklenilmeyeceğinden ve uzman bir kişiye götürme yükümlülüğü olmadığına dikkat edildiğinde, failin fiillerinin basit yalan kapsamını geçtiği ve basit dolandırıcılık suçunu meydana getirdiği kabul edilmelidir.

Sahte altınlarla gerçekleştirilen hileli hareketler ile alakalı Yargıtay'ın bir kararında; *“Sanığın, kimliği tespit edilemeyen iki kişi ile birlikte katılanlara altın para satacağını söyleyip bir tane gerçek altın para verip inandırıp katılanlardan 40.000 TL alıp katılanlara sahte altın ve somun olan kilitli çantayı verip gittikten sonra katılanların kilitli çantayı açtıklarında altınların sahte olduğunu anladıkları biçiminde meydana gelen failin dolandırıcılık suçunu meydana getirdiğine ilişkin mahkemenin kabulünde bir isabetsizlik görülmemiştir”*<sup>100</sup>. şeklinde belirtilmektedir.

İfade edilen kararda da anlaşılmaktadır ki; mağdura altının gerçek olup olmadığını araştırma, kuyumcuya incelettirme ile ilgili rastgele bir araştırma sorumluluğu verilmediği, sanığın bu aldatma niteliğine haiz fiillerinin dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi için yeterli olduğu ifade edilmektedir.

Kanaatimizce, uygulamada, kişilerin hileli hareketlere maruz kalmasında esneklik aranmışken kurum ve kuruluşların kandırılmasında hilenin daha nitelikli olması öngörülmektedir. Örnek olarak: bankaya ibraz edilen sahte çekin incelenmesi banka personeli tarafından basit bir denetim ile yerine getirilebileceğinden bu durumda banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması olarak düzenlenen nitelikli dolandırıcılık suçuna sübut verecektir<sup>101</sup>.

Yargıtay kararının aksine daha kapsamlı çerçevede, inceleme olanağının ortadan kaldırılması kriterinin uygulamada gerçekleştirilmesi halinde, yapılan hareketlerin tamamına yakınında dolandırıcılık suçunun varlığını kabul etmememiz gerekecektir. Bu durumda ceza kanunlarının yapılış amacına ters düşen bir konu olur. Ceza kanunları ile suçların önü alınmalıdır.

Kanaatimizce, failler aracın motor üzerinde yer alan elektrik kontrol ünitesiyle oynayıp kilometresini azalttıktan sonra gerçekte fazla kilometre yapmış arabayı, benzerlerine kıyasla daha fazla meblağa satarken mağdura bu durumu belirtmemeleri, muayene kısmında da sessiz kalmaları durumunda, olayın en başından kandırma amacıyla faaliyete geçtiklerinin işaretidir. Bu nedenlerle failin gerçekleştirdiği hileli hareketle dolandırıcılık suçunun meydana geldiği kabul edilmelidir.

Dolandırıcılık suçunun bu tarz görünüşünün mağduru, kuyumcu ya da kuyumcunun alıcısı olabilmektedir. Fail, gerçek olmayan altın görünümlü maddeyi, bu niteliğini bilerek ve kendisi yaparak kuyumcuya satması halinde ya da kuyumcunun alıcıya gerçek diye sahte altın vermesi durumunda, dolandırıcılık suçunda gerekli hileyle kandırma unsurları meydana gelmiştir.

<sup>100</sup> Y.15.C.D.; E. 2018/4370, K. 2020/1832, T. 11.02.2020, <https://uyap.gov.tr/hakimkarararamaekrani/> , (Erişim Tarihi: 16.03.2023).

<sup>101</sup> Çelik; s. 21.

#### 2.5.4.2.2. Finans Piyasasının Hilenin Konusunu Oluşturduğu Hal (Forex Dolandırıcılığı)

Çalışmamızın bu bölümünde ilk olarak forex ve meta trader kavramları ifade edilip, faillerin fiillerinin dolandırıcılık suçunun unsurlarını taşıyıp taşımadığı yorumlanmıştır.

1990'lı yıllarda teknolojinin de gelişmesiyle beraber bankalar internet üzerinden kendi ticari platformlarını meydana getirmişlerdir. Bu platformlar yardımıyla alıcılarına güncel piyasa dokümanlarını yansıtabilmekteydiler. Forex pazarında önceden yalnızca büyük borsa yatırımcıları ve yüksek sermayeli ticaret fonları işlem gerçekleştirebiliyorken zaman içerisinde küçük yatırımcılarında işlem gerçekleştirebileceği bir piyasa durumuna dönüşmüştür<sup>102</sup>.

Forex, (FX- Foreign Exchange) başka devletlerin paralarının birbiriyle değiş tokuş edildiği bir döviz pazarıdır<sup>103</sup>.

Türkiye'de 2006 senesinden itibaren forex piyasası işlem görmektedir. Forex piyasasının kanuni dayanağı ise ülkemizde "27.08.2011 tarihli ve 28038 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan Sermaye Piyasası Kurulu'nun 125 sayılı Kaldıraçlı Alım Satım İşlemleri ve Bu İşlemleri Gerçekleştirebilecek Kurumlara İlişkin Esaslar Hakkında" Tebliğidir<sup>104</sup>. Bu biçimde Sermaye Piyasası Kurulu çerçevesinde 2011 senesinde kanuni düzenleme yapılmıştır. Ülkemizdeki forex işlemleri yatırımcı şikâyet ve mağduriyetlerinin fazlalaşmasıyla birlikte dikkate alınmıştır.

Meta trader kavramı ise en fazla işlem gerçekleştirilen forex uygulamalarından bir tanesidir. Bu uygulamada dakikalık meblağ bilgileri ve çizelgeler gösterilmektedir. Bu çizelgeler üzerinden al-sat düğmeleri ile yedi gün yirmi dört saat işlemler<sup>105</sup> yapılabilmektedir. Fakat meta trader programı, sadece tek başına rastgele bir forex görevi yapmamaktadır. Şöyle ki, meta trader uygulamasını telefonuna yükleyen kişiler para koyarak işlem gerçekleştirememektedir. Bu durumda forex işletmeleri aracı kuruluşlar, borsa simsarı şirketler katılmaktadır. Bu kuruluşlar A mevduat, B menkul değerler vb. gibi kuruluşlardır. Alıcıların alma satma işlemlerini yerine getirmektedirler.

Forex piyasalarında, dövizler arasında değişiklik temel olarak ele alınmakla beraber bu piyasanın sanıldığından daha çok rağbet görmesi sonucunda altın, gümüş vb. kıymetli madenler, petrol ve başka borsalarla ilgili göstergelerde ve mallarda işlem sağlanmaktadır<sup>106</sup>.

Forex'in amacı; vakit ayrımının değerlerde meydana getirdiği değişiklikten faydalanarak kâr elde etmektir. Forex pazarında, başka piyasaların aksine işlem gerçekleştirilen ürünün bedel azalmasından dolayı da yarar temin edilebilmektedir. Forex pazarında işlemler

<sup>102</sup> Aydın, Osman; "Foreks Piyasalarının İşleyişi ve Türkiye'de Foreks Piyasasının Durumu", Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi, 2020, C. 20, S. 61, s. 212.

<sup>103</sup> Yaslıdağ, Beyhan; Forex Piyasası İşlemleri ve Kripto Paralar (Türev Piyasalar-Teknik Analiz), 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, s. 97. "Forex, dünya çapında işlem yapma olanağı tanıyan, merkezi olmayan, spot olarak ülkelerin para birimlerinin birbirlerine olan görece değerlerinin alınıp satıldığı, kaldıraç da içerebilen bir finans piyasasıdır".

<sup>104</sup> Yaslıdağ, s. 146.

<sup>105</sup> Aydoğan, Çağatay; Yeni Başlayanlar İçin Forex, 3. Baskı, 3 Adam Yayınları, Ankara, 2016, s. 7.

<sup>106</sup> Yaslıdağ, s. 109.

sanal ortamda gerçekleşir. Forex pazarının işlem ve hacmi sanal olmakla beraber kâr ve zarar gerçektir<sup>107</sup>.

Yaşadığımız dünyada kişilerin bir bölümü, kazandıkları paraları geleceğe yönelik değerlendirmek üzere mevduat yapmaya doğru çevrilmektedir. Dolandırıcılık suçunun failleri mağdurların sahip oldukları paraları farklı aldatma niteliğine haiz fiiller ile ellerinden almaya çalışırken hızlı olmaları, interneti ve ilanları araç olarak kullanarak yüksek ölçekte haksız yararlar sağladıkları anlaşılmaktadır. Her devletin kendine haiz sermaye piyasası bulunmaktadır. Sermaye piyasasında pay alıp satma ile ilgili işlemler yerine getirilmektedir. Bu biçimde kişilerin haiz oldukları gelirleri değerlendirdikleri gözlemlenmektedir.

Kazancını bu döviz ortamlarında değerlendirmek isteyen kişi, kuruluşlarla aracılık kontratı yaparak kullanıcı adı ve şifreyle meta tradera girmektedir. Araç kuruluşa verdiği kefalet ile kendi ismi ve kendi parası ile işlem yapılmasını temin etmektedir. Bu sebeple kişilerin kazançlarını, alma ve satma davranışları neticesinde araç kuruluşa aktardığı kefalet sonucunda sıfırlanabilmektedir<sup>108</sup>.

Kanaatimizce, yaşadığımız çağda bazı insanlar bedensel olarak yorulmadan bilgisayar üzerinden bağlantılarla gözlem, analiz yapma ve deneme yanılma yollarıyla sözde mevduat uzmanlarının söylediklerini dikkate alarak kazançlarını arttırabilmek için çaba göstermektedirler. İnsanların çoğu bu teknolojik gelişmeye çok seri bir biçimde alışmışlardır. Özellikle kripto paraların bulunduğu; KuCoin, Gemini, Binance, OKX gibi uygulamalar üzerinden coin olarak, forex pazarı diye adlandırılan dünya genelinde işlem yapma imkânı tanıyan finans pazarında kazançlarını değerlendirebilmektedirler. Bir kripto para sitesinde parasını kripto para olacak şekilde kullanan bir kişiye yönelik, bu sitede çalışan görevliler tarafından sitede sorun olduğu ve teknik arıza ile giderileceği bilgileri söylendikten sonra mağdurları geçiştirmeye yönelik bildirimleri ileri sürdükten sonra site kapatılırsa ve mağdurların coine çevrilmiş kazançlarına ulaşmaları engellenirse, bu halde dolandırıcılık suçunun meydana geleceği düşüncesindeyiz<sup>109</sup>.

#### **2.5.4.2.3. Evlenme Vaadiyle Kişinin Aldatılmasında Dolandırıcılık Suçunun Oluşumuna Etkisi**

Fail, evlenme isteği olan kimseyi tespit ederek ve bu kimseyi tanıdığı bir kişiyle evlendirebileceği veya evlenebileceği konusunda inandırarak dolandırmaktadır. Failin veya suç ortağının gerçekte en başından beri mağdurla evlenme maksadı yoktur. Mağdura, evlenme sözü verilmesiyle birtakım harcamalar yaptırılmakta çeyiz ve ziynet eşyaları aldırılmakta, bu biçimde elde edilen haksız yararlarla beraber ilk uygun zamanda ortadan kaybolmaktadır<sup>110</sup>. Günümüzde çok fazla karşılaşılan bir dolandırıcılık yöntemidir. Mağdurların evlenme isteğini anlayarak kişileri bu yönde hileli hareketlerle iradelerini fesada uğratarak haksız kazanç elde etmektedirler. Bazı durumlarda gerçek olarak evlenen ancak anlaşmazlık sebebiyle veya rastgele bir nedenle mağdurdan ayrılan kimse aleyhinde de dolandırıcılık suçundan dava

<sup>107</sup> Şendur, Yeşim; “Forex Piyasasında Riskler”, İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi, C. 2 S. 2, 2017, s. 25.

<sup>108</sup> Çelik; s. 25.

<sup>109</sup> Çelik; s. 26.

<sup>110</sup> Öztürk; s. 296.

açılabilir. Halbuki dolandırıcılık suçu kastla işlenebilmektedir. Failin en başından beri evlenme isteği olmadığını tespit edemiyorsak dolandırıcılık suçundan bahsedemeyiz.

Bu nitelikteki olayları, çeşitli yönlerden değerlendirmek gerekmektedir. İlk olarak fail, mağdurla gerçekte evlenme amacıyla bir araya gelip, daha sonrasında mağdur ile anlaşamadığı için evden ayrılırsa, bu halde suçun unsurları meydana gelmeyecektir. Kural olarak, taraflar arasında hukuki bir anlaşmazlık olduğu kabul edilecektir. Buna rağmen, failin amacının dolandırıcılık olduğu kanıtlarla tespit edilirse, dolandırıcılık suçundan kamu davası açılabilir<sup>111</sup>. İkinci olarak fail, mağdurla tanıştıktan sonra bir gün bile olsa aynı evde yaşadıkten sonra ortadan kaybolmuş ise, bu halde kural olarak, failin suç işleme kastının mevcut olmadığını, failin amacının aslında evlenmek olduğu kabul edilecektir. Ancak yapılan inceleme neticesinde, failin bu durumu alışkanlık haline getirdiği ve her defasında aynı yöntemi uygulayarak başkalarını dolandırdığı tespit edilirse artık failin lehine değerlendirilemeyecektir<sup>112</sup>. Son olarak diğer yönden ise fail, mağdurla resmî nikâhlı olarak evlendikten sonra, eşyalarla birlikte ortadan kaybolmuşsa bu halde kural olarak, failin suç işleme kastının olmadığını kabul edilecektir. Yine yapılan inceleme neticesinde, failin bu durumu alışkanlık haline getirdiği ve her defasında aynı yöntemi uygulayarak başkalarını dolandırdığı tespit edilirse, resmî nikâh olayı aynı şekilde failin lehine değerlendirilemeyecektir<sup>113</sup>.

İfade etmek gerekir ki, her olayın içeriği ve kapsamı farklı olduğu için failin suç işleme kastıyla davranıp davranmadığı, her somut olayda ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Failin kastının tayin edilmesi bakımından, failin daha önceden karıştığı olaylarla ilgili dosyalar incelenmelidir<sup>114</sup>.

Yargıtay kararına konu olan bu olayda<sup>115</sup> evlenme isteğinin öğrenilmesi üzerine failer hemen bu yolda harekete geçerek ve mağduru bu yönden hileli hareketlerle aldatarak haksız yarar temin etmek amacındadırlar. Olayın en başından, bu yönde ilerleyerek mağdurdan para istemesi üzerine mağdur tarafından kabul edilmeyip bunun üzerine, mağdurun peşini bırakmamış tekrar arayarak sanığın gelmemesi üzerine kendisi ailesiyle yanına gitmiştir. Mağdurla çeyiz ve ziynet alışverişi yaparak daha sonrasında sanığın ailesi mağdurun babasından yakıt parası olarak ayrıldıkları, sanığın ise tuvalete gitme bahanesiyle kaçtığı ve ailesinin yanına gittiği öğrenilmiştir. Bu sebeple, bu dolandırıcılıkta mağdurun evlenme düşüncesini tespit ederek sanığın bu yolda hileli hareketlere başvurduğu görülmektedir. Mağdurun iradesi hileli hareketlerle sakatlanarak haksız yarar elde edilmektedir.

<sup>111</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 872.

<sup>112</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 873.

<sup>113</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 874.

<sup>114</sup> Atalan; s. 85.

<sup>115</sup> “...iline gitmeyi kabul etmemesi üzerine sanık ...'nin diğer sanıklar ... ve ... ile birlikte ... iline geldikleri, ertesi gün tarafların birlikte alışverişe çıktıkları, kuyumcu ... ..'den iki adet bilezik, iki adet küpe, bir adet yüzük ve bir adet kol saati aldıkları, aynı zamanda 300,00 TL tutarında kıyafet alındığı, sanıklar ... ve ...'nin katılanın babasından 200,00 TL yakıt parası olarak ayrıldıkları, bir süre sonra da sanık ...'nin tuvalete gitme bahanesiyle altınları alarak kaçtığı ve diğer sanıkların yanına gittiği anlaşılmıştır, sanık hakkında dolandırıcılık suçundan, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 157'nci maddesinin birinci fıkrası, 168'inci maddesi, 62'nci maddesinin birinci fıkrası, 50'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi, 52'nci maddesinin ikinci ve dördüncü fıkraları uyarınca 2000,00 TL ve 660,00 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına hükmedilmiştir.” Y.11.C.D.; E. 2021/24800, K. 2023/349, T. 26.01.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 20.03.2023).

#### 2.5.4.2.4. Kartopu Piramitsel Dolandırıcılık

Kartopu sözleşmesi (multi-level marketing) ya da zincirleme piramitsel oyunlar düzenlemesi, sermayedarın belli bir bedel karşılığında katıldığı ve sağladığı her yeni üye için para sağladığı bir düzendir<sup>116</sup>. Piramit satış sistemi diye adlandırılan düzen şu biçimde ilerler; sermayedar bir düzenlemeye ya da bu sistemi düzenleyen kimseye belli bir bedel ödemesi yapar ve sağladığı her yeni üye için kendisine katılım hissesi verilmektedir. Piramit bu biçimde yukarıdan aşağıya doğru üye sayısını fazlaştıracak çoğalır. Piramitsel oyunun sürdürülebilmesi için sermayedarlar yeni üyeler bulmakla yükümlüdürler. Bu oyuna kısa zamanda zengin olmak isteyen kimseler katılmaktadır<sup>117</sup>.

Kartopu sözleşmelerinden dolayı ortaya çıkan haksızlıkların çoğalması üzerine kanun koyucu bu konuyla ilgili düzenleme yapma gereği duymuştur. Piramit satış sistemi; 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 80. maddesinde<sup>118</sup> belirtilmiştir. İfade edildiği üzere, kartopu sözleşmeleri ile ilgili kanun koyucu birçok ülkedeki kanuni düzenlemeyi dikkate almış ve kartopu sözleşmelerini engelleyip yasaklama yoluna gitmiştir. 6502 sayılı Kanun'un 77. maddesinin 17. fıkrasında<sup>119</sup> ise bu konuyla ilgili cezaya dayanan maddeleri içermektedir. Kanun koyucu özel maddeler belirtmemiş ve TCK'yı işaret etmiştir. Fakat TCK'da kartopu sözleşmeleriyle alakalı özel bir madde yer almamaktadır<sup>120</sup>.

Yargıtay bu zamana kadar aktardığı kararlarında kartopu sözleşmelerini dolandırıcılık suçu olarak vasıflandırmıştır. 1971 tarihli bir kararında düzenin devam etmesinin imkânsız olduğu kanaatine vararak dolandırıcılık suçunun meydana geldiği görüşündedir<sup>121</sup>. Toplumun dikkatini çeken *Titan* kararında;<sup>122</sup> da ifade edilmekte ve dolandırıcılık suçunun meydana geldiği vurgulanmaktadır.

Lakin, Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre, piramitsel sözleşmelerin hukuki niteliği, doktrinde tartışmalıdır. *Hakeri*'ye göre üyelere oyunun muhtemel neticeleri hakkında bilgi

<sup>116</sup> Maviş, Volkan; "Dolandırıcılık Suçunun Hile Unsuruna İlişkin Sorunlar", İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Özel Sayı, C. 1, 2015, s. 619.

<sup>117</sup> Maviş; s. 619.

<sup>118</sup> 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 80: "(1) Piramit satış; katılımcılarına bir miktar para ya da malvarlığı ortaya koymak mukabilinde, sisteme benzer koşullar altında diğer katılımcılar bulma şartıyla bir para veya malvarlığı kazancı imkânı umudu veren ve malvarlığı kazancının sağlanmasının tamamıyla ya da bazı bakımdan başka katılımcıların da şartlara uygun davranmasına bağlı kılan, gerçekçi olmayan ya da meydana gelmesi çok zor olan kazanç beklentisi sistemidir. (2) Piramit satış sisteminin meydana gelmesi, yayılması ya da öneri verilmesi yasaktır. (3) Bakanlık, piramit satış sistemleri ile ilişkili gerekli denetlemeleri yapmaya ve varsa elektronik sistemin ülkemizde durdurulması dâhil ilişkili kamu kurum ya da kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde gerekli tedbirleri almaya yetkilidir".

<sup>119</sup> 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun m. 77/17: "Bu Kanunun 80 inci maddesine aykırı olarak piramit satış sistemini başlatan, düzenleyen ya da toplantı, elektronik posta ya da başka birçok kişinin de katılımını temin etmeye elverişli yöntemlerle yayan ya da böyle bir düzenin başka bir biçimde yayılmasını ticari amaçlarla destekleyenler hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun alakalı hükümleri uygulanır".

<sup>120</sup> Maviş; s. 620.

<sup>121</sup> Y.6.C.D.; E. 6032, K. 5940, T. 04.11.1971; Hakeri, Hakan; "Zincirleme Piramitsel Oyunlar Düzenleme Suçu", Yargıtay Dergisi, C. 27, S. 1-2, 2001, s. 164.

<sup>122</sup> "Sanıkların fiil birliği içerisinde hile ve desiselerle mağdurların düşünce faaliyetlerini etkiledikleri, onlarda psikolojik bir körlük meydana getirdikleri, matematiksel işlem ve tablolarla üyelere hatalı bir inanç oluşturdıkları, çok para kazanılacağı inancı, yüksek sesli müzik, devamlı alkışlarla üyelerin sağlıklı düşünme kabiliyetinin ortadan kaldırıldığı, meydana gelen hatalı inanç ve düşünceyle devamının sağlandığını ifade etmektedir"; YCGK; E. 1998/6-280, K. 1998/359, T. 24.11.1998.; (Aktaran Maviş; s. 620.)

verilmişse hilenin meydana gelmesinden söz edilemez ve bu sebeple suç meydana gelmez<sup>123</sup>. Diğer taraftan *Dönmezer* ise düzenin belli bir zaman sonra tıkanmasının belli olduğu ve bu zamandan itibaren suçun meydana geleceğini ifade etmektedir<sup>124</sup>.

Kanaatimizce, hukuki düzenlemeler kapsamında Yargıtay'ın oluşturduğu fikir bu hale en uygun olan çözüm yoludur. Ancak, öğretilerde de ifade edildiği gibi, bu düzene üye olan kimsenin muhtemel bütün neticeler hakkında bilgi verilmesi durumunda dolandırıcılığın meydana gelmesinden söz edilemez. Çünkü bu durumda suçun unsuru olan hile halihazırda yoktur. Fakat, yeni gelen üyeye düzen hakkında bilgi verilmeden, bir kazanç temin etmenin mümkün olmadığı seviyede yer almasına rağmen bu durumdan ve rizikolardan söz edilmemiş ise dolandırıcılık suçunun meydana geldiği kabul edilmektedir<sup>125</sup>.

Dolandırıcılık suçunun, kartopu sözleşmelerinden meydana gelen problemlere ikna edici çözümler bulamaması, yeni bir düzenleme yapma gereği duyulduğu gözlemlenmektedir. Batıdaki başka devletlerin ceza hukuku düzenlerinin birtakım değişimler yapılarak güncel duruma getirildiğini görmek mümkündür. Örnek olarak: Avusturya Ceza Kanunu'nun 168/a maddesi kartopu sözleşmelerini tek başına bir suç olacak şekilde düzenlemiştir<sup>126</sup>. İngiltere'de 1973 Fair Trading Act'a (Adil Ticaret Kanunu) göre koyulan maddelerle ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır<sup>127</sup>. İfade edilen kanun, sözleşmenin kendine özgü yapısından meydana gelen zararların önüne geçecek vasıftadır. Bu duruma göre, yatırımcıların ve sonradan dahil olan üyelerin yükümlülüğü ayrı ayrı değerlendirilecektir<sup>128</sup>.

#### 2.5.4.2.5. Kripto Varlık Dolandırıcılığı

7518 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu'nun 1. maddesinde<sup>129</sup> kripto varlık; *“Dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak elektronik olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıklar”* olarak ifade edilmektedir.

Kripto varlıkların kanuni bir korumaya sahip olmaları, 7518 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu'nun 9. maddesinin 4. bendinde<sup>130</sup> ifade

<sup>123</sup> Hakeri; s. 146.

<sup>124</sup> Dönmezer; s. 379.

<sup>125</sup> Hakeri; s. 169.

<sup>126</sup> 23.01.1974 gün ve 60/1974 sayılı Avusturya Ceza Kanunu-Strafgesetzbuch, (Österreich), (Resmî Gazete: 01.01.1975).

<sup>127</sup> 25.07.1973 gün ve 1973/41 sayılı, Fair Trading Act (Adil Ticaret Kanunu), 1973, (Resmî Gazete: 14.09.1973).

<sup>128</sup> Maviş; s. 622.

<sup>129</sup> 26.06.2024 gün ve 7518 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2024, (Resmî Gazete: 02.07.2024).

<sup>130</sup> 7518 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m. 9/4: *“Kripto varlık hizmet sağlayıcıları bilişim sistemlerinin işletilmesi, her türlü siber saldırı, bilgi güvenliği ihlalleri gibi fiillerden veya personelin her türlü davranışından kaynaklanan kripto varlık kayıplarından 6098 sayılı Kanunun 71 inci maddesi kapsamında sorumludur. Kayıpların kripto varlık hizmet sağlayıcılarından tazmin edilememesi veya edilemeyeceğinin açıkça belli olması hâlinde; kripto varlık hizmet sağlayıcı mensupları kusurlarına ve durumun gereklerine göre kayıplar kendilerine yükletilebildiği ölçüde sorumlu olup, şahsi sorumlulukla ilgili olarak bu Kanunun 110/B maddesi hükümleri uygulanır. Kripto varlık hizmet sağlayıcıların kusuru olmaksızın sunulan hizmetlerde yaşanan kesintilerden kaynaklanan, geçici bir süre emir iletilmemesi ya da işlem/transfer yapılamaması hâlleri ve benzeri hâllerde ortaya çıkan zararlar bu fıkra kapsamında değerlendirilmez.”*

edilmektedir. Kurul, kripto varlık hizmet sağlayıcıları ile müşteriler arasındaki ilişkileri düzenlemektedir<sup>131</sup>.

Kripto varlıklar hukuki vasfı itibarıyla ekonomik değeri olan soyut varlıklardır. Kripto varlık biriminin temin edilmesiyle malvarlığının aktifini artmaktadır. Kaybedilmesiyle de malvarlığının pasifi çoğaldığından bu varlık birimlerinin ekonomik değerlerinin olduğu şüphesizdir. Dolandırıcılık suçunun konusunu taşınır ve taşınmaz malların yanında herhangi bir hak ya da alacak ve hatta belirli bir hizmetin görülmesi bile oluşturabilmektedir<sup>132</sup>. Bu sebeple kripto varlık, dolandırıcılık suçuna konu olabilir<sup>133</sup>.

Kripto varlıklar çok çeşitli vasıftaki dolandırıcılık fiillerinin konusu olabilmektedir. Özellikle saadet zincirleri, kripto varlıklardan yararlanarak gerçekleştirdikleri dolandırıcılık fiillerinin başında gelmektedir. 2020 yılı içerisinde, yalnızca kripto varlıklarla ilgili hırsızlık ve dolandırıcılık fiilleri sebebiyle 1,9 milyar dolar meblağında zarar ortaya çıkmıştır<sup>134</sup>. Konu ile ilgili bir olayda ise altın ile finanse edildiği, kredi kartının geçtiği her yerde uygulanabilir olduğu ve birtakım para birimine dönüştürülebildiği iddia edilen “My Big Coin” isimli kripto varlıktan 6 milyar dolar meblağında haksız kazanç sağlanmıştır.

Saadet zincirleri nezdinde temel olarak, ortalama kavramı çerçevesinde değerlendirilebilecek phishing<sup>135</sup>, vishing<sup>136</sup>, smishing<sup>137</sup>, pharming<sup>138</sup> dolandırıcılık yöntemleriyle de kripto varlıklar haksız bir biçimde kullanılmaktadır. Olağan saldırılarından ayrı olarak kripto varlıklarla ilgili dolandırıcılıkta maksat, gizli anahtar bilgilerine ulaşmaya yöneliktir. Ayrıca kripto varlıklarla ilgili gizli anahtar ya da şifrelere ulaşılabilmesi için yasal bir değişim platformunun da kopyalanması mümkündür. Görüldüğü üzere, çok farklı dolandırıcılık yöntemleri ile kişilerin yanıltılmasına yol açılarak kendisine ait malvarlığı değeri üzerinde olağan koşullarda yerine getirmeyeceği bir tasarrufta bulunması söz konusu olabilmektedir.

<sup>131</sup> 7518 sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun m. 4: “Kripto varlık hizmet sağlayıcıları ile bunlarda işlem yapmak isteyen müşteriler arasında imzalanan sözleşmeler, yazılı şekilde veya uzaktan iletişim araçlarının kullanılması suretiyle mesafeli olarak ya da mesafeli olsun olmasın Kurulun yazılı şeklin yerine geçebileceğini belirlediği ve bir bilişim veya elektronik haberleşme cihazı üzerinden gerçekleştirilecek ve müşteri kimliğinin doğrulanmasına imkân verecek yöntemler yoluyla kurulabilir ve buna ilişkin usul ve esaslar Kurul tarafından belirlenir. Kurul, kripto varlık hizmet sağlayıcılarla müşterileri arasında sözleşmelerin düzenlenmesine, kapsamına, değiştirilmesine, ücret ve masraflara, sözleşmenin sona ermesine ve feshine ve bu sözleşmelerin içeriğinde yer alması gereken asgari konulara ilişkin belirlemeler yapabilir. Kripto varlık hizmet sağlayıcıların müşterilerine karşı sorumluluğunu ortadan kaldıran veya sınırlandıran her türlü sözleşme şartı geçersizdir. Platformlar müşterilerinin işlemlerine ilişkin itirazlarını ve şikayetlerini etkin şekilde çözecek dâhili mekanizmalar kurmakla yükümlüdür. Kripto varlık hizmet sağlayıcıları müşterilerin kimliklerini, 11/10/2006 tarihli ve 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve ilgili diğer mevzuat hükümleri kapsamında tespit etmekle yükümlüdür.”

<sup>132</sup> Sarıgül, Ali Tanju; Bilişim Teknolojisinde Bir Suistimal Örneği: Bilişim Sistemlerinin Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık Suçları, Bilişim ve Teknoloji Hukuku Yıllığı 2022, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 98.

<sup>133</sup> Balcı, Murat/ Çakır, Kerim; “Kripto Para Dolandırıcılığı”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 16, S. 181, Eylül 2021, s. 1684.

<sup>134</sup> Tarakçıoğlu, Zeynep Esra; “Kripto Varlıklar ve Ceza Hukuku Sorumluluğu”, Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 2, 2021, (s. 295-352), s. 334.

<sup>135</sup> Kullanıcıları sahte web sitelerine yönlendirmek için e-posta kullanılmaktadır.

<sup>136</sup> Kullanıcıları sahte web sitelerine yönlendirmek için telefon aramaları kullanılmaktadır.

<sup>137</sup> Kullanıcıları sahte web sitelerine yönlendirmek için mesaj kullanılmaktadır.

<sup>138</sup> Bu dolandırıcılık fiillerinde, kötü amaçlı kodların şahsi bir bilgisayara ya da sunucuya kaydolması neticesinde kişilerin müsaadesi ya da bilgisi olmadan sahte bir web sitesine yönlendirilmesi sağlanmaktadır. (Aktaran: Tarakçıoğlu; s. 334.)

TCK düzenine göre kripto varlıklar, ifade edilen bütün dolandırıcılık fiillerine konu olabilecek ve TCK'nın 158. maddesi çerçevesinde cezalandırılabilir<sup>139</sup>. Çünkü ekonomik bir değer taşıyan kripto varlıkların hile yoluyla sağlanması durumunda, hile yöneltlen kişinin malvarlığı açısından bir zarara uğraması, fail ya da başka birinin de yarar sağlaması söz konusu olmaktadır.

Fakat kripto varlıklar üzerinden meydana getirilen dolandırıcılık fiilleri, bilişim sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilebileceği için bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenen nitelikli dolandırıcılık suçu hükmü uygulanmaktadır<sup>140</sup>. Kripto varlıkların hileli bir fiil ile haksız bir biçimde temin edilebilmesi için bilişim sistemindeki dokümanların başka bir yere aktarılması (örneğin: failin bitcoin hesabına gönderilmesi) zorunluluk göstermektedir. Bunun gibi bir fiil neticesinde haksız bir yarar da sağlanmış olacağından hem dolandırıcılık suçu hem de bilişim sistemleri aracılığıyla haksız yarar sağlama suçu TCK'nın 244. maddesinin 4. fıkrası gündeme gelecek ve içtima çerçevesinde bir değerlendirme yapılması gerekli olacaktır. Bu değerlendirme ise TCK'nın 244. maddesinin vasfı dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Bu maddede, *“başka bir suç oluşturmama”* koşulu ifade edilmiştir. Bu kapsamda ilgili madde açık bir şekilde tali norm biçiminde düzenlenmiştir. Bu sebeple, aynı fiille iki suçun uygulanmasının mümkün olduğu durumlarda, asli norm niteliğine sahip olan dolandırıcılık suçu hükümleri uygulanmalıdır.

Yargıtay kararlarında, bilişim sisteminin hileli hareketlerle kandırılmasından bahsedilemeyeceği için yalnızca bu sistemin araç kılınarak bir kişinin kandırılması durumunda bu bendin yerine getirilmesinin mümkün olduğu ifade edilmektedir<sup>141</sup>. Kripto varlık dolandırıcılığı suçunun da niteliği itibarıyla bilişim sistemleri aracılığıyla işlenmesi gereklidir. Örnek olarak, aldatma niteliğine haiz hareketlerle kandırdığı mağdurdan kripto varlık temin eden failin sağlamış olduğu kripto varlıkları hesabına aktarması gerekecektir. Bununla beraber gizli kripto para madenciliği ya da fidye yazılımı<sup>142</sup> aracılığıyla kripto para temin eden fail, yine bilişim sistemlerinden yararlanmaktadır. Bu sebeple kripto varlık dolandırıcılığı, bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenen nitelikli dolandırıcılık suçu çerçevesine girecektir<sup>143</sup>.

Uygulamada da sıklıkla karşımıza çıkan *“phishing”* yönteminde başka bir yol ise failin bir kişiye ait sosyal medya hesabı veya e-posta şifresini ele geçirmek suretiyle mağdurdan kendisini şifresini kırdığı kimse olarak tanıtarak para veya kontör isteme durumudur. Bu durumda mağdur karşıdakinin asıl profil sahibi olduğunu bilmeden failin veya üçüncü bir kişinin yararına tasarrufta bulunmaktadır. Nitekim burada mağdurun iradesi hileli bir hareket neticesinde fesada uğratılmakta ve kişi kendi tasarrufuyla zararı meydana getirmiş olacaktır<sup>144</sup>.

<sup>139</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 866.

<sup>140</sup> Birtakım ülkeler bilişim sistemleri aracılığıyla meydana getirilen dolandırıcılık fiilini özerk bir suç çerçevesinde (cyber fraud) cezalandırmaktadır. Türk hukukunda ise bu fiil dolandırıcılık suçu ile ilgili nitelikli bir hal olacak şekilde düzenlenmiştir. Nitekim, nitelikli bir hale yer verilmesini doğru bulmayan görüş: Toroslu; s. 194.

<sup>141</sup> YCGK; E. 1998/6-280, K. 1998/359, T. 24.11.1998, <https://legalbank.net/>, (Erişim Tarihi: 30.01.2024).

<sup>142</sup> *“Fidye yazılımı, bilgisayar sistemlerine sızarak verileri şifreleyen veya erişimi engelleyen kötü amaçlı bir yazılımdır.”*

<sup>143</sup> Sankaya, Samet; “Kripto Varlık Dolandırıcılığı”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 2, 2023, (s. 555-581), s. 572.

<sup>144</sup> Çakmak, Rumeysa; 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Bilişim Sistemlerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Nitelikli Dolandırıcılık Suçu, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep, 2023, s. 65.

Yargıtay 15. Ceza Dairesinin kararında böyle bir durumda bilişim sistemleri aracılığıyla dolandırıcılık suçunun meydana geleceğinden bahsedilmiştir<sup>145</sup>.

## 2.5.5. Netice

### 2.5.5.1. Genel Olarak

Netice, hareketin dış dünyada meydana getirdiği değişikliklerdir<sup>146</sup>. Fakat, yapılan hareketin dış dünyada meydana getirdiği her değişiklik değil, yalnızca suçun kanuni tanımında unsur olarak ifade edilen değişiklik ceza hukuku bakımından önemlidir. Diğer bir ifadeyle, burada söz konusu olan netice, yalnızca kanuni tanımda ifade edilen dış dünyadaki değişikliktir<sup>147</sup>. Örneğin: kasten öldürme suçunda bir kişinin hayatını kaybetmesi, suçun maddi unsurlarında ifade edilen netice unsurunu ortaya çıkarmaktadır.

Birtakım suçlarda suçun tamamlanmasından söz edilebilmesi için kanuni tanımda ifade edilen sonucun ortaya çıkmış olması gerekmektedir. Bu tarz suçlar “*neticeli suçlar*” diye adlandırılmaktadır<sup>148</sup>. Fiil ile neticenin zaman, yer ve illiyet ilişkisi açısından birbirlerinden ayrılabilirdiği neticeli suçlardır<sup>149</sup>. Dolandırıcılık suçu da neticeli suçlardandır. Dolandırıcılık suçunda aldatma niteliğine haiz fiillerin sergilendiği konum ile yararın sağlandığı zaman ve yer ayrı olabilmektedir. Nasıl ki dolandırıcılık suçunun kanuni tanımında da netice, failin hileli hareketleri neticesinde mağdurun kandırılarak, failin kendisine ya da üçüncü bir kişinin menfaatine yarar sağlaması olarak ifade edilmiştir. Neticeli suçlarda sonuç meydana geldiğinde, suç tamamlandığından dolandırıcılıkta da mağdurun, failin isteğine göre elverişli harekete geçerek faile veya üçüncü bir kişiye yarar sağladığı zamanda suç tamamlanacaktır<sup>150</sup>.

### 2.5.5.2. Yarar Kavramı

Dolandırıcılık suçunun neticesini meydana getiren yarar; fail ya da diğer bir kişi lehine sağlanan yarardır. İfade edilen yarar, malvarlığına verilen bir zarardan sağlanmalıdır. Kanuni tanımda yarar olarak belirtilen konu için “menfaat” terimi olarak da yararlanılmaktadır.

---

<sup>145</sup> “Sanığın, şikayetçiye ait facebook isimli sosyal medya hesabının şifresini kırarak bu hesap üzerinden şikayetçinin arkadaş listesinde bulunan ...’e kendisini şikayetçi gibi göstererek mesaj gönderdiği ve kendisine internet bankacılığı aracılığıyla 800 TL tutarında para göndermesini istediği, bu suretle nitelikli dolandırıcılığa teşebbüs suçunu işlediğinin iddia edildiği olayda; sanığın ikrar içeren savunmaları, şikayetçi beyanı, suça konu mesaj çıktıları, ilgili banka, Türk Telekom ve TÜRKSAT cevabi yazıları, internet kayıtları ve tüm dosya kapsamına göre; atılı suçun sanık tarafından işlendiği sabit olmakla, bu gerekçelere dayanan mahkemenin kabul ve uygulamasında bir isabetsizlik görülmemiştir.” Y.15.C.D.; E. 2017/5914, K. 2019/8929, T. 26.09.2019, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 07.05.2024) (Aktaran: Çakmak; s. 65.)

<sup>146</sup> Akbulut; s. 394.

<sup>147</sup> Özgenç; s. 191.

<sup>148</sup> Özgenç; s. 191.

<sup>149</sup> Artuk/ Gökçen/ Alşahin/ Çakır; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 273.

<sup>150</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 571.

Doktrinde de dolandırıcılık suçunda ifade edilen menfaatin, malvarlığı olduğu, beş duyu organıyla hissedilebilen ekonomik, elle tutulur ve maddi değerleri içerdiği kabul edilmiştir<sup>151</sup>. Dolandırıcılık suçu, malvarlığına yönelik gerçekleştirilen suçlar içerisinde ifade edilmektedir. Dolandırıcılık suçunun gerçekleşmesi neticesinde failin ya da üçüncü bir kişinin malvarlığının artması, suçtan zarar gören mağdurun ise malvarlığında eksilme olmasıdır. Bu artma ve eksilme yarar ve zarar terimleriyle belirtilmektedir. Dolandırıcılık suçunun malvarlığına yönelik gerçekleştirilen suçlar içerisinde ifade edildiği dikkate alındığında, bu menfaatin ve başka yandan zararın malvarlığıyla ilgili olması gereklidir<sup>152</sup>.

Ayrıca suçun neticesini meydana getiren yararın, mağdurun hukuka uygun olmayan bir biçimde kazanmasının bir önemi yoktur. Örnek olarak, hırsızlık neticesinde edinilen bir eşyanın, fail tarafından aldatma niteliğine haiz fiiller ile mağdurdan alındığı zaman dolandırıcılık suçu gerçekleşecektir<sup>153</sup>.

Fail tarafından hukuki olarak istenebilecek bir yarara ulaşılmış ise TCK'nın 159. maddesinin uygulanması gerekir. Bu madde dikkate alındığında; mağdur ve fail arasında bulunan hukuki ilişkiden doğan bir alacağın tahsil edilmesi amacıyla suçun gerçekleştirilmesi halinde cezanın indirilmesi gerekmektedir.

#### **2.5.5.3. Yararın Haksız Olması**

765 sayılı ilga edilen TCK'daki "yararın haksız olma koşulu" 5237 sayılı TCK'da dolandırıcılık suçunu ifade eden 157. maddesinde belirtilmemiş; suçun meydana gelmesi için sadece bir yarar temin edilmesi gerektiği düzenlenmiştir<sup>154</sup>. Fakat buna rağmen failin dolandırıcılık suçundan sağlayacağı yararın haksız olması gerekmektedir<sup>155</sup>. Çünkü aksini düşünürsek dolandırıcılık suçunun hukuki niteliği olan korunan hukuki değeri ile ters düşeceğiz. Dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi için yararın haksız olması gerekmektedir. *Özbek/Bacaksız/Doğan'a* göre, dolandırıcılık suçu malvarlığı değerlerini koruduğundan ve ceza hukukunun hukuka haiz olmayan bir değeri koruyacağı düşünülmemelidir<sup>156</sup>.

Bir yararın haksız olduğunun ispatı ise o yararın hukuki açıdan güvence altına alınmamasıdır<sup>157</sup>; fakat yararın haksız olarak sayılabilmesi için dava açılması yükümlülüğü yer almamaktadır<sup>158</sup>.

Dolandırıcılık suçunda malvarlığına haiz ihlal edilme; taşınır veya taşınmaz mallar, haklar, borçlar ve hatta kişisel görevler bile olabilir<sup>159</sup>. Çünkü akrabalık bağı olduğunu söyleyip

<sup>151</sup> Dönmezer, Sulhi; Kişilere ve Mala Karşı Cürümler, 15. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 393.

<sup>152</sup> Hafizoğulları, Zeki/ Kurşun Günel; Malvarlığına Karşı Suçların Ortak Genel Yapısı, Turgut Akıntürk'e Armağan, Beta Yayınları, Ankara, 2008, s. 7.

<sup>153</sup> Dönmezer; s. 397.

<sup>154</sup> Kamışlı, Gani; Yargıtay Kararları Çerçevesinde Dolandırıcılık Suçu, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, s. 49.

<sup>155</sup> Şahbaz, İbrahim, Açıklamalı ve İçtihatlı Türk Ceza Kanunu, Yetkin Yayınları, 2016, s. 1852.

<sup>156</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; s. 737.

<sup>157</sup> Şahbaz; s. 1852.

<sup>158</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 485.

<sup>159</sup> Hafizoğulları/ Kurşun; s. 402.

hileli hareketlerle kandırılan kendisine para verilmesini sağlayan fail de bu biçimde dolandırıcılık suçunu işleyebilir<sup>160</sup>.

Dolandırıcılık suçu içeriği bakımından bir zarar suçu olduğundan dolayı bu suçun meydana gelmesi için zararın temel olarak gerçekleşmesi bir koşuldur; fakat meydana gelmesi mutlak olan bir yarardan mahrum edilmesi de söz konusu zarar unsurunun meydana gelmesine sebep olur. Bununla beraber dolandırıcılık suçunun gerçekleşmesi için söz konusu zararın süreklilik göstermesine gerek yoktur<sup>161</sup>.

Failin sağladığı yarar mağdurun malvarlığında bir eksilme olmamakla beraber fail, mağduru düşürmüş olduğu halden sadece manevi bir yarar sağlamışsa bu durumda dolandırıcılık suçundan söz edilemeyecektir<sup>162</sup>.

Kanaatimizce, dolandırıcılık suçunda temel olan failin ustaca sergilediği aldatma niteliğine haiz fiilin mağduru kandıracak ölçütte olmasıdır. Failin aldatmayla elde etmek istediği yarar, bir hukuki bağa yönelik de olabilir, haklı olmayan bir menfaat de olabilir. Çünkü TCK'nın 157. ve 158. maddelerinde dolandırıcılık suçunda gerekli olan menfaatin haksız olması gerekmektedir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında da dolandırıcılık suçunun gerçekleşmesi için, ortaya çıkan zararın “ekonomik zarar” olması gerektiği belirtilmektedir<sup>163</sup>.

Fail, kendisi ya da diğer bir kişiye menfaat sağlamak maksadıyla bilinçli bir şekilde aldatma niteliğine haiz hareketler sergilemeli, bu hareketlerle diğer bir kişiye zarar vermeli, verilen zarar ile davranış arasında uygun bir illiyet bağı olmalı ve zarar da nesnel ölçütler dikkate alınarak belirlenecek ekonomik bir zarar olmalıdır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2022 tarihli bir kararında da<sup>164</sup> “5,75 TL değerindeki zeytinyağını kasaya bırakarak nakit 200 TL’yi katılana uzattığı, katılanın 194 TL’yi küsuratı ile birlikte sanığa verdiği, bu esnada sanığın “Ben sana ayrı ayrı para vereceğim. Bu 200 TL’yi iki tane 100 TL yap.” dediği, bunun üzerine katılanın, sanığın ilk vermiş olduğu 200 TL’yi geri verdiği, sanığın ise 194 TL para üstünü elinde tutmaya devam ettiği, dikkati dağılan katılanın sanık tarafından kendisine ayrıca 200 TL verilmediği hâlde fazladan 100 TL’yi sanığa verdiği, devamında sanığın, katılandan aldığı 100 TL, alışveriş nedeniyle para üzeri olarak verilen 194 TL ve zeytinyağı ile birlikte ...yerinden ayrıldığı olayda; sanığın, basit bir yalanı aşan, ilk andan

<sup>160</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 492.

<sup>161</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 493.

<sup>162</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 494.

<sup>163</sup> “Sanığın aynı iş yerinde kasiyer olarak çalışan mağdurlara değişik zamanlarda menü siparişi vererek önce 100 TL uzattığı..... kalan kısmı da vereceği sırada mağdurları lafa tutarak karışıklığa neden olduğu, bozuk para ile her iki mağdura da ödeme yaptıktan sonra 100 TL’sini geri almadığını söylemek suretiyle mağdurları yanılgıya düşürüp mağdurların rızalarıyla 100'er TL’yi kendisine teslim etmelerini sağladığı anlaşılmaktadır. Sanığın, basit bir yalanı aşan, başından beri mağdurların iradesini fesada uğratma amacıyla ısrarlı ve kararlı bir şekilde devam eden bir kaç kez para uzatıp geri almak ve başka konulardan konuşmak suretiyle mağdurları yanıltacak ve kandıracak yoğunluktaki ustaca planlayıp sergilediği hileli davranışları sonucunda, mağdurların rızalarıyla fazladan kendisine 100'er TL daha verilmesini sağlayarak haksız menfaat sağlaması şeklindeki her bir fiilinin, hırsızlık suçunu değil 5237 sayılı TCK'nın 157.maddesinin 1.fikrasında düzenlenen dolandırıcılık suçunu oluşturduğunun kabulünde zorunluluk bulunmaktadır”. YCGK; E. 2017/4, K. 2019/383, T.07.05.2019, <https://legalbank.net/>, (Erişim Tarihi: 30.11.2023).

<sup>164</sup> YCGK; E. 2019/97, K. 2022/437, T. 14.06.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 30.11.2023).

*itibaren katılanın iradesini sakatlamak amacıyla, TCK'nın 157. maddesinin 1. fıkrasında ifade edilen dolandırıcılık suçunu oluşturduğunu kabul edilmektedir.” şeklinde belirtilmektedir.*

#### **2.5.5.4. Mağdurun ya da Diğer Bir Kişinin Zararına Yarar Sağlanması**

Suçlar sonucu açısından zarar suçu ve tehlike suçu olacak şekilde iki bölüme ayrılır. Temelinde dolandırıcılık suçu, zarar suçlarının başında gelmektedir. Dolandırıcılık suçunun meydana gelebilmesi için mağdurun, tasarruf yetkisine sahip olduğu malvarlığından, fail ya da başka bir kimsenin yararına, azalma oluşturacak şekilde tasarrufta bulunması gerekir<sup>165</sup>. Malvarlığında, zarar tehdidinin meydana gelmesi de suçun oluşması açısından yeterli değildir. Başka bir anlatımla, dolandırıcılık suçunun oluşması için mağdurun kandırılmasının sonucunda ya da başka bir kişinin zararına, aldatma niteliğine haiz fiillerde bulunan fail yararına menfaat sağlaması gerekmektedir<sup>166</sup>. Menfaat temin edilmesi için mülkiyetin faile ya da failin talep ettiği kimseye aktarılması istenmemektedir. Geçici süreli devirler ya da faydalanmalar, mağdur ya da üçüncü bir kişi açısından zarar meydana getirmişse neticenin meydana geldiği sonucuna ulaşılmalıdır.

Hareketin sergilenmesi ile netice aynı zamanda meydana gelmemektedir. Kasten yaralama suçunda; tokat ve yaralama ile fiil ve sonuç aynı zamanda meydana gelirken dolandırıcılıkta durum bu şekilde olmamaktadır. Dolandırıcılık suçunda fiil sonucu netice kendiliğinden meydana gelmez. Fail, mağduru hileli ifadeler ile kandırarak yarar sağlamalı; mağdur ise zarar görmelidir. Dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi için özellikle menfaat sağlanmalı bu menfaat sağlanırken mağdur zarara uğramaktadır.

Dolandırıcılık suçu malvarlığı ile ilgili bir suç olduğu için, bu suçtaki yarar malvarlığı ile ilgili bir menfaattir. Bu yararın fail ya da diğer bir üçüncü kişi tarafından hileli hareket sonrasında sağlanması gerekli olmaktadır. Üçüncü kişi zararını ifade ettiğimizde; akrabasının evinin kilidi kendisinde bulunan mağdur, failin aldatma niteliğine haiz hareketi neticesinde kandırılmış ve evi faile bırakmışsa fail, üçüncü kimse olan akrabanın malvarlığını zarara uğratmaktadır. Üçüncü kimsenin menfaatine ise şu şekilde örnek verebiliriz: Daha önceden de alışveriş yaptığı müşteriye, müdürünün talebi ve haberi içerisinde sahte çek hazırlayıp, müşteriye sahte çek verip eşyaların çalışan tarafından alınması halinde, fail çalışan, haksız menfaati edinen müdür, mağdur ise müşteri statüsündedir.

Zarar, yalnızca ekonomik ve maddi kapsamda olmalıdır. Manevi duygular, zararın konusunu meydana getirmez. Bir talebin yerine getirilmemesi ya da bir konuda hayal kırıklığı yaşanması gibi, sadece duygusal anlamdaki soyut nitelikteki zararlar dolandırıcılık suçu açısından zarar olacak şekilde nitelendirilebilecek zararlardan değildir. Örnek olarak: fail evli olup bekar olduğunu söyleyerek mağdurla evlenip, belli bir zamandan sonra evli olduğunu beyan edip mağdurdan vazgeçmesi durumunda, mağdurun sadece manevi bir zararının söz konusu olması sebebiyle hareket dolandırıcılık suçunu meydana getirmeyecektir<sup>167</sup>. Fakat bu biçimdeki hileli hareketler sonucunda mağdurun yalnızca evleneceğine inandırılması üzerine bu amaca yönelik mağdur ekonomik anlamda zarara düşürülmüş ise hareket dolandırıcılık

<sup>165</sup> Metin; s. 28.

<sup>166</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 572.

<sup>167</sup> Yılmaz; s. 37.

suçunu meydana getirecektir. Örnek olarak fail evlenme vaadiyle mağdura aldırıldığı ziynet eşyaları ekonomik bir değer taşıdığı için bu sebeple dolandırıcılık suçu oluşacaktır<sup>168</sup>.

Mağdurun malvarlığında oluşan tasarruf ile hileli hareketler arasında illiyet bağının bulunması zaruridir. Ayrıca menfaatin haksız olması bir koşul değildir. Örnek olarak: kumar ya da iddia borcunun hileli hareketlerle sağlanması durumunda da dolandırıcılık suçu meydana gelir<sup>169</sup>. Hukuki bir alacağın tahsili amacıyla hileli hareketlerin meydana getirilmesi, dolandırıcılık olarak nitelendirilmiştir. TCK'nın 159. maddesinde<sup>170</sup> ifade edilmektedir.

765 sayılı Ceza Kanunu, elde edilen menfaatin haksız olması gerektiğini kanunda belirtmişken, 5237 sayılı TCK'da ise yalnızca sağlanan yarardan söz edilmiş, yararın haksız olması gerektiği ayrıca ifade edilmemiştir. Suç aracılığıyla sağlanan menfaatin haklı olmayacağı bellidir.

Ortaya çıkan zararın daha sonrasında giderilmesi durumunda ise, dolandırıcılık suçunu ortadan kaldırmayacaktır. Fakat, şöyle bir halde TCK'nın 168. maddesinde ifade edilen “*etkin pişmanlık*” hükmünün uygulanması gündeme gelecektir<sup>171</sup>.

Dolandırıcılık suçunun gerçekleşebilmesi için kısaca; failin hileli hareketlerde bulunması, hileli hareketlerin mağduru kandırabilecek nitelikte olması, failin hileli hareketler neticesinde, mağdurun veya üçüncü bir kişinin zararına, kendisine veya üçüncü bir kişinin yararına haksız bir menfaat sağlanması koşullarının beraber meydana gelmesi gereklidir<sup>172</sup>.

### 2.5.6. Nedensellik Bağı

Dolandırıcılık suçunun oluştuğundan söz edebilmek için hileli hareket ile mağdurun aldatılmasından sonra sonuç olarak malvarlığında bir azalma meydana gelmelidir. Mağdurun kendisinin ya da üçüncü kişinin zararına, fail veya başkasının menfaatine bir yarar sağlaması gerekmektedir. Dolandırıcılık suçunun oluşması için, failin fiili ile meydana gelen zarar ve sağlanan yarar arasında bir sebep sonuç ilişkisi olmalıdır<sup>173</sup>.

Bu çerçevede, mağdurun kandırılması olayı, failin hareketi ile meydana gelmemişse kendisinden ya da üçüncü bir kimsenin hatasından meydana gelmiş ise bu halde illiyet bağı kurulamayacağından suçun meydana gelmesinden söz edilemez. Eğer kandırılan kimse, failin

<sup>168</sup> “Sanık ...'ın otobüs yolculuğu esnasında tanıştığı ve evlenme isteği bulunan katılana kendisini H. olarak tanıttığı ve kendisini tanıdığı Gürcü uyruklu güzel bir kadınla evlendirebileceğini söylediği daha sonra ismini ... olarak söylediği temyiz dışı sanık ... ile katılanı tanıştırdığı, sanık ...'ın, .... için yüzük ve bilezik alacağından bahisle katılandan para aldığı bu para ile kuyumcudan bilezik ve yüzük aldığını belirterek katılanın yanında diğer sanık .... verdiği, hep birlikte aynı araç içerisinde katılana ait eve doğru giderlerken ormanlık bir araziye yakın yerde katılanın araçtan inmesini fırsat bilen sanığın kaçarak ortadan kaybolduğu sonrasında katılanı aldatmak için kullanılan yüzüğün sanık ...'ın üzerinden ele geçirildiği ve mahkemece sanık hakkında dolandırıcılık suçunun sübut bulduğu kabul edilerek temyiz incelemesine konu mahkûmiyet hükmü kurulmuştur”. Y.11.C.D.; E. 2021/14935, K. 2023/717, T. 15.02.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 23.03.2023).

<sup>169</sup> Toroslu; s. 189.

<sup>170</sup> “Dolandırıcılığın, bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla işlenmesi halinde, şikâyet üzerine, altı aydan bir yıla kadar hapis ve adli para cezasına hükmolunur”.

<sup>171</sup> Metin; s. 31.

<sup>172</sup> Atalan; s. 10.

<sup>173</sup> Bıkmaz, Raif; “Dolandırıcılık Suçu Hakkında Genel Açıklamalar ve İstanbul Anadolu Yakası Suç Oranları Üzerine Analiz”, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 2023, C. 12, S. 4, (556-571), s. 565.

hileli hareketleri sonucunda kandırılmamış olsaydı aynı tasarrufta bulunacak halde ise, bu durumda da dolandırıcılık suçu meydana gelmez<sup>174</sup>.

Failin hileli hareketlerle kandırdığı mağdurun malvarlığında meydana gelen azalmaya yönelik olarak failin malvarlığında meydana gelen çoğalma söz konusu olmaktadır. Bu çoğalma ve azalmanın doğrudan nedensellik bağı açısından gerekli olduğu suçun meydana gelmesi bakımından zaruridir<sup>175</sup>.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun bir kararında, sanığın basit bir yalanı geçen mağduru aldatacak yoğunluktaki güçlü ifadeleriyle profesyonel bir şekilde tasarladığı hileli hareketlerle kandırma neticesinde mağdurun rızasıyla elindeki para torbasını kendisine vermesini sağlaması, hareketin dolandırıcılık suçu çerçevesinde yorumlanmasına sebep olmuş ve işlenen suçu hırsızlıktan ayırmıştır<sup>176</sup>.

İfade edilen kararda; mağdurun malvarlığında oluşan tasarrufun fail tarafından profesyonel bir biçimde yapılan aldatma niteliğine haiz fiiller neticesinde olduğu kabul edilmiş ve bu illiyet ilişkisi kapsamında ifade edilen karar hırsızlık suçunu değil dolandırıcılık suçunu meydana getirdiği ifade edilmektedir<sup>177</sup>.

## 2.6. Suçun Manevi Unsuru

Suçun manevi unsurları konusunda kast ve taksir terimleri ortaya çıkmaktadır. Ancak taksirli sorumluluk öngörülen suçlar sadece kanun koyucunun açık bir biçimde ifade ettiği suçlar bakımından mümkündür. Kanun koyucu, TCK'nın 22. maddesinin 1. fıkrasında taksirle işlenebilen suçların yalnızca kanunda ifade edilenler olduğunu özellikle açıklamıştır. Dolandırıcılık suçunun taksirle işlenmesi mümkün değildir.

Ceza kanunlarınca önlenmek istenen bir hareketin sergilenmesi, failin sorumluluğunun kabul edilmesi için bu durum yetmemektedir. Failin, sorumlu olabilmesi bakımından haksız bir durum oluşturan hareketle fail arasında bir manevi ilişkinin mevcut olması koşuldur. Aradaki bu ilişki suçun manevi unsurunu oluşturmaktadır. Bu ilişki oluşmadan, meydana getirilen hareket fiil niteliğini kapsamaz ve bu sebeple, bir suçun meydana gelmesinden bahsedilemez<sup>178</sup>.

Bu suçun manevi unsurunu kast oluşturur. Failin, düşüncesi veya amacı suçun temel halinin oluşması açısından önemli değildir<sup>179</sup>. Bu suçta kasıt, hileli davranışı bunun sonucunda muhatabın hataya düşürülmesini, muhatabın veya üçüncü kişinin zarara uğramasını ve failin

<sup>174</sup> Gökçen/ Balcı; Malvarlığına Karşı Suçlar, s. 222.

<sup>175</sup> Bıkmaz; s. 565.

<sup>176</sup> “Sanığın, bankamatikten para çekmek isteyen müştekiye yardımcı olmak vaadiyle yanına giderek fazla para çekmesini sağlaması, daha sonradan fazladan çekilen paranın faizini ödememesi için parayı kağıda sararak geri yatırmayı teklif etmesi, müştekinin bu teklifi kabul ederek içinde 800 TL paranın bulunduğu kağıdı sanığa vermesi ve sanığın da kağıdı bankamatige koyar gibi yaptıktan sonra olay yerinden hızlı bir şekilde kaçması biçiminde meydana gelen olayda, failin hırsızlık suçunu meydana getirdiği düşünülecek ise de, sanığın basit bir yalanı aşan, müştekiyi yanılgıya düşürecek ve aldatacak yoğunluk ve güçteki ifadeleri ile profesyonelce düşünüp sergilediği hileli hareketlerle aldatma neticesinde müştekinin rızasıyla elindeki para kağıdını kendisine teslim etmesini sağladığı ve böylelikle hileli hareketlerle müştekiyi kandırıp, onun zararına olarak, kendisine yarar sağladığı kesin olduğundan, failin hırsızlık değil dolandırıcılık suçunu meydana getirdiği kabul edilmelidir”; Kamışlı; s. 47.

<sup>177</sup> YCGK; E. 2012/15-1353, K. 2013/287, T. 04.06.2013, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 24.03.2023).

<sup>178</sup> Özgenç; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 231.

<sup>179</sup> Ekici Şahin; s. 346.

haksız yarar sağlamasını kapsamalıdır<sup>180</sup>. Kast, hileli davranışlara başlamadan önce veya en geç başladığı andan itibaren mevcut olmalıdır<sup>181</sup>.

Dolandırıcılık suçu, kast ile işlenebilen bir suçtur, kanuni düzenlemeye göre ve yapısı bakımından taksirle işlenemeyen bir suçtur. Çünkü, fail en başından beri aldatma niteliğine haiz fiilini sergilemekte ve bu durumun iradesinde olmalı, icra hareketlerini bilinçli bir şekilde sergilemektedir. Hareketin aldatma niteliğine haiz olmadığı konusundaki iyi niyet ve bilinç, kast unsurunu ortadan kaldırır<sup>182</sup>. Bir görüşe göre; dolandırıcılık suçu doğrudan kast ve olası kastla gerçekleştirilebilen bir suçtur<sup>183</sup>. *Katoğlu'da*,<sup>184</sup> benzer fikirde olup olası kastla dolandırıcılık suçunun gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir.

Dolandırıcılık suçunun genel kastla işlenebileceğine dair doktrindeki görüşe göre,<sup>185</sup> dolandırıcılık suçu kast ile işlenebilen bir suçtur. Kastın mevcut olması için failin, yalnızca fiili istemiş olması aranmaz. Ayrıca fiilin neticesi olarak mağdurun kandırılmasını ve kandırmanın neticesi olarak da malvarlığı değerlerinin zarar görmesini ve bir menfaatin sağlanmış olması aranmaktadır. Bununla beraber, fail yararlanılan aracın hileli olduğu inancına da haiz olmalıdır<sup>186</sup>.

Doktrindeki diğer bir görüşe göre, dolandırıcılık suçu özel kastla gerçekleştirilebilen suçlardandır<sup>187</sup>. Fail yalnızca hareketi mağdurun zararına, kendisine ya da diğer bir kimseye menfaat temin etmenin bilincinde olmalıdır. Failin hileli hareketi neticesinde mağdur kandırılmalı, fail menfaat sağlamalıdır. Failin iradesi, yararlanılan aracın aldatma niteliğine haiz bir araç olduğunu içermelidir. Ayrıca fail, temin etmek istediği yararın haksızlığının ve mağdura haklı olmayan bir şekilde zarar vereceğinin iradesinde olmalıdır. Bu sebeple, bu suç özel kast ile işlenebilmektedir<sup>188</sup>.

*Özbek/Bacaksız/Doğan'a* göre: suç genel kast ile işlenir. Yani failin aldatma niteliğine haiz fiillerle kişiyi kandırıp, mağdurun ya da başka birinin zararına, kendisine ya da diğer bir kişiye menfaat temin etmenin bilincinde olmalıdır. Bu kapsamda dolandırıcılık suçu açısından ayrı bir menfaat temin etmekten bahsedilemez. Bu sebeple özel kast aranmaz. Suç çeşidinde bu konuda bir bilgi yer almadığından, bu suçun olası kast ile gerçekleştirilmesinin de mümkün olduğu ifade edilmelidir. Bu durumda ceza indirilir<sup>189</sup>.

*Tezcan/Erdem/Önok'a* göre: bu suçun manevi unsurunu kast meydana getirir. Failin düşüncesi ya da amacı suçun temel halinin meydana gelmesi bakımından önemli değildir. Bu suçta kasıt, hileli hareketlerin neticesinde mağdurun yanılgıya düşürülmesini, mağdurun zarar

<sup>180</sup> Eker Kazancı/ Zeyrek; s. 539.

<sup>181</sup> Ekici Şahin; s. 344.

<sup>182</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 514.

<sup>183</sup> Koca/ Üzülmüş; Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 698.

<sup>184</sup> Katoğlu, Tuğrul; Olası Kasıt ve Suça Teşebbüs Nevzat Toroslu' ya Armağan, Ankara Üniversitesi Yayınları, C. 1, Ankara, 2015, s. 613: “Buna karşılık, failin davranışından kaynaklanmakla birlikte, gerçekleşmesi muhtemel ya da mümkün olarak değerlendirilen sonuçlar bakımından olası kasıt söz konusudur. Olası kasıt için, “gayrimuayyen kasıt”, “belirli olmayan kasıt”, “muhtemel kasıt”, “dolaylı kasıt”, “olursa olsun kasıt” adları da kullanılmıştır. Failin iradesinin doğrudan yönelmediği, ancak davranışından kaynaklanması muhtemel sonuçlar bakımından olası kasıt söz konusu olmaktadır.”

<sup>185</sup> Toroslu; s. 191.

<sup>186</sup> Toroslu; s. 190.

<sup>187</sup> Soyaslan; s. 429.; Tümerkan; s. 102.

<sup>188</sup> Soyaslan; s. 430.

<sup>189</sup> Özbek/ Bacaksız/ Doğan; s. 756.

görmesini ve failin kendisine ya da diğer bir kişiye haklı olmayan bir yarar sağlamasını içermelidir. Kast, hileli hareketlere başlamadan önce ya da en geç başlandığı zamandan itibaren var olmalıdır. Fiil neticesinde, failin asıl olarak zarar vermeyi istediği kişi dışında başka bir kişinin zarar görmesi kastı ortadan kaldırmaz. Bununla beraber, kastın fail tarafından sağlanması istenilen menfaatin haksızlığını da kapsamı gerekmektedir. Suç olası kastla da gerçekleştirilebilir. Bu durumda ceza indirilir<sup>190</sup>.

Dolandırıcılık suçunda kast, haksız bir menfaatin diğer bir kişinin zararı doğrultusunda sağlandığı bilincini de içermelidir. Bu suçta fail, mağduru zarar verici bir işlemde bulunmaya sürüklediğinin bilincindedir ve bu zarara rağmen hareketi gerçekleştirmek istemiştir<sup>191</sup>.

Dolandırıcılık suçunda kast açısından, doğrudan kast ve olası kast mümkündür. Yani fail, hileyle mağduru yanılgıya sokabileceğini düşündüğü anda ve menfaat temin etmeyi kabullendiği zamanda da bu suçu gerçekleştirmiş olmaktadır. Suçun neticesi, bir kişiye zarar verilmesi, yarar sağlanmasıdır. Failin yarar sağlayacağını bilip istemesi, genel kast kapsamındadır. Failin, yarar sağlama maksadı, özel kast kapsamında değerlendirilmesi gereken bir konu değildir.

## 2.7. Hukuka Aykırılık Unsuru

Hukuka aykırılık, gerçek anlamıyla hukuka karşı gelme, hukukla uyumsuzluk durumunda olmak diye tanımlanmaktadır. Suçun bir unsuru olan hukuka aykırılık ise, gerçekleştirilen harekete hukuk düzeni tarafından izin verilmemesi, hareketin tüm hukuk düzeniyle uyumsuzluk halinde olması anlamına gelmektedir<sup>192</sup>. Tipiklikte var olan fiil, buna dayanan bir kural olması sebebiyle hukuk düzeni ile zıt düşmüyorsa hukuka aykırı değildir<sup>193</sup>.

*Akbulut*'a göre hukuka aykırılık: Kanuni tanıma uygun davranışın tüm hukuk düzeni ile çelişmesini ifade etmektedir<sup>194</sup>.

*Koca/Üzülmaz*'e göre hukuka aykırılık: Genel bir anlatımla hukuka karşı gelme, çatışma halinde olmaktır. Suçun bir unsuru olarak hukuka aykırılık ise gerçekleştirilen hareketin hukuk düzenine dayanmaması, hareketin tüm hukuk düzeni ile çelişki durumunda olmasıdır<sup>195</sup>.

*Özgenç*'e göre hukuka aykırılık ise: “*Bir haksızlık olarak tezahür eden fiilin bir vasfının, hukuka aykırı olmasıdır. Hukuka aykırılık, işlenen fiilin hukuk düzenince tecviz edilmediğinin mübah sayılmadığının bir ifadesidir. Hukuka aykırılığın içeriğini davranış normları tayin eder.*”<sup>196</sup>

*Katoğlu*, hukuka aykırılığın suçun bir unsuru olmadığı görüşündedir. Suçun genel unsuru olarak kabul etmektedir. Bir hareketin hukuka aykırı olması, bu durumun tüm hukuk düzenine ters olmasını belirtmektedir. Fakat yazar suçun yapısıyla ilgili açıklamalar

<sup>190</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 918.

<sup>191</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 467.

<sup>192</sup> Demirbaş; s. 286.

<sup>193</sup> Demirbaş; s. 286.

<sup>194</sup> Akbulut; s. 580.

<sup>195</sup> Koca/ Üzülmaz; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 265.

<sup>196</sup> Özgenç; s. 305.

kapsamında hukuka aykırılığın hangi şartlarda dikkate alınması konusunda açıklama belirtmemektedir<sup>197</sup>.

TCK'da hukuka aykırılığı ortadan kaldıran hukuka uygunluk nedenleri, ceza sorumluluğunu ortadan kaldıran ve azaltan nedenler başlığı çerçevesinde ifade edilmiştir. Öğretide, hukuka uygunluk nedenlerinin hangilerinden meydana geldiği konusunda görüş birliği yoktur. Birtakım yazarlar<sup>198</sup> hukuka uygunluk nedenlerini; meşru savunma, ilgilinin rızası, kanun hükmünü yerine getirme, hakkın kullanılması olarak ifade etmekteyken, birtakım yazarlar<sup>199</sup> zorunluluk halini de hukuka uygunluk sebebi olarak görmektedirler.

Dolandırıcılık suçunda hukuka uygunluk nedeni olan ilgilinin rızasını ele aldığımızda; mağdurun rızasının olması, dolandırıcılık suçunu hırsızlık ve yağma gibi benzer suçlardan ayırmaktadır. Fakat, mağdurun iradesi failin meydana getirdiği aldatma niteliğine haiz hareketlerle fesada uğradığından sonradan verdiği rıza hukuken uygun olmayan bir rızadır. Dolandırıcılık suçunda da mağdur kendi rızası ile malvarlığında eksilme meydana getirecek bir tasarrufta bulunmaktadır. Fakat burada mağdurun rızası hileli davranışlarla elde edildiği için fiili hukuka uygun hale getiren geçerli bir rıza değildir<sup>200</sup>. Mağdurun iradesi sakatlanarak vermiş olduğu rıza hukuken uygun olmayan bir rızadır. Bu sebeple dolandırıcılık suçunda ilgilinin rızası hukuka uygunluk sebebi değildir<sup>201</sup>.

TCK'nın 26. maddesinin 2. fıkrasında rıza ifade edilmektedir<sup>202</sup>. Rıza açısından, fiilin hukuka uygun olması, sadece o hareketin hukuka aykırı olmadığı anlamındadır. Hukuka uygunluk sebeplerinin bulunması, hareketin tipe uygun olmasına engel olmaz. Bu sebeple, tipiklik ve hukuka aykırılık birbirinden bağımsızdır<sup>203</sup>. Rızanın hareketi hukuka uygun hale getirip getirmediği yorumlanırken, ilk olarak tipikliğin meydana gelip gelmediği belirlenmelidir<sup>204</sup>.

Rızanın; kişinin tasarrufta bulunabileceği bir hak ile ilgili olması, rıza gösterecek kişinin rıza ehliyetinin olması ve rızanın suç gerçekleşmeden önce açık ya da örtülü bir şekilde verilmeli ve rızanın herhangi bir şekilde sakatlanmamış olması şartları hukuka uygunluk için gereklidir<sup>205</sup>.

Hukuka aykırılık değerlendirilmesi tipiklik değerlendirmesinden sonra yapılır<sup>206</sup>. Öncelikle kanuni tanımdaki suçun unsurlarının oluşup oluşmadığı sonrasında hukuka uygunluk nedenleri bulunup bulunmadığı değerlendirmesine gidilmelidir<sup>207</sup>.

Rıza, hukuka aykırılığı ortadan kaldıran ve hareketin suç oluşturmaya engel olan hukuki bir olaydır. Fakat dolandırıcılık suçu açısından rıza nedeniyle fiilin hukuka uygun olduğunu ifade edemeyiz. Çünkü rızanın hukuka aykırılığı ortadan kaldıracı olması,

<sup>197</sup> Katoğlu, Tuğrul; Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, 1.Baskı, Seçkin Yayınevi, 2003, s. 147.

<sup>198</sup> Özbek/ Bacaksız/ Doğan; s. 292., Akbulut; s. 589.

<sup>199</sup> Demirbaş; s. 269., Toroslu; s. 171.

<sup>200</sup> Eker Kazancı/ Zeyrek; s. 539.

<sup>201</sup> Eker Kazancı/ Zeyrek; s. 539.

<sup>202</sup> “Kişinin üzerinde mutlak surette tasarruf edebileceği bir hakkına ilişkin olmak üzere, açıkladığı rıza çerçevesinde işlenen fiilden dolayı kimseye ceza verilemez”.

<sup>203</sup> Ekici Şahin, Meral; Ceza Hukukunda Rıza, On İki Levha Yayınları, 1. Baskı, İstanbul, 2012, s. 108.

<sup>204</sup> Ekici Şahin; Ceza Hukukunda Rıza, s. 109.

<sup>205</sup> Ekici Şahin; Dolandırıcılık Suçu, s. 348.

<sup>206</sup> Ekici Şahin; Dolandırıcılık Suçu, s. 349.

<sup>207</sup> Bıkmaz; Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu, s. 186.

sakatlanmamış bir irade ürünü olmasıyla ilişkilidir. Mağdurun iradesi, dolandırıcılık suçunda aldatma niteliğine haiz hareketlerle fesada uğradığından malvarlığı değerlerinin zarar görmesi neticesinde sergilemiş olduğu rıza, hukuka uygun olmayıp “*görünüşte rıza*” niteliğindedir<sup>208</sup>.

Dolandırıcılık suçundan söz edebilmek için failin hileli hareketi neticesinde mağdurun ikna olarak rıza göstermesi gerekir. Burada, rıza gösterme olayı kendiliğinden olmayıp, failin mağdurun iradesini sakatlayan hileli hareketi sonucudur. Mağdurun rızasının kabulü için mağdurun rızasının sakatlanmaması, diğer bir deyişle failin kullandığı hile yöntemi ya da hileli hareketin mağdurun rızası ile ilgisinin olmaması gereklidir<sup>209</sup>.

Mağdur hileli hareketin hile teşkil ettiğini bilir ve ciddiye almaz, fakat failin ihtiyacı olduğunu düşünerek yarar sağlarsa bu durumda zaten suçun kanuni unsurları oluşmamış ve işlenen bir suç bulunmamaktadır. Bu sebeple hukuken geçerli kabul edilen rıza suçu ortadan kaldırır. Dolayısıyla, rıza açıklaması, dolandırıcılık suçunda fiili oluşturan hileli hareket ve aldatma ile bağdaşmamaktadır. Bu sebeple dolandırıcılık suçunda hukuka uygunluk nedeni olarak rıza uygulama alanı bulamamaktadır<sup>210</sup>.

TCK’nın 26. maddesinin 1. fıkrasında ifade edilen hakkın yerine getirilmesinin uygulanabilmesi için hakkın, hukukun öngördüğü şekilde kullanılması gerekmektedir. Örnek olarak, alacaklısını hileli hareketlerle kandırarak alacağını tahsil edenin cezalandırılmaması söz konusu değildir. Bu sebeple, kanun koyucu TCK’nın 159. maddesi gereğince, daha az cezayı gerektiren bir nitelikli hal olarak ifade edilmektedir.

Meşru savunma, kanun hükmünün yerine getirilmesi ve diğer hukuka uygunluk nedenlerinin de dolandırıcılık suçunda uygulanabilmesi mümkün değildir<sup>211</sup>.

## 2.8. Şahsi Cezasızlık Sebebi veya Cezada İndirim Yapılmasını Gerektiren Şahsi Sebep

Şahsi cezasızlık sebepleri veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebep, TCK’nın 167. maddesinin 1. fıkrasında<sup>212</sup> ifade edilmektedir.

Madde gerekçesinde ise;<sup>213</sup> aralarında belirli bir akrabalık bağı bulunan kişiler hakkında malvarlığı değerlerine yönelik işlenmiş bir suçtan kaynaklı bu kişilerin cezalandırılmamaları kabul edilmiştir.

<sup>208</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 588.

<sup>209</sup> Bıkmaz; s. 186.

<sup>210</sup> Bıkmaz; s. 187.

<sup>211</sup> Kangal; s. 266.

<sup>212</sup> “Yağma ve nitelikli yağma hariç, bu bölümde yer alan suçların; haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin, üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlatlığın, aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin, zararına olarak işlenmesi halinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.”

<sup>213</sup> “İzlenen suç politikası sebebiyle, aralarında belli akrabalık ilişkisi bulunan kişilerin birbirlerinin malvarlığına karşı işlemiş bulundukları suçlardan dolayı cezalandırılmamaları kabul edilmiştir. Fakat, yağma ve nitelikli yağma suçları bakımından bu şahsi cezasızlık nedeninden yararlanma kabul edilmemiştir. Şahsi cezasızlık nedeninin söz konusu olduğu hallerde, ilgili kişinin sadece cezai sorumluluğuna gidilemez. İşlenen fiil, suç oluşturma özelliğini devam ettirmektedir.” 26.09.2004 tarihli 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, Resmi Gazete: 12.10.2004, No: 25611.

Ceza teşkil etmemesi için önemli olan, zarara uğrayan malvarlığının sahibi ile fail arasında bulunan akrabalık ilişkisidir. Örnek olarak: babasının iş yerine gidip muhasebeciyi hileli ifadeler ile kandırarak haksız bir yarar sağlayan oğlu, şahsi cezasızlık nedeninden yararlanacak ve ceza almayacaktır.

Şahsi cezasızlık sebepleri kişi ile ilişkilendirildiği için, iştirak durumunda gerçekleştirilen dolandırıcılık suçlarında, yalnızca mağdurla arasında TCK'nın 167. maddesinin belirttiği yakın akrabalık ilişkisi olan fail şahsi cezasızlık sebebinden yararlanabilmektedir.

Şahsi cezasızlık sebeplerinin mevcut olduğu durumlarda gerçekleştirilen dolandırıcılık suçlarında, CMK'nın 171. maddesinin 1. fıkrası gereğince; kamu davası açma ya da açmama değerlendirme yetkisine haiz olan Cumhuriyet savcısı, kovuşturmayla yer olmadığı kararı verebilmektedir<sup>214</sup>.

TCK'nın 167. maddesinin ikinci fıkrasında<sup>215</sup> ifade edilen kişilere yönelik gerçekleştirilen basit ve nitelikli dolandırıcılık suçlarında yarısı değerinde verilecek cezada indirim yapılabileceği madde çerçevesine alınmış ve suç şikâyet kapsamındadır<sup>216</sup>.

Dolandırıcılık suçu, TCK'nın 167. maddesinin 2. fıkrasında ifade edilen akrabalara dair gerçekleştirilmişse verilecek cezada indirim yapılabilmektedir. Fail ile mağdur arasında bu fıkarda belirtilen düzeyde yakın akrabalık bağı, cezada indirim olması için gerekli olan şahsi bir nedendir ve şikâyetle bağı olarak düzenlenmiştir<sup>217</sup>.

### 3. DOLANDIRICILIK SUÇUNUN NİTELİKLİ HALLERİ

#### 3.1. Suçun Dini İnanç ve Duyguların İstismar Edilmesi Suretiyle İşlenmesi

Nitelikli hal, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde<sup>218</sup> düzenlenmektedir. Nitelikli halin gerekçesine göre,<sup>219</sup> burada dikkate alınması gereken konu dinden hile aracı olarak yararlanılmasıdır.

<sup>214</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 537.

<sup>215</sup> “Bu suçların, haklarında ayrılık kararı verilmiş olan eşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamayan kardeşlerden birinin, aynı konutta beraber yaşamakta olan amca, dayı, hala, teyze, yeğen veya ikinci derecede kayın hısımlarının zararına olarak işlenmesi halinde; ilgili akraba hakkında şikâyet üzerine verilecek ceza, yarısı oranında indirilir”.

<sup>216</sup> Yükselen Ekinci, Ece; “Malvarlığına Karşı Suçlar ve Akrabalık İlişkisi”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 91, S. 2017/4, s. 196.

<sup>217</sup> Ekici Şahin; s. 416.

<sup>218</sup> TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi: “Dolandırıcılık suçunun dini inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle işlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

<sup>219</sup> “Birinci fıkranın (a) bendinde, dolandırıcılık suçunun dinî inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle işlenmesi, bu suçun esas biçimine kıyasla daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir hal olarak kabul edilmiştir. Burada dikkate alınması gereken konu, dinin bir hile aracı olarak kullanılmasıdır. Bu nitelikli halin meydana gelebilmesi için, dinî inanç ve duygular, hile aracı olarak kötüye kullanılmalıdır. Suçun gerçekleştirilmesi için, dini inanç ve duyguların kötüye kullanılması suretiyle meydana getirilen aldatma ile haksız bir yarar sağlanmış olmalıdır”.

İfade edilen nitelikli halde önemli olan konu, dinin hile aracı olacak şekilde uygulanmasıdır. Bu nitelikli dolandırıcılık suçunun meydana gelebilmesi için dini inanç ve duygular, hile aracılığıyla kullanılarak kötü niyetle uygulanmalıdır. Suçun gerçekleşebilmesi için dini inanç ve duygulardan kötü niyetle yararlanılarak oluşturulan hileyle haksız bir menfaat sağlanmış olmalıdır.

Nitelikli halde düzenlenen dolandırıcılık suçunun ağırlaştırıcı sebebinin olaya uyarlanabilmesi için dini inanç ve duygulardan hileli hareketlerle yararlanılması gerekmektedir. Nitelikli halin unsurlarına ve günümüzdeki somut olaylarla uygulama alanına geçmeden önce din, inanç ve istismar kavramları kısa bir şekilde ifade edildikten sonra suçun hareketleri belirtilecektir.

### 3.1.1. Din, İnanç ve İstismar Kavramları

Türk Dil Kurumunda din; “*Tanrı’ya, olağanüstü güçlerle, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet*<sup>220</sup>” olarak belirtilmektedir.

Türk Dil Kurumunda inanç, “*Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma; itikat, birine duyulan güven, inanma duygusu, inanılan şey görüş, öğreti, Allah’a, bir dine inanma, iman; duyularla algılama, his, belirli nesne, mevzu ya da kişilerin insanın iç dünyasında yarattığı intiba, önsezi*<sup>221</sup>” şeklinde ifade edilmektedir.

Din sözcüğü, ilahi dinleri de kapsamı içine alan ve kişilerce mukaddes olarak ifade edilen bütün değerlere tekabül eden bir kavramdır<sup>222</sup>.

Dolandırıcılık suçunda nitelikli halin gerçekleşebilmesi bakımından dinleri, ilahi dinler ile kısıtlı olarak ele almak, kanun koyucunun tanımıyla uyuşmamaktadır. Madde kapsamında da ilahi dinler olacak şekilde bir kısıtlama yapılmamış, dini inanç ve duygu diye ifade edilerek kapsamını daha geniş tuttuğu gözlemlenmektedir.

Dini inanç; bir dine iman eden, o dine sadakati olan kimsenin hisleridir. Bu suçun meydana gelmesi için, belirli bir dine tabi olan kişinin dini inanç ve duyguları hile aracı olarak değerlendirilmeli ve aldatma neticesinde haklı olmayan bir yarar sağlanmış olmalıdır.

Fail tarafından yararlanılan dini inanç ve duygunun, toplum tarafından yerine getirilen bir din ya da inanç düzeni olması gerekli olmamaktadır.

İstismar sözcüğü; Arapça semere kelimesinden türetilmiş bir kelime olup, Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde; “*yararlanma ve sömürme*” olarak izah edilmektedir<sup>223</sup>. İstismara maruz kalan kişinin iyi niyeti sömürülmektedir, kişinin iyi niyeti suistimal edilmektedir. Bu bentte, dolandırıcılık suçunun dini inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle işlenmesi nitelikli dolandırıcılık suçu olacak şekilde kabul edildiğinden, dini inanç ve hislerden hile aracı olarak yararlanılması gerekmektedir. Önemli olan, dini inanç ve duyguların kötüye

<sup>220</sup> <https://sozluk.gov.tr/din> , (Erişim Tarihi: 25.03.2023).

<sup>221</sup> <https://sozluk.gov.tr/inanc> , (Erişim Tarihi: 25.03.2023).

<sup>222</sup> Özen, Mustafa; Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 571.

<sup>223</sup> <https://sozluk.gov.tr/istismar> , (Erişim Tarihi: 26.03.2023).

kullanılmasıyla kişilerin kandırılması olup, hile aracı olarak yararlanılan din ya da inancın herhangi bir din ya da inanç olduğunun bir önemi bulunmamaktadır<sup>224</sup>.

Nitelikli halde düzenlenen bu suç, ilga edilen 765 sayılı TCK'da bulunmamaktadır. Bu dönemde fiil, ilga edilen TCK'nın 503. maddesi çerçevesinde değerlendirilmekteydi<sup>225</sup>.

Kanaatimizce, bu suçlar bakımından önemli olan konu; maddi yararı sağlayan kişinin gerçekte aldatılan bir kişi olması gerekmektedir. Şayet faile bu şekilde para ya da yarar sağlayan kişi, failin kanuni çerçevede olmadığını biliyor ve yapılan bu desteklerin, ihtiyacı olan bir kimseye ulaşmayacağını anlayabiliyorsa, dolandırıcılık suçunun oluşmayacağını kabul etmekteyiz.

### **3.1.2. Dini İnanç ve Duyguların İstismar Etme Fiillerinin Günlük Yaşamdaki Görünümleri**

İlk olarak, ifade edilen nitelikli halin meydana gelmesi için, mağdurda algılama gücü olsun ki hileli hareketler ile kandırılabilsin. Failin sarf ettiği ifadelerin dinen gerçek kabul edilen kelimeler, ilkeler olması gerekmemektedir. İrade gücüne sahip olan mağdurun inandığı dini mezhebin ya da dinin herkes tarafından kabul edilecek bir din olması gerekmemektedir. Önemli olan failin sergilediği aldatma niteliğine haiz fiiller neticesinde, mağdurun benimsediği dini inanç ve duyguların istismar edilmesinden dolayı, mağdurun malvarlığında azalma meydana gelmelidir.

Nitelikli halin olaya uyarlanması açısından dikkat edilmesi gereken, dini inanç ve duyguların kişisel bir şekilde mağdurun kendisinde inanç olarak görünümünün hile aracı olarak gerçekleştirilmesidir<sup>226</sup>. Hile aracı olarak yararlanılan dinin ve inancın hangi dine ya da inanç düzenine veya mezhebe ait olduğu önemli değildir.

İfade edilen nitelikli halin bu görünüşünde, çoğunlukla faille mağdur karşı karşıya gelmektedir. Fail, dinle alakalı iddialarla haklı olmayan menfaatler sağlamaktadır.

Dini inanç ve duyguların hile aracı olarak yararlanılmasında; muska bozma, büyü bozma, camiye, Kur'an kursuna yardım para toplama, fal bakma gibi olaylar fazlasıyla günümüzde gerçekleşmektedir.

Fail, aldatma niteliğine haiz fiilini sergiledikten sonra mağdurdan malı gizli saklı olarak alsa dahi fiil hırsızlık çerçevesinde kalmaz, nitelikli dolandırıcılık suçu çerçevesinde değerlendirilir. Bu çerçevede, failin fiillerine göz atılmalıdır, hile konusundan yola çıkılarak, mağdurdan eşyanın saklı veya açık bir biçimde teslimi söz konusu ise fiil dolandırıcılık olarak kabul edilecektir. Fail, herhangi bir aldatma niteliğine haiz hareketi meydana getirmeden malı zilyedinin rızası dışında alırsa fiil hırsızlık suçunu meydana getirecektir<sup>227</sup>.

<sup>224</sup> Atalan; s. 113.

<sup>225</sup> Parlar, Ali/ Hatipoğlu, Muzaffer; 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu, 1. Baskı, Yayın Matbaacılık, Ankara, 2007, s. 1238.

<sup>226</sup> Gökçen/ Balcı; s. 223.

<sup>227</sup> CGK; E. 1999/227, K. 1999/226, T. 05.10.1999, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> , (Erişim Tarihi: 01.04.2023).

Bu durumla ilgili Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararında<sup>228</sup> dini inanç ve duygulardan yararlanılmasıyla gerçekleştirilen dolandırıcılık suçu ifade edilmektedir.

Kanaatimizce, failin en başından beri kastı, düşüncesi burada önemli olmaktadır. Failin mağdura sarf ettiği ifadelerin neler olduğu belirlenmelidir. Failin asıl maksadı, mağdurun malvarlığından tasarrufta bulunmasını sağlamaktır. Fakat, malvarlığında tasarruf meydana getirirken mağdurun iradesini dini birkaç kavramla ve inancını mezhebinin kullanıp kandırdıktan sonra alırsa suça konu olan hareketleri nitelikli dolandırıcılık suçuna sübut vermektedir.

Fail, mağduru evinde nazar, büyü olduğuna inandırarak evinde olan ziynet eşyalarını gizli bir şekilde alması halinde, olayın en başından beri amacı, ziynet eşyalarını aldatma niteliğine haiz hareketlerle almak olduğundan, bu olayda nitelikli halin çerçevesine girmektedir.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin bir kararında; *"Sanığın, kimliği tespit edilemeyen bir başka kadınla birlikte müşteki ve annesinin bulunduğu evin zilini çaldığı, kapıyı açan tanığın bir şey satın alamayacağını bildirmesine rağmen sanığın su isteyerek, evin avlu kısmına girmeyi sağladığı, tanık ...'ün kucakındaki engelli çocuğu görmesi üzerine "bu çocuğa muska yapılmış, bu sebeple felç olmuş, bana bir tas ve yumurta getirirsen bu muskayı çözerim"... verdiği, akabinde tanığın getirmiş olduğu tasa kırdığı, yumurta içerisinden saç teli ve muska çıkartıp müşteki ve tanığa göstererek "bu saç ve muska sizin düşmanlarınız, düşmanlarınızın resimlerini çıkartacağım, ancak bunun için 18 adet bilezik gerekir" şeklinde beyanda bulunması üzerine müşteki ve tanığın kendilerine ait olan ve komşularından ödünç aldıkları toplam 9 adet bilezik, 2 adet yüzük ve 2 takım küpeyi sanığa verdikleri, sanığın yatak odasında müşteki ve tanığın huzurunda bir beze ve bohçaya sardığı altınları, odaya bırakıp odanın pencere ve kapısını kilitleyerek oda anahtarını alarak çıktığı ve "13:30'a kadar kapıyı açmayın, ben gelip anahtarla kapıyı açacağım, anahtarı yere atıp anahtarın düştüğü yerde düşmanlarınızın resmini çıkaracağım" diyerek olay mahallini terk ettiği, müştekinin sanığın belirttiği saatin geçmiş olmasına rağmen eve gelmemesi üzerine odanın pencere camını kırarak girdiklerinde altınların bulunmadığını gördükleri"*<sup>229</sup>, şeklinde belirtilmektedir. Sanığın fiilinin, dini inanç ve duygulardan yararlanılmasıyla dolandırıcılık suçunun gerçekleştiğine dair hüküm verilmektedir.

Hangi aldatma niteliğine haiz fiillerin, bu ağırlaştırıcı maddenin uygulanmasına neden olacağını değerlendirecek olursak; Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun bir kararında<sup>230</sup> dini inanç

<sup>228</sup> "Suç tarihinde mağdurelere yaklaşan sanıkların; "cenazemiz var, kimsemiz yok, cenaze Almanya'dan geldi, cenazemizi okuyuverin de zekatını verelim" demeleri üzerine, mağdure Meryem, "okuyayım ama zekata ihtiyacım yok" cevabını verince sanıkların bu kez; "siz okuyun, biz sizin adınıza ihtiyacı olan bir kişiye zekatı veririz" diyerek bir miktar para çıkarıp kolundaki bileziğini vermesi gerektiğini, değiş tokuş yapacaklarını, okunduktan sonra geri vereceklerini söylemeleri ve mağdurun da inanarak bileziğini vermesi şeklinde gerçekleşmektedir. Olayda, sanıkların basit bir yalanı aşan, mağduru yanıltacak ve kandıracak yoğunluk ve güçteki sözleri ile önce planlayıp sonra ustaca sergiledikleri hareketlerinin hileli davranış olarak kabulü gerektiğinden, hileli davranışlarla aldatma sonucunda mağdur zararına gerçekleşen eylemin hırsızlık değil dolandırıcılık suçunu oluşturacağı kabul edilmelidir". YCGK; E. 2012/1556, K. 2013/109, T. 02.04.2013, Çelik; s. 35.

<sup>229</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/13812, K. 2023/2599, T. 05.04.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 03.04.2023).

<sup>230</sup> "Fitre veya zekat verileceği iddiasıyla para toplanması, gerçekte cami yaptırma niyetinde olmayan bir kimsenin cami yaptıracağından veya yarım kalan camiyi bitireceğinden bahisle izinsiz olarak yardım toplaması ya da cem evi veya kiliseye yardım bahanesiyle para toplanması ya da Hz. İsa'nın dünyaya geri dönmelerini sağlamak için para talep etmesi, cenaze için Kur'an-ı Kerim okunacağı ve sonrasında zekat verileceğinden veya söz konusu okumanın değerli bir ziynet eşyası üzerine yapılacağı iddiasıyla yardım istenmesi gibi hallerde bir kısım dini inanç

ve duyguların istismar edilmesi suretiyle aldatma niteliğine haiz fiillerin neler olabileceği örneklerle belirtilmiştir. İfade edilen örnekler nitelikli halin meydana gelmesi için yeterlidir.

Nitelikli halin uygulanma alanları ile örnekler verecek olursak: Büyücülük, falcılık ve sihir üfürükçülük ile haklı olmayan bir yarar temin edilmesi, şifa olması için Kur'an-ı Kerim okutulacağından bahisle para talep edilmesi, hanedeki ziynet eşyalarının besmelesiz kaldığı, okutulması gerektiği talebiyle haklı olmayan bir yarar sağlanması, kendisini medyum olarak tanıtarak, mevcut büyüü kaldıracağı bahisle haklı olmayan bir yarar sağlanması, hacca ya da umreye götürme iddiasıyla haklı olmayan bir yarar sağlanması, nitelikli halin meydana geldiği durumlardır<sup>231</sup>.

Mağdurun vefat eden bir yakını için sanığın mevlit yapacağını ifade ederek para talep etmesi olayında, mevlit kavramının, İslam mezhebinin bir gereği olarak gerçekleştirilen bir merasim olduğundan, mağdurun inandığı dini inanç sistemi istismar edilmekte bu nedenle TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi çerçevesinde değerlendirilmektedir. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararında dini inanç ve duygulardan yararlanılmasıyla dolandırıcılık suçunun gerçekleştirilmesi hali bu duruma örnek oluşturmaktadır<sup>232</sup>.

### 3.2. Kişinin İçinde Bulunduğu Tehlikeli Durum veya Zor Şartlardan Yararlanmak Suretiyle Dolandırıcılık

#### 3.2.1. Genel Olarak

Nitelikli hal, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendinde<sup>233</sup> düzenlenmektedir. Bu nitelikli halin gerekçesinde<sup>234</sup> ise kişinin içerisinde yer aldığı tehlikeli hal ya da zor koşullar sebebiyle başka kişilere en fazla gereksinim duyduğu zamanlardır. Bu sebeple kişinin içerisinde bulunduğu zor durumdan yararlanmak daha ağır cezayı gerekli kılmıştır.

Kişilerin zor bir durumda olması veya güç koşullarda bulunması durumunda, aldatma niteliğine haiz fiillerle idrak kabiliyetleri daha çabuk etki altına alınacağından suçun işlenmesi daha kolaylaşmaktadır. Trafik kazaları, doğal afetler, hastalık gibi sebeplerle kişilerin içerisinde bulunduğu sıkıntılı durum, çaresizlik, bu nitelikli haller açısından örnek verilebilir. Bu

---

ve duyguların istismar edildiğinden bahsedilebilecektir". YCGK; E. 2014/399, K. 2015/272, T. 15.9.2015, <https://uyap.gov.tr/hakimkarararamaekrani/> , (Erişim Tarihi: 04.06.2024).

<sup>231</sup> Atalan; s. 119.

<sup>232</sup> "Aldatma aracı olarak kullanılan "mevlit okutma, dua okuyarak tesbih çekme, hocaya okutma" konularının dini inanç ve duygulara ilişkin olduğu, katılanın dini inanç ve duygularının istismar edilerek irade özgürlüğünün baskı altına alınması suretiyle sanığa para vermesinde etkili olduğu anlaşıldığından, sanığın sabit kabul edilen fiili dini inanç ve duyguların istismar edilmesi suretiyle nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturmaktadır". YCGK; E. 2012/1365, K. 2013/381, T. 24.09.2013, <https://legalbank.net/> , (Erişim Tarihi: 04.04.2023).

<sup>233</sup> TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi: "Kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanmak suretiyle işlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur."

<sup>234</sup> "Kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlar, başkalarına güven duymaya en fazla ihtiyaç duyduğu anlardır. Örneğin: kişinin doğal bir afete veya trafik kazasına maruz kalmasından ya da hastalığı yüzünden içine düştüğü çaresizlikten yararlanılarak aldatılması daha kolaydır. Bu nedenle, birinci fıkranın (b) bendinde, dolandırıcılık suçunun kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum veya zor şartlardan yararlanmak suretiyle işlenmesi, bu suçun temel şekline göre daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir durum olarak kabul edilmiştir".

durumların içerisinde olan kişilere yardım ve destek olunması gerekirken, çaresizliklerinden faydalanılmaya çalışılarak<sup>235</sup> iradeleri sakatlanmaktadır. Fail, kişilerin içerisinde bulundukları çaresizlikten kaynaklı endişe ve kaygıdan yararlanarak suçu işlemektedir. Bu sebeple, mağdurları savunma gücünden yoksun buldukları için kandırılma olasılıkları daha fazla olduğundan, suçun işlenmesi kolaylaşmaktadır<sup>236</sup>.

765 sayılı TCK'nın 504. maddesinin 1. fıkrasının beşinci bendinde; *“bir kişiyi içerisinde bulunduğu tehlikeli veya zor durumdan kurtarmak bahanesiyle”* dolandırıcılığın gerçekleştirilmesi nitelikli hal olacak şekilde düzenlenmiştir. 5237 sayılı TCK'da ise *“kişinin içinde bulunduğu tehlikeli durum ve zor şartlardan yararlanmak suretiyle işlenmesi”* biçiminde değişiklik yapılmıştır. Bu madde değişikliği ile birlikte nitelikli halin çerçevesinin genişletildiğini ifade etmek mümkündür. Çünkü daha önceden bu nitelikli hali gerektiren hileli hareket, bir kişinin içerisinde bulunduğu tehlikeli hal ve zor koşuldan kurtarmak vaadiyle kısıtlanmışken; yürürlüğe giren düzenlemede hileli harekete yönelik bir kısıtlamaya yer verilmemiştir. Bu koşul ve hallerden yararlanılarak meydana getirilen her çeşit hileli hareket için söz konusu nitelikli hal uygulanabilir duruma gelmiştir<sup>237</sup>.

### 3.2.2. Tehlikeli Durum veya Zor Şart Kavramları

Kişilerin içerisinde bulundukları tehlikeli hal ya da zor koşullar, üçüncü kişilere itimat etmeye en çok gereksinim duydukları zamanlardır. Fail, hileli hareketleriyle tehlikeli hal ya da zor koşul içerisinde olan kişilerin iradesini etki altına alması daha kolaydır. Fakat bu tehlikeli durum veya zor şartın maddi olaylarla ortaya konulması gerekmektedir.

Tehlike durumu; bir kişinin ya da eşyanın güvenliğine zarar verme hareketiyle ileriki zamanlardaki birtakım zarar ihtimalini karşımıza çıkaran olumsuz durumları belirtirken<sup>238</sup>, zor koşul ise kişinin içerisinde bulunduğu zamanda mevcut olan hali ifade etmektedir. Her tehlikeye ya da zor koşula ifade edilen nitelikli dolandırıcılık suçunun uygulanması mümkün değildir. Tehlike durumunun ve zor koşulun sınıflandırılmasında ise; katlanılmaz olmalı, kişiyi çaresiz bırakmalı<sup>239</sup>, gerçek, somut olgulara dayanan bir olay olmalıdır.

Mağdurun, kendisinin tehlike durumu ya da zor koşullar içerisinde olmasına gerek yoktur. Mağdurun yakını, tanıdığı bir kişinin de tehlikeli hal ya da zor koşul içerisinde olmasında hareket, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (b) bendi çerçevesinde kalmaktadır. Yargıtay Ceza Dairelerinin uygulaması da bu yöndedir<sup>240</sup>.

<sup>235</sup> Toroslu; s. 192.

<sup>236</sup> Hafizoğulları/ Özen; s. 410.

<sup>237</sup> Korkmaz, Fulya; Dolandırıcılık Suçu, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2020, s. 105.

<sup>238</sup> Mahmutoglu, Fatih Selami/ Karadeniz, Serra; Türk Ceza Kanunu Genel Hükümler Şerhi, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2017, s. 523.

<sup>239</sup> Atalan; s. 113.

<sup>240</sup> “Bir yakınının hastanede, karakolda, cezaevinde, vb. zor veya tehlikeli bir durumda olduğundan bahisle, ona götürülmek üzere para ve eşya olarak mağduru dolandıran kimse, onun, merhamet, acıma, yardıma koşma, korku ve telaşa kapılma duygularını sömürmektedir”. Y.15.C.D.; E. 2014/10993, K. 2014/12342, T. 18.06.2014. (Aktaran: Metin; s. 58.)

Tehlikeli hale örnek verecek olursak; mağdur, enkaz altında kalan ailesini ararken, fail kendisini kurtarıcı biri olacak şekilde tanıtıp haklı olmayan bir yarar sağlamasında nitelikli hal meydana gelecektir. Bu halde, fail enkaz altında kalan kişiye yönelik hileli hareketler uygulayacağı gibi, bu kişiyi enkaz altından kurtarmaya çalışan bir yakını ya da tanıdığı aleyhine de haksız yarar sağlayabilir.

Fail, zor bir halde olduğunu ya da tehlikeli bir durum içerisinde olduğunu mağdura ifade etmesi neticesinde, mağdurdan haklı olmayan bir yarar sağlamasında da ifade edilen nitelikli hal meydana gelmez. Bu hal, basit dolandırıcılık suçundaki hileli hareket olacak şekilde kabul edilecektir<sup>241</sup>.

Nitelikli halde sözü edilen zor koşul ifadesi, mağduru temel olarak ele alınarak yorumlama yapılması gereken bir terimdir. Mağdurun zor koşullar içerisinde olup olmadığı öznel olarak değerlendirmeye alınmalıdır. Bu duruma göre mağdur, gerçekten zor koşullar içerisinde bulunmamasına rağmen kendisinin zor bir halde olduğunu ifade etmesi durumunda veya mağdurun zor bir durumda olduğuna ilişkin failin farazi fikirleri bu madde çerçevesinde değerlendirmeye alınmayacaktır.

### **3.2.3. Farazi Tehlike Yaratmanın Nitelikli Halin Varlığı Kapsamında Değerlendirilmesi**

Tehlikeli hal gerçekte olmadığı halde, mağdurun bu duruma ikna edilmesinin nitelikli halin mevcut olması için yeterli olma konusunda Yargıtay Daireleri arasında görüş ayrılığı bulunmaktadır. Yargıtay kararında; *“Somut olayda; katılanın eşinin rahatsızlığı için gereken kan bulma ihtiyacının çok acil olmadığı, katılanın kendisinin de bu ihtiyacı giderebileceği gibi, sanığın katılanda güven sağlayıp gün içinde birlikte uzun vakit geçirdikleri, söz konusu parayı sanığın katılandan kan bulma konusunda almayıp tanıştıktan saatler sonra yemek yedikleri sırada üzerinde TL olmadığı için bozdurup getirme maksatlı verdiği, sonuç itibarıyla içerisinde yer aldığı halin gerçek anlamda "tehlikeli ya da zor koşullar" çerçevesinde değerlendirilebilecek vasıfta olmadığı, sanığın fiilinin TCK'nın 157. maddesinde ifade edilen suçun oluştuğu”*<sup>242</sup> şeklinde açıklanmaktadır.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin kararında<sup>243</sup> ise kişinin tehlikeli durum ya da zor koşullar içerisinde olduğuna dair kandırılması yeterli olarak görmektedir. Kanaatimizce, failin mağduru gerçekte var olmadığı halde tehlikeli hale ya da güç koşula, profesyonel bir şekilde sergilediği hileleriyle ikna etmesi, yalanlarının mağdurun iradesinde oluşturduğu etkinin önemli olması ve

<sup>241</sup> Atalan; s. 142.

<sup>242</sup> Y.15.C.D.; E. 2017/4011, K. 2019/4040, T. 18.04.2019, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> , (Erişim Tarihi: 05.04.2023).

<sup>243</sup> “Somut olayda katılanın içerisinde yer aldığı halin, tehlikeli hal ve güç koşullar çerçevesinde değerlendirilemeyeceği, ancak, sanıkların birlikte hareket ederek katılandan hile ile temin edilen senetleri borçlu olmadığı halde katılan aleyhine icra takibine konu etmeleri fiilinin, TCK'nın 158/1-d bendinde tanımlanan kamu kurum ve kuruluşlarının araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık suçunu oluşturacağı gözetilmeksizin TCK'nın 158/1-b bendine göre sanıkların mahkûmiyetine hükmedilmiş ise de cezanın değişmeyeceği gözetilerek neticeye etki etmediğinden, bu konu bozma sebebi olarak görülmemiştir”. Y.11.C.D.; E. 2021/17360, K. 2022/12413, T. 14.06.2022, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> , (Erişim Tarihi: 05.04.2023).

ifade edilen kelimelerin söylenme şeklinin değerlendirilmesi neticesinde nitelikli hali meydana getirmektedir. Bu nedenle, Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin kararına iştirak etmekteyiz.

### **3.2.4. Kişinin İçerisinde Yer Aldığı Tehlikeli Hal ya da Zor Koşullardan Yararlanmak Suretiyle Dolandırıcılık Suçunun Günlük Yaşamdaki Görünümleri**

Nitelikli halin meydana gelebilmesi için fail, mağdurun içerisinde yer aldığı tehlikeli hal ya da zor koşulları anlaması ve bu durumdan yararlanması gerekmektedir<sup>244</sup>. Hâkim ya da mahkeme tarafından değerlendirilirken mağdurun içinde bulunduğu hal bütün taraflarıyla değerlendirilmeli ve olaya öznel çerçeveden bakılmalıdır.

Fail tarafından tehlikeli halde ya da zor koşullar içerisinde olduğuna ikna ettirilen mağdurun, faile ya da diğer bir kişiye yarar temin etmesi durumunda ifade edilen dolandırıcılık suçu meydana gelmeyecektir. Örnek olarak: failin, mağduru arayarak çocuğunun elinde olduğunu ve para karşılığında çocuğunu kurtarabileceğini söylemesi durumunda, gerçekte çocuğu kaçırılmayan mağdurun failin ifadelerine ikna olarak çocuğunu kurtarması için yarar sağlamasında, TCK'nın 157. maddesinde ifade edilen dolandırıcılık suçu meydana gelecektir. Gerçek bir tehlike ya da güç koşulun varlığı olsa dahi, bu hal kişiyi zor durumda bırakmıyor ise nitelikli dolandırıcılık suçu meydana gelmeyecektir<sup>245</sup>.

Nitelikli hal yalnızca, tehlikeli durum ve güç koşulda bulunma halleri ifade edilmiş, bu durumların içeriğine hangi hallerin ve fiillerin girdiği Yargıtay Ceza Daireleri, Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararları ve doktrin çerçevesinde ifade edilmeye çalışılmıştır.

Günümüzde nitelikli hal ile ilgili sıklıkla rastlanılan örnekler bakılacak olursa; deprem afeti esnasında kurtarma bahanesiyle mağdurdan para talep edilmesi, ameliyat olan kişinin ailesinden, ihtiyaç olmadığı halde ivedi olacak şekilde gerekli olacağı bahanesiyle para istenmesi<sup>246</sup> gibi durumlar örnek verilebilir. Yoğun bakımda olan hastanın ailesinden acil tıbbi malzemenin gerekli olduğunu söyleyip haksız yarar sağlanması<sup>247</sup>, kaza yapan kişilerin içine düştükleri zor koşullardan yararlanılarak haksız yarar sağlanması gibi durumlar uygulamada karşımıza çıkmaktadır.

Failin, tehlike içerisinde ya da zor bir halde olduğunu mağdura ifade etmesi durumunda nitelikli dolandırıcılık suçu meydana gelmeyecektir. Ayrıca mağdurun maddi olarak, ekonomik

<sup>244</sup> YCGK; E. 2014/15-597, K. 2016/452, T. 29.11.2016, <https://legalbank.net/>, (Erişim Tarihi: 06.04.2023).

<sup>245</sup> Metin; s. 60.

<sup>246</sup> Katılanın, Ordu Devlet Hastanesinde karaciğerinden rahatsız olmasından dolayı tedavi görmekte olan eşinin durumunun acil olduğuna dair yalan söyledikten sonra sözde işlemlerin tamamlanması bahanesiyle 415 TL parasını almak suretiyle haksız menfaat temin ettiğinin, sanığın, sabit görülen fiilinin, 5237 sayılı TCK'nın 158/1.b maddesinde öngörülen "kişinin içinde bulunduğu tehlikeli ve zor şartlardan yararlanmak suretiyle nitelikli dolandırıcılık" suçunu oluşturduğuna yönelik kabulde bir isabetsizlik görülmemiştir. Y.15.C.D.; E. 2013/28457, K. 2014/8147, T. 28.04.2014, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 06.04.2023).

<sup>247</sup> Katılanın oğlunun devlet hastanesinde bulunduğu, sanığın kendisini hastane personeliymiş gibi göstererek ameliyathanede sorun çıktığını, acilen 500,00 TL para yatırması gerektiğini söylediği, üzerinde o kadar para olmadığını, 50,00 TL olduğunu, sanığın katılanı dolandırdığı iddia edilen olayda; çocuğunun rahatsızlığı nedeni ile onu hastaneye yatıran katılanın hastanede yanına giderek o esnada içinde bulunduğu zor durumdan yararlanarak hileli hareketlerin gerçekleşmesi yönünde, fiilin 5237 sayılı TCK'nın 158/1-b maddesinde öngörülen nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin delillerin takdirinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilerek görevsizlik kararı verilmesi gerekirken, yargılamaya devamla yazılı şekilde hüküm kurulmuştur. Y.15.C.D.; E. 2017/338, K. 2017/5634, T. 07.02.2017, (Aktaran: Atalan; s. 140.)

bakımdan iyi olmaması durumunda da nitelikli halde ifade edilen tehlikeli hal olarak kabul edilemez, bu nitelikli hal meydana gelmez. Mağdurun ekonomik bakımından kötü durumda olması; geçim sıkıntısına düşmüş olması, borcunun olması durumları, nitelikli hal çerçevesinde zor şart olacak şekilde değerlendirilemez.

### 3.3. Kişinin Algılama Yeteneğinin Zayıflığından Yararlanmak Suretiyle Dolandırıcılık

Nitelikli hal, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendinde<sup>248</sup> düzenlenmektedir. Madde gerekçesinde ise<sup>249</sup>; kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak daha kolay olduğu için bu nitelikli halin daha ağır cezayla cezalandırılması ifade edilmiştir.

Algılama yeteneği; anlama, idrak etme, iyiyi kötünden doğruyu yanlıştan ayırt edebilme kabiliyetidir. Doktrinde algılama yeteneğini, Koca/Üzülmez; *“Kişinin şahsi mevcudiyetinin idrakinde olarak etrafındaki olayları inceleme yeteneğidir”*<sup>250</sup> şeklinde ifade etmektedir. Artuk/Gökçen ise *“Bir kişinin gerçekleştirdiği fiilin topluluk içerisindeki karşılığını öğrenmesi ve bu fiilin topluluğa hâkim olan sistemi güvence altına almayı hedefleyen hukuk ilkesiyle çatışma durumunda olup olmadığını algılaması olarak”*<sup>251</sup> tanımlamaktadır. Algılama yeteneğinin zayıfladığı durumlara akıl zayıflığı, sarhoşluk, yaş küçüklüğü, yaşlılık örnek olarak gösterilebilir. Kişinin böyle bir halde olması ve bu halden yararlanılarak kandırılması daha kolaydır. Bu sebeple, ifade edilen hal dolandırıcılık suçunun basit haline kıyasla daha ağır cezayla cezalandırılması gereken bir nitelikli dolandırıcılık suçu olarak kabul edilmektedir<sup>252</sup>.

Dolandırıcılık suçu, malvarlığı ve algılama yeteneğini göz önünde bulunduran bir suçtur. Bu nedenle mağdurda az da olsa bir algılama yeteneğinin var olması suçun meydana gelmesi için aranmaktadır. Mağdurda algılama yeteneği yoksa dolandırıcılık suçu meydana gelmez, başka şartlar mevcut ise hırsızlık suçu meydana gelir<sup>253</sup>. Bu sebeple örnek olarak: akıl hastası bir kimsenin ya da beş yaşında bir çocuğun aldatma niteliğine haiz fiili idrak etmesi mümkün olmadığından fiil dolandırıcılık suçunu meydana getirmeyecektir<sup>254</sup>.

<sup>248</sup> TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (c) bendi: *“Dolandırıcılık suçunun kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak suretiyle işlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”*

<sup>249</sup> *“Kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanılarak aldatılması daha kolaydır. Bu nedenle belirtilen durum birinci fıkranın (c) bendinde, dolandırıcılık suçunun temel şekline göre daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektiren bir nitelikli unsur olarak kabul edilmiştir.”*

<sup>250</sup> Koca/ Üzülmez; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 302.

<sup>251</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 512.

<sup>252</sup> Özbek/ Bacaksız/ Tepe; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 734.

<sup>253</sup> Özbek/ Bacaksız/ Tepe; s. 734.

<sup>254</sup> *Sanığın ... Devlet Hastanesinin 21.07.1981 tarihli sağlık kurulu raporuna göre farik ve mümeyyiz olmayan katılan ...'ın bu durumundan yararlanarak katılan adına kayıtlı 201 Ada 41 parselde bulunan taşınmazın satışı için katılandan vekaletname aldığı, buna karşılık katılana 150 TL 150 kuruş meblağlı 2 adet senet imzalayarak verdiği ve taşınmazı katılana vekaleten 90.000 TL'ye ...'a sattığının iddia edildiği olayda; sanığın üzerine atılı fiili, katılanın algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanarak gerçekleştirip gerçekleştirmediğinin tespiti bakımından, Adli Tıp Kurumu'na gönderilmesi, katılanın suç tarihi itibarıyla algılama yeteneğinin zayıf olup olmadığının tespitinden sonra sanığın fiilinin TCK'nın 158/1-c maddesinde düzenlenen kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanmak suretiyle dolandırıcılık suçunu oluşturup oluşturmayacağına karar yerinde tartışılmasından sonra sanığın hukuki durumunun tayin ve tespiti yerine eksik inceleme ile beraat hükmü kurulması, Y.11.C.D.; E. 2021/13178, K. 2022/14841, T. 21.09.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 07.04.2023).*

Olayları algılama yetenekleri az olan kimselerin, düşünme yargılama kabiliyetleri kısıtlıdır. Başka kişilere nazaran ortalama bir kişi kadar olaylara şüpheyile yaklaşmamaktadırlar. Bu nedenle, bu kişilere karşı suç daha basit bir şekilde işlenebilir olmasından dolayı daha fazla koruma altına alınmaları gerekmektedir.

Kişilerin algılama yetenekleri, zihin ile ilgili gelişmeleri ve içerisinde bulundukları toplumsal ve çevre şartlarının kişiyi ne kadar etki altında bıraktığıyla ilişkilidir.

765 sayılı TCK’da bu nitelikli dolandırıcılık suçu yer almamış ve ilk olarak 5237 sayılı TCK’da ifade edilmektedir. 765 sayılı TCK’nın 505. maddesinde küçük ya da ehil olmayanlar hakkında hileli hareketlerle yararlanma suçu, dolandırıcılık kısmında düzenlenmiştir.

Bu bentteki nitelikli halin meydana gelmesi açısından karşı tarafın akıl zayıflığı ve sarhoşluğu, aşırı yaşlılığı, yaş küçüklüğü gibi sebeplerle “algılama yeteneği zayıflamış” olması gerekmektedir<sup>255</sup>. Nitelikli dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi açısından mağdurun direkt fail tarafından böyle bir duruma düşürülmüş olması gerekmemektedir. Bu halin meydana gelmesinde mağdurun bir hatasının olup olmadığı önem arz etmez<sup>256</sup>. Ayrıca, mağdurun fail tarafından örnek olarak: sarhoş edilerek algılama yeteneğinin azaltılması, sonra da aldatma niteliğine haiz fiillerle aldatılması halinde TCK’nın 148. maddesinin 3. fıkrasında ifade edilen mefruz cebir maddesine göre, haklı olarak yağma suçunun da gerçekleşeceği dikkate alınmalıdır<sup>257</sup>.

Kanaatimizce, uyuşturucu madde ya da alkol verilmesiyle mağdurun idrak yeteneğinin etkilendiği hallerde, ikili bir ayrıma gidilmelidir. Mağdur bu biçimde “kendisini bilmeyecek” hale düşürülmüş, yani algılama yeteneği ortadan kaldırılmışsa yağma suçu meydana gelecektir. Eğer mağdurun algılama yeteneği yalnızca zayıflatılmış ve aldatılması söz konusu ise nitelikli hali dikkate almak gerekecektir<sup>258</sup>.

Diğer yandan, buradaki dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi, diğer tarafın algılama yeteneğinin “zayıflamış” olması şartıyla ilişkilidir. Dolayısıyla, yaş küçüklüğü ya da akıl hastalığı sebebiyle mağdurun algılama yeteneğine sahip olmaması halinde, fail tarafından sergilenen hileli hareketle, bu kişinin aldatılmasından bahsedilemeyeceği için hırsızlık suçu meydana gelmektedir<sup>259</sup>.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi’nin 2023 tarihli kararında; “Suç tarihinde, katılanların evini arayan sanığın, anne ve babası evde olmadığı için telefonu açan 12 yaşından küçük katılan ...'e kendisinin polis olduğunu, kuyumcuda gerçekleşen olayda babasının suç ortağı olduğunu, bu nedenle evdeki altınları bir poşete koyarak ... Camii önünde kendisini bekleyen polise vermesi gerektiğini söylediği, katılan ...'in de evdeki altınları poşete koyarak camii önünden kendisini polis olarak tanıtan sanığa teslim ettiği şeklinde gerçekleşen fiil nedeniyle sanık hakkında kamu davası açılmıştır. Sanığın fiilinin nitelikli hırsızlık suçunu mu oluşturacağı da tartışılarak

<sup>255</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 801.

<sup>256</sup> Eker Kazancı/ Zeyrek; s. 549.

<sup>257</sup> Yaşar, Osman/ Gökcan, Tahsin Hasan/ Artuç, Mustafa; Yorumlu- Uygulamalı Türk Ceza Kanunu Cilt IV, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, s. 4654.

<sup>258</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 802.

<sup>259</sup> Koca/ Üzülmüş; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 655.

nitelikli dolandırıcılık suçundan hüküm kurulması, bozmayı gerektirmiştir”<sup>260</sup>. şeklinde açıklanmaktadır.

Mağdurun algılama yeteneğinin azalmasına sebep olan halin, fail ya da bir başkası tarafından meydana getirilmiş olması, bu suçun meydana gelmesi bakımından bir önemi olmadığı kabul edilmelidir. Burada önemli olan konu; failin kusurlu hareketi olsun ya da olmasın, mağdurun bilincinin hileli hareketlerin yöneltildiği sırada zayıflamış olması gerektiğidir<sup>261</sup>.

Bu nitelikli halin uygulamaya geçirilmesi için, mağdurun fiziksel bir engelinin ya da seksen yaşında olması yeterli değildir<sup>262</sup>. Gerçekte var olan algılama yeteneğinin zayıflığından faydalanılarak haklı olmayan bir yarar sağlanmalıdır.

Nitelikli halin meydana gelmesi için ilk olarak, dolandırıcılık suçunun unsurlarının tamamı oluşmalı; bu suç kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanılmasıyla işlenmiş olmalıdır. Bu sebeple failin, kişinin algılama yeteneğinin zayıflığından faydalanma amacı, suçun başlangıcından bitişine kadar sürmeli ve mağdurun algılama yeteneğindeki zayıflık bu süreç kapsamında mevcut olmalıdır. Algılama yeteneğindeki zayıflığın, suç sürecinin başından bitişine kadar sürmerek kesilmesi durumunda dolandırıcılık suçunun nitelikli şekli değil basit hali meydana gelecektir<sup>263</sup>.

Mağdurda mevcut olması gereken algılama yeteneğindeki zayıflık, kendisine hileli hareketlerin sergilendiği zamanda var olmalı ve failin yarar sağlama aşamasına kadar sürmelidir<sup>264</sup>.

Doktrinde, akıl hastalığı, sarhoşluk, yaş küçüklüğü, sağır ve dilsizlik, uyuşturucu madde ve ilaç verilmesi, aşırı yaşlılık gibi sebeplerle algılama yeteneği zayıflamış olan kişilere aldatma niteliğine haiz hareketler sergilenip, bu kişilerin aleyhine yarar sağlanması durumunda nitelikli halin meydana geleceği ifade edilmektedir<sup>265</sup>.

Mağdurda var olan algılama yeteneğinin zayıflığından failin yararlanması gerekmekte, failin farazi bir şekilde mağduru korkutarak algılama yeteneğini zayıflattığı hallerde bu madde hükümleri uygulanmayacaktır<sup>266</sup>.

Mağdurun algılama yeteneğinin tespit edilmesi için sağlık kuruluşu ya da Adli Tıp Kurumundan rapor alınmalıdır. Yargıtay 11. Ceza Dairesi’nin kararında; “Sanığın ... Devlet Hastanesinin 21.07.1981 tarihli sağlık kuruluşu raporuna göre farik ve mümeyyiz olmayan

<sup>260</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/21490, K. 2023/2667, T. 05.04.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 01.05.2023).

<sup>261</sup> Çelik, s. 46.

<sup>262</sup> “Görme özürlü olan müşteki H... D..’nin malulen emekli olabilmesi için sanıktan yardım istemesi üzerine sanığın, müşteki H...’ye malulen emekli olarak emeklilik parası alabileceğini söyleyerek bir dosya hazırladığını ve bunu imzalaması gerektiğini bildirdiği, emeklilikle ilgili belgeleri imzalattırıyor gibi yaparak, müşteki H...D...’nin gözlerinin görmemesinden ve yaşlılığından da yararlanarak sahte bono senedi düzenlendiği., bu senede kefil olarak H...’nin eşi diğer müşteki B...’nin de imzasını attırdığı, bu iş için müştekiden 800 TL değerinde altın aldığı, ancak emeklilik işlerini yapmadığı gibi müştekilerden boş olarak aldığı senedi üst kısmın 1.000 TL bedelli olarak doldurarak icra takibine koymak suretiyle müştekilerden haksız menfaat temin ettiği anlaşılmakla, fiilin bu şekilde sübut bulduğuna özgü kabulde bir isabetsizlik görülmemiştir.” Y.15.C.D.; E. 2012/18237, K. 2014/11571, T. 10.06.2014, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 16.05.2023).

<sup>263</sup> Koca/ Üzülmüş; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 657.

<sup>264</sup> Toroslu; s. 195.

<sup>265</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 469.

<sup>266</sup> Çelik; s. 46.

*katılan ...'ın bu durumundan yararlanarak katılan adına kayıtlı 201 Ada 41 parselde bulunan taşınmazın satışı için katılandan vekaletname aldığı, buna karşılık katılana 150 TL 150 kuruş meblağlı 2 adet senet imzalayarak verdiği ve taşınmazı katılana vekaleten 90.000 TL'ye ... ..'a sattığının iddia edildiği olayda; sanığın üzerine atılı fiili, katılanın algılama yeteneğinin zayıflığından yararlanarak gerçekleştirip gerçekleştirmediğinin tespiti bakımından, eksik inceleme ile beraat hükmü kurulması, bozmayı gerektirmiştir’’<sup>267</sup>. şeklinde ifade edilmektedir.*

### **3.4. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının, Kamu Meslek Kuruluşlarının, Siyasi Parti, Vakıf veya Dernek Tüzel Kişiliklerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık**

#### **3.4.1. Genel Olarak**

Nitelikli hal, TCK’nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde<sup>268</sup> düzenlenmektedir. Maddenin gerekçesinde ise<sup>269</sup> bu suç nitelikli hal olarak ifade edilmektedir. Çünkü bu kurumlar, güven beslenen kurumlar olarak kabul edilmektedirler.

Düzenlenen nitelikli hal, 765 sayılı TCK’nın 504. maddesinin 3. fıkrasında belirtilmiş dolandırıcılık suçunun daha geniş bir biçimidir. 765 sayılı TCK’nın 504. maddesinde yalnızca kamu kurum ve kuruluşlardan araç olarak yararlanılması durumunda bu hüküm uygulanırken, 5237 sayılı TCK kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, dernek ve vakıf tüzel kişiliklerden araç olarak yararlanılması durumunda da nitelikli halin uygulanabileceğini belirtmiştir<sup>270</sup>.

Kamu kurum ve kuruluşları, siyasi partiler, kamu iktisadi teşebbüsleri, dernekler, vakıflar halk arasında bilinen, itimat edilen ve kişinin ikna edilmesi daha kolay olan tüzel kişiliklerdir.

#### **3.4.2. Kamu Kurumu**

Kamu kurumları, bir kamu idaresi tarafından meydana gelen ve kamu idaresinin vesayetine bağlı olan, bağımsız ve belli uzmanlık alanlarında faaliyet gösteren kamu tüzel kişilikleri olacak şekilde adlandırılmıştır<sup>271</sup>. Doktrinde, kamu kurumları idari, sosyal, bilimsel

<sup>267</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/13178, K. 2022/14841, T. 21.09.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 17.05.2023).

<sup>268</sup> TCK’nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi: “Kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”

<sup>269</sup> “Birinci fıkranın (d) bendinde, dolandırıcılık suçunun kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenmesi, bu suçun bir nitelikli unsuru olarak kabul edilmiştir. Çünkü kamu kurum veya kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişilikleri toplumda güven beslenen kurumlar olarak kabul edilmişlerdir.”

<sup>270</sup> Bilen, Mesut; Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2012, s. 213.

<sup>271</sup> Gözler, Kemal/ Kaplan, Gürsel; İdare Hukuku Dersleri, 23. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2021, s. 208.

ve ekonomik kamu kurumları başlıkları altında incelenmektedir. Karayolları Genel Müdürlüğü, Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü idari kamu kurumlarıdır.<sup>272</sup>

Türkiye Taşkömürü Kurumu, Toprak Mahsulleri Ofisi, iktisadi kamu kurumlarıdır. Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İş Kurumu sosyal kamu kurumlardır. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Türk Standartlar Enstitüsü (TSE), bilimsel kamu kurumlarına örnek olarak verilebilir<sup>273</sup>. Kamu kurumlarına belediyeler, üniversiteler, köyleri de örnek olarak verebiliriz.

Noterleri kamu kurumu olarak kabul etmemesi ile ilgili Yargıtay'ın 2023 tarihli kararında; *“Sanık ...'ün kendisini "... olarak tanıtarak, ... İli Murat Paşa İlçesi ... Mahallesiinde bulunan ve gerçekte tapuda şikâyetçiler adına kayıtlı 7913 ada 14 parsel sayılı arsa niteliğindeki taşınmazı, bir arkadaşının olduğunu beyanla katılan ...'a satmak üzere pazarlık yaptığı, yanında temyiz dışı sanık ... Uymaz ile diğer sanık ... olduğu halde arsayı göstermeye gittiği, katılanın alıcı olması üzerine yaptıkları pazarlık sonucu kapora olarak 285.000,00 TL'ye anlaştıkları 5.000,00 TL'yi kapora olarak aldığı akabinde noterde düzenlenen vekaletname ile ... tarafından tapu işlemlerini yapabilmesi için alıcı/katılana vekaletname verildiği, sanıkların katılandan 144.150,00 TL parayı elden aldıkları, bu ödemelere katılanın kardeşi M. T.'nin tanıklığının olduğu, sanıkların ayrıca ödemeleri belgelemek ve kalan miktarı belirlemek üzere sözleşme düzenledikleri, düzenlenen bu belgelerin dolandırıcılık suçunu işlemeye yönelik olduğu, katılanın satın aldığı arsayı tapuda üzerine kaydettirmek için gittiğinde arsanın şikâyetçilere ait olduğunu öğrendiği bu suretle sanıkların iştirakken dolandırıcılık suçunu işledikleri, sanıkların ... 13. Noterliğinde 31.07.2014 tarihli 24362 numaralı sanık ...'in suça konu taşınmazın sahibi olduğunu söyleyerek katılana satış için bir vekaletname düzenlettirdikleri anlaşılmakla, noterliğin bir kamu görevi olmasına rağmen 5237 sayılı TCK'nın 158/1-d'de düzenlenen kamu kurumu niteliğinde olmaması nedeniyle fiillerinin basit dolandırıcılık suçunun oluşturduğu gerekçesiyle herhangi bir hukuka aykırılık görülmediğinden sanıkların temyiz sebeplerinin reddine”* biçiminde ifade edilmektedir<sup>274</sup>.

Kanaatimizce, kararda noterlerin kamu kurumu olarak nitelendirilmemesi bize göre bir eksikliktir. Noterlerin de maddi varlığını gösteren birtakım emareler yer almakta, bunların hilenin gerçekleştirilmesinde yararlanılması suçun işlenmesini kolay duruma getirmektedir.

### 3.4.3. Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları

TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde ifade edilen kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları; Anayasa'nın 135. maddesinin 1. fıkrasında<sup>275</sup> ifade

<sup>272</sup> Arslan, Uğur; “Kamu Kurum ve Kuruluşları Zararına Dolandırıcılık Suçu (TCK m.158/1-e)”, Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 1, Ocak, 2023, (s. 109-137).

<sup>273</sup> Gözler/ Kaplan; s. 233.

<sup>274</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/13323, K. 2023/1707, T. 21.03.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 20.05.2023).

<sup>275</sup> “Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe sahip olanların ortak ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki etkinliklerini basitleştirmek, mesleğin genel menfaatlerine göre uygun gelişmesini sağlamak, meslek üyelerinin birbirleri ile ve toplum ile olan ilişkilerinde doğruluğu ve itimadı esas kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını güvence altına almak amacıyla kanunla kurulan ve organları kendi mensupları tarafından mevzuatta ifade edilen şekillere göre yargı denetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzel kişilikleridir”.

edilmektedir. Noterler Birliği, Mimarlar Odası kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşudur<sup>276</sup>.

Örnek olarak: kişinin satış işlemini gerçekleştirip devrini gerçekleştirdiği taşınmazla ilgili hukuki niteliği olmayan tapu belgesi fotokopisinin Tapu Sicil M¼d¼rl¼ę¼nden onaylı n¼shasını Kuruma verip TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi g¼ndeme gelmektedir<sup>277</sup>.

#### 3.4.4. Siyasi Partiler, Vakıflar ve Dernekler

Siyasi partiler, 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na g¼re kurulmuş partilerdir. Kanun ile oluşturulan bir partinin maddi varlığından araç olacak şekilde yararlanılmalıdır<sup>278</sup>. T¼rk hukuk d¼zeninde, ¼zel hukuk t¼zel kişisi olarak ifade edilen siyasi partiler Kanunun 3.maddesinde belirtilmektedir<sup>279</sup>.

Vakıflar, TMK'nın 101. maddesinde d¼zenleme altına alınmıştır. Vakıflar, TMK'nın 101. maddesinde<sup>280</sup> ifade edilmiş ve Vakıflar Kanunu'na g¼re kurulmuştur. Nitelikli halin yerine getirilebilmesi için, vakıf kanuni olarak uygun biçimde meydana getirilmiş olmasıyla beraber, maddi varlığı olan rozet, amblem ya da dok¼manlardan suçta hile aracı olarak yararlanılması gerekmektedir<sup>281</sup>. Örnek olarak: bir vakfın amblemi, rozeti ya da vakıf amblemli bir belgenin suçta kullanılması durumunda, bu nitelikli hal meydana gelecektir, failin yalnızca vakıfta tanıdıklarını olduğunu s¼ylemesi, nitelikli halin meydana gelmesi için yeterli değildir<sup>282</sup>. Bu nitelikli halin meydana gelmesi açısından vakıf t¼r¼n¼n herhangi bir ¼nemi yoktur.

Dernekler; TMK'nın 56. maddesinde<sup>283</sup> ifade edilmiştir. Dernekler Kanunu'na g¼re kurulan teşkilatlanmalardır. Nitelikli dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi için, maddi varlığı araç olarak kullanılan derneğin, kanuni olarak uygulanan bir dernek olması gerekmektedir<sup>284</sup>. Maddi varlık olarak amblem, rozet ya da dok¼manlardan hile aracı olarak yararlanılması gerekir. Örnek olarak: bir derneğin amblemi, derneğin rozetini taşıyan dok¼manın ya da rozetin suçta yararlanılması gibi durumlardır<sup>285</sup>.

<sup>276</sup> Tezcan/ Erdem/ ¼nok; s. 803.

<sup>277</sup> Centel/ Zafer/ akmut; s. 474.

<sup>278</sup> G¼zler/ Kaplan; s. 234.

<sup>279</sup> “Siyasi partiler, Anayasa ve kanunlara uygun olarak; Cumhurbaşkanı, milletvekili ve mahalli idareler seçimleri yoluyla, t¼z¼k ve programlarında belirlenen g¼r¼řleri doğrultusunda çalışmaları ve açık propagandaları ile milli iradenin oluşmasını sağlayarak demokratik bir devlet ve toplum d¼zeni içinde ¼lkenin ağdaş medeniyet seviyesine ulaşmasını sağlayarak g¼nden ve ¼lke çapında faaliyet g¼stermek ¼zere teşkilatlanan t¼zel kişiliğe sahip kuruluşlardır.”

<sup>280</sup> “Gerçek ya da t¼zel kişilerin yeterli mal ve hakları belirli ve s¼rekli bir amaca ¼zg¼lenmeleriyle oluşan t¼zel kişiliğe sahip, mal topluluklarıdır”.; Aykul, ¼mer; Yeni Vakıflar Hukuku, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2022, s. 29.

<sup>281</sup> ¼zt¼rk; s. 425.

<sup>282</sup> Meran; s. 208.

<sup>283</sup> “Dernek; kar b¼l¼ř¼m¼ haricinde belirli ve m¼řterek bir amacı meydana getirmek ¼zere, en az yedi gerçek ya da t¼zel kişinin bilgi ve çalışmalarını devamlı olarak birleştirmek suretiyle meydana getirdikleri t¼zel kişiliğe haiz kişi topluluklarıdır”.

<sup>284</sup> ¼zbek/ Bacaksız/ Tepe; s. 745.

<sup>285</sup> Tezcan/ Erdem/ ¼nok; s. 804.

Bu nitelikli halin meydana gelmesi açısından dernek türünün herhangi bir önemi yoktur. Fakat Kızılay gibi kamuya yararlı derneklerin başka derneklere kıyasla kamu güvenine daha fazla sahip olmaları nedeniyle bu tür derneklerin araç olarak kullanılması esas cezanın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır<sup>286</sup>.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2022 tarihli bir kararında ifade ettiği üzere, nitelikli halin oluşması için kamu yararı amacıyla meydana getirilen dernek olma zorunluluğu aranmamaktadır<sup>287</sup>.

### **3.4.5. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Araç Olarak Kullanılması**

TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde ifade edilen nitelikli dolandırıcılık suçunda maddi varlıkların araç olarak kullanılması gerekmektedir. Burada maddi varlık diye kastedilen şunlardır: Tapu senedi Tapu Müdürlüğü'nün, plaka ve ruhsat Emniyet Genel Müdürlüğü'nün, nüfus cüzdanı Nüfus Müdürlüğü'nün maddi varlıklarıdır. Belirtilen nüfus cüzdanı, plaka, ruhsat ve tapu senedinden dolandırıcılık fiillerinde yararlanılması bu bentte ifade edilen suça sübut vermektedir.

Bentte ifade edilen maddi varlıklardan yararlanan kurumlara zarar verilmesi, suçun meydana gelmesi açısından önemli değildir. Bu kurumların, suçtan zarar gören niteliğine sahip olmaları gerekli değildir. Bentte ifade edilen kurum, kuruluş, siyasi parti, dernek ve vakıfların mevcudiyetini belirten maddi varlıkların suçun işlenmesinde araç olarak yararlanılmayıp, nitelikli halin bu kurumların zararına olacak şekilde gerçekleştirilmesi halinde nitelikli dolandırıcılık suçu söz konusu olmayacaktır<sup>288</sup>.

Maddi varlıkların araç olarak kullanılmasında amaç, failin, ifade edilen maddi varlıkları mağdura belirtmesi, o kurumun mağdurda duyulan güvenin kötüye kullanılmasıyla haksız bir yarar sağlanmasıdır. Bu kurumlara haiz belgelerin belirli kullanım amaçları mevcuttur<sup>289</sup>.

Dolandırıcı ise, ifade edilen maddi varlıkları kullanma amacı dışında ortaya koyarak ya da giyerek mağdurları ikna ederek iradelerini fesada uğratar. Failin aldatma niteliğine haiz hareketlerini sergileme esnasında, ifade edilen kurumlara ait belge, giysi, rozet, ya da kimlikten yararlanmamışsa fiili basit dolandırıcılık suçunu meydana getirir.

### **3.4.6. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının, Kamu Meslek Kuruluşlarının, Siyasi Parti, Vakıf veya Dernek Tüzel Kişiliklerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık Suçunun İşlenmesinin Uygulamadaki Görünümleri**

TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinde ifade edilen kamu kurum ve kuruluşlardan araç olacak şekilde yararlanılması, hileli hareketin sergilenmesinde kurumlara ait maddi varlıklardan yararlanılması gerekir. Bu durumun dışında yalnızca kurum ve kuruluşların

<sup>286</sup> Atalan; s. 192.

<sup>287</sup> YCGK; E. 2022/204, K. 2022/749, T. 29.11.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 25.05.2023).

<sup>288</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 576.

<sup>289</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 577.

adlarının kullanılması TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi için yeterli değildir<sup>290</sup>. Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 2022 tarihli bir kararında; *"Somut olayda Tapu Sicil Müdürlüğü'nün hiçbir maddi varlığı kullanılmamış, kuruma ait yazı ve belgelerin amaç dışı kullanılması söz konusu olmamıştır. Dolayısıyla suçun sübutunun varlığı kabul edilse dahi, fiil nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturmamaktadır. Suç tarihinden sonra uzlaşma hükümlerine tabi kılınan TCK'nın 157.maddesinde ifade edilen basit dolandırıcılık suçundan ceza verilmelidir"*.<sup>291</sup> biçiminde belirtilmektedir. Somut olayda Tapu Müdürlüğü'nün herhangi bir maddi varlığı kullanılmadığından basit dolandırıcılık suçu meydana gelecektir.

Bir kamu kurumu ya da kuruluşuna ait belge ya da kimlik kullanılarak, para talep edilmesi halinde, mağdurun kamu kurum ya da kuruluşuna duyduğu güven nedeniyle parayı vermesi durumunda dolandırıcılık suçunun işlenmesi kolaylaşmaktadır<sup>292</sup>.

Sahte tapu belgesi hazırlayıp bu sahte tapu belgesiyle ev satın alan ya da jandarma üniforması giyip arabaları durdurup haklı olmayan bir yarar temin eden failin fiilleri, kamu kurumlarının maddi varlıklarından hile aracılığıyla yararlanıldığından, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendinin uygulama çerçevesine girmektedir<sup>293</sup>. Yargıtay 2023 tarihli bir kararında; *"Mağdur ..... ait, Avcılar M. K. Paşa Mevkii, 45 pafta, 7484 parselde bulunan arsanın vekalet ile satış işlemi için ... kimliğini kullanan ancak gerçek kimliği tespit edilemeyen şahıs ile sanık ...'in birlikte Küçükçekmece Tapu Dairesine geldikleri, alıcı ...'la birlikte resmî senet düzenlenirken tapu memurunun ... kimliğini kullanan şahsın annesinin doğum yerini bilememesi ve daha önceki işlemde atılmış imzasının farklı olduğunu tespit etmesi üzerine evraklarla birlikte içeriye geçtiğinde, ... ismini kullanan şahsın Tapu Müdürlüğü'nden ayrılması ve gerçek ...'ya ait telefona ulaşıldığında kendisinin satış işlemi için başvurmadığını beyan etmesi üzerine, tapu memuru ...'nın kolluğa haber verdiği ve sanığın kolluk tarafından yakalandığında üzerinden ..... adına düzenlenmiş kendi fotoğrafı bulunan nüfus cüzdanının ele geçirildiği, ... kimliğini kullanan şahsın tapu memuruna verdiği sürücü belgesinin de kolluğa teslim edildiği belirtilerek sanık hakkında resmî belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşlarının araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılığa teşebbüs suçlarını işlediği kabul edilerek her iki suçtan mahkûmiyetine karar verilmiştir"*<sup>294</sup>. şeklinde ifade edilmektedir.

Kamu İktisadi Teşebbüslerine ait olan bir belgenin dolandırıcılık fiillerinde kullanılması durumunda, belge gerçek ya da orijinal değilse ayrıca belgede sahtecilik suçu da meydana gelir<sup>295</sup>.

Nitelikli dolandırıcılık suçunun meydana gelebilmesi için failin kendisini kamu görevlisi, parti ya da vakıf görevlisi olarak tanıtmaya gerekmemektedir. Yalnızca, dernek ya da vakfa haiz rozet ya da amblemi kullanmak maksadıyla para toplanması durumunda da TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi uygulanacaktır. Mesela, fail, serbest meslek sahibi olan ve serbest olarak çalışan mimar rozeti takarak hileli hareketlerle haklı olmayan bir yarar sağlarsa fiil, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi çerçevesinde sübut bulacaktır<sup>296</sup>.

<sup>290</sup> Ekici Şahin, Meral; Dolandırıcılık Suçu, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s. 365.

<sup>291</sup> YCGK; E. 2021/241, K. 2022/506, T. 29.06.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 26.05.2023).

<sup>292</sup> Ekici Şahin; s. 366.

<sup>293</sup> Öztürk; s. 436.

<sup>294</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/19302, K. 2023/2201, T. 29.03.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 26.05.2023).

<sup>295</sup> Öztürk; s. 432.

<sup>296</sup> Atalan; s. 197.

Fail, gerçeği orijinali kendisinde bulunan sahte bir sürücü belgesiyle araba kiralama kontratı yapar ve bu arabayı geri getirmezse, araba kiralama işi yapan kişiye karşı, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendi ve TCK'nın 204. maddesinin 1. fıkrası ve TCK'nın 43. maddesindeki suçları meydana getirecektir<sup>297</sup>. Örnek olarak, Yargıtay'ın bir kararında<sup>298</sup> ifade edilmektedir. Yani, kastedilen sahte sürücü belgesinin unsurlarının var olması durumunda fiil, TCK'nın 204. maddesinin 1.fıkrası çerçevesindedir. Failin, TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrası çerçevesinde aynı suç işleme kararı ve bilinciyle kanunun aynı hükmüne farklı zamanlarda birden fazla uymadığı dikkate alınarak, failin ağır olan TCK'nın 204. maddesinin 1. fıkrası çerçevesinde cezalandırılması ve belirlenen cezanın da TCK'nın 43. maddesinin 1. fıkrası gereğince artırılması gerekmektedir. Fail, bu şekilde Emniyet Müdürlüğü'nün maddi varlığı olan sürücü belgesi ile oto kiralamadan aldığı arabayı geri getirmediği takdirde fiil, nitelikli dolandırıcılık çerçevesinde kalacaktır<sup>299</sup>.

### 3.5. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Zararına Dolandırıcılık

#### 3.5.1. Genel Olarak

Nitelikli hal, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendinde<sup>300</sup> düzenlenmektedir. TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendinin gerekçesinde, suç daha fazla cezayı gerektiren nitelikli dolandırıcılık suçu olarak ifade edilmektedir.

Nitelikli dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi için, fiilin kamu kurum ve kuruluşlarının malvarlığına zarar vermek maksadıyla gerçekleştirilmesi gerekir. Kamu kurum ve kuruluşlardan haksız olan bir getiri ya da kazancı almak veya bir borcu geri ödememek biçiminde zarar vermek görülebilir.

Bu bendin nitelikli hal olarak düzenlenmesinin nedeni, toplum tarafından kullanılmasına gerek olan onlara ayrılmış bu yararların, fail tarafından haksız bir biçimde kullanılmasıdır<sup>301</sup>.

Kamu kurumu ve kuruluşları kavramlarını ve nelerin kamu kurumu veya kamu kuruluşu olduğunu TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendindeki nitelikli hali açıklarken ifade

<sup>297</sup> Meran; s. 208.

<sup>298</sup> “Sanığın, mağdur katılan ... adına düzenlenmiş ve aslı ele geçirilemeyen gerçek olmayan sürücü belgesini kullanarak araç kiralama işi yapan katılan ...'ten ...plakalı aracı kiraladığı, süre sonunda aracı teslim etmediği ve aracın terk edilmiş halde bulunduğu, bu biçimde üzerine atılı suçu işlediği iddia ve kabul olunan somut olayda; sanığın Emniyet Müdürlüğü'nün maddi varlığı olan sürücü belgesini kullanarak fiili meydana getirdiğinin anlaşılması karşısında; fiilin, TCK'nın 158.maddesinin 1.fıkrasının (d) bendinde öngörülen kamu kurum ve kuruluşlarının araç olarak kullanılması suretiyle nitelikli dolandırıcılık suçunu meydana getirdiği gözetilmeden basit dolandırıcılık suçundan mahkûmiyet hükmü kurulması”. Y.11.C.D.; E. 2021/34002, K. 2021/7182, T. 23.09.2021, <https://legalbank.net/> , (Erişim Tarihi: 27.05.2023).

<sup>299</sup> Meran; s. 208.

<sup>300</sup> TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (e) bendi: “Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçunun işlenmesi halinde, hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz. Ancak, (e), (f), (j), (k) ve (l) bentlerinde sayılan hallerde hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.”

<sup>301</sup> Koca/ Üzülmüş; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 702.

etmiştik. Kamu kurumlarını tüzel kişiliğe sahip ve kamu görevi sürdüren birim olarak kısa bir şekilde ifade edebiliriz.

Kanun koyucu ifade edilen nitelikli hali, bir kamu kuruluşu zararına neden olacak kamu bütçesinden gider şeklinde harcanmaya sebebiyet verecek biçimde yararlanılmasından dolayı bu maddeyi nitelikli hal olarak düzenleme gereği duymuştur<sup>302</sup>.

### 3.5.2. Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Zararına Dolandırıcılığın Uygulamadaki Görünüşleri

Bu nitelikli halin meydana gelmesi için failin aldatma niteliğine haiz fiilleri ile kamu kurum ve kuruluşlarının bütçelerinden harcama olacak şekilde bir zarar verilmelidir. Bu sebeple failin fiili neticesinde kamu kurum ve kuruluşunun bütçesinde eksilme olmalıdır. Tüzel kişiliğe sahip olduklarından, kamu kurum ve kuruluşların kandırılmaları söz konusu değildir. Hile yöneltilen kimse, bu kuruluşların bütçesi üzerinde tasarrufta bulunabilen kimselerdir. Bununla beraber, nitelikli dolandırıcılık suçunun mağduru da aldatma niteliğine haiz fiiller neticesinde tasarruf yetkisinin mevcut olduğu kuruluşun bütçesinden faile yarar sağlayan kimsedir<sup>303</sup>. İfade edilen kuruluşlar tüzel kişiliğe sahip olduklarından<sup>304</sup> suçun mağduru niteliğine sahip olamayacak, suçtan zarar gören olarak kamu davasına iştirak edebileceklerdir<sup>305</sup>. Yarar sağlayan kişinin tasarruf yetkisinin mevcut olmaması durumunda hırsızlık suçu karşımıza çıkacaktır<sup>306</sup>.

Fail, başka birinin yeşil kartını ya da sağlık karnesini alarak muayene olur veya sahte bir yeşil kart ya da sağlık karnesi hazırladıktan sonra bu kartla muayene olur, her iki halde de kural olarak kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçu meydana gelecektir. TCK'nın 212. maddesi gereğince, gerçek içtima hükümlerine göre, sahtecilikle ilgili başka unsurların var olması durumunda, ayrıca sahtecilik suçu da meydana gelecektir<sup>307</sup>.

Acil sağlık vazifeleri çerçevesinde yapılan tedavilerde, başkasının yeşil kartı ya da sağlık karnesi ile hastanede muayene olan fail, acilden giriş yapmış ve gerçekten acil muayene edilecek bir kişi ise, devletin bu sağlık masraflarını karşılama yükümlülüğünün bulunması sebebiyle, nitelikli dolandırıcılık suçunun unsurları meydana gelmeyecektir<sup>308</sup>.

<sup>302</sup> Metin; s. 83.

<sup>303</sup> Toroslu; s. 193.

<sup>304</sup> Koca/ Üzülmüş; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 110: “İnsan dışında aile devlet tüzel kişi toplulukları devletler topluluğu gibi kurum ve organlar ‘suçtan zarar gören’ olabilirse de suçun mağduru olamazlar.”

<sup>305</sup> Gökçen, Ahmet/ Balci, Murat; “Dolandırıcılık Suçu (5237 Sayılı TCK m. 157-159)”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 14, S. 1-2, s. 35.

<sup>306</sup> Metin; s. 83.

<sup>307</sup> Öztürk; s. 427.

<sup>308</sup> “Sanıkların sağladıkları yeşil kartları tedavide ve sonrasında doktor tarafından yazılan ilaçların alınmasında kullandıkları, sanık ... için 31,00 TL ve diğer sanık ... için 173,96 TL sağlık gideri olduğunun tespit edildiği ve bu suretle sanıkların ele geçirilemediğinden sahteliği konusunda iğfal kabiliyeti tespit edilemeyen bu nedenle ek kovuşturmaya yer olmadığına konu olan yeşil kartları kullanmak ve kullandırmak sureti ile kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak nitelikli hali gerçekleştirdikleri ifade edildiği mevzuada; sanıkların müdafaası, SGK yazıları, sosyal ekonomik araştırma raporu ile dosya kapsamından, sanık ...'un dosyaya yansıyan ekonomik ve sosyal durumuna göre maddi açıdan yeşil kartı hak ettiği, sahte olduğu iddia edilen yeşil kartın ele geçirmediği, sanığın başka bir sosyal güvencesinin olmadığı gerekçe gösterilerek sanığın üzerine atılı fiilin suç olarak tanımlanmadığı ve sanık ...'ın yeşil kartın annesi tarafından çıkartıldığına ilişkin müdafaasının atılı suçlara

Sahte diploma kullanılarak işe alınma olayını iş alanları çerçevesinde ele aldığımızda; ilk halde fail gerçek olmayan diplomayı kullanarak bir işe alınmaktadır. Kurumda belli bir zaman içerisinde diploması gerçek olan bir kişi gibi çalışmaya devam eder, daha sonrasında birisinin bu durumu fark etmesi ile diplomanın gerçek olmadığı fark edilir. Bu halde fail, yerleştiği kuruma bir zarar vermemiş, üzerine düşen görevleri gerektiğince yerine getirmiş ise nitelikli hal meydana gelmeyecek, yalnızca resmî belgede sahtecilik suçu meydana gelecektir. Ancak polislik, savcılık, hakimlik gibi kariyer ve yeterlilik mesleklerinde işini özverili bir şekilde yapmış ise de ruhsat gerçek değilse fail işin uzmanı olarak kabul edilemez, cezalandırılması gerekir.

Bu duruma örnek olarak: “*Sanığın, gerçekte Bulgaristan .... İlk ve Orta Öğretmenleri Enstitüsü'nden mezun olmadığı halde, söz konusu okuldan mezun olmuş gibi sahte diploma ve transkript ile elde ettiği diploma denklik belgesini kullanarak öğretmenliğe başladığı, böylelikle sahte diploma ve bu sahte diplomaya istinaden düzenlenen diploma denklik belgesini kullanmak suretiyle katılan kuruma yönelik hileli bir hareket sergilediği, bu şekildeki hileli hareketlerle başladığı iş sebebiyle de haksız menfaat elde ettiği anlaşıldığından, kamu kurum ve kuruluşların zararına dolandırıcılık suçundan sanığın mahkûmiyeti yerine, beraatına hükmedilmesi, kanuna aykırı olup hükmün bozulmasına,*”<sup>309</sup> şeklinde ifade edilmektedir.

Kamu kaynaklarından üreticileri isteklendirmek maksadıyla verilen destekleme ücretlerine doğrudan gelir desteği denir. Daha geniş anlamda ise; üretimden bağımsız ya da üretime belirli ölçütte bağlı hasılat ücretleri olarak belirtilir<sup>310</sup>.

Hayvancılık ve tarım alanında meydana getirilen bu tasarılarla çiftçileri üretmek için isteklendirme amacı bulunmaktadır. Bu çerçevede, çiftçiye ekme karşılığında ya da ektiği ürün karşılığında ücret ya da destekleme verildiği gözlemlenmektedir.

Uygulamadaki dosyalarda, fail kendisine ait olan taşınmazını olduğundan daha fazla göstermekte veya ekmediği ürünü ekmiş gibi göstermekte ya da ektiğinden fazla göstermektedir. Bu hallerde, devletin ödememesi gereken parayı, sanığa ödemesi veya ödemesi gerekenden daha fazla bedelde ödeme yapması söz konusu olmaktadır, bu sebeple kurum zararı meydana gelir.

Yargıtay’ın bir kararında; “*Suçla konu olan arazilere gerçekten ekme işleminin yapılıp yapılmadığının incelenmesi, taşınmazı kiralayan müşterikilerin, ifade edilen senede taşınmaz için doğrudan gelir desteği müracaatı yapıp yapmadıklarının araştırılması, taşınmazlar için sanık dışında başka birine ödeme yapılıp yapılmadığı, kiracıların mal sahibi olan sanığa başvuruda bulunmaya rızasının bulunup bulunmadığı kiracı müşterikilerden sorulması ve doğrudan gelir desteğine dair mevzuatın dosya içerisine getirtilerek sanığın desteğini almaya hak kazanıp kazanmadığının belirlenmesi ve sonucuna göre kurum zararının meydana gelip gelmediğinin kesin olarak tespiti ile, buna göre suçun unsurlarının meydana gelip gelmediğinin değerlendirilmesinden sonra sanığın hukuki halinin tam olmayan araştırmayla hüküm kurulması, bozmayı gerektirmiştir*”.<sup>311</sup> biçiminde açıklanmaktadır.

yönelik mahkeme tarafından verilen beraat kararında bir isabetsizlik görülmemiştir.” Y.15.C.D.; E. 2018/2093, K. 2019/6885, T. 19.06.2019, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 27.05.2023).

<sup>309</sup> Y.15.C.D.; E. 2017/4542, K. 2019/8583, T. 19.09.2019, <https://legalbank.net/>, (Erişim Tarihi: 28.05.2023).

<sup>310</sup> Öztürk; s. 495.

<sup>311</sup> Y.15.C.D.; E. 2012/22311, K. 2014/13927, T. 09.07.2014, <https://legalbank.net/>, (Erişim Tarihi: 28.05.2023).

Hükümetin çiftçiler için düzenlediği doğrudan gelir desteğini, hukuka uygun olmayan bir şekilde almak maksadıyla gerçekte toprağını ürün ekmiş gibi göstererek kuruma müracaat edip para talep edilmesi halinde de nitelikli hal meydana gelir<sup>312</sup>. Çünkü devlet tarafından ödeme yapılmıştır. Yargıtay'ın 2023 tarihli bir kararında; *“Sanığın, sahte kira sözleşmesi ile Güce İlçe Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne 2011 ve 2012 yıllarında müracaat ederek katılan olan sanığın kardeşinin alması gereken 2011 yılında toplam 262.75 TL'yi, 2012 yılında ise toplam 263.59 TL tarımsal destekleme parasını aldığı, nitelikli dolandırıcılık suçunu işlediği somut olayda, maddi gerçeğin şüpheye yer bırakmayacak biçimde belirlenmesi açısından; söz konusu arazilerde tarımsal faaliyette bulunup bulunmadığının belirlenmesi, doğrudan gelir desteğinden yararlanma koşullarını taşıyıp taşımadığının ortaya konulması ve bundan sonra toplanan bütün kanıtlar beraber yorumlandığında,, neticeye göre mahkûmiyet hükmü verilmesi bozmayı gerektirmez.”*<sup>313</sup> şeklinde ifade edilmektedir.

Kişilerin beraber yaşama hürriyetini engelleyici herhangi bir kanuni düzenleme olmadığı, böyle bir kanuni düzenlemenin de mümkün olmadığı dikkate alınarak, fail babasından yetim maaşı almak amacıyla eşinden boşanıp, boşandığı bu eşiyile beraber yaşamaya devam ettikten sonra, babasından yetim maaşı alsa dahi, nitelikli dolandırıcılık suçu meydana gelmeyecektir<sup>314</sup>.

Fail, eşi vefat ettikten sonra vefat eden eşinden dul maaşı almış, daha sonrasında yeniden evlendiğinde ise bu maaşının kesileceğini düşündüğü için yeni evliliğini ilgili kuruma bildirmemiştir. Vefat eden eski eşinden kendisine kalan dul maaşını almaya devam etmiş ise; kurumun inceleme olanağının ortadan kaldırılmadığı, failin evli olduğunun yapılacak küçük bir denetim ile ortaya çıkacaktır. Ayrıca kurumun araştırma ve inceleme sorumluluğunun bulunduğu dikkate alınarak, suçun kanuni unsurlarının meydana gelmediği gerekçesiyle failin nitelikli dolandırıcılık suçundan beraatına karar verilecektir<sup>315</sup>. Bu konuyla ilgili örnek olarak: *“Somut olayda; sanığın vefat eden eşi üzerinden dul aylığı aldığı sırada başka bir kişi ile evlenmesine rağmen bu evliliğini müşteki kuruma bildirmediği ve dul aylığı almaya devam ettiği, bu sebeple üzerine atılı suçu işlediği iddia edilmiş ise de; katılan kurum kendi belgelerini araştırdığında basit bir şekilde sanığın evli olduğunu görebileceği, sanığın ifadesine gerek olmadan söz konusu maaşı vermeyebileceği, bu sebeple sanığın olayda herhangi bir hilesinin olmadığı dikkate alınarak sanığa mahkûmiyet karar verilmesi, bozmayı gerektirmiş.”*<sup>316</sup> şeklinde belirtilmektedir.

Ölen babasının maaşını almak için, yurtdışında yaşayan ve bekar olan kız kardeşinin kimliğini sahte oluşturan ve onun yerine geçerek kurumdan maaş almaya devam eden kişi açısından dolandırıcılık suçu oluşmuştur<sup>317</sup>.

Doğal afet bahanesiyle dolandırıcılıkta ise, failin evi veya eşyaları, doğal bir afette zarar görmemesine rağmen zarar gördüğünü söyleyerek, ilişkili kurumdan yardım ve destek almaktadır.

<sup>312</sup> Öztürk; s. 496.

<sup>313</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/20920, K. 2023/1809, T. 21.03.2023, <https://legalbank.net/>, (Erişim Tarihi: 29.05.2023).

<sup>314</sup> Y.15.C.D.; E. 2014/234, K. 2014/3633, T. 26.02.2014, (Aktaran: Atalan; s. 281.)

<sup>315</sup> Öztürk; s. 511.

<sup>316</sup> Y.15.C.D.; E. 2012/8211, K. 2014/1252, T. 28.01.2014, <https://legalbank.net/>, (Erişim Tarihi: 29.05.2023).

<sup>317</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 804.

Failin, nitelikli dolandırıcılık suçundan cezalandırılması için, faile ait gerçekte bir zararının bulunmaması, bu çerçevede devlet tarafından faile bir ödeme yapılmasının gerekmemesi ve en önemlisi, devletin inceleme araştırma imkânının ortadan kaldırılmış olması gerekmektedir. Bununla beraber; fail, kurumun araştırma ve inceleme imkânını ortadan kaldıracak biçimde hileli hareketler sergiler. Örneğin: aslında doğal afet dışında başka bir sebepten dolayı zarar gören bir evi, devletten yardım almak amacıyla, doğal afetten zarar görmüş gibi göstererek kurumu zarara uğrattırsa, suçun meydana geleceği kabul edilmelidir.

İlgili kurulun yaptığı inceleme üzerine, faile deprem sebebiyle ödeme yapıldığı, failin kuruma karşı herhangi bir hilesinin bulunmadığı ve kurumun araştırma ve inceleme olanağını ortadan kaldırmadığı dikkate alınarak nitelikli dolandırıcılık suçunun unsurları meydana gelmeyecektir. “*Sanığın tek fiilinin Bayındırlık ve İskân İl Müdürlüğü’nce deprem nedeniyle yerleşim yerlerinin muhtar, ihtiyar heyeti ve teknik heyetçe teker teker gezilerek evinin hasar gördüğünün tespit edilip komisyonca hak sahibi olarak başvuruda bulunmaktan ibaret olması karşısında, mahkemenin beraat kararında bir isabetsizlik görülmemiştir.*”<sup>318</sup> Örnek olarak Yargıtay kararında da belirtilmektedir.

### **3.6. Bilişim Sistemleri, Banka veya Kredi Kurumlarının Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık**

#### **3.6.1. Genel Olarak**

Nitelikli hal, TCK’nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendinde<sup>319</sup> düzenlenmektedir. Benden gerekçesinde<sup>320</sup> ise, düzenlenen suç nitelikli hal olarak kabul edilmiştir.

Bilişim sistemleri ile fail daha fazla mağdura kolay bir biçimde erişebilmeyi sağlar. İfade ettiği hileli cümleyle, mağdurları kandırıp onlara gönderdikleri hesap numaralarıyla talep ettikleri paranın mağdurların kendi isteğiyle gönderilmesini sağlar.

765 sayılı TCK’nın 504. maddesinin 3. fıkrasında dolandırıcılığın banka ya da kredi kurumlarının araç olarak yararlanılmasıyla gerçekleştirilmesi nitelikli hal olarak kabul edilmiştir.

Bent kapsamında, iki farklı nitelikli hal ifade edilmiştir. Bunlardan birincisi, suçun “*bilişim sistemlerinin*”; ikincisi ise, “*banka ve kredi kurumlarından*” suçta araç olarak yararlanılmasıdır.

<sup>318</sup> Y.15.C.D.; E. 2012/9814, K. 2013/20532, T. 19.12.2013, (Aktaran: Atalan; s. 301.)

<sup>319</sup> TCK’nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendi: “*Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle işlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Ancak, (e), (f), (j), (k) ve (l) bentlerinde sayılan hallerde hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.*”

<sup>320</sup> “*Dolandırıcılık suçunun, bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle işlenmesi de birinci fıkranın (f) bendinde bu suçun bir nitelikli unsuru olarak kabul edilmiştir. Bilişim sistemlerinin ya da birer güven kurumu olan banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması, dolandırıcılık suçunun işlenmesi açısından önemli bir kolaylık sağlamaktadır. Banka ve kredi kurumları açısından dikkat edilmesi gereken konu, bu kurumları temsilen, bu kurumlar adına hareket eden kişiler başkalarını kolaylıkla aldatabilmektedirler.*”

### 3.6.2. Bilişim Sistemlerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık Suçu

İfade edilen bendin nitelikli hal olarak düzenlenmesinin sebebi, bilişim sistemleri ve bankaların araç olarak kullanılması, suçun yerine getirilmesinde faille kolaylık sağlamasıdır.

Bilişim kavramının kaynağı, Fransızca *informatique*<sup>321</sup> sözcüğünden gelen, kişilerin yararlanmış olduğu her çeşit bilginin, özellikle bilgisayar aracılığıyla rasyonel ve sistemli şekilde işlenmesi, yeni düşünsel ürünlerin tekrardan geliştirilmesi ele geçirilen bilgilerin saklanması ve diğer kullanıcılarının ulaşımına açılması bilimidir<sup>322</sup>.

Bilişim sistemleri; kişi müdahalesi olmadan kendiliğinden faaliyet gerçekleştirebilen, verileri bir araya getirebilen, geliştirebilen, muhafaza edebilen, bilgi doküman nakledebilen ve genel amaçlı kullanabilme niteliğine haiz sistemlerdir<sup>323</sup>. *Dülger* ise bilişim sistemlerini; bilgisayar, çevre bilimleri ile iletişim altyapısı ve programlardan meydana gelen bilgi geliştirebilme ve muhafaza edebilme ve nakledebilmeye yönelik sistem olarak ifade etmiştir<sup>324</sup>.

Dolandırıcılık suçunda hileli hareketlerin kişiye yönelik gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bilişim sistemleriyle, manyetik düzenlerin kandırılmasından bahsedilemeyeceğinden dolandırıcılık suçu meydana gelmez. Dolandırıcılık suçu ile bilişim suçları arasındaki ayırt edilebilen unsur; hileli hareketler ile bir kişinin kandırılmasıdır<sup>325</sup>.

Uygulamada sıklıkla görülen bilişim sistemleri aracılığıyla nitelikli dolandırıcılık fiilleri, failin mağdurun kullandığı sosyal medya şifresini çözerek, mağdurun yakınlarına kendisine hesap sahibi olarak belirterek para talep etmesi veya belirli bir telefona kontör yükletmek taleplerini kabul ettirmesi suretiyle meydana gelir. Fail, bu durumda hesap sahibinin yakınları ya da arkadaşları olan mağdur adaylarının hesap sahibine olan iyi niyet ve güven duygularını ihlal ederek haksız yarar sağlamaktadır. Bilişim suçları dünyasında bu yönteme “*phishing*”<sup>326</sup> denir ve devletimizde de yabancı devletlerde de sıklıkla karşılaşılan dolandırıcılık yöntemlerinden birisidir<sup>327</sup>.

Müşteriye çoğunlukla bankadan veya banka adına inandırıcılığı etkili bir kurumdan aktarılmış gibi gerçek olmayan bir mail atılır. Bu maille alıcıya bankacılık görevleriyle ilişkili hizmetin zamanının sona erdiğini, hizmetten yararlanmak için maille beraber atılan bağlantıya basılarak aktarmalar neticesinde gerekli olan işlemleri yapılması ifade edilir. Bu şekilde alıcıların şahsi bilgilerine ulaşarak yarar elde edilir. Bu durumda aldatma niteliğine haiz

<sup>321</sup> Dülger, Murat Volkan; Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 73.

<sup>322</sup> Dülger; s. 74.

<sup>323</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 906.

<sup>324</sup> Dülger, Murat Volkan/ Modoğlu, Gözde; “Bilişim Suçları, Soruşturma ve Kovuşturma Yöntemleri ile İnternet ve İletişim Hukuku Uygulama Rehberi”, 2014, s. 25, <https://papers.ssrn.com/>.

<sup>325</sup> Ekici Şahin; s. 375.

<sup>326</sup> Phishing (Oltalama Yöntemi); “*Phishing en basit anlamıyla şifre avcılığıdır: spam göndericileri aracılığıyla gerçekleştirilen bu yöntemde kullanıcıya aktarılan mail ile bilgilerini güncellemesi istenir ve mail içerisinde belirlenmiş kutulara veya basılınca çıkan sahte sitedeki kutulara kullanıcı adı ve şifre gibi bilgilerin yazılmasıyla sağlanır.*”

<sup>327</sup> Dülger; s. 533.

hareketlerle kandırılan bir düzen değil, bir kişi olduğu için nitelikli hal meydana gelir<sup>328</sup>. Kişisel verilerin elde edilmesi suçu bakımından ise phishing yöntemine göz attığımızda; fail mağdurların verilerini elde ettikten sonra dolandırıcılık suçunun icra hareketlerine başlamazsa bu durumuyla yalnızca verileri ele geçirme fiilleri TCK'nın 135. maddesindeki suçu meydana getirecektir<sup>329</sup>.

Bilişim sistemlerinden araç olarak yararlanılmasıyla dolandırıcılık suçunun temel şeklinin bir unsuru da suçun maddi unsurunu oluşturan fiillerin gerçek kişilerin aldatılması suretiyle gerçekleştirilmesidir<sup>330</sup>. Bilişim sistemi kullanılmak suretiyle fiil gerçekleştirilecek olursa duruma göre, TCK'nın 244-245. maddelerinin uygulanması söz konusu olacaktır<sup>331</sup>. Burada rızası fesada uğratılmış gerçek bir kişinin varlığı şarttır<sup>332</sup>.

Nitelikli hal ile TCK'nın 244. maddesinin 4. fıkrası arasında tipiklik unsurları açısından karşılaştırma yapıldığında; nitelikli halde bilişim sistemleri üzerinden yarar sağlanması aranırken, TCK'nın 244. maddesinin 4. fıkrasında, ilk iki fıkradaki suçlardan birinin işlenmesi suretiyle, bilişim sistemleri veya veriler üzerinden yarar sağlanması ifade edilmektedir<sup>333</sup>. Bu sebeple tipik fiiller farklılık göstermektedir. Diğer taraftan, TCK'nın 244. maddesinin 4. fıkrasında açık bir şekilde fiilin farklı bir suçu oluşturmaması durumunda bu maddenin uygulanacağını ifade ederek tali norm şeklinde bir düzenleme yapılmıştır<sup>334</sup>.

Nitelikli hal ile TCK'nın 244. maddesinin 4. fıkrası arasındaki temel ayrım; failin fiili neticesinde menfaat temin ettiği hareketin üçüncü bir kimse aracılığıyla mı gerçekleştirildiği, ya da bilişim sisteminde failin gerçekleştirdiği fiil neticesinde menfaatin doğrudan mı meydana geldiğidir<sup>335</sup>. Öğretide bu genel ayrımın kabul edildiği söylenebilir.

Nitelikli dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi bakımından bu konuya dikkat çekmek gerekmektedir. Fail, bir kişinin sosyal medya hesabını bloke edip, hesap sahibinin yakınlarının kredi kartı bilgilerini dolandırma amacıyla ele geçirirse, bu bilgilerden yararlanamamışsa veya yararlanamadan mağdur tarafından bu hal ayırt edilmişse hareketleri hazırlık hareketleri seviyesinde kaldığından fail nitelikli dolandırıcılık suçundan sorumlu değildir<sup>336</sup>.

Nitelikli halin, internette mağdurun afişi görmesiyle başladığını kabul edenler uyarınca birinci koşul, mağdur tarafından failin düzenlediği afişin ya da aldatma niteliğine haiz ifadeler içeren hesabının, internette karşısına çıkıp görmesidir<sup>337</sup>. Afişte nitelikleri ifade edilen ürün, mağdur tarafından talep edilmektedir. Bu nedenle faille haberleşirler. Telefonda yapılan anlaşma sonucunda failin gönderdiği hesap numarasına mağdur tarafından talep edilen para aktarılır. Daha sonrasında talep edilen ürün fail tarafından aktarılmadığı gibi, faile de telefon aracılığıyla ulaşılamaz. Fail ile mağdurun haberleştiği hatlarda faile ya da bir yakınına ait

<sup>328</sup> Mahmutoglu, Fatih Selami; "Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Bilişim Alanındaki Suçlar ve Karşılaşılan Sorunların Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 71, S. 1, 2013, (s.855-889), s. 885.

<sup>329</sup> Dülger; s. 534.

<sup>330</sup> Sarıgül; s. 91.

<sup>331</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 808.

<sup>332</sup> Başbüyük, İsa; "Hırsızlık ve Dolandırıcılık Suçlarının Bilişim Sistemlerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle İşlenmesi", Ceza Hukuku Dergisi, C. 5, S. 14, Aralık 2010, s. 174.

<sup>333</sup> Erdoğan, Yavuz; Türk Ceza Kanunu'nda Bilişim Suçları, İstanbul, 2013, s. 266.

<sup>334</sup> Sarıgül; s. 94.

<sup>335</sup> Sarıgül; s. 94.; Erdoğan; s. 272.

<sup>336</sup> Dülger; s. 534.

<sup>337</sup> Atalan; s. 433.

olmayan, açık hat satın alınan bir civardan alınmış yabancı uyruklu bir kimseye aittir. Günümüzde de bilişim dolandırıcılığı suçu çoğunlukla bu biçimde gerçekleştirilmektedir. İfade edildiği gibi mağdurun eğitim durumu ve toplumsal hali iyi durumda olsa da bunun bir önemi olmadığı görülmektedir. Güven ve iyi niyet duygularından yararlanmak isteyen faillerin, internetin olduğu her yere kolay bir biçimde erişebilmeleri ve hileli hareketlerinin cezasız kalmaması amacıyla nitelikli hal kanun koyucu tarafından düzenleme gereği duyulmuştur.

Faile mağdur arasında bir ürün satışı için anlaşma yapılmış, fail dolandırıcılık amacıyla harekete geçmeden mağdurdan para almıştır. Ancak daha sonrasında yaşanan uyuşmazlıklar neticesinde fail parayı geri vermemiştir. Hareketin hukuki uyuşmazlık çerçevesinde kalıp kalmadığı bütün deliller dikkate alınarak yorumlanıp, failin suç işleme amacıyla hareket edip etmediği tartışılarak bir neticeye varılmalıdır.

Bu duruma örnek olarak: müşteri, ilan üzerine fail ile telefonda iletişim kurmasına rağmen, müşteri araştırma ve inceleme yaparak, neticesinde failden kuşkulananarak parayı göndermemiş ise, fiil teşebbüs aşamasında kalacaktır. Bununla beraber, faille iletişim kuran müşteri, bu durumu hemen fark etmiş ise, icra hareketleri henüz yapılmadığından ve mağdurun araştırma ve inceleme olanağı ortadan kaldırılmadığından, fail bu hazırlık hareketleri sebebiyle cezalandırılmayacaktır<sup>338</sup>.

Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi'nin 2021 tarihli bir kararında; mağdur, telefonla iletişim kurduğu kişinin kapora talep ettiğini, kendisi de 1.000 TL parayı istenilen hesap numarasına göndermiştir. Daha sonrasında 1.000 TL daha kapora talep edildiğini, yaptığı inceleme neticesinde, durumu algılaması sebebiyle, ikinci defa parayı göndermediğini ifade etmiştir. Mağdurun ayrıntılı bir biçimde ifadesinin alınması ve olayın bu şekilde olduğunun belirtilmesi sonucunda bir tamamlanmış ve bir de teşebbüs aşamasında kalmış iki fiil bulunmaktadır. Bu iki fiil sebebiyle, 5237 sayılı TCK'nın 43.maddesinin 1.fıkrası çerçevesinde, aynı suç gerçekleştirme fikriyle kanunun aynı hükmünün farklı zamanlarda birden çok defa uyulmayarak haksız bir yarar sağlanmış ve haksız bir yarar sağlamaya teşebbüs edilmiş olunması karşısında, fail ile ilgili tamamlanmış nitelikli dolandırıcılık suçu hakkında karar verilerek cezanın TCK'nın 43.maddesinin 1.fıkrası gereğince artırılması gerektiği gözetilmelidir<sup>339</sup>.

Nitelikli halin düzenlenmesinin nedeni, bilişim sisteminden araç olarak yararlanılması faile suçu işlemesinde haksız menfaat sağlamış olması gerekmektedir. Örnek olarak, fail mağdurun .... adlı sosyal medya hesabına bir bankadan mail yolladığında, mağdurun bu bağlantıya girmesi üzerine hesabındaki para azaldığında, bilişim dolandırıcılığı suçu meydana gelmektedir. Çünkü, fail aldatma niteliğine haiz fiilde bulunmuştur.

Faile mağdurun karşı karşıya gelmemesi, aldatma niteliğine haiz hareketin nitelikli hal çerçevesinde kalabilmesi için bir koşuldur. Failin, bilişim sisteminin daha fazla kişiye erişebilmesindeki kolaylığından yararlanmalı, mağduru bilişim sistemi aracılığıyla kandırmalıdır. Fakat, mağdur faille iletişime geçtikten sonra bir yerde görüşmüş ya da karşı karşıya gelmişse artık bilişim sisteminin aldatma niteliğine haiz hareketin meydana gelmesindeki araç olma statüsü ortadan kalkmaktadır. Faile yüz yüze görüşen mağdur artık bilişim sistemi aracılığıyla kandırılmış olmaz, görüşmedeki hileli ifadelerle kandırılmış olarak

<sup>338</sup> Atalan; s. 434.

<sup>339</sup> Diyarbakır BAM 8.C.D.; E. 2021/1425, K. 2021/1442, T. 24.11.2021, (Aktaran: Atalan; s. 435.)

kabul edilmektedir. Bu nedenle karşı karşıya gelme halinde fiil basit dolandırıcılık suçuna dönüşmektedir.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin 'de bu doğrultuda kararı vardır: “*Siirt ilinde hayvancılık ve gıda işi ile uğraşmakta olan katılanın, internet ortamında bulunan arus.hayvancilik.com isimli internet sitesi ve facebook internet sitesinde kendisini ... diye tanıtan sanık ... ile tanıştığı, bu kişinin kendisine ... ilçesinde hayvancılık ile uğraştığını, makul fiyata hayvan sattığını, gelip bakmasını söylediği, bunun üzerine kendisi ile telefonla görüşüp fiyatta anlaşması üzerine Hatay iline gelerek sanık ... ile buluştuğu, hayvanları sorduğunda şu an için ellerinde az sayıda hayvan olduğunu, boş dönmemesi için şeker ticareti yaptığını söylediği sanık ...'den şeker almasını tavsiye ederek tarafları buluşturduğu, daha sonra şeker alımı için tarafların anlaştığı ve katılıandan nakliye ücreti adı altında 4.000 TL haksız menfaat temin ettikten sonra ortadan kayboldukları iddia olunan olayda; sanık ile katılanın ilk telefonla görüşmesinden sonra yüz yüze görüştikleri ardından katılanın elden para verdiğinin anlaşılması karşısında, sanık ile katılanın internete verilen ilandan sonra karşı karşıya buluşmaları ve menfaat temininin bu karşı karşıya görüşmeden sonra meydana gelmesi nedeniyle bilişim sisteminin temin ettiği basitliğin ortadan kalktığı, bu kapsamda sanığın fiilinin uzlaştırmaya tabi olan TCK'nın 157.maddesinde ifade edilen dolandırıcılık suçunu meydana getirdiği, suç niteliğinde yanılığa düşülerek nitelikli halden karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir.*”<sup>340</sup> şeklinde açıklanmaktadır.

Kanaatimizce, ifade edilen nitelikli dolandırıcılık suçunda, fail ve mağdurun yüz yüze gelmemesi şarttır. Failin bilişim sisteminin kolaylığından yararlanıp daha fazla kişiye ulaşabilmektedir. Kararda olduğu gibi mağdur fail ile iletişime geçip bir yerde görüşüp yüz yüze gelmişse bundan böyle bilişim sisteminin aldatma niteliğine haiz hareketin meydana gelmesindeki araç olma statüsü ortadan kalkmaktadır. Fail ile yüz yüze görüşüp konuşan mağdur, artık bilişim sistemleri aracılığıyla iradesi fesada uğratılamaz. Bu sebeple yüz yüze gelip görüşmedeki hileli ifadelerle iradesi fesada uğratılmış olacak, TCK'nın 157. maddesinden cezalandırılacaktır.

Çevrimiçi oyun içerisinde faille mağdurun görüşmesi neticesinde, failin mağdura söylediği hileli ifadeler ile kendi kişisel hesabına yarar sağlaması ve devamında mağduru engellemesi fiilleri değerlendirmeye alınmalıdır. Sadece oyun içinde görüşme fiilinde, mağdurun kandırılmasında oynanan oyunun bir etkisinin olmaması ve failin ifadeleriyle kandırılmanın meydana gelmesi nedenleriyle, oyun içerisinde tanışma neticesinde yarar sağlamanın internet aracılığıyla haberleşme olarak yorumlanması gerektiğinden bilişim dolandırıcılığı suçu meydana gelmemiştir. Bu halde basit dolandırıcılık suçu meydana gelecektir<sup>341</sup>.

Kanaatimizce, çevrimiçi oyun içerisinde faille mağdurun internet ortamında mesajlaşması ve failin hileli ifadeler ile yarar sağlaması, nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturmaktadır. Çünkü bilgisayarda oynanan bir çevrimiçi oyun içerisindeki mesajlaşma, bilişim sistemlerini doğrudan ilgilendirmektedir. Bu sebeple, nitelikli halin uygulanması gerektiği düşüncesindeyiz.

<sup>340</sup>Y.11.C.D.; E. 2021/13951, K. 2022/20702, T. 20.12.2022., <https://lib.kazanci.com.tr/> , Erişim Tarihi: 05.06.2023.

<sup>341</sup> İstanbul BAM 34.C.D.; E. 2021/346, K. 2021/218, T. 15.02.2021, (Aktaran: Çelik; s. 61.)

### 3.6.3. Banka veya Kredi Kurumlarının Araç Olarak Kullanılması

Banka; sermaye, para ve kredi konularını içine alan her türlü yöntemleri gerçekleştiren ve düzenleyen özel ya da toplumsal kimselerle kurumların bu kapsamdaki her türlü ihtiyaçlarını yerine getirme fiillerinde rol alan ekonomik yapıdır<sup>342</sup>. Faiz karşılığında ya da olmayarak, kanuni olarak borç para vermeye yetkili özel ya da resmî kredi kurumudur<sup>343</sup>.

Banka ya da kredi kurumlarından araç olarak yararlanıldığından söz edilebilmesi için, nitelikli hal gerçekleştirilirken banka ya da diğer kredi kurumunun normal faaliyetlerinden hileli araçlar aracılığıyla yararlanılması ve üçüncü kişilerin zararına haksız bir menfaat sağlanmasıdır<sup>344</sup>. Bu faaliyeti sürdüren konulardan faydalanılması ya da banka veya kredi kurumlarının normal görevleri sebebiyle meydana getirmiş oldukları maddi varlıklardan araç olarak kullanılıp yararlanılması gerekmektedir<sup>345</sup>.

Banka ve kredi kurumları normal, alışılmış faaliyetlerini yerine getirebilmek için kredi kartı, banka cüzdanı, çek, kimlik belgesi, dekont gibi maddi varlıklar üretirler. Hile aracı olarak maddi varlıklardan yararlanılırsa nitelikli hal uygulanmaktadır<sup>346</sup>.

Nitelikli halde, bankanın ve kredi kurumlarının bir maddi varlığının suçta yararlanılması zorunlu olmaktadır. Hilenin gerçekleştirilmesinden sonra, paranın banka tarafından aktarılması fiilinde, aldatmanın meydana gelmesinde ödeme aracı halinde bulunan bankanın görevinin olmadığı dikkate alınarak, nitelikli hal uygulanmayacak, TCK'nın 157. maddesinin 1. fıkrası çerçevesinde dolandırıcılık suçu meydana gelecektir.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin 2023 tarihli kararında; *“Gaziantep İl Emniyet Müdürlüğü görevlilerince polis, hakim, savcı olarak kendilerini tanıtmak suretiyle dolandırıcılık suçunu işleyen kişilere yönelik yürütülen soruşturma sırasında temyiz dışı sanıklardan ...'ın durumundan kuşulanılarak banka görevlileriyle irtibata geçildiği, ...'ın hesabına 48.000,00 TL para yatıran mağdur ...'e ulaştıkları, mağdurun şifai beyanında iş yerinde bulunduğu sırada kendisini komiser olarak tanıtan ve terörle mücadele şube müdürlüğünden aradığı belirten meçhul bir kişi tarafından örgüt mensuplarının yakalanması için verecekleri hesaba para göndermesi gerektiği talimatıyla kandırıldığını belirtmesi üzerine en yakın emniyet amirliğine şikayetçi olması için yönlendirildiği anlaşılmıştır. Temyiz dışı sanık ... söz konusu paranın sanık ...'nın yönlendirmesiyle ve ricasıyla hesabına yatırıldığını, bu parayı çekerek banka önünde bekleyen sanıklar ... ve ... ile sanık ...'ye vereceğini, mağdur ...'e sattıkları arabanın bedeli olarak bildiğini savunmuş, bu beyan doğrultusunda diğer sanıklara ulaşıldığında, sanıklardan ... ve ...'nin tevili ikrarda bulunarak kontör dolandırıcılığı ve komisyon karşılığı hesap kullandırma fiillerinden bahsettikleri, ...'in kontör dolandırıcılığı işini sanık ...'in teklif ettiğini belirtmesine rağmen sanık ...'in inkara yönelik savunmada bulunarak tesadüfen olay yerinde olduğunu, sanık ...'in ise kontör dolandırıcılığı işini ... ve ...'in teklif ettiğini ancak bunu kabul etmediğini, ...'in kendisine ait telefonu birisini aramak için kullandığını ve akabinde telaşla bankaya geldiklerini, arkadaşlarının talimatıyla banka içerisinden sıra numarası aldığını,*

<sup>342</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 577.

<sup>343</sup> Eryiğit, Beyza Melek; Dolandırıcılık Suçu ve Özel Olarak, Bilişim Sistemlerinin Banka veya Kredi Kurumlarının Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Nitelikli Dolandırıcılık Suçu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2019, s. 89.

<sup>344</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 526.

<sup>345</sup> Metin; s. 99.

<sup>346</sup> Atalan; s. 327.

sonrasında polis memurları tarafından dolandırıcılık suçu nedeniyle yakalandıklarını beyan etmiştir. Sanıklar hakkında uzlaştırmanın sağlanamaması nedeniyle basit dolandırıcılık suçundan hüküm verilmiştir.”<sup>347</sup> şeklinde belirtilmektedir.

Yargıtay kararlarında, dolandırıcılık suçunun işlenmesinde yararlanılan sahte çekin unsurlarının tam veya eksik olması arasında bir ayrıma gidilmemiştir. Tam veya eksik olması halinde, bankaların maddi varlığı niteliğindeki çekin aldatma niteliğine haiz hareketlerle bir araç olacak şekilde yararlanılması dolandırıcılık suçunun nitelikli hali çerçevesinde değerlendirilmiştir<sup>348</sup>. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bu yönde karar verdiği görülmektedir<sup>349</sup>.

### **3.7. Basın ve Yayın Araçlarının Sağladığı Kolaylıktan Yararlanmak Suretiyle Dolandırıcılık**

#### **3.7.1. Genel Olarak**

Nitelikli hal, TCK’nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (g) bendinde<sup>350</sup> düzenlenmektedir. Bendin gerekçesinde ise; dolandırıcılık suçunun basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan faydalanılarak işlendiğinden bu sebeple nitelikli hal olacak şekilde düzenlenmiştir.

765 sayılı Ceza Kanunu’nda, haberleşme araçlarının, 5237 sayılı TCK’da ise basın ve yayın araçlarının suçun gerçekleşmesinde kolaylık sağlaması, suçun ağırlaştırıcı bir nedendir.

#### **3.7.2. Basın ve Yayın Araçları**

Basın; dergi ve gazete gibi belirli zamanlarda yapılan baskısı mevcut yapıtların hepsi; yayınlanmış yapıt, basılı yazıt anlamındadır<sup>351</sup>. Kitle iletişimi araçları adı verilen basın, radyo-

<sup>347</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/24719, K. 2023/3662, T. 08.05.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 10.06.2023).

<sup>348</sup> Kangal; s. 271.

<sup>349</sup> “Türk Ticaret Kanunu’nda göz önünde tutulan kanuni unsurları tam olmayan, mesela gerçek olayda olduğu gibi keşide yeri ifade edilmeyen veya tamamıyla gerçek olmayarak meydana getirilmiş bir çek kullanarak işlenen dolandırıcılık suçunun da 5237 sayılı TCK’nın 158.maddesinin 1.fıkrasının (f) bendi çerçevesinde kabul edilip edilmeyeceği konusu hukuki anlaşmazlığın konusunu meydana getirmektedir. Kanuni unsurları eksik veya tamamıyla sahte olarak meydana getirilmiş bir çekten yararlanılarak işlenen dolandırıcılık suçlarında da bankanın bir maddi varlığı ya da böyle bir maddi varlığın bulunduğu düşüncesi hile olarak yararlanılmakta, mağdur çeki güvendiği için daha basit bir şekilde kandırılmaktadır. Kaldı ki çekin unsurlarının tam olmaması bankanın maddi varlığı olduğu sonucunu da farklılaştırmamaktadır. Bu sebeple kandırma yeteneğine sahip olması koşuluyla çekin tamamen gerçek olmayarak meydana getirilmiş olması ya da unsurlarının eksik olmasının suçun bu nitelikli halinin meydana gelmesi açısından bir önemi bulunmamaktadır”. YCGK; E. 2013/833, K. 2014/356, T. 11.07.2014, <https://legalbank.net/> , (Erişim Tarihi: 11.06.2023).

<sup>350</sup> TCK’nın 158. maddesinin 1.fıkrasının (g) bendi: “Dolandırıcılık suçunun basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle işlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”

<sup>351</sup> Yılmaz; s. 99.

televizyon, sinema filmleri video bantları ve internet ile yapılan her türlü yayınları kapsamaktadır<sup>352</sup>. Basın ve yayın araçları ile haberler halka sunulmaktadır<sup>353</sup>.

İfade edilen nitelikli halin oluşabilmesi için, suçun basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanılıp işlenmesi gerekmektedir. Failin en başından itibaren amacı, basın ve yayın araçlarından yararlanıp aldatma niteliğine haiz hareketini mağdurlara sergilemektir<sup>354</sup>.

### 3.7.3. Gazete, Dergi veya Televizyon İlanı Yoluyla Dolandırıcılık

Basın ve yayın araçları, belirli bir konuda halkın genel düşüncesini meydana getirebilen, kişilerin basit bir şekilde geniş kitlelere erişebilmesine olanak sağlayan ve kişileri yönlendirme etkisine sahiptir<sup>355</sup>. Fail televizyona, gazeteye ya da dergiye herhangi bir ürünün satışı ile ilgili ilan verebilir. İlandaki ürüne ait olmayan nitelikler varmış gibi ifade edilip o şekilde gösteriliyorsa, orijinalinden daha uyguna olduğu belirtiliyorsa ve mağdur da bu ilana bakıp kandırılmışsa nitelikli hal gerçekleşecektir. Mesela, fail bir eşyanın satışı için gazeteye ilan verir. İlanda bu eşyanın gerçek olmayan nitelikleri varmış gibi ifade edilir. Fail, kendisine ulaşılabilecek numaraları belirtir. Mağdurlar da bu gazete ilanını okuyup faille iletişim kurduklarında fail mağdurlardan kaparo çerçevesinde para talep eder. Mağdur kaporayı gönderdikten sonra faile ulaşamaz. Bu biçimde oluşan, bilişim dolandırıcılığını andıran fakat gazetelerin, dergi ve televizyonların araç olarak kullanılmasıyla meydana getirilen hileli hareketler nitelikli hal çerçevesindedir<sup>356</sup>.

Yargıtay'ın bir kararında,<sup>357</sup> basın aracılığıyla verilen ilanın soyut olması halinde nitelikli dolandırıcılık suçunun çerçevesinde bulunmayacağına dair hüküm vermektedir.

Basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle dolandırıcılık suçu ile ilgili öğretide şu görüşlere yer verilmiştir: *“Basın ve yayın araçları tek taraflı ve kişilerin dış dünyaya açılan göz ve kulakları olmaları sebebiyle kişileri basit bir şekilde etkileme gücüne haizdirler. Bu sebeple ifade edilen araçlardan yararlanarak haksız yarar sağlanması ağırlaştırıcı sebep sayılmıştır”*<sup>358</sup>.

Özbek/ Bacaksız/ Doğan'a göre; Basın ve yayın aracı her çeşit işitsel, yazılı, görsel ve elektronik kitle iletişim aracı biçiminde algılanmalıdır. Bu nitelikli dolandırıcılık suçunun uyarlanması açısından, basın ve yayın araçlarının suçun gerçekleştirilmesinde kolaylık

<sup>352</sup> Yılmaz, Zahit; Dolandırıcılık Suçunun Basın ve Yayın Araçlarının Sağladığı Kolaylıktan Yararlanılmak Suretiyle İşlenmesi (TCK m.158/1-g), Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1, Temmuz 2023, (s. 595-631), s. 630.

<sup>353</sup> Öztürk; s. 571.

<sup>354</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 835.

<sup>355</sup> Hafizoğulları/ Özen, Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 412.

<sup>356</sup> Öztürk; s. 575.

<sup>357</sup> “Somut olayda, onaylı suretine ulaşamayan suça konu gazete ilanının özelliklerinin somut olarak belirlenemediği ve bu sebeple sanığın ne şekilde bir hile sergilediğinin tespit edilemediğinden, ayrıca dolandırıcılık suçunda unsur olan aldatmanın gerçekleşmesinden sonra, paranın banka aracılığıyla sanığa gönderilmesinde ve aldatmanın meydana gelmesinde sadece ödeme aracı durumunda bulunan bankanın görevinin bulunmadığının anlaşılması karşısında; fiilin TCK'nın 157. maddesinde düzenlenen basit dolandırıcılık suçunu oluşturduğuna yönelik kabul ve uygulamada bir isabetsizlik görülmemiştir”. Y.15.C.D.; E. 2015/14065, K. 2015/30386, T. 21.10.2015, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 15.06.2023).

<sup>358</sup> Soyaslan; s. 447.

sağlamaktadır<sup>359</sup>. *Centel/Zafer/Çakmut'a* göre ise: Basın ve yayın araçları, belli bir haberi ulaştırmak kapsamında araç olarak yararlanılabilir. Bu sebeple, hile unsurunun geniş bir kitleye yayılması sağlanabilir. Basın ve yayın araçlarından, basın üyeleri yararlanabileceği gibi; kişiler de hilelerinin bir aracı olacak şekilde yararlanabilirler. Basın ve yayın araçlarında verilen bir bilginin hileden araç olarak yararlanılması halinde de bu nitelikli hal meydana gelmektedir<sup>360</sup>. *Tezcan/Erdem/Önok'a* göre ise: Bu nitelikli dolandırıcılık suçunun oluşması için, basın ve yayın araçlarının suçun meydana gelmesinde kolaylık sağlamaları, yalan bilgilerle okuyucu ya da izleyenleri kandırarak menfaat temin etmektedirler<sup>361</sup>.

Kanaatimizce, failin gazeteye ürün ilanı vermesi neticesinde mağdurdan haklı olmayan bir menfaat temin etmesi nitelikli halin gerçekleşmesi için yeterli olarak kabul edilmelidir. Çünkü, fail gazeteyi aldatma niteliğine haiz fiillerine ve ifadelerine araç olarak kullanarak daha fazla kişiye erişebilmedeki kolaylıktan yararlanmış, kendisi ile iletişime geçenlerin de paralarını almıştır. Bu nedenle öznal olarak mağdur açısından dikkate alınmalı, ilanın soyutluğunun nesnel olarak değil de öznal bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir. İlanın verilmesi nitelikli hal için yeterlidir.

İlan konusunda gazete dergi ya da televizyona verilen ilanda satışa çıkarılan ürün veya eşyanın niteliklerinin belirtilmesinin gerekli olduğunu izah etmiştir<sup>362</sup>. Fail gazete ilanında yalnızca ..... marka arabamı satışa çıkarıyorum biçiminde ifade etmişse arabanın diğer özelliklerini belirtmemiş ise, ilan soyut vasıftaysa fiilin TCK'nın 157. maddesindeki dolandırıcılık suçu çerçevesinde kalacağını belirtmiştir<sup>363</sup>.

Burada dikkat edilmesi gereken konu, fail tarafından verilen ilanın, mağduru kandırabilecek nitelikte olması, ilanda ürünün birtakım özelliklerinin yer alması gerekmektedir. Failin, yalnızca bir ürünü satışa çıkardığını ifade ederek iletişim numarasını yazması halinde, bu bakımdan tek başına bu suçun meydana gelmesi açısından yeterli değildir<sup>364</sup>.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun internete konulan iş ilanları konusunda 2021 tarihli bir kararında suçun TCK'nın 157. maddesinde ifade edilen dolandırıcılık suçu kapsamına girdiğini belirtmektedir<sup>365</sup>.

<sup>359</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; s. 726.

<sup>360</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 478.

<sup>361</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 836.

<sup>362</sup> Öztürk; s. 576.

<sup>363</sup> Atalan; s. 472.

<sup>364</sup> Atalan; s. 467.

<sup>365</sup> “Kanun koyucunun amacı ve doktrindeki bu görüşler dikkate alındığında; dolandırıcılık suçunun gerçekleşmesinde failin basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlandığından bahsedebilmek için ilk olarak dolandırıcılık suçunun maddi unsuru olan aldatma niteliğine haiz hareketlerin sunulması gerekmektedir. Ve toplumun ilgisini çekmeye yönelik bir ilan gibi görsel, işitsel veya yazılı bir belgenin olması ve bu biçimde düzenlenmiş belgenin daha öncesinde belirli olmayan muhataplara ulaştırılması amacıyla basın ve yayın araçlarının kullanılması gerekmektedir. Bu sebeple, dolandırıcılık suçunun gerçekleşmesinde basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan, basın ve yayın araçlarının failin aldatma niteliğine haiz hareketlerinin muhatabı olmasını istediği geniş kitlelere erişebilmesi konusundaki etkisi algılanmalıdır. Aksi halde, mağduru basın ve yayın araçlarını kullanıp şahsına erişilmesi amacıyla afişte verdiği haberleşme numarasından faile çağrıda bulunmaktır. Hileli hareketlerde bulunan failin basın ve yayın araçlarının temin ettiği basitlikten yararlanıp nitelikli dolandırıcılık suçundan sorumlu tutulması, kanun koyucunun amacıyla uyumlayacağı gibi ceza adaletinin sağlanması amacının da zedelenmesine sebebiyet verecektir”. YCGK; E. 2017/1184, K. 2021/257, T. 08.06.2021, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 18.06.2023).

Failin gazeteye verdiği ilan, mağdurları kandırabilecek nitelikte olması ve ilanın ürün veya eşyanın birtakım özelliklerinin belirtilmiş olması gereklidir. Failin, bir ürün veya eşyayı satışa çıkardığını ifade edip ve iletişim numarasını koyması, başlı başına bu suçun gerçekleşmesi için yeterli değildir. Fail, ilandaki bilgi ile mağdurla haberleştikten sonra bir defa bile olsa yüz yüze gelmiş ve aldatma niteliğine haiz hareketlerini devam ettirmişse bundan dolayı, suç nitelikli dolandırıcılık çerçevesinde olmayıp basit dolandırıcılık çerçevesinde kalacaktır. Çünkü bu halde, gazetenin yalnızca bir araç olarak kullanılması fiili ortadan kalkmış olmaktadır<sup>366</sup>.

Yargıtay 15. Ceza Dairesi'nin 2021 tarihli kararında; *"Satılan aracın şase numarasının İstanbul ilinde çalıntı kaydı bulunan ... sayılı müşteki ...'a ait araca ait olduğunun anlaşılması üzerine olayın meydana çıktığı, sanık ile katılanın yüz yüze gelerek, suça konu aracın satış işleminin yapılmış olması sebebiyle, sanığın fiilinin TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (g) bendindeki suçu oluşturmayacağından bozma nedeni yapılmamıştır."*<sup>367</sup> şeklinde ifade edilmektedir. Kararda, fail ile mağdurun yüz yüze gelmesi sebebiyle basın ve yayın araçlarının sağladığı kolaylıktan yararlanılmadığından nitelikli hal çerçevesine girmemektedir.

### **3.7.4. İlanda Belirtilen Eşyanın Hiç Gönderilmemesi veya Değersiz Başka Bir Ürün Gönderilmesi Suretiyle Dolandırıcılık**

Fail, basın ve yayın araçlarıyla gösterdiği ürün ilanında bir eşyayı satacağını ifade etmesine rağmen, mağdura eşyayı yollamamış ya da farklı bir eşya veya değersiz ilgisiz bir eşya göndermişse bu hileli hareketleri nitelikli hali meydana getirmektedir. Bununla beraber; failin daha az kaliteli bir eşya göndermesi durumunda, taraflar arasında bir hukuki uyumsuzluk olup olmadığı tartışma konusudur.

Failin, haksız bir yarar sağlamak amacıyla bir basın yayın aracı tarafından gerçek olmayan haber ya da reklam yayınlanmak suretiyle mağdurları aldatması halinde, nitelikli dolandırıcılık suçu meydana gelmiş olacaktır<sup>368</sup>. Radyo ve dergi gibi basın araçlarındaki haber detayları, ilanlar nitelikli halin konusunu oluşturmaktadır.

<sup>366</sup> Öztürk; s. 573.

<sup>367</sup> Y.15.C.D.; E. 2017/32962, K. 2021/7260, T. 22.06.2021, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 19.06.2023).

<sup>368</sup> Öztürk; s. 577.

### 3.8. Tacir veya Şirket Yöneticisi Olan ya da Şirket Adına Hareket Eden Kişilerin Ticari Faaliyetleri Sırasında; Kooperatif Yöneticilerinin Kooperatifin Faaliyeti Kapsamında Dolandırıcılık

#### 3.8.1. Genel Olarak

Nitelikli hal, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (h) bendinde<sup>369</sup> düzenlenmektedir. Bu bendin gerekçesinde bu suçun temel şekline göre daha fazla cezayı gerektiren nitelikli dolandırıcılık suçu olarak ifade edilmektedir. Toplum nezdinde meslek sahiplerine olan güven, dolandırıcılık suçunu kolaylaştırmakta ve aldatma niteliğine haiz fiiller ile meslek sahiplerine duyulan güven zedelenmektedir. Kanun koyucu bu ihtiyacın karşılanması için bu ölçüde bir düzenleme yapma gereği duymuştur<sup>370</sup>.

765 sayılı Ceza Kanunu'nda dolandırıcılık suçunun, görevini gerçekleştiren şirket yöneticisi tarafından işlenmesi nitelikli hal olacak şekilde ifade edilmiştir. 5237 sayılı TCK'da ise, şirket yöneticisi kavramı somutlaştırılmakla birlikte, ayrıca kooperatif yöneticileri tarafından dolandırıcılık suçunun gerçekleştirilmesi de nitelikli hal olacak şekilde ifade edilmiştir<sup>371</sup>.

İfade edilen nitelikli halin faili; tacir, şirket yöneticisi veya şirket adına faaliyet yürüten biri ya da kooperatif yöneticisidir. Fail, nitelikli halde ifade edilen niteliklere haiz değilse, dolandırıcılık suçu oluşmaz. Çünkü, bu nitelikli dolandırıcılık suçu özgü suç niteliğine haizdir. Suç ise, ticari faaliyetler ya da kooperatifin faaliyeti sırasındaki hareketler nedeniyle işlenebilir<sup>372</sup>.

Bu nitelikli dolandırıcılık suçunun gerçekleşebilmesi için, belge üzerinde ve paravan da olsa bir şirket, kooperatif ya da bir tacirin mevcut olması şarttır. Fail; tacir, şirket ya da kooperatif yetkilisi olmaması durumunda, kendisini bu şekilde tanıtarak haklı olmayan bir yarar sağlarsa, nitelikli hal uygulanmayacak, basit dolandırıcılık kapsamında kalacaktır<sup>373</sup>.

İfade edilen bendin içeriğinde iki farklı nitelikli hal yer almaktadır. Bunlardan birincisi, ticari faaliyetler esnasında dolandırıcılık suçu, ikinci olarak kooperatif faaliyetleri çerçevesinde dolandırıcılık suçudur.

#### 3.8.2. Tacir, Ticaret Şirketi ve Kooperatif Kavramları

Tacir, TTK'nın 12. maddesinin 1. fıkrasında<sup>374</sup> ifade edilmektedir. Bu hükümde açıkça ifade edildiği üzere, bir gerçek kişinin tacir sıfatına sahip olması için iki unsur aranmaktadır. Bu unsurlar; bir ticari işletmenin varlığı ve bu işletmenin kısmen dahi olsa gerçek kişi adına

<sup>369</sup> TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (h) bendi: “Tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin ticari faaliyetleri sırasında; kooperatif yöneticilerinin kooperatifin faaliyeti kapsamında işlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”

<sup>370</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 579.

<sup>371</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 479.

<sup>372</sup> Öztürk; s. 588.

<sup>373</sup> Atalan; s. 479.

<sup>374</sup> “Bir ticari işletmeyi, kısmen de olsa, kendi adına işleten kişiye tacir denir”.

işletilmesidir. Bu iki unsurun gerçekleşmesi ile birlikte gerçek kişi tacir sıfatını kazanır. Dolayısıyla gerçek kişinin tacir olabilmesi için ticari işletmenin ticaret siciline tescil şartı aranmamaktadır. Ticari işletme ticaret siciline tescil edilmese dahi gerçek kişi tacir olur<sup>375</sup>.

TTK'nin 124. maddesinin 1. fıkrasında<sup>376</sup>, ticaret şirketleri ifade edilmektedir. Ticaret şirketleri, ticaret siciline tescil tarihinden itibaren tüzel kişilik kazanır. Tacir sıfatı bu tüzel kişiliğe ait olur. Başka bir deyişle, şirket ortağı veya şirket yöneticisi sadece bu özelliğinden dolayı tacir sıfatını kazanamayacaktır. Tacir, tüzel kişinin yani şirketin kendisidir<sup>377</sup>.

Kooperatifler 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun<sup>378</sup> 1. maddesinde<sup>379</sup> ifade edilmektedir. Kooperatifler, ortaklarının belli ekonomik yararlarını, özellikle mesleklerine haiz gereksinimlerini karşılayabilmek için çift taraflı destek, iş birliğiyle meydana getirilen, değişken sermayeli ve değişken ortaklı kuruluşlardır<sup>380</sup>.

### **3.8.3. Dolandırıcılığın Tacir veya Şirket Yöneticisi ya da Şirket Adına Hareket Eden Bir Kişi Tarafından Ticari Faaliyet Esnasında İşlenmesi**

Nitelikli halin gerçekleşmesi için; şirket yöneticisi, tacir ya da şirket adına faaliyetlerde bulunan kişinin aldatma niteliğine haiz fiillerinin ticari faaliyet ile ilişkili olması gerekmektedir. Bu sebeple ticari faaliyetin ne anlamda olduğu ve içeriği önemlidir. Fakat aldatma niteliğine haiz fiillerin ticari şirket ya da ticari işletmenin ticari faaliyetleriyle ilişkili bulunması yeterlidir. Bir faaliyetin gerçekleştiği süre çerçevesinde, fiilin gerçekleştirilmesi zorunlu değildir<sup>381</sup>.

Ticari faaliyet; esnaf faaliyetini geçen kapitale dayalı ve ekonomik gelir sağlamak için gerçekleştirilen faaliyetler diye ifade edilir. Örneğin: Ticari işletme işleten derneklerin fiilleri ticari faaliyet kapsamına girmemektedir. Çünkü, bu çeşit derneklerin kazanç sağlama amaçları yoktur. Tüzel kişiliğe sahip olduğundan ticari şirketlerin işlemleri, kesin olarak ticari faaliyet çerçevesindedir<sup>382</sup>.

Tacir, şirket yöneticisi ya da şirket adına faaliyette bulunan kişiler, haiz oldukları konumdan dolayı yetki ve saygınlıklarını araç olarak kullanarak yarar sağlamayı talep ettikleri kişilerin denetleme ve inceleme imkânını ortadan kaldırılabileceğinden, mağdurun aldatma niteliğine haiz fiiller ile kandırılma olasılığı daha fazla olmaktadır<sup>383</sup>.

Bu nitelikli halin meydana gelmesinden söz edilebilmesi için; tacir, şirket yöneticisi veya şirket adına faaliyet gerçekleştiren failin, ticari faaliyet esnasında aldatma niteliğine haiz

<sup>375</sup> Kaya, Mustafa İ./ Tatlı, Burçak; Ticaret Hukuku-I, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2023, s. 93.

<sup>376</sup> "Ticaret şirketleri; kolektif, komandit, anonim, limited ve kooperatif şirketlerden ibarettir."

<sup>377</sup> Kaya/ Tatlı; s. 97.

<sup>378</sup> 24.04.1969 gün ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, (Resmî Gazete: 10.05.1969, No: 13195).

<sup>379</sup> "Tüzel kişiliği haiz olmak üzere ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulan değişir ortaklı ve değişir sermayeli ortaklıklara kooperatif denir."

<sup>380</sup> Poroy, Reha/ Tekinalp, Ünal/ Çamoğlu, Ersin; Ortaklıklar ve Kooperatif Kanunu, 12. Baskı, Vedat Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 859.

<sup>381</sup> Bilen; s. 231.

<sup>382</sup> Bilen; s. 232.

<sup>383</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 479.

hareketlerden yararlanarak bir menfaat sağlaması söz konusu olmaktadır. Yani fail, ticari faaliyet esnasında suçu gerçekleştirmelidir, aksi durumda dolandırıcılık suçunun nitelikli hali meydana gelmeyecektir<sup>384</sup>. Örnek olarak: bir turizm şirketi yöneticisinin avantajlı paketler üzerinden mağdurdan yarar sağlaması halinde nitelikli dolandırıcılık suçu meydana gelecektir. Ayrıca failin tacir, şirket yöneticisi ya da şirket adına faaliyette bulunan bir kişi olması gereklidir. Bu çerçevede nitelikli dolandırıcılık suçu, özgü suç vasfına haizdir<sup>385</sup>.

Yargıtay kararlarında da nitelikli dolandırıcılık suçunun meydana gelmesi için gerekli unsurlar belirtilmektedir<sup>386</sup>.

Fail, gerçekte tacir ya da şirket yöneticisi olmamak ile beraber aldatma niteliğine haiz fiillerle bu sıfatlara haiz olduğuna dair mağduru ikna ederek dolandırıcılık suçunu gerçekleştirmiş ise, basit dolandırıcılık suçundan cezalandırılmalıdır<sup>387</sup>.

Yargıtay'ın bir kararında gerçekte olmayan bir şirketin, yöneticisinin de olamayacağından hareketin basit dolandırıcılık çerçevesinde kaldığı ifade edilmektedir<sup>388</sup>.

Ticari faaliyet ya da kooperatif faaliyeti sırasında ileri sürülen karşılıksız çökle muhatapların kandırılması halinde de bu nitelikli hal meydana gelecektir. Fakat nitelikli halin gerçekleşebilmesi için failde karşılıksız çökle karşı tarafı kandırma bilincinin mevcut olması ve çekin bu duruma dayanarak ileri sürülmesi gerekir<sup>389</sup>.

### **3.8.4. Dolandırıcılığın Kooperatif Yöneticileri Tarafından Kooperatifin Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi**

Nitelikli halin, uygulanabilmesi açısından dolandırıcılığın kooperatif faaliyeti çerçevesinde suça konu olması gerekir. Kooperatif ana sözleşmesinde, kooperatifin amacının ve hizmet konularının yer alması zorunludur<sup>390</sup>. Her somut olayda kooperatif faaliyeti, suçu

<sup>384</sup> Gökçen/ Balcı; s. 231.

<sup>385</sup> Bilen; s. 227.

<sup>386</sup> “5237 sayılı TCK'nın 158.maddesinin 1.fıkrasının (h) bendinde ifade edilen suçun gerçekleşebilmesi için, ilk olarak bir şirketin mevcut olması, failin ise o şirketin yöneticisi ya da şirket adına fiil gerçekleştirmeye yetkili temsilcisi, şirket yöneticisi olması ve suçun, şirketin faaliyeti esnasında ve yine bu faaliyet ile ilgili olarak üçüncü kişilere yönelik işlenmesinin gerektiğinden hareketle, sanıkların tacir ya da ticari şirket yöneticisi olup olmadıklarının incelenip, ilişkili belgelerin dosyaya konulmasından sonra, failin nitelikli dolandırıcılık çerçevesinde olup olmadığının karar yerinde tartışılması gerektiği incelenmeden”. Y.11.C.D.; E. 2022/8754, K. 2023/226, T. 19.01.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 20.06.2023).

<sup>387</sup> Öztürk; s. 592.

<sup>388</sup> “Nitelikli dolandırıcılık suçundan kurulan hüküm yönünden yapılan incelemede; TCK'nın 158.maddesinin 1.fıkrasının (h) bendinde düzenlenen suçun oluşabilmesi için, tacir veya şirket yöneticisi olan ya da şirket adına hareket eden kişilerin dolandırıcılık suçunu ticari faaliyetleri sırasında işlemiş olmalarının gerekmesi, somut olayda ise M. Ltd. isimli bir şirketin bulunmaması nedeni ile olmayan bu şirket adına hareket etmesinin tacir veya şirket yöneticisinin dolandırıcılığı suçuna vücut vermeyeceği, bu kapsamda sanığın failinin hükümden sonra 02.12.2016 tarih ve 29906 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak aynı tarihte yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanunun 34.maddesi ile değişik 5271 sayılı CMK'nın 253. ve 254. maddeleri gereğince uzlaştırma kapsamına alınan 5237 sayılı TCK'nın 157.maddesinde düzenlenen basit dolandırıcılık suçunu oluşturmaya rağmen vasıfta hataya düşülmek sureti ile uygulama alanı bulunmayan TCK'nın 158.maddesinin 1.fıkrasının (h) bendinin tatbiki sureti ile sanığın mahkûmiyetine hükmedilmesi”. Y.15.C.D.; E. 2015/12117, K. 2018/7268, T. 30.10.2018, (Aktaran: Metin; s. 111.)

<sup>389</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 714.

<sup>390</sup> Poroy/ Tekinalp/ Çamoğlu; s. 866.

işleyen kooperatifin ana sözleşmesinde ifade edilen amaç, çalışma konuları denetlenerek belirlenmektedir.

*“Somut olayda, 02.01.2007 tarihinde Kooperatif Yönetim Kurulu kararı ile müdahilin kooperatif üyeliğinin onaylandığı, kooperatife üye olması sırasında sanıklar tarafından müdahile yönetilen herhangi bir hileli hareketin bulunmadığı, mağdurun iki yıla yakın bir süre satın aldığı bu bağımsız bölümde oturduğu, müdahilin kooperatife üye olduktan yaklaşık 1 yıl sonra arsa sahibi sanık ... tarafından 14.12.2007 tarihinde adı geçen kooperatifin o dönemki başkanı diğer sanık ...'ye sattığının anlaşılması karşısında fiilin bu haliyle dolandırıcılık suçunu oluşturmayaacağı anlaşılmıştır.”<sup>391</sup> şeklinde belirtilmektedir.*

Fail, gerçekte kooperatif yöneticisi olmamak ile beraber aldatma niteliğine haiz hareketlerle mağduru ikna ederek nitelikli hali gerçekleştirmiş ise TCK'nın 157. maddesi çerçevesinde dolandırıcılık suçu söz konusu olmaktadır. Aksi durumunun kabul edilmesi halinde kanunilik ilkesine aykırı bir hal meydana gelecektir<sup>392</sup>.

Kooperatif yöneticisinin, kooperatifin faaliyeti çerçevesinde meydana getirdiği hileli hareketin suçtan zarar göreni, kooperatif olması durumunda Kooperatifler Kanunu'nun 62. maddesinin 3. fıkrasında düzenlenen zimmet suçunun meydana gelme olasılığı vardır<sup>393</sup>.

### **3.9. Serbest Meslek Sahibi Kişiler Tarafından, Mesleklerinden Dolayı Kendilerine Duyulan Güvenin Kötüye Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık**

#### **3.9.1. Genel Olarak**

Nitelikli hal, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendinde<sup>394</sup> düzenlenmektedir. Bendin gerekçesinde ise, ifade edilen kişiler tarafından işlenmesi halinde dolandırıcılık suçunun nitelikli hali olarak belirtilmiştir.

765 sayılı Ceza Kanunu'nun 504. maddesinin 8. fıkrasında; *“Meslek ve vazifelerini yerine getirdikleri esnada vekiller, avukatlar, dava vekilleri ya da kurum yöneticileri tarafından”* aldatma niteliğine haiz hareketlerden yararlanılarak menfaat sağlanması durumunda, hareketin nitelikli dolandırıcılık suçunu meydana getirdiği ifade edilmiştir. 5237 sayılı TCK'da ise serbest meslek ifadesi kullanılarak nitelikli halin çerçevesi genişletilmiştir<sup>395</sup>.

Serbest meslek faaliyeti; sermayeden ayrı kişisel çalışmaya, bilimsel veya meslek ile ilgili tecrübeye ya da uzmanlık gerektiren ve ticari nitelikte olmayan işlerin işverene bağlı

<sup>391</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/13409, K. 2021/6456, T. 14.09.2021, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 22.06.2023).

<sup>392</sup> Metin; s. 113.

<sup>393</sup> *“Yönetim Kurulu üyeleri ve kooperatif memurları, kendi kusurlarından ileri gelen zararlardan sorumludurlar. Bunların suç teşkil eden fiil ve hareketlerinden ve özellikle kooperatifin para ve malları bilanço, tutanak, rapor ve başka evrak, defter ve belgeleri üzerinde işledikleri suçlardan dolayı kamu görevlisi gibi cezalandırılır.”* Bilen; s. 231.

<sup>394</sup> TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (i) bendi: *“Dolandırıcılık suçunun; serbest meslek sahibi kişiler tarafından, mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güvenin kötüye kullanılması suretiyle işlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bine güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”*

<sup>395</sup> Bilen; s. 231.

olmaksızın kişisel sorumluluk çerçevesinde kişisel ad ve hesabına gerçekleştirilmesidir<sup>396</sup>. Örnek olarak: avukat, noter, müzik sanatçısı, yazar verilebilir<sup>397</sup>. Dikkat edilirse burada fail durumunda bulunan serbest meslek sahibi kişilerdir. Bu yönüyle fiil bu nitelikli hal bakımından özgü suç vasfındadır. Ticari yaşamın güven gerektiriyor olması ve söz konusu kişiler kendi niteliklerinden yararlanarak dolandırıcılık suçunu gerçekleştirmelerinin kolaylaşması bu durumun nitelikli haller içinde düzenlenmesini gerektirmiştir<sup>398</sup>.

### 3.9.2. Nitelikli Hal ile İlgili Dolandırıcılık Fiilleri

Kanun koyucu, serbest meslek sahibi olan kişiler toplum tarafından güven duyulan kişiler olduklarından dolayı bu nitelikli hali düzenleme gereği duymuştur. Bundan dolayı serbest meslek sahibi olan kişilerin yerine getirmiş oldukları işten kaynaklı duyulan güven korunmuş ve serbest mesleklerin güvenilirliğinin toplum tarafından zarar görmemesi dikkate alınmıştır<sup>399</sup>.

Serbest meslek sahibi olan faillerin, sadece mesleklerine duyulan güvenin kötüye kullanılmasıyla meydana getirilen hileli hareketler, nitelikli hali meydana getirir. Uygulamada, nitelikli halin oluşabilmesi için, ilk olarak failin hangi iş ile meşgul olduğu dikkate alınmalıdır<sup>400</sup>.

Serbest meslek çalışanları, bağımsız olmalı, başkasına bağımlı olarak çalışmamalıdır. Yoksa nitelikli hal meydana gelmez. Bu duruma örnek olarak: “*Sanık ...'ın 1993-2009 yılları arasında ... Sigorta Aracılık Hizmetleri isimli şirketi olup çeşitli sigorta şirketlerinin acenteliğini yaptığı ancak bu faaliyetinin sona ermesine ve ... Sigorta şirketinin acentesi olmamasına rağmen acentesiymiş gibi hareket ederek mağdur ve katılanlar adına sahte sigorta poliçesi düzenleyip tahsilat yapmak suretiyle atılı suçları işlediği iddia edilmesi karşısında sanığın görevinin ... meslek olarak nitelendirilemeyeceği, ayrıca ... Sigorta isimli bir firmanın da bulunmaması nedeniyle TCK'nın 158/1-e'de ifade edilen dolandırıcılık suçunun da meydana gelmeyeceğinin anlaşılmakla, sanığın fiilinin basit dolandırıcılık suçunu meydana getirdiği incelemeden suç niteliğinde hataya düşülerek yazılı biçimde hükümler kurulması*”<sup>401</sup> şeklinde ifade edilmektedir.

Yetkili servisler, müteahhit, nitelikli hal çerçevesinde serbest meslek çalışanı olarak ifade edilmemektedirler<sup>402</sup>.

Avukat olan fail, hileli hareketlerde bulunup vekili olan mağdurdan gerçeğe aykırı olarak sayman mutemedi alındısı makbuzları düzenleyerek müvekkilinden daha fazla harç

<sup>396</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; s. 752.

<sup>397</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; s. 752.

<sup>398</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; s. 752.

<sup>399</sup> Bilen; s. 231.

<sup>400</sup> Öztürk; s. 621.

<sup>401</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/30678, K. 2022/18769, T. 09.11.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 25.06.2023).

<sup>402</sup> “Başkasına bağlı olmadan serbest çalışan; doktor, avukat, mali müşavir, yeminli mali müşavir, mimar, mühendis ve jeolog gibi meslek sahipleri, serbest meslek mensubudur, ancak emlakçı, nakliyecisi, bakkal, pazarcı, bakkal, tezgahtar, şirkette maaşlı çalışan mühendis ve maaşlı çalışan avukat, maaşlı çalışan doktor gibi meslekleri yürütenler, serbest meslek sahibi değildir”. Atalan; s. 518.

bedeli alması ve harç bedeli almasına rağmen takip başlatmaması fiilleri, hem hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma suçu hem de ifade edilen zincirleme nitelikli hali oluşturacaktır.

Bu duruma örnek olarak bir Yargıtay kararında: “Sanığın ... vekili sıfatıyla dosya üzerinden yürüttüğü takiplerde, gerçekte 4.212.75 Türk lirası harç bedeli ödediği hâlde, 81.773.30 Türk lirası harç bedeli ödenmesi gerektiğini belirterek ve buna dair gerçeğe aykırı olarak 10/03/2010 ve 04/02/2010 tarihli sayman mutemedi alındı makbuzlarını düzenleyerek müvekkili katılandan fazladan 77.560,55 Türk lirası harç bedeli adı altında para alması, yine ... vekili sıfatıyla dosya üzerinden takip başlattığını belirterek, taraflarla ilgisi bulunmayan dosyaya ilişkin 15.236,90 Türk lirası harç bedeli olarak müvekkili katılandan para alması ve buna dair gerçeğe aykırı olarak 12/03/2010 tarih ve 15.236,90 Türk lirası miktarlı sayman mutemedi alındı makbuzu düzenlemesi fiillerinin TCK’nın 158/1-i bendinde ifade edilen zincirleme nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturacağı, ayrıca sanığın alacaklı vekili sıfatıyla 133.000 Türk lirası alacağın tahsili amacıyla icra takibi başlatacağından bahisle müvekkili katılandan Garanti Bankası aracılığıyla 05/04/2010 tarihinde 12.450 Türk lirası harç bedeli aldığı hâlde, alacağın tahsiline ilişkin herhangi bir takip başlatmaması fiilinin de vazife sebebiyle güveni kötüye kullanma suçunu meydana getireceği dikkate alınmadan sadece görevi kötüye kullanma suçundan alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle tek bir mahkûmiyet kararı verilmesi, kanuna aykırı, bozmayı gerektirmiş.”<sup>403</sup> şeklinde ifade edilmektedir.

### **3.10. Dolandırıcılığın Banka veya Diğer Kredi Kurumlarınca Tahsis Edilmemesi Gereken Bir Kredinin Açılmasını Sağlamak Maksadıyla İşlenmesi**

#### **3.10.1. Genel Olarak**

Nitelikli hal, TCK’nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (j) bendinde<sup>404</sup> düzenlenmektedir. Nitelikli halin gerekçesinde ise,<sup>405</sup> dolandırıcılık suçunun banka ya da kredi kuruluşundan bir kredinin sağlanması maksadıyla aldatma niteliğine haiz hareketler gerçekleştirilmesi ve kredi kavramı çerçevesinde bir menfaat temin edilmesi halinde bu nitelikli hal meydana gelecektir.

İfade edilen nitelikli halin gerçekleşebilmesi için, suçun failinin kredi kuruluşundan ya da bankadan bir kredinin sağlanması maksadıyla aldatma niteliğine haiz fiillerini faaliyete geçirmesi ve bu durum ile ilişkili kredi adı çerçevesinde bir menfaat sağlanması gerekli olmaktadır.

<sup>403</sup> Y.11.C.D.; E. 2019/8775, K. 2021/5330, T. 16.06.2021, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 26.6.2023).

<sup>404</sup> TCK’nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (j) bendi: “Dolandırıcılık suçunun; banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak maksadıyla, işlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur. Ancak, (e), (f), (j), (k) ve (l) bentlerinde sayılan hâllerde hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.”

<sup>405</sup> “Dolandırıcılık suçunun banka veya diğer kredi kurumlarından, esasta tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını sağlamak amacıyla işlenmesi bir nitelikli unsur olarak tanımlanmıştır. Banka veya kredi kurumundan bir kredinin temini amacıyla hileli davranışlarda bulunulması ve buna dayalı olarak kredi adı altında bir yarar sağlanması durumunda bu nitelikli unsur oluşacaktır. Kredi kurumu deyiminden banka olmamasına rağmen, kanunen borç para vermeye yetkili kılınan kurumlar anlaşılır.”

### 3.10.2. Banka veya Diğer Kredi Kurumları

Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde banka; “Faizle para alıp veren, kredi, kambiyo işlemleri yapan, kasalarında para, değerli belge, eşya saklayan ve ticaret sanayi ve ekonomi alanlarında çeşitli etkinliklerde bulunan kurumdur.”<sup>406</sup> biçiminde tanımlanmaktadır.

Kredi kurumu, faiz karşılığında veya değil, kanuni olarak borç vermek ile yetkili olan kurumlardır. Faiz karşılığında para verme yetkisi yoksa fiil TCK’nın 157. maddesi çerçevesinde kalır.

### 3.10.3. Banka ya da Başka Kredi Kurumlarınca Tahsis Edilmemesi Gereken Bir Kredinin Açılmasını Sağlamak Amacıyla Dolandırıcılığın Uygulamadaki Görünüşleri

Nitelikli halin meydana gelebilmesi için, failin ev kredisi, tüketici, ihtiyaç gibi bir krediyi bankadan temin edebilmek için aldatma niteliğine haiz fiillerde bulunması gerekmektedir<sup>407</sup>.

Çoğunlukla aldatma niteliğine haiz fiiller, fail tarafından banka personeline sahte belgelerin verilmesi, banka personelinin kandırılmasıyla belgede sahtecilik suçlarıyla gerçek içtima bağlantısı kapsamında meydana gelir. Fail, maddi durumunun iyi olduğu izlenimi verip kredi elde etme aşamasında banka personeline güven sağlamaktadır<sup>408</sup>.

Nitelikli halin meydana gelmesi için, fail ifade edilen kurumlar aracılığıyla “tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını” temin etme özel kastıyla faaliyete geçmelidir. Kredinin açılmasının gerek olup olmadığı, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nda<sup>409</sup> belirtilen açıklamalar kapsamında ifade edilir<sup>410</sup>. Bu durumla beraber, ifade edilen nitelikli hal söz konusu olduğu için, krediyi alan kişinin, kredi verilmesiyle görevli olanlara özgü birtakım aldatma niteliğine haiz hareketlerde bulunması gerekmektedir<sup>411</sup>. Fail ile kredi talebi hakkında karar vermekle görevli olan banka görevlileri arasında bir iş birliği varsa ya da bankanın personelleri aldatma niteliğine haiz hareketlerin idrakinde iseler, artık gerçek bir kişinin kandırılması söz konusu olmadığı için dolandırıcılık suçundan söz edilmeyecektir. Böyle bir durumda, banka personellerinin 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 160. maddesinde ifade edilen iştirakten banka zimmeti suçundan sorumlu olmaları söz konusudur<sup>412</sup>. Banka görevlisi olmayan fail, zimmet suçundan değil, iştirakten sorumlu olur.

İfade edilen nitelikli hal; sahte bordrolar, sahte nüfus cüzdanları, sahte teminat senetleri, sahte kıymet takdiri raporları gibi fail tarafından meydana getirilen ve kredi kuruluşunun

<sup>406</sup> Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlüğü, <https://sozluk.gov.tr/banka> , (Erişim Tarihi: 01.07.2023).

<sup>407</sup> Artuç, Mustafa; Malvarlığına Karşı Suçlar, 3. Baskı, Adalet Yayınevi. 2018, s. 739.

<sup>408</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 812.

<sup>409</sup> 19.10.2005 gün ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu, (Resmî Gazete: 01.11.2005, No: 25983).

<sup>410</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 812.

<sup>411</sup> Toroslu; s. 318.

<sup>412</sup> Gökçen/ Balcı; s. 240.

vermemesi gereken krediyi vermesini temin etmek maksadıyla profesyonel bir sistem içinde yapılması sonucunda meydana gelir<sup>413</sup>.

Yargıtay'ın verdiği kararlarda da açıklanan nitelikli halin, resmî ve özel belgede sahtecilik suçlarıyla birbiriyle ilişkili olduğu gözlemlenmektedir;

*“Sanığın yetkilisi olduğu şirket adına 27.09.2005 tarihli genel kredi ve teminat sözleşmesi ile katılan bankadan aldığı kredi borcuna karşılık üzerinde değişiklik yapılan suça konu sahte çeki ciro ederek verdiği iddia olunan olayda; sanığın suça konu çeki ... Dekorasyon Mobilya San. Tic. Ltd. Şti. yetkilisi ...'dan aldığını ve kredi borcuna karşılık başka çeklerle birlikte katılan bankaya verdiğini savunması, katılan banka vekilinin 01.11.2007 tarihli şikayet dilekçesinde suça konu çekin kredi borcuna mahsup edilmek üzere temlik ve ciro edildiğini ifade etmesinden sonra, gerçeğin şüpheye yer bırakmayacak biçimde tespit edilmesi açısından; suça konu olan çekin bankaya önceden doğan borç ilişkisi nedeniyle verilip verilmediğinin belirlenmesi için mahkemece, bankadan suça konu çekin kredi kullandırılması sırasında mı yoksa kredi kullandırıldıktan sonra mı teminat olarak alındığının tespiti, çekin kredi kullandırıldıktan sonra alınması halinde önceden doğan borç ilişkisinin varlığının kabulüyle dolandırıcılık suçunun oluşmayacağını gözetilmesi gerektiği, ayrıca bankadan söz konusu kredi borcunu karşılayan başkaca kefalet, ipotek, teminat vs. verilip verilmediğinin, verilmiş ise bu teminatların kredi borcunu karşılayıp karşılamadığı konularının araştırılarak neticesine göre sanığın hukuki halinin incelenmesi gerekirken eksik araştırma sonucu yazılı biçimde karar verilmesi, sanığın suça konu sahte çeki banka aracılığıyla verilmemesi gereken bir kredinin verilmesini temin etmek maksadıyla Koçbank'a ibraz etmesi karşısında, fiilinin TCK'nın 15/1-f bendinin yanı sıra TCK'nın 158/1-j bendine temas ettiği, bu itibarla sanık hakkında TCK'nın 158/1-f ve j bentleri gereğince hüküm kurulması gerektiği dikkate alınmadan, yalnızca TCK'nın 158/1-f bendine göre mahkûmiyetine hükmedilmesi,<sup>414</sup>” şeklinde ifade edilip bozmayı gerektirmektedir.*

Bu ağırlaştırıcı nedenin söz konusu olması için, failin hileli hareketleri neticesinde kredi açılmasını amaçlayarak hareket etmiş olması gerekir. Bu amaçla, banka ya da diğer kredi kurumlarında çalışan ve kredi işlemleri yapmaya, bu konuda karar almaya yetkili olan kişilerin hileli davranışlarla aldatılması gerekmektedir. Örnek olarak: kredi başvurusunda bulunan failin, gerçek olmayan belgeler sunması hileli davranış teşkil etmektedir. Geri dönmeyecek bir kredi verilmesi, banka ya da diğer kredi kurumunun malvarlığını zarara uğrattır<sup>415</sup>.

*“Sanıkların, katılanları borçlu göstererek sahte senet düzenledikleri ve bu senetlerin sanık ... tarafından katılanlar İş Bankası ve Asya Bankasına verilerek bankalardan kredi kullanıldığı iddia olunan olayda; maddi gerçeğin şüpheye yer vermeyecek biçimde tespiti açısından; öncelikle suça konu olan senetlerin bankalar ile düzenlenen genel kredi sözleşmesi kapsamında teminat olarak mı yoksa tahsil amaçlı mı verildiğinin belirlenerek, evvelden doğan borç için sonradan yapılan hileli hareketlerin dolandırıcılık suçuna sübut vermeyeceği de dikkate alınarak, suça konu senetlerin kredilerin kullanımı sırasında mı yoksa kredi kullandırıldıktan sonra mı verildiği, bu senetlerin banka kayıtlarına hangi tarihte geçtiği, elde edilen menfaatin tespiti açısından kullanılan kredi miktarı da belirlendikten sonra suçun sübutu*

<sup>413</sup> Öztürk; s. 652.; Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 470.; Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 812.

<sup>414</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/14453, K. 2022/19373, T. 22.11.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 02.07.2023).

<sup>415</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 470.

halinde atılı suçun , TCK'nın 158/1-j bendinde düzenlenen nitelikli hali oluşturacağı dikkate alınmadan suç vasfında yanılığa düşülerek, 158/1-f bendine göre mahkûmiyet hükümleri kurulması<sup>416</sup> şeklinde açıklanmakta olup bozmayı gerektirmektedir.

Çünkü bu nitelikli hal, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle nitelikli dolandırıcılık suçundan farklıdır. Bu nitelikli halde, dolandırıcılık suçunu meydana getiren aldatma niteliğine haiz hareketlerde bankadan araç olarak yararlanılmaması, aldatma niteliğine haiz hareketler, açılmaması gerekli olan bir kredinin açılmasını sağlamak amacıyla, bankaya ya da kredi kurumuna karşı yapılmaktadır<sup>417</sup>.

### 3.11. Sigorta Bedelini Almak Maksadıyla Dolandırıcılık

#### 3.11.1 Genel Olarak

Nitelikli hal, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (k) bendinde<sup>418</sup> düzenlenmektedir. Bu bendin gerekçesinde ise<sup>419</sup> sigorta edenin dolandırılması ile ilgilidir. Kanun koyucu, sigorta şirketlerinin büyümesi için yardımcı olmak ve haksız bir biçimde zarar görmelerini önlemek için bu bendi madde metnine eklemiştir<sup>420</sup>.

Sigorta: “Belli bir zaman çerçevesinde, aynı rizikoya uğrama olasılığı bulunan kişiler topluluğundan alınan katkı payları (prim) ile meydana gelebilecek zararın karşılanmasına dayalı hukuki bir düzendir”<sup>421</sup>.

Başka bir görüşe göre sigorta, benzer çeşitten rizikolarla yüz yüze olan kişilerin belli bir bedelde para ödemesi yoluyla bir araya getirilen bedelin yalnızca, o rizikonun meydana gelmesi neticesinde fiilen zarar görenlerin zararını karşılamada yararlandığı bir risk transfer sistemidir<sup>422</sup>. TTK'nın 1401. maddesinin 1. fıkrasında<sup>423</sup> sigorta sözleşmesi ifade edilmektedir.

İfade edilen nitelikli hali incelediğimizde, sadece sigorta bedelinin alınmasından söz edilmiş, kime yönelik işlendiğinden ya da sigorta konusundan bahsedilmemiştir. Sigortanın konusuyla ilgili bir tanımlama, açıklama yapılmamıştır. Sigorta yapma konusunda kanun yolu ile yetkili olan özel ve kamu tüzel kişiliklerine yönelik nitelikli hal gerçekleştirilebilir. Nitelikli

<sup>416</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/15744, K. 2022/16084, T. 12.10.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 02.07.2023).

<sup>417</sup> Hafizoğulları/ Özen; s. 398.

<sup>418</sup> TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (k) bendi: “Sigorta bedelini almak maksadıyla dolandırıcılık suçunun işlenmesi halinde, hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.”

<sup>419</sup> “Bent sigorta edenin dolandırılmasına ilişkindir. Failin sigorta edilen veya sigorta bedelini alacak kimse olması şart değildir. Keza, sigorta edilen riskin türü de önemli değildir.”

<sup>420</sup> Bilen; s. 237.

<sup>421</sup> Özdamar, Mehmet/ Doğan, Burak; Sigorta Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s. 18.

<sup>422</sup> Arslan, Uğur; “Sigorta Dolandırıcılığı Suçu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 130, 2017, s. 91.

<sup>423</sup> “Sigorta sözleşmesi sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatinin zarara uğratan tehlikenin, rizikonun meydana gelmesi halinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer ödemelerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir”.

dolandırıcılık çeşidi, sigortayı yapan ve yapılan kontrat çerçevesinde sigorta bedelini düzenleyecek olan kamu ya da özel tüzel kişilik zararına işlenen bir nitelikli hal çeşididir.

Nitelikli dolandırıcılık suçunun gerçekleşebilmesi için, ilk olarak suçtan zarar gören statüsünde olan bir sigorta şirketi olması gerekmektedir. Sigorta bedelini almak özel kastıyla failin harekete geçmesini gerekli görmektedir<sup>424</sup>. Başka bir görüşe göre; gerekçede, nitelikli halin sigorta edenin aldatma niteliğine haiz fiillerle kandırılması ile ilgili olduğu, failin sigorta bedelini alacak kişi ya da sigorta edilen olmasının bir koşul olmadığı, üstelik sigorta edilen rizikonun türünün önemli olmadığı belirtilmiştir. Bu sebeple, sigorta kuruluşunun, nitelikli halin meydana gelmesi için suçun mağduru veya suçtan zarar gören olması yeterlidir<sup>425</sup>. *Özbek/Bacaksız/Doğan*’a göre; bu ağırlaştırıcı sebebin gerçekleştirilmesi açısından sigortanın türü önemli değildir, mal veya hayat sigortası olabilmektedir. Diğer bir deyişle sigorta edilen rizikonun türü de önemli değildir<sup>426</sup>.

Nitelikli dolandırıcılık suçu, her çeşit sigorta için gerçekleştirilebilir; sigortanın türünün can ya da mal sigortası olması fark etmez. Failin özellikle sigorta edilen ya da sigorta bedelini elde edecek kişi veya sigorta edilen olması bir koşul değildir, çünkü dolandırıcılık suçunda haklı olmayan bir menfaatin üçüncü bir kişi yararına temin edilmesi de mümkündür. Yani, failin sigorta bedelini kendisinin ya da üçüncü bir kişinin alması için suçu işlemiş olması fark etmez<sup>427</sup>.

İfade edilen nitelikli hallerden olan sigorta bedelini almak amacıyla dolandırıcılık suçunun gerçekleştirilme nedeni sigorta bedelini, aldatma niteliğine haiz fiiller gerçekleştirerek sigorta kontratından ayrı olarak gerçek riziko meydana gelmeden kazanmaktır.

### 3.11.2. Sigorta Bedelini Almak Maksadıyla Dolandırıcılık Fiilleri

Nitelikli dolandırıcılık suçunun olaya uyarlanabilmesi bakımından, sigorta şirketinden haksız bir bedeli almak için başvuru yapılmalı ve haksız bir sigorta bedelinin bir kısmı ya da bütünü alınmalıdır. Aksi durumda, sigorta bedelini almak için şirkete başvuruluncaya dek yerine getirilen fiiller icrai fiiller olmayıp, hazırlık fiili niteliğinde olduğundan nitelikli hal gerçekleşmeyecektir. Sigortaya bir başvuru bulunmuyor ise, hazırlık hareketleri sebebiyle fail, sorumlu tutulamaz<sup>428</sup>.

Bu duruma örnek olarak Yargıtay’ın bir kararında<sup>429</sup> nitelikli dolandırıcılık suçunun meydana gelmediği belirtilmektedir.

<sup>424</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 813.

<sup>425</sup> Hafizoğulları/ Özen; s. 399.

<sup>426</sup> Özbek/ Bacaksız/ Doğan; s. 754.

<sup>427</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 814.

<sup>428</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 813.

<sup>429</sup> “Sanığın kendisine ait 18 büyükbaş hayvandan 13 tanesi için Ziraat Sigorta A.Ş tarafından katılan ... Havuzu İşletmesi hesabına, 1750641 seri numaralı, 21/06/2011 tarihli veteriner hekim eksper tarafından yapılan risk incelemesi sonucu, 24/06/2011 tarihinde sigorta poliçesi düzenlettirdiği, daha sonra 20/03/2012 tarihinde sigortalanan ... kulak küpe numaralı hayvanın zarar gördüğü iddiasıyla ekspere ihbarda bulunduğu, katılan sigorta şirketince yapılan inceleme sonucu, hasar ihbarında bulunulan hayvanın fiziksel vasıflarının sigortalanan hayvanın fiziksel vasıflarından başka olduğu tespit edildiği ve sanığın sigortalananmış bir hayvanı ölünce, katılan şirketten hasar tazminatı alabilmek için ölen hayvanın kulak numarası ile sigortalananmış sağlıklı hayvanın kulak numarasını değiştirdiği ve bu şekilde üzerine atılı sigorta bedelini almak maksadıyla dolandırıcılığa

Sigorta bedelini almak maksadına sahip olan fakat hala gerçekleştirme seviyesinde kalmış olan hazırlık fiilleri, nitelikli hali ya da bu suça teşebbüs durumunu meydana getirmemektedir. Fail, sigorta çerçevesindeki malına hasar vermesine rağmen hala sigorta şirketine başvuramıyorsa gerçekleştirdiği hazırlık fiilleri nedeniyle bir yükümlülüğü olmaz<sup>430</sup>.

Örnek olarak, kaskosu olmayan arabasıyla kaza yapan B, kaza zamanının ardından kasko sigorta işlemlerini yaptırmış, ardından kazayı yeni yaptığına dair izlenim yaratarak trafik polislerini çağırarak rapor düzenlenmesini talep ettirmiştir. Kazanın eski tarihli olduğunu anlayan trafik polisleri, usule uygun olmayan raporu düzenlememeleri halinde, B'nin sigorta bedelini aldıktan sonra kazadaki zararı o biçimde karşılatmak için usule uygun olmayan raporun hazırlanmasını sağlamak amacıyla gerçekleştirdiği bütün fiilleri hazırlık hareketleri çerçevesindedir. Trafik polisleri tarafından bir rapor tutulsa bile, B henüz bir sigorta şirketine bu raporla müracaat edip etmeyeceği belli değildir. Bu nedenlerle B'nin trafik polislerinden bu raporu düzenlenmelerini talep etmesi, sigorta bedelini almak maksadıyla gerçekleştirilen dolandırıcılık suçunda, hazırlık fiili aşamasındadır. Hazırlık fiilleri başka bir suça vücut vermedikleri sürece cezalandırılmazlar<sup>431</sup>. Ama burada kamu görevlisine yalan beyan bulunmaktadır.

Hukuki olarak, belirli bir sigorta bedelini almak maksadıyla, aldatma niteliğine haiz hareketlerle sigortacıyı kandırıp sigorta bedelini talep eden kişinin hareketi bu nitelikli hal çerçevesinde yorumlanacaktır.

Sigorta bedelini almak maksadıyla sigortalı malına zarar veren, imha eden failin fiilleri basit yalan niteliğini geçen ağır yalandır. Fail, bu biçimdeki aldatma niteliğine haiz fiilleriyle sigorta bedelini alırsa, sigorta dolandırıcılığı suçu gerçekleşir. Örnek olarak, hatalı bir şekilde fiil gerçekleştiren, alkol aldığı halde araba süren kişinin, sürücü olarak bir yakınıni gösterip kaskodan sigorta bedelini talep etmesi gibi durumlar mevcuttur<sup>432</sup>.

Kanaatimizce, nitelikli dolandırıcılık suçunun gerçekleşebilmesi için önemli olan failin usulsüz olan raporu düzenlettirdikten sonra sigorta şirketine müracaat edip etmediği konusudur. İfade edilen kararda da fail, sigorta şirketini kandırma ve sahte rapor düzenlettirip kandırma amacı vardır. Fail, nitelikli dolandırıcılık fiilini sigorta şirketi personeline yönelik meydana getirmekte ve sigorta şirketinden haklı olmayan bir yarar sağlamaya çalışmaktadır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararında; “12.06.2006 tarihli kaza tespit tutanağında, ... sürücüsü olarak adı yazılı olan sanık ...'in bu olay öncesinde aracın zilyedi olan sanık ... ile birlikte daha önce hiç görmediği motosikletli iki şahısla buluştuklarını, sanık ... ve şahısların aralarında ... Otogarında bir motosiklet kazası düzenleyeceklerini konuştuklarını, birlikte otogara gittiklerini, sanık ...'in isteğiyle 34 VK ... plaka sayılı aracı kullanarak motosiklete hafiften arkadan vurduğunu, olay yerine çağrılan polis ekibinin de kaza tespit tutanağını düzenlediğini beyan etmesi, sanık ...'in aracı sanık ...'in kullanıp kullanmadığına dair

---

teşebbüs suçunu işlediği iddia olunan somut olayda; hasar gördüğü ihbar edilen hayvanın, sigortalanan hayvan olmadığına basit bir incelemeyle belirlenmiş olması karşısında, dolandırıcılık suçunun hile unsurunun somut olayda bulunmadığı, sanığın hareketinin aldatma özelliğinden yoksun olması nedeniyle dolandırıcılık suçunun kanuni unsurlarının meydana gelmediği göz önünde bulundurularak sanığın beraatına karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde mahkûmiyetine hükmedilmesi, bozmayı gerektirmiştir”. Y.15.C.D.; E. 2017/26347, K. 2020/11157, T. 05.11.2020, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 05.07.2023).

<sup>430</sup> Toroslu; s. 191.

<sup>431</sup> Öztürk; s. 681.

<sup>432</sup> Özgenç; s. 38.

aşamalarda çelişkili savunmalarda bulunması, motosiklet sürücüsü olarak adı yazılı olan tanık... 34 BL .... plakalı motosikleti kullanmadığını ve belirtilen tarihteki kazayı kendisinin yapmadığını, daha önce motosiklet satışı yaptığını ve sanık ... ile ticari ilişkisi olduğunu, bu nedenle sanık ...'da sürücü belgesi bilgilerinin bulunduğunu ifade etmeleri, kaza tespit tutanağında sanık ...'ın iletişim bilgisi olarak yazılan adres ve telefon numarasının sanık ...'a ait olmadığına anlaşılmaması, sanık ...'in 31.03.2006 tarihinde yeni olarak satın aldığı motosikletinin, satılması amacıyla arkadaşı olan sanık ...'ın tanıdığı sanık ...'nın ... yerine bırakmasının ardından, daha öncesinde ve 12.06.2006 tarihinde birden fazla kazaya karışmasına ve sigorta şirketinden aldığı parayı sanık ...'a teslim etmesine rağmen hayatın olağan akışına aykırı ve suçtan kurtulmaya yönelik olarak kazanın gerçek olup olmadığını bilmediğini savunması, sanık ...'nın ise motosikletin asıl sahibinin kendisi olduğunu, kazayı ... yerinde kalfa olarak çalışan tanık... yaptığını ve motosikleti kendisinden habersiz tamir ettiğini, hasar bedelinin sanık ...'in hesabına yatırıldığını savunması konuları dikkate alındığında; sanıklar ..., ... ve .... fikir ve fiil birliği içerisinde hareket edip önceden kurguladıkları şekilde kaza olmuş gibi tutanak düzenlenmesini sağlayarak katılan ... A. Ş'den sigorta bedeli aldıkları, anlaşıldığından, sanıklara atılı nitelikli dolandırıcılık suçunun sabit olduğu kabul edilmelidir.”<sup>433</sup> şeklinde açıklanmaktadır. Fail sahte kazalar süsü vererek sigorta şirketine sahte raporlarla başvurarak para almasından dolayı nitelikli dolandırıcılık suçundan yükümlü tutulacaktır.

### **3.12. Kişinin Kendisini Kamu Görevlisi veya Banka, Sigorta ya da Kredi Kurumlarının Çalışanı Olarak Tanıtması veya Bu Kurum ve Kuruluşlarla İlişkili Olduğunu Söylemesi Suretiyle Dolandırıcılık**

#### **3.12.1. Genel Olarak**

Nitelikli hal, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (I) bendinde<sup>434</sup> düzenlenmektedir. İfade edilen nitelikli dolandırıcılık suçu, 2 Aralık 2016 tarihinde, 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 14.maddesiyle kanunumuza eklenmiştir<sup>435</sup>.

Değişiklik maddesinin gerekçesinde,<sup>436</sup> kişilerle telefonda görüşerek kendisini hâkim, savcı, polis olarak söyleyen kişilerin değişiklik ile ilave edilen düzenleme gereğince bu tarihten sonra gerçekleştirilen bu tür hareketler nitelikli hal çerçevesine alınmıştır.

<sup>433</sup>YCGK; E. 2022/54, K. 2022/851, T. 28.12.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/> (Erişim Tarihi: 06.07.2023).

<sup>434</sup> TCK'nın 158.maddesinin 1. fıkrasının (I) bendi: “Kişinin, kendisini kamu görevlisi veya banka, sigorta ya da kredi kurumlarının çalışanı olarak tanıtması veya bu kurum ve kuruluşlarla ilişkili olduğunu söylemesi suretiyle dolandırıcılık suçunun işlenmesi halinde, hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz.”

<sup>435</sup> 02.12.2016 gün ve 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (Resmî Gazete: 29906).

<sup>436</sup> “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'na 24/11/2016 tarihli değişiklikle eklenen bu düzenleme uyarınca bu tarihten sonra işlenen bu tür fiiller de nitelikli dolandırıcılık kapsamına alınmış, bilhassa giderek artan telefon dolandırıcılığı fiillerinin basit dolandırıcılık kapsamında kalmasını ceza adaleti açısından uygun görmemiş ve dolandırıcılıkla etkili bir şekilde mücadele edebilmek için yerinde olarak bu nitelikli hal düzenleme altına alınmıştır.”

Fail kendini polis, hâkim veya savcı olarak tanıtarak mağdurdan haklı olmayan bir yarar temin etmek istediğinde, halkın emniyet kurumuna olan güven duygularına zarar verilmektedir. Kendisini bu şekilde tanıtan kişinin kamu personeli olup olmadığını detaylıca düşünüp sorgulanması mağdurlardan beklenmemektedir. Çünkü çoğunlukla telefon ile iletişime geçen fail, arka taraftan gelen telsiz sesiyle beraber mağdurun kişisel bilgilerini söyleyince mağdur kolay bir şekilde ikna olmakta, bu durumun yaptırımının da TCK'nın 157. maddesinde ifade edilen dolandırıcılık suçuna kıyasla daha fazla olması gerektiğine karar verilerek TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (I) bendi düzenlenmiştir<sup>437</sup>.

### 3.12.2. TCK'nın 158/1-L Maddesinin Uygulamadaki Görünümleri

Nitelikli dolandırıcılık suçunun meydana gelebilmesi için, fail kendisini kamu görevlisi ya da banka, sigorta veya kredi kuruluşlarının görevlisi olacak şekilde tanıtılmalı ya da ifade edilen kurumlarla bağlantısı olduğunu ifade etmeli, ayrıca bu hal aldatma niteliğine haiz fiilin sergilenmesinde bir araç olacak şekilde kullanılmalıdır<sup>438</sup>.

Uygulamada, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (I) bendi; çoğunlukla fail, mağduru inandırabilmek için, kimliğe gerek duymadan mağduru kişisel telefonundan arar. Mağdura, kendisini hâkim, savcı<sup>439</sup>, polis, jandarma olarak tanıtarak kişisel bilgilerinin terör örgütünün elinde olduğunu, evinde ya da bankada yer alan paralarını, ziynet eşyalarını belirledikleri konuma bırakmalarını isteyerek haklı olmayan bir yarar sağlamaktadırlar. Bu nitelikteki olaylarda, failin mağdurla iletişime geçtiği telefonun ve hattın kime ait olduğu önemlidir. Sanığın mağdura karşı sergilediği yalanların basit yalan ölçüsünü geçmesi gerekip, kendisini bakan olarak tanıtan mağdurdan para talep eden kimsenin yalanı, kandırmaya yarar olmadığından suç meydana gelmeyecektir. Bu duruma örnek olarak<sup>440</sup> Yargıtay'ın bir kararında açıklanmaktadır.

Nitelikli dolandırıcılık suçunun oluşabilmesi için, failin kendisini kamu görevlisi olarak tanıtması ile ifade edilen kuruluşlarla "bağlantı içerisinde olması" terimleri mevcut olmaktadır. Şöyle ki, fail yalnızca "size bu bankadan ulaşıyorum banka hesap cüzdanınız terör örgütü tarafından ele geçirildi, derhal belirtilen hesaba parayı aktarmazsanız hesabınız bloke edilecektir" gibi ve benzeri ifadeler ile mağduru kandırıp para talep edilmesi nitelikli halin meydana gelmesi için yeterlidir<sup>441</sup>.

<sup>437</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 814.

<sup>438</sup> Artuk/ Gökçen, Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 581.

<sup>439</sup> Y.11.C.D.; E. 2019/7078, K. 2022/13888, T. 04.07.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

<sup>440</sup> "Sanığın, taksici olan mağdura kendisini savcı olarak tanıtarak ,kendisini birkaç yere götürüp getirttiği bu nedenle 250 lira borcu olduğu, mağdura kimliğini vererek kimliğini almaya geldiğinde borcunu ödeyeceğini söylediği ancak mağdurun sanığa bir daha ulaşamadığı iddia olunan olayda; sanığın kendisini kamu görevlisi olarak tanıtması karşısında, hareketin 5237 sayılı TCK'nın 158/1-l maddesinde öngörülen nitelikli dolandırıcılık suçunu oluşturup oluşturmayacağına ve aralarındaki hukuki ve fiili irtibat nedeniyle resmi belgede sahtecilik suçlarına ilişkin delillerin takdirinin üst dereceli Ağır Ceza Mahkemesine ait olduğu gözetilmeden, yargılamaya devamla sanığın mahkumiyetine hükmedilmesi," Y.11.C.D.; E. 2019/7078, K. 2022/13888, T. 04.07.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 10.07.2023).

<sup>441</sup> Öztürk; s. 710.

Yargıtay'ın bir kararında; “Sanığın katılanı arayarak banka görevlisi olduğunu belirttiği, katılandan banka şifresini isteyerek internet bankacılığı hesabına girdiği ve kendi hesabına para göndererek TCK'nın 158/1-l bendinde ifade edilen banka görevlisi olarak tanıtmak suretiyle dolandırıcılık suçunu işlediği iddia edilen olayda; ..... sanığın katılanın banka şifresini telefonla arayarak temin ettiği ve katılana ait internet bankacılığı hesabına girerek katılanın bilgisi ve rızası dışında havale işlemi yaptığı, çünkü hilenin banka veya kredi kurumu aracı kılınarak değil sanığın banka görevlisi olduğunu belirterek şifreyi almasıyla meydana geldiği, bu hileli hareketin sonucunda katılanın bankacılık sistemine girilerek haksız yararın sağlandığı, dolayısıyla suç tarihine göre sanığın fiilinin yalnızca TCK'nın 158/1-l bendinde ifade edilen nitelikli hali meydana getirdiği dikkate alınmadan yanlış sonucu TCK'nın 158/1-f bendindeki nitelikli halin olduğu belirtilerek temel cezanın iki bendin ihlal edildiği gerekçesiyle alt sınırdan uzaklaştırılarak uygulanması, bozmayı gerektirmiştir”<sup>442</sup>. şeklinde belirtilmektedir.

Olayda, failin banka görevlisi olduğunu belirterek katılandan şifreyi almasıyla gerçekleştiği bu hileli hareket neticesinde sisteme girilerek haklı olmayan bir yarar sağlanmaktadır. Bu sebeple söz konusu olayda yalnızca ifade edilen nitelikli dolandırıcılık suçunun meydana geldiği şeklinde karar verilmektedir.

Fail özel olarak kamu personelinin, banka personelinin ya da sigortacının uğraşları gereği yerine getirmekle sorumlu oldukları fiilleri, aldatma niteliğine haiz fiillerin sergilenmesinde kullanılması gerekmemektedir. Kurum ile irtibat içerisinde olmasına; “Fail A kurumuyla bağlantım var, arkadaşım, yakınım çoktur orada, bana belli bir bedel para vermen karşılığında seni o pozisyona yerleştiririm diye ifade etmek suretiyle mağdurdan haklı olmayan bir yarar sağlarsa nitelikli dolandırıcılık suçu çerçevesine girmektedir.”<sup>443</sup> şu şekilde örnek verilebilir.

Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2023 tarihli bir kararı, Yüksek Daire ile arasında gerçekleşen uyuşmazlık; avukat olmadığı halde kendisini avukat olarak tanıtarak dolandırıcılık yapan failin hileli hareketinin nitelikli dolandırıcılık suçunu mu yoksa basit dolandırıcılık suçunu mu oluşturacağıyla ilgilidir. “Mahkemede sanığın kendisini avukat olarak tanıttığını söylediği anlaşılmış ise de; katılanın soruşturma evresindeki beyanını Mahkemede de tekrar ettiği ve katılanın olayın hemen akabinde aynı gün alınan beyanı ile iddianame anlatımına göre katılan ile yaptığı telefon konuşmalarında sanığın kendisini ... .. Adliyesi Uzlaştırma Bürosu görevlisi olarak tanıttığı, tüm dosya kapsamına göre sanığın katılana yönelik hileli hareketlerini kendisini avukat olduğunu tanıtmak suretiyle gerçekleştirmediği, kaldı ki sanığın ... .. Adliyesi Uzlaştırma Bürosu görevlisi olduğunu söylemesinin yanında kendisini ayrıca avukat olarak da tanıttığının katılan nezdinde sanığın ... .. Adliyesi Uzlaştırma Bürosunda görevli kabul edilmesine engel oluşturmayacağı ve katılanın bu konuyu denetleme olanağının bulunmadığı gibi TCK'nın 158/1-l bendinde ifade edilen sanığa atılı suçun ikinci işleniş biçimi kapsamındaki ya da bu kurum ve kuruluşlar ile ilgili olduğunu belirtmesi biçimindeki maddi unsurun da gerçekleştiği ve bu nedenle sanığın fiilinin basit dolandırıcılık suçunu değil nitelikli hali oluşturduğu kabul edilmelidir.”<sup>444</sup> şeklinde ifade edilmektedir.

<sup>442</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/40681, K. 2022/7096, T. 21.04.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 11.07.2023).

<sup>443</sup> Öztürk; s. 711.

<sup>444</sup> YCGK; E. 2022/471, K. 2023/176, T. 22.03.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 15.07.2023).

### 3.13. Kamu Görevlileriyle İlişisinin Olduğundan, Onlar Nezdinde Hatırı Sayıldığından Bahisle ve Belli Bir İşin Gördürüleceği Vaadiyle Dolandırıcılık

#### 3.13.1. Genel Olarak

Nitelikli hal, TCK'nın 158. maddesinin 2. fıkrasında<sup>445</sup> düzenlenmektedir. TCK'nın 158. maddesinin 2. fıkrasının gerekçesinde<sup>446</sup> ise, 765 sayılı TCK'da ayrı bir suç olarak adlandırılan nüfuz ticareti suçu, dolandırıcılık suçunun bir nitelikli hali olacak şekilde ifade edilmektedir.

Nitelikli hal olmasının gerekçesi, yalnızca mağdurun malvarlığı değerlerine dayalı bir fiil olmamasından kaynaklanmaktadır. TCK'nın 158. maddesinin 2. fıkrasının faili, dolandırıcılık fiilleriyle hem mağdurdan haklı olmayan bir yarar temin etmekte hem de kamu görevlilerinin itibarını zedeleyerek, halkın onlara olan güvenini zedeleyici fiillerde bulunmaktadırlar. Failin, mağdura ifade ettiği kamu görevlisinin gerçekte çalışıyor olması bir koşul değildir. Önemli olan, failin söz ettiği kamu görevlisinin unvanlı olarak bilinen bir kişi olması gerektirir<sup>447</sup>.

#### 3.13.2. TCK'nın 158/2. Maddesinin Uygulamadaki Görünüşleri

Nitelikli halin oluşması için, failin, ad ifade etmemesine rağmen kimi ifade ettiğini karşı tarafın algılayabileceği biçimde, rütbesi, unvanını ifade etmesi ve kamu görevlisini bildiğini, hatırının sayıldığını, ona işini gördürebileceğini belirterek mağduru yanıltması gerekmektedir.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin 2023 tarihli bir kararında; *“Sağlık Bakanlığı Özel Kalem müdürü olarak kimliği tespit edilemeyen ... isimli şahsı tanıştırdıkları ve katılan ...'nın 15.12.2011 tarihli duruşmada sanıkların müsteşar nezdinde hatırları olduğunu söylediklerini bildirdiği, katılan ...'a oğlu ...'un kimlik bilgileri ve resminin bulunduğu altında Sağlık Bakanlığı Personel Genel Müdürü ... .. imzası bulunan belgeyi fakslayıp, aynı belgenin fotokopisini ... Varol'a vermeleri karşısında; fiilin sübutu halinde, TCK'nın 158.maddesinin 2.fıkrasında ifade edilen dolandırıcılık suçunu meydana getirip getirmeyeceğiyle ilgili delilleri değerlendirmek gerekirken, muhakemeye devamla yazılı biçimde hüküm kurulması,”* sebebiyle bozulmasına karar verilmektedir<sup>448</sup>.

TCK'nın 158. maddesinin 2. fıkrasının meydana gelebilmesi için, failin nezdinde hatırı sayıldığını ifade ettiği kişinin adını bizzat ifade etmesi gerekmemektedir. X ilindeki belediye başkanı denilince tek bir kişi anlaşılacağı için, onun rütbesinin ya da unvanın ifade edilmesi ve

<sup>445</sup>TCK'nın 158.maddesinin 2.fıkrası: *“Kamu görevlileriyle ilişkisi olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği vaadiyle aldatarak, başkasından menfaat temin eden kişi, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”*

<sup>446</sup>“Maddenin ikinci fıkrasında, 765 sayılı TCK'da bağımsız bir suç olarak adlandırılan “nüfuz ticareti”, dolandırıcılık suçunun bir nitelikli hali olarak ifade edilmiştir. Bu hükme göre; kamu görevlileriyle bağlantısının olduğundan, onlar nezdinde hatırı sayıldığından bahisle ve belli bir işin gördürüleceği bahanesiyle kandırarak, başkasından yarar sağlayan kişi, dolandırıcılık suçunun nitelikli halinden dolayı cezalandırılacaktır.”

<sup>447</sup> Çelik; s. 76.

<sup>448</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/13853, K. 2023/68, T. 11.01.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 16.07.2023).

işini gördürebileceği vaadiyle mağduru kandırmasıyla, suç gerçekleşmektedir<sup>449</sup>. Failin fiilleri, kamu görevlisinin haberi olduğu halde meydana getiriliyor ise rüşvet suçunun meydana gelip gelmediği yorumlanmalıdır<sup>450</sup>.

İfade edilen nitelikli hal, sahte birtakım belgeler kullanılmak suretiyle işlenmişse gerçek içtimaya göre fail hem dolandırıcılık suçundan hem de koşulları varsa belgede sahtecilik suçundan ceza alacaktır. Örnek olarak: fail TCK'nın 158. maddesinin 2. fıkrasındaki ifade edilen dolandırıcılık suçunu yapmaya karar verir ve isim vermek, makam söylemek veya belirlenebilir bir kamu görevlisinden söz ederek işe yerleştirebileceği vaadinde bulunmaktadır. Haklı olmayan bir yarar sağlamaya yönelik, işe yerleştirildiği ile ilgili olarak bir sahte belge verir ve mağdurdan ücret alırsa, koşullarının mevcut olması durumunda resmî veya özel belgede sahtecilik ve dolandırıcılık suçundan cezalandırılacaktır<sup>451</sup>.

### **3.14. Suçun Üç veya Daha Fazla Kişi Tarafından Birlikte veya Suçun, Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi Hali**

#### **3.14.1. Genel Olarak**

Nitelikli hal, TCK'nın 158. maddesinin 3. fıkrasında<sup>452</sup> düzenlenmektedir. Bu fıkra, bir nitelikli hal olarak, faillerin üç kişiden fazla olması ya da örgüte benzer bir kapsamda hareket geçmelerinin cezasının fazla olması gerektiği kabul edilerek hazırlanan artırım maddesidir.

5237 sayılı TCK mevzuata girdiğinde madde metninde ifade edilmeyen iki nitelikli hal, 24/11/2016 tarih ve 6763 sayılı kanunla (m.14) madde metnine daha sonradan dahil edilmiştir. Birincisi; suçun üç veya daha fazla kişi tarafından beraber işlenilmesi, ikincisi ise suç gerçekleştirmek için oluşturulmuş bir örgütün faaliyetleri kapsamında nitelikli halin gerçekleştirilmesidir. İfade edilen nitelikli hallerin sonradan dahil edilmesinin en önemli sebebi, son zamanlarda belirli bir örgüt çerçevesinde veya örgüt niteliğinde olmasalar dahi birtakım kişilerin bir araya gelerek belirli bir plan ve iş birliği kapsamında profesyonel bir şekilde meydana getirilen kurguya göre dolandırıcılık suçunun işlenmesidir<sup>453</sup>.

TCK'nın 158. maddesinin 3. fıkrası gereğince, en az üç fail gerekmektedir. “01.05.2018 günü katılan ...'un telefon ile arandığı, kendisini polis olarak tanıtan kişinin katılanın kimlik bilgileri ile hırsızlık yapıldığını, evine gönderecekleri bir polis ile paralarını kontrol edeceklerine inandırdığı, bu sırada sanıklar ... ve ...'ın katılanın evinin önüne geldiği, sanık ...'nin katılanın kapısını çalıp 10.000 TL sini aldığı ardından sanık ...'ın sevk ve idaresindeki araçla olay yerinden ayrıldıkları iddia olunan olayda; fiilin üç ya da daha çok kişiyle beraber işlendiğinin net şekilde belirlenmiş olması halinde TCK'nın 158.maddesinin 3.fıkrasının uygulanabileceği karşısında, katılana ait ev telefonunu olay tarihinde arayan numaranın

<sup>449</sup> Y.5.C.D.; E. 2018/9428, K. 2022/9402, T. 06.07.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 20.07.2023).

<sup>450</sup> Öztürk; s. 740.

<sup>451</sup> Öztürk; s. 741.

<sup>452</sup> TCK'nın 158.maddesinin 3. fıkrası: “TCK'nın 157. ve 158. maddelerinde yer alan suçların, üç veya daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında; suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza bir kat artırılır.”

<sup>453</sup> Aydın; s. 691.

araştırılarak HTS ve Baz istasyonu kayıtları ile görüşme kayıtları getirtilip incelenerek, katılanın nereden kim tarafından arandığının araştırılması ile olayda üçüncü bir şahıs olup olmadığının net şekilde tespitinin ardından sanık için TCK'nın 158/3'ün uygulanıp uygulanmayacağı tartışılması gerekirken bu konu araştırılmadan eksik inceleme ve araştırma ile sanık hakkında hüküm kurulması, bozmayı gerekli kılmıştır.”<sup>454</sup> şeklinde belirtilmektedir. Bu sebeple TCK'nın 158. maddesinin 3. fıkrasının meydana gelebilmesi için en az üç failin müşterek fail olması gerekir.

Azettiren ve yardım eden sayıya dâhil edilemez. En az üç fail için mahkûmiyet hükmü verilmesinin gerekli olduğu, faillerden birtakımına ilişkin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ya da beraat kararı verilmemesi bir koşuldur. Şayet, üç failden ikisi ile ilgili ceza olarak mahkûmiyet bir tanesi ile ilgili beraat kararı verilmiş ise TCK'nın 158. maddesinin 3. fıkrasının uygulama çerçevesi haricinde kalmaktadır.

Faillerin, TCK'daki iştirak genel hükümleri kapsamında dolandırıcılık suçunu işlemeleri durumunda da TCK'nın 158. maddesinin 3. fıkrasındaki artırım uygulanabilir. Örnek olarak: faillerden birisi gerçek olmayan belgeleri hazırlamış, diğer iki failde banka personeli lafa tutmuşsa, nitelikli dolandırıcılık suçunu beraber yerine getirdikleri için esas cezada ayrıca TCK'nın 158. maddesinin 3. fıkrası gereğince artırım uygulanmalıdır.

### **3.14.2. Dolandırıcılık Suçunun, Suç İşlemek İçin Teşkil Edilmiş Bir Örgütün Faaliyeti Çerçevesinde İşlenmesi**

Suç örgütünden söz etmek için, suç işlemek amacıyla bir araya gelmek, bir araya gelmenin sürekli olması, hiyerarşik bir yapının bulunması, amaçlanan suçu işlemeye elverişli üye ve araç gereçlere sahip olunması, bu amaçlarla bir araya gelen kişi sayısının üç veya daha fazla kişiden oluşması koşullarının bir arada bulunması gereklidir<sup>455</sup>.

Suçun örgüt kapsamında işlendiğinin ifade edilebilmesi için, TCK'nın 220. maddesi çerçevesinde meydana getirilmiş bir örgütün mevcut olması gerekmektedir. Örgütün silahlı veya silahsız olması önemli değildir. Bu halde verilecek ceza bir kat arttırılacaktır.

Yargıtay'ın bir kararında, örgütün basit bir yapılanmadan meydana gelmediğini, dinleme cihazlarında ucu açık olmayan görüşmeler ve takma adların suç örgütünün varlığına delalet etmediğini, hiyerarşik yapının tespitinin önemli olduğunu açıklamıştır.<sup>456</sup>

<sup>454</sup> Y.11.C.D.; E. 2022/2496, K. 2022/19385, T. 22.11.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 20.07.2023).

<sup>455</sup> Bıkmaz, Raif; Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu, İstanbul Kültür Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, Aralık 2023, s. 244.

<sup>456</sup> “Birtakım kişilerin telefon konuşmalarında lakap, üstü kapalı ya da yüz yüze konuşma ve görüşme konuşmaları başlı başına hiyerarşik yapıyı ortaya koymaz, çünkü suç örgütü basit bir yapılanma değildir. Bu sebeple; suç örgütü kavramının ne olduğu unsurlarının tespit edilmesi, mühim olduğu kadar hangi suçların suç örgütünün amacı ve faaliyeti kabul edileceği ya da edilmeyeceğinin açıklanmasına gerek vardır”. Y.6.C.D.; E. 2015/7545, K. 2017/841, T. 09.03.2017, (Aktaran: Çelik; s. 78.)

### 3.15. Daha Az Cezayı Gerektiren Nitelikli Hal

#### 3.15.1. Genel Olarak

Daha az cezayı gerektiren nitelikli hal, TCK'nın 159. maddesinde<sup>457</sup> düzenlenmektedir. Bu maddenin gerekçesinde<sup>458</sup>, kişinin hukuki ilişkiye dayanan alacağını tahsil etmek amacıyla aldatma niteliğine haiz hareketlerden yararlanması halinde de dolandırıcılık suçunun gerçekleştiğini kabul etmek gerekir.

#### 3.15.2. Dolandırıcılık Suçunun Bir Hukuki İlişkiye Dayanan Alacağın Tahsili Amacıyla İşlenmesi Halleri

Bu suçun gerçekleşebilmesi için, fail ile müşteki arasında bir hukuki bağ olmalı, bu hukuki bağ içerisinde, failin mağdurdan alacağını almak için kararlaştırılan zamanın gelmiş olması gerekmektedir. Ancak daha vadesi dolmamış bir alacağı olacak, müşteki bu alacağı ödemeyecek, fail de aldatma niteliğine haiz hareketlerden yararlanıp müştekinin iradesine etki ederek haklı olmayan bir biçimde yarar sağlayarak, alacağını tahsil etme amacı taşıması gerekmektedir<sup>459</sup>.

Yargıtay'ın bir kararında; “Suça konu bonolardaki yazı ve imzaların kendisine ait olmadığını, ... Sitesi Yönetiminden alacağının bulunmadığını, diğer sanık ...'i tanımadığını beyan etmesine rağmen, mahkemede, ... Sitesine mantolama ve dış yalıtım işini yaptığını, karşılığında çekler verildiğini, çeklerin karşılıksız çıkması üzerine sitenin o zamanki yöneticisi... tarafından kendisine suça konu bonoların verildiğini, halen alacağının bulunduğunu savunması; UYAP üzerinden yapılan araştırmada sanık ile sitenin eski yöneticisi ... arasındaki kamu davasından, sanığın sitenin eski yöneticisini alacağının verilmemesi nedeniyle tehdit ettiğinin anlaşılması; ...'nin, sitenin mantolama işleri için sanıkla anlaştıklarını, ödemeleri çekle yaptığını, sanığa bono vermediğini belirtmesi; temyiz dışı sanık ...'in, sitenin iç ve dış boyasını yapması için sanık ...'in kendisiyle görüştüğünü, ...'e boya ve işçilerini gönderdiğini, yaptığı iş karşılığında bakiye alacağı için...'in suça konu bonoları ciro ederek kendisine verdiğini belirtmesi durumunda, suça konu bonoların ön yüzündeki yazıların, keşideci imzasının ve birinci ciranta imzasının sanığa; ön yüzündeki yazıların ise...'ye ait olup olmadığı yönünde imza incelemesi yaptırılması; sanık ile site yönetimi arasında alacak borç ilişkisi olup olmadığı araştırılması; sanığın fiillerinin TCK'nın 211. maddesinde ifade edilen resmî belgede sahtecilik” suçu ile TCK'nın 159. maddesinde ifade edilen suçu oluşturup oluşturmadığının tartışılması ve neticesi gereğince eksik inceleme ile yazılı biçimde hükümler kurulması kanuna aykırı, bozmayı gerektirmiştir.”<sup>460</sup> şeklinde ifade edilmektedir.

<sup>457</sup> TCK'nın 159. maddesi: “Dolandırıcılığın, bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla işlenmesi halinde, şikâyet üzerine, altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.”

<sup>458</sup> “Madde metninde kişinin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağını tahsil etmek amacıyla, dolandırıcılık suçunun esas şekline kıyasla daha az cezayı gerektiren bir sebep olarak kabul edilmiştir. Ayrıca, bu sebeple soruşturma ve kovuşturma yapılması mağdurun şikâyetine bağlıdır.”

<sup>459</sup> Tezcan/ Erdem/ Önok; s. 817.

<sup>460</sup> Y.11.C.D.; E. 2017/17686, K. 2020/2443, T. 12.03.2020, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 22.07.2023).

Alacak hakkı, herkese yönelik olmayıp, yalnızca borçluya yönelik iddia edilebilirliği ve böylelikle münhasır sayıda ve belli kimseler arasında yapıldığı için nispi bir haktır. Bu sebeple, borç ilişkisi sadece bu ilişkinin tarafları olan alacaklı ve borçlu arasında hüküm ve netice meydana getirir. Borç ilişkisinden meydana gelen haklar ve alacak hakkı yalnızca borçluya karşı ileri sürülebilir<sup>461</sup>.

Fail ile mağdur arasında gerçek anlamda bir alacak borç ilişkisi mevcut olmalıdır. Bu durumda iki önemli sonuç vardır; birincisi, hukuki ilişki gereğince gerçek anlamda bir alacak hakkına haiz olmayan, borç ilişkisinde taraf olmayan bir kişiye bu hüküm uygulanamaz. İkinci olarak, failin alacak hakkını hukuka uygun şekilde teslim etmesi durumunda, borçlunun genel olarak yükümlülükleri yeni alacaklıya yönelik sürdürülebilmesidir. Bu sebeple, hukuki ilişkinin tarafları değişmiş olsa bile normalde gerçek anlamda bir hukuki ilişki var olduğu sürece, alacak hakkına haiz olan kimsenin bu hakkını almak maksadıyla gerçekleştireceği hareket bakımından, bu hüküm gerçekleşebilecektir<sup>462</sup>.

TCK'nın 159. maddesinin uygulanamayacağı durumlar; failin işçi olarak yer aldığı işyerinden ayrılırken patronuna yönelik muaccel alacağı olmamasına rağmen, alacağının olduğunu söyleyerek haklı olmayan bir menfaat sağlamışsa, TCK'nın 159. maddesi hukuki olarak kanuni bir alacak olmaması nedeniyle uygulanamayacaktır. Faille mağdur arasında bir alacak olsa dahi, alacağın vade vakti daha dolmamış ya da mühletini birbirleriyle konuşarak ertelemişlerse, bu durumda aldatma niteliğine haiz hareketlerde bulunması sebebiyle de TCK'nın 159. maddesi kapsamında değildir<sup>463</sup>.

Özbek'e göre; eksik borç halinde bile ortada bir alacak olduğu için, bu alacak gerekçe gösterilerek yapılan dolandırıcılıklarda, bu maddenin uygulanacağını ifade etmektedir<sup>464</sup>.

Kanaatimizce, eksik borcun hukuk nazarında takip edilme imkânı olmadığı için, failin bu duruma dayanarak hileli hareketler sergileyip parayı almasında bu madde hükümleri uygulanmaz. Çünkü TCK'nın 159. maddesinin içeriğinde, "*hukuki bir ilişkiye dayanan*" ifadeleri yer aldığı için, bahis ve kumar gibi eksik borçlardan meydana gelen alacaklarda TCK'nın 159. maddesi uygulanmamalıdır.

---

<sup>461</sup> Öztürk; s. 791.

<sup>462</sup> Y.15.C.D.; E. 2017/11480, K. 2020/61, T. 13.01.2020, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 23.07.2023).

<sup>463</sup> Ekici Şahin; s. 340.

<sup>464</sup> Özbek, Veli Özer; Yeni Türk Ceza Kanunu'nun Anlamı, 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008, s. 1225.

## 4. SUÇUN ÖZEL GÖRÜNÜŞ ŞEKİLLERİ, YAPTIRIM VE MUHAKEME USULÜ, DOLANDIRICILIK SUÇUNUN BENZER SUÇLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

Bu bölümde ilk olarak, suçun özel görünüşleri çerçevesinde dolandırıcılık suçu ayrıntılı olarak ifade edilecek ve sıra ile dolandırıcılık suçunun basit hali ve nitelikli halleri kapsamında incelenecektir. Daha sonrasında dolandırıcılık suçunun benzer suçlarla karşılaştırılmaları yapılarak ortaya çıkan farklılıklar ifade edilecektir.

### 4.1. Suçun Özel Görünüş Şekilleri

#### 4.1.1. Teşebbüs

##### 4.1.1.1. Genel Olarak

Teşebbüs, “Kişinin işlemeyi kastettiği bir suçu elverişli hareketlerle doğrudan doğruya icraya başlayıp da elinde olmayan nedenlerle tamamlayamaması”<sup>465</sup> şeklinde tanımlanmaktadır. Teşebbüs suçunun kanun metninde de görüleceği üzere, bir suçun teşebbüs aşamasında kaldığından söz edebilmemiz için icra hareketlerini gerçekleştirmek için harekete geçme, fiillerin suçu işlemeye uygun olması ve beklenmeyen sebeplerle gerçekleştirilememesi<sup>466</sup> ölçütlerinin meydana gelmesi gereklidir. Teşebbüs ile ilgili olarak temel bilgi ifade edildikten sonra, dolandırıcılık suçu bakımından görünüşü ifade edilecektir.

Suçların meydana gelmesi için bazı aşamalardan geçmesi gerekmektedir. Fikir aşamasında kalan düşünceler suç teşkil etmez<sup>467</sup>.

Suç yolu: fikir, icra, tamamlanma ve son bulma olarak dört bölümden meydana geldiği anlayışında olan bazı yazarlar vardır<sup>468</sup>. Ayrıca, dört bölüme ek olarak; karar ve hazırlık aşamalarını da içine alan altı bölümden oluştuğu anlayışını savunan birtakım yazarlar da vardır<sup>469</sup>.

Suçta ve cezada kanunilik ilkesine göre, kişiye ceza verilebilmesi için kanuni tanıma uyan bir haksızlığı meydana getirmiş olması, kısaca suçun gerçekleşmiş olması gereklidir. Bu sebeple, gerçekleştirilmesi ifade edilen suçun kanuni tanımına karşılık bir eksikliği ifade eden teşebbüs halinde kişilerin cezalandırılması gereklidir. Bununla beraber, fail suç yoluna girerek haksızlık oluşturan fiilleri meydana getirmiştir. Ceza kanunlarının genel bölümündeki

<sup>465</sup> Koca/ Üzülmmez; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 416.

<sup>466</sup> Hacıfazlıoğlu, Ali; Teori ve Uygulamada Suça Teşebbüs, 1. Baskı, Bilge Yayınevi, Ankara, 2013, s. 81.

<sup>467</sup> “Dinamik bir yapıda olan suçun, meydana gelinceye dek geçtiği aşamaların bütününe iter criminis, yani suç yolu denilmektedir”. İpekçioğlu Aksoy, Pervin; Türk Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, s. 20.

<sup>468</sup> Tozman, Önder; Suça Teşebbüs, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2015, s. 8.; Toroslu; s. 248.; Hafizoğulları, Zeki; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara, 2008, s. 307.

<sup>469</sup> İpekçioğlu Aksoy; s. 20.; Zafer, Hamide; Ceza Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2010, s. 92. “Öğretide, teşebbüs bakımından doğrudan doğruya icraya başlama ölçütünün kabul edilmesiyle objektif teorisinin benimsendiği, suçun kanuni tanımında, unsur veya nitelikli hal olarak belirtilmiş hareketlerin gerçekleştirilmesi halinde icra hareketlerinin başladığının kabul edilmesi gerektiği görüşü benimsenmiştir”. Koca/ Üzülmmez; s. 421.; Centel, Nur/ Zafer, Hamide/ Çakmut, Özlem; Türk Ceza Hukukuna Giriş, 7.Baskı, İstanbul, 2011, s. 447.

teşebbüsle ilgili maddeler, kanuni tanımdaki unsurları eksiksiz meydana getirilmemiş olsa da doğrudan harekete geçirilerek haksızlık kapsamına giren bir hareket için ceza verilmesine imkân sağlamaktadırlar. Bu sebeple teşebbüs ile ilgili düzenlemeler ceza sorumluluğunun alanını genişleten hükümler arasında var olmaktadır<sup>470</sup>.

#### **4.1.1.2. Dolandırıcılık Suçuna Teşebbüs**

Dolandırıcılık suçunun gerçekleşme zamanı; aldatma niteliğine haiz fiil sonrasında failin ya da başka bir kişinin mağdurdan haklı olmayan bir yararı temin ettiği zamandır. TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (f) bendinde ifade edilen nitelikli dolandırıcılık suçu bakımından örnek verdiğimizde: failin kullanmış olduğu yurt dışı kredi kartını sahte olarak oluşturduğu, sahte oluşturulan kredi kartı ile müşteki ...'in iş yerinden 573,50 TL'lik alışveriş yaptığı anda suç tamamlanmıştır<sup>471</sup>. Artık banka tarafından kartın etkisiz hale getirilmesi, mağdurun kandırılmasına engel olamadığı için suç tamamlanmış olmaktadır.

Dolandırıcılık suçu, aldatma niteliğine haiz hareketlerle mağdurun kandırılmasıyla meydana geleceği için, öznel olarak aldatma niteliğine haiz fiilin basit yalan kapsamını geçip geçmediği ve mağdurun iradesinin yanıltıp yanıltılmadığı dikkate alınmalıdır. Mağdurun normale kıyasla daha akıllı olması halinde kandırılmamış olması hali, teşebbüsün meydana gelmesi için engel değildir, sanığın hileli hareketlerinin öznel olarak aldatmaya uygun olması yeterlidir.

Kanaatimizce, dolandırıcılık suçu bakımından suçun temeli aldatmaya dayandığı için failin aldatma niteliğine haiz hareketleri ve ifadeleri mağdurun bağımsız iradesini geçici olarak kesintiye uğratacak seviyede olmalı, fail mağdurdan rızasıyla talep ettiği çıkarı sağlamalıdır. Örnek olarak, failin, mağdurlarla iletişime geçerek şahsi bilgilerine ulaşıldığı iddiasıyla talep edilen konuma mağdurların parayı bırakmamaları halinde suçla ilişkilendirilecekleri yalanını telefonda ifade etmesi olayında, eve gelen mağdurun kızının hileyi algılayıp mağdurun, failin talep ettiği konuma gitmelerini önlemesi halinde, failin hilesi elverişsiz konumda kalmıştır<sup>472</sup>.

#### **4.1.1.3. Gönüllü Vazgeçme**

Gönüllü vazgeçme, failin kendi isteğiyle icra hareketlerine devam etmemesi veya bu hareketleri tamamladıktan sonra iradi ve etkili davranışlarıyla tipik neticenin gerçekleşmesini önlemesidir<sup>473</sup>. Fail, suçun sonucunu oluşturacak ve icra hareketlerini sürdürebilecek durumda fakat bunu istememekte, iradesini bağımsız olarak kullanmakta başka bir kişinin zor kullanma ya da tehdidi altında fiil gerçekleştirmemektedir<sup>474</sup>.

Örnek olarak Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nin 2022 tarihli kararında; *“Failin yazılı ve sözlü mülakat sınavlarına girmesi, hatta bu sınavlarda başarılı olması, ancak bundan sonra herhangi*

<sup>470</sup> Sözüer, Âdem; Suça Teşebbüs, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1994, s. 46., Özgenç; s. 544.

<sup>471</sup> Y. 8.C.D.; E. 2023/1376, K. 2023/4520, T. 12.06.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 08.08.2023).

<sup>472</sup> Çelik; s. 99.

<sup>473</sup> Dülger; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 726.

<sup>474</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; s. 476.

*bir icra hareketinin bulunmaması ve failinin bu haliyle son bulması halinde, bu faaliyetleri hazırlık hareketi olarak; yazılı ve sözlü mülakat sınavlarında başarılı olduktan sonra atanmak için icrai bir harekette bulunup atama yapılmadan kendiliğinden vazgeçmesi halinde failinin TCK'nın 36. maddesi ile birlikte değerlendirmek gerekir. Dolandırıcılık suçu açısından gönüllü vazgeçme, yalnızca yararın sağlandığı zamana dek mümkündür.*"<sup>475</sup> şeklinde açıklanmaktadır.

TCK'nın 36. maddesinde,<sup>476</sup> gönüllü vazgeçme ifade edilmektedir. Cezayı ortadan kaldıran kişisel bir nedendir. Gönüllü vazgeçme koşulları somut olayda varsa teşebbüsten bahsedilememektedir.

Teşebbüsle kıyaslandığında; teşebbüste fail beklenmeyen sebepler nedeniyle suçun icra hareketleri yarıda kesilirken, gönüllü vazgeçmede fail kişisel iradesini dikkate almalı ve suçun gerçekleştirilmekten caymalıdır.

Gönüllü vazgeçme, suçun meydana gelme zamanına dek ya da sonuç gerçekleşinceye dek mümkündür. Fail, bağımsız iradesi, inancı, vicdanı ya da diğer nedenlerle icra hareketlerinden vazgeçmeli veya sonucun meydana gelmesini engellemelidir. Dolandırıcılık suçu bakımından da gönüllü vazgeçme hükümleri gerçekleştirilebilmektedir. Örnek olarak: başka bir kişi adına düzenlenmiş kimlik fotokopisiyle bankaya kredi başvurusunda bulunan failin, başvurusu onaylanıp, kendisine kredi çıkmadan ya da kredi çıkmasına rağmen bu krediden yararlanmayan, bankaya başvuru talebinden caydığını ifade etmesi halinde, fail ile ilgili olarak gönüllü vazgeçme hükümleri yerine getirilecek ve hareketi sebebiyle ceza verilmeyecektir<sup>477</sup>.

Failin, icra hareketlerini tamamlamadan caydığı zamana dek olan fiilleri şayet ayrı bir suç meydana getirmişse mesela; mağduru aldatmak için sahte belge düzenlenmesi halinde, resmî belgede sahtecilikten cezalandırılacaktır<sup>478</sup>.

İştirak halinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme, TCK'da ayrı bir hükümde özel olarak düzenlenmektedir. TCK'da iştirak halinde işlenen suçlarda gönüllü vazgeçme kurumu 41. maddede<sup>479</sup> ifade edilmektedir.

TCK'nın 41. maddesinin birinci fıkrasında, 36. maddedeki hüküm ile aynı doğrultuda, gönüllü vazgeçen iştirakçinin suçun tamamlanmasını önlemek koşuluyla bu cezasızlık sebebinden yararlanacağı düzenlenirken; ikinci fıkrada iştirakçinin suçun tamamlanmaması için elinden gelen tüm gayreti göstermesine rağmen suçun tamamlanması veya suçun başka bir sebeple tamamlanmaması halinde dahi gönüllü vazgeçmeden yararlanacağı hüküm altına alınmıştır<sup>480</sup>. Dolayısıyla kanun koyucu 2. fıkrada, suç tamamlansa bile iştirakçinin suçun tamamlanmaması amacıyla gösterdiği gayreti, gönüllü vazgeçme kapsamında şahsi cezasızlık

<sup>475</sup> Y.3.C.D.; E. 2021/3284, K. 2022/1167, T. 03.03.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 09.08.2023).

<sup>476</sup> "Fail, suçun icra hareketlerinden gönüllü vazgeçer veya kendi çabalarıyla suçun tamamlanmasını veya neticenin gerçekleşmesini önlerse, teşebbüsten dolayı cezalandırılmaz; fakat tamam olan kısım temel bir suç oluşturduğu takdirde, sadece o suça ait ceza ile cezalandırılır."

<sup>477</sup> Dursun; s. 417.

<sup>478</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 488.

<sup>479</sup> "(1) İştirak halinde işlenen suçlarda, sadece gönüllü vazgeçen suç ortağı, gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanır. (2) Suçun; a) Gönüllü vazgeçenin gösterdiği gayreti dışında başka bir sebeple işlenmemiş olması, b) Gönüllü vazgeçenin bütün gayretine rağmen işlenmiş olması, hallerinde de gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır".

<sup>480</sup> Bozdağ, Ahmet; "İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçmeden Yararlanmak İçin Gösterilmesi Gereken Gayret", Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, 2020, (s. 79-102), s. 87.

sebebi olarak düzenlemiştir<sup>481</sup>. Başka bir ifadeyle kanun koyucu, 2. fıkradaki hüküm ile izlenen suç siyaseti gereğince iştirakçileri suçun tamamlanmaması için gayret göstermeye teşvik etmek için gönüllü vazgeçme kurumunun alanını oldukça genişletmiştir<sup>482</sup>.

Dolandırıcılık suçunun iştirak durumunda işlenmesi halinde gönüllü vazgeçme hükümlerinden, yalnızca çabalayarak suçun gerçekleşmesine ya da sonucun oluşmasını önleyen fail faydalanabilir. Çünkü, cezayı ortadan kaldıran kişisel bir neden gönüllü vazgeçmedir. İştirak durumunda gerçekleştirilen suçlarda, yalnızca gönüllü vazgeçen kişi gönüllü vazgeçme hükümlerinden yararlanabilir. Suçun, gönüllü vazgeçenin sergilediği çabası dışında ayrı bir nedenle gerçekleştirilememesi veya gönüllü vazgeçenin tüm çabalarına rağmen gerçekleştirilmesi durumlarında da ilgili şerik hakkında gönüllü vazgeçme hükümleri uygulanır<sup>483</sup>.

#### 4.1.2. İştirak

##### 4.1.2.1. Genel Olarak

İştirak; öğretide “*kanunen ve nitelikleri gereği tek kişi tarafından işlenebilen bir suçun, birden fazla kişinin değişik şekillerde katılımıyla işlenmesi*”<sup>484</sup> olarak tanımlanmaktadır.

Birden çok failin, düşünce ve fiil birliği çerçevesinde harekete geçip suçun icra hareketlerini beraber meydana getirmeleri iştirak olarak ifade edilmektedir. Bütün failler, suç işleme amacıyla, suç işleme iradesiyle harekete geçmelidirler<sup>485</sup>.

Suçta iştirakin, söz konusu olduğu bazı suçlarda ise çok failli suçlardaki gibi birden fazla kişinin katılımı gerekmekte, ancak tipik fiili gerçekleştiren failin yanında suça iştirak eden diğer kişiler sadece şerik olabilmektedir. Bu durum ise “*zorunlu şeriklik*” olarak nitelendirilmektedir<sup>486</sup>.

İştirakin her türü dolandırıcılık suçunda mümkün olduğundan, iştirak ile ilgili maddeler uygulamaya konu olabilir. Genel hükümler, TCK’nın 37 ve 41. maddelerinde ifade edilen iştirak ile ilgili olarak kanun koyucu; azmettirme, yardım etme, faillik olarak üç çeşit sorumluluk koymuştur. Azmettiren ve yardım eden şerik olacak şekilde adlandırılmaktadır.

Suçun icra hareketlerini, birden fazla kişi, uygun olarak meydana getirmiş ise faillerin her biri iştirak maddeleri uyarınca sorumlu olur. Örnek olarak: iki kardeş yolda yürürken önlerinde giden mağduru gözlerine kestirip telefonunu almak amacıyla yanına yaklaştıklarında, kardeşlerden biri mağdura tekme atarak etkisiz hale getirip, diğer kardeş ise telefonu çalmışsa her iki fail de mağdur üzerinde nüfuz kurup hırsızlık suçunu beraber gerçekleştirdikleri kabul edilir, işte bu hal müşterek faillik olarak tanımlanmaktadır. Failleri müşterek fail olarak kabul

<sup>481</sup> Bozdağ; s. 87.

<sup>482</sup> Bozdağ; s. 88.

<sup>483</sup> Dursun; s. 418.

<sup>484</sup> Sarıgül, Ali Tanju; Suça İştirak, 1.Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 18.; Koca/ Üzülmüş; s. 446.

<sup>485</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; s. 530.

<sup>486</sup> Sarıgül; s. 18.

edebilmemiz için, amaçları müşterek olmalı düşünce ve fiil iş birliği kapsamında harekete geçmelidirler<sup>487</sup>.

#### 4.1.2.2. *İştirak Halinde Dolandırıcılık Suçunun İşlenmesi*

Dolandırıcılık suçunda iki temel aşama vardır. İlki aldatma niteliğine haiz fiilin düzenlenmesi ikinci olarak da aldatma niteliğine haiz fiilin direkt muhatap olan mağdura doğrultulup iradesinin fesada uğratılması aşamalarıdır. Şayet failler, en başından beri düşünce ve fiil iş birliği içerisinde harekete geçip dolandırıcılık suçunu gerçekleştirmişler ise TCK'daki iştirak hükümleri uygulamaya konu olmalıdır.

Bir kişinin dolandırıcılık suçundan sorumlu olabilmesi için, mağdurun aldatılma aşaması olan aldatma niteliğine haiz fiilin sergilenmesinde dâhil olması bir koşuldur. Şayet kişi, hileli hareketlere müşterek olmamış yalnızca sağlanan haksız yarardan bir pay almışsa, iştirak hükümleri hakkında uygulamaya konu olmaz<sup>488</sup>.

TCK'nın 37. maddesi gereğince, suçun kanuni tanımında ifade edilen unsurları beraber meydana getiren kişilerden her biri faildir. Suçun gerçekleşmesi için nüfuz sağlayan ve suçun beraber gerçekleştiren kişiler dolandırıcılık suçunda da müşterek faildir. Dolandırıcılık suçu bakımından sadece aldatma niteliğine haiz hareketleri değil, hileyi düzenleyen, aldatma aracı olan fiilleri meydana getiren bir kişi de müşterek fail olabilmektedir. Burada, suç ortağının meydana getirdiği hareketin, suçun gerçekleşmesi için yaptığı payın büyüklüğü ve önemli olmasıdır<sup>489</sup>.

Yargıtay'ın bir kararında; *“Katılanın İstanbul ilinde müteahhitlik yaptığı, katılanın yeğeni olan E. ile sanıklardan ...'ın asker arkadaşı oldukları, sanıklardan ...'ın katılanın yeğeni E.'ü telefonla arayarak ellerinde demir bulunduğunu, bunu ucuz satmak istediklerini belirtmesi üzerine katılanın yakın akrabalarıyla birlikte 25.04.2011 tarihinde İskenderun ilçesine geldikleri, katılan ve yakınlarını sanıklar ... ve ...'un karşıladıkları ve otele yerleştirdikleri anlaşılmıştır. Katılanla sanıkların İskenderun'da .... Kafe isimli iş yerinde bir araya geldikleri, burada sanıklardan ...'ın kendisini T. Koçer ismiyle ve İskenderun Demir Çelik Fabrikası'nın satın alma müdürü olarak tanıtmak suretiyle pazarlık yaptıkları, katılanın aynı gün 25.000,00 ve 75.000,00 TL olarak iki parça halinde 100.000,00 TL peşinatı sanıklardan ...'ın hesabına havale ettiği belirlenmiştir. Sanıklardan ... ve ...'un ertesi gün katılanla buluşarak 30.000,00 TL daha nakit para vermesini istedikleri, katılanın da 30.000,00 TL daha sanık ...'ın hesabına havale ettiği anlaşılmıştır. Sanıkların belirttikleri tarihte demir göndermedikleri gibi telefonlarını da kapattıkları, bu suretle iştirak halinde ucuza demir satacakları vaadiyle katılından 130.000,00 TL menfaat sağladıkları anlaşılmıştır. Mahkemece sanıkların iştirak halinde basit dolandırıcılık suçunu işledikleri kabul edilerek mahkûmiyetlerine hükmedilmiştir.”*<sup>490</sup> şeklinde açıklanmaktadır.

<sup>487</sup> Dursun; s. 419.

<sup>488</sup> Koca/ Üzülmüş; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 668.

<sup>489</sup> Ekici Şahin; s. 443.

<sup>490</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/24567, K. 2023/1666, T. 20.03.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 11.08.2023).

Yardım eden olacak şekilde dolandırıcılık suçuna iştirak etmek mümkündür. Örnek olarak: failin, suçun gerçekleşmesinde hile aracı olacak şekilde yararlandığı sahte belgeyi düzenleyen ya da sahte belge üzerinde düzenleme yapmamasına rağmen, failin hileli hareketlerle kandırdığı kişilerin, gönderdikleri parayı, failin iban numarasına aktaran kişi de dolandırıcılık suçuna yardım etmekten sorumlu tutulur<sup>491</sup>. Yardım eden sıfatının doğması için, yardım edenin suçun gerçekleşmesine payı ve hareket üzerinde sağladığı nüfuz müşterek faillik kapsamında bulunmamalıdır. Örnek olarak: hilenin gerçekleştirilmesinde araç olarak kullanılacağını bilerek gerçeğe aykırı rapor veren doktor dolandırıcılık suçunda yardım eden niteliğiyle sorumlu olacaktır<sup>492</sup>.

#### 4.1.3. İçtima

##### 4.1.3.1. Gerçek İçtima

Dolandırıcılık suçunun faili, mağdur kişiyi ya da kuruluşu kandıracak nitelikteki aldatma niteliğine haiz fiili sergilerken çeşitli suç unsurlarına değinmektedir. Uygulamada genellikle belgede sahtecilik suçları, dolandırıcılık suçları ile iç içe var olmaktadır. Aldatma niteliğine haiz fiilde, failin yararlandığı sahte belge, resmî ya da özel nitelikte olabilmektedir<sup>493</sup>.

Doktrinde, Dönmezer/ Erman suçların içtimasını: *“Suçların birleşmesi, suç kuramını ilgilendiren bir konudur. Gerçekten suçların birleşmesinde söz konusu olan bölüm, farklı hareketlerin bir tek ihlali gerçekleştirmesinden ya da tek bir fiilin farklı ihlallere neden olmasından ibarettir; her iki halde de farklı suçlar özerklerini yitirerek, birleşmekte veya aralarında tek hareketten meydana gelen bir bağlantı bulunmaktadır.”*<sup>494</sup> şeklinde ifade etmektedir.

5237 sayılı TCK’nın 212. maddesinde<sup>495</sup> sahte resmi ya da özel belgenin bir başka suçta yararlanılması ifade edilmekte, bu konuda sahtecilik suçları açısından aleniyet sağlanmıştır. Anılan madde uyarınca, dolandırıcılıkta aldatmanın sahtecilik yapılarak oluşması halinde fail, sahtecilik suçundan ve dolandırıcılık suçundan gerçek içtima uyarınca sorumlu olacaktır<sup>496</sup>. Bu sebeple dolandırıcılık suçu ve nitelikli hallerinin sergilenmesinde sahte resmî ya da özel belgeden yararlanılmasında fail hem sahtecilik hem de dolandırıcılık suçundan cezalandırılacaktır. Örnek olarak: fail, mağdura ileri sürdüğü sahte oluşturulmuş çek ile ödeme yaptığında hem belgede sahtecilik hem de dolandırıcılık suçundan cezalandırılmalıdır.

<sup>491</sup> Ekici Şahin; s. 444.

<sup>492</sup> Bıkmaz; Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu, s. 315.

<sup>493</sup> Ekici Şahin; s. 445.

<sup>494</sup> Dönmezer/ Erman; s. 644.

<sup>495</sup> “Sahte resmî veya özel belgenin bir başka suçun işlenmesi sırasında kullanılması halinde hem sahtecilik hem de ilgili suçtan dolayı ayrı ayrı cezaya hükmolunur”.

<sup>496</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 533.

#### 4.1.3.2. Zincirleme Suç

Bir suç gerçekleştirme düşüncesi kapsamında, aynı suçun aynı kişiye yönelik farklı zamanlarda birden çok gerçekleştirilmesi zincirleme suç olarak ifade edilmektedir<sup>497</sup>. “Varsayımsal bir bütün olan zincirleme suçta, birden çok kanun ve düzene uymama ve birden çok suç mevcuttur.” Birden çok suç gerçekleşmesine rağmen her kişi için farklı ceza verilmez, verilecek tek cezada TCK’nın 43. maddesi gereğince artırım yapılmaktadır.

Zincirleme suçta işlenen suçlar arasında, sübjektif bir bağ ve ortada birden fazla suç bulunur. Nitekim TCK’nın 43. maddesindeki tanımda da açıkça suçların çokluğu halinin söz konusu olduğu kabul edilmiştir<sup>498</sup>.

Failin aldatma niteliğine haiz fiili sonucunda aynı mağdurdan farklı zamanlarda haksız yararlar sağlanmış ise dolandırıcılık suçu açısından, TCK’nın 43. maddesinin 1. fıkrası uygulanmalıdır. Örnek olarak: failin, farklı kişileri borçlu göstererek sahte olarak düzenlediği bonoları mağdurlara vermek suretiyle nitelikli dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarını işlediği gerekçesiyle TCK’nın 43. maddesine göre, zincirleme suç maddelerinin uygulanmasının mümkün olduğu gözetildiğinde, failin hareketlerinin aynı suç gerçekleştirme düşüncesiyle ilişkili zincirleme şekilde gerçekleşmiş resmî belgede sahtecilik ve nitelikli halleri oluşturup oluşturmadığının değerlendirilebilmesi gerekmektedir .

#### 4.1.3.3. Zincirleme Suç Hükümlerinin Dolandırıcılık Suçu Bakımından Değerlendirilmesi

Dolandırıcılık suçları, zincirleme şekilde meydana getirilebilir. Belirttiğimiz üzere fail, bir suç gerçekleştirme düşüncesi çerçevesinde seçtiği mağdurdan farklı zaman aralıklarında ancak hukuki kesinti oluşmamış ise birden fazla haksız bir menfaat sağladığında dolandırıcılık suçundan sorumlu tutulurken TCK’nın 43. maddesinin 1. fıkrası gereğince artırımı gidilmelidir. Örneğin: sahibinden.com adlı sitede araba beğenen mağdur, satıcı ile iletişime geçtiğinde kapora olarak 500 TL istediği ve parayı 15.01.2023 tarihinde gönderdiği, ertesi gün 16.01.2023 tarihinde araç arızalandı yalanı ile yine 500 TL talep ettiği ve mağdur aynı gün içinde parayı göndermiş ise, aynı mağdura dair farklı zamanlarda aynı suç gerçekleştirildiği için TCK’nın 43. maddesinin 1. fıkrası satıcı olan fail ile ilgili olarak uygulanacak ve artırımı gidilecektir<sup>499</sup>.

Dolandırıcılık suçunun basit ya da nitelikli hallerinin, aynı mağdura yönelik farklı zamanlarda gerçekleşmesi halinde de zincirleme suç maddeleri uygulanmaktadır. Çünkü kanun koyucu, TCK’nın 43. maddesinin 1. fıkrasına göre; suçun daha ağır haliyle daha az cezayı gerektiren halleri zincirleme suçun uygulanması açısından benzer tutmuştur<sup>500</sup>.

<sup>497</sup> Ekici Şahin; s. 445.

<sup>498</sup> Dönmezer/ Erman; s. 644.

<sup>499</sup> Çelik; s. 104.

<sup>500</sup> Çelik; s. 105.

#### 4.1.3.4. Fikri İçtima

Fikri içtima TCK'nın 44. maddesinde<sup>501</sup> ifade edilmektedir. Bu halde, failin hareketleri birden çok suçu gerçekleştirir, fakat fail yalnızca en ağır olan suçtan kaynaklı cezalandırılmaktadır<sup>502</sup>. İfade ettiğimiz gerçek içtima maddelerinin uygulanma kapsamı, fikri içtima da yoktur.

Failin gerçekleştirdiği tek fiille farklı suçları veya aynı suçu birden fazla işlemesi halinde fikri içtima gerçekleşir<sup>503</sup>. Fikri içtima, tek fiilde birden fazla suçun birleşmesi; tek ve aynı fiil ile aynı suçun birden fazla yahut birden fazla farklı suçun işlenmesidir<sup>504</sup>.

Fikri içtima halinde kanun metninde de ifade edildiği üzere, iki şart öngörülmektedir. Fail tek bir fiil meydana getirmeli ve fiilin sonucunda birden fazla başka suçun unsurlarını ihlal etmelidir<sup>505</sup>.

##### 4.1.3.4.1. Aynı Neviden Fikri İçtima ve Dolandırıcılık

Birden fazla suç, benzer norm ile ilgili olabileceği gibi ayrı norm ile ilgili de olabilir. Birden fazla suçun benzer norm ile ilgili olması halinde aynı neviden fikri içtima karşımıza çıkacaktır. Bu halde birden çok suç meydana gelmesine neden olan konu, mağdur sayısıdır. Tek bir hareketle suç gerçekleştiren failin, birden fazla mağdura yönelik suç işlediği için TCK'nın 43. maddesinin 2. fıkrasında ifade edilmiş olan madde gereğince tek bir ceza alacak ancak bu cezada artırımı gidilecektir<sup>506</sup>.

Tek bir fiille birden fazla kişiye yönelik dolandırıcılık suçunun gerçekleşmesinde, TCK'nın 43. maddesinin 2. fıkrası gereğince bu hal gündeme gelecektir<sup>507</sup>. Örnek olarak: fail, internete koyduğu ilan ile ameliyat için bütçesinin yetmediğini, destek istediğini ifade eder, ameliyat olmasını gerektirecek belgeleri gösterir ve iban numaralarını belirtir ise birden fazla kişinin faile para yollaması olayında fiil tek olduğundan tek suç meydana gelecek, fakat cezada TCK'nın 43. maddesinin 2. fıkrası gereğince artırımı gidilecektir. Aynı neviden fikri içtima hükümleri uygulanırken dikkat edilmesi gereken konu, suçun konusunun aynı olmamasıdır. Eğer suçun konusu aynıysa ve birden çok kişi ile ilgiliyse bile TCK'nın 43. maddesinin 2. fıkrası gereğince artırımı gidilmeyecektir. Örnek olarak, dolandırıcılık suçu çerçevesinde faile yarar sağlayan eşya, birden çok kişinin zilyetliğinde olabilmektedir. Bu halde suçun konusu bir tane olduğundan TCK'nın 43. maddesinin 2. fıkrası uygulanmaz<sup>508</sup>.

<sup>501</sup> “İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişinin, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılmaktadır”.

<sup>502</sup> Özbek/ Doğan/ Bacaksız; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 582.

<sup>503</sup> Dülger; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 812.

<sup>504</sup> Göktürk, Neslihan; “Türk Hukuku’nda Suçların İçtimalı, Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi, C. 2, S. 1-2, 2014, s. 44. (s. 31-59).

<sup>505</sup> Koca/ Üzülmaz; s. 542.

<sup>506</sup> Metin; s. 167.

<sup>507</sup> Koca/ Üzülmaz; Ceza Hukuku Özel Hükümler, s. 668.

<sup>508</sup> Artuk/ Gökçen; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 755.

Aldatma niteliğine haiz fiiller tek bir kişiye sergilenmiş, fakat ayrı suç konularına sahip olacak biçimde birden çok suçtan zarar görenin bulunması olasılığında ifade edilen hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı Yargıtay kararında şu şekilde ifade edilmektedir<sup>509</sup>.

#### 4.1.3.4.2. Farklı Neviden Fikri İçtima ve Dolandırıcılık

Farklı neviden fikri içtima, TCK'nın 44. maddesinde<sup>510</sup> ifade edilmektedir. Bu sebeple kanun hükmü gereği fail, uymadığı ceza kurallarından en ağır cezayı içeren hareketten ceza alacaktır<sup>511</sup>.

Farklı neviden fikri içtima ile ilgili hükmün uygulanmasında dikkat edilmesi gereken en önemli konu, somut olayda tek ve aynı hareket ile gerçekleştirilen farklı suç tipleri arasında görünüşte içtima ilişkisinin bulunmamasıdır. Öncelikli olarak suç tipleri arasında görünüşte içtima ilişkisinin bulunup bulunmadığının tespiti gerekli olup; görünüşte içtima ilişkisinin bulunması, fikri içtima ile ilgili hükmün uygulanmasına engel teşkil eder<sup>512</sup>.

Şu andaki düzenleniş şekli itibarıyla, en ağır cezayı gerektiren hükme göre ceza belirlenirken, işlenen suçların sayısı göz önünde bulundurularak en ağır cezanın yukarı sınırına doğru çıkılmalıdır<sup>513</sup>.

Dolandırıcılık suçunun basit haliyle nitelikli halleri tek suç çerçevesinde yorumlanmaktadır. Benzer şekilde nitelikli hallerde kendi içinde tek suç çerçevesinde yorumlandığından, failin tek bir fiili ile TCK m. 158'de yer alan nitelikli hallerin birçoğunu ihlal etmesi durumunda ağır olan nitelikli halden uygulama yapılmalı, şayet nitelikli haller için öngörülen cezaların aynı olması halinde temel ceza belirlenirken bu konu göz önüne alınmalıdır<sup>514</sup>.

## 4.2. Yaptırım ve Güvenlik Tedbirleri

TCK'nın 157. maddesine baktığımızda, kanun koyucu yaptırım olarak *“bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası”* olarak belirlemiştir. Hapis cezasıyla adli para cezası, seçimlik olarak değil beraber olacak şekilde düzenlenmiştir. Adli para cezasının alt sınırı TCK'nın 52. maddesinin 1. fıkrasına göre beş gündür.

Nitelikli dolandırıcılık fiilleri için yaptırım olarak kanun koyucu ceza değerini tayin ederken ikili bir ayırım izlemiştir.

<sup>509</sup>Y.15.C.D.; E. 2011/11630, K. 2012/30590, T. 05.03.2012, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 02.10.2023). *“Hileli hareketlerin tek bir kişiye sergilendiği, fakat suçtan zarar gören kişi sayısının birden çok olması halinde zincirleme suç kurallarının uygulanma imkânının olmadığını, suçun tek bir hareketle birden çok kişiye yönelik gerçekleştirilebildiğinden söz edilebilmesi için, bu kişilerin hileli hareketlere muhatap kalarak kandırılmaları gerektiğini ifade etmektedir.”* (Aktaran: Metin; s. 168.).

<sup>510</sup>*“İşlediği bir fiil ile birden fazla farklı suçun oluşmasına sebebiyet veren kişi, bunlardan en ağır cezayı gerektiren suçtan dolayı cezalandırılır.”*

<sup>511</sup> Artuk/Gökçen, Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 757.

<sup>512</sup> Göktürk; s. 50.

<sup>513</sup> Göktürk; s. 51.

<sup>514</sup> Metin; s. 169.

Üç yıldan on yıla kadar hapis ve beş bin güne kadar adli para cezası, dolandırıcılığın nitelikli hallerinin (e), (f), (j), (k) ve (l) bentleri dışında gerçekleştirilmesinde yaptırım olacak şekilde belirlenmiştir<sup>515</sup>.

Öğretide, bu maddede belirtilen adli para cezasının TCK'nın onayladığı adli para cezası düzeniyle uyuşmadığını bu sebeple nasıl bir şekilde uygulanacağının problem olduğu belirtilmektedir. Bununla beraber, adli para cezasının suçtan sağlanan menfaatin iki katından az olamayacağı düzenlemesiyle suçun mağduruyla suçtan zarar görenin dolandırıcılık suçu sonucunda uğramış olduğu zararın tazminini engelleyecek nitelikte olduğunu belirtmektedir<sup>516</sup>.

Kanaatimizce, failin mağdurun zararını karşılama olasılığı adli para cezasının yararının iki katından az olamayacağı düzenlemesiyle azalmaktadır.

Adli para cezası açısından suçtan sağlanan yararın iki katının temel ceza tayininde mi dikkate alınacağı, yoksa cezanın mı suçtan sağlanan yararın iki katından az olmamasının gerekli olduğu belli değildir. Yargıtay Ceza Genel Kurulu,<sup>517</sup> ifade etmiş olduğu bir kararda temel cezanın tayin edilmesinde suçtan sağlanan yararın dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir.

Cezanın tayin edilmesinde önemli olan bir başka düzenleme ise TCK'nın 159.maddesidir<sup>518</sup>. Bu madde gereğince, fiilin altı aydan bir yıla kadar hapis ya da adli para cezası olarak yaptırımı belirlenmiştir. Kanun koyucu madde metninde dolandırıcılık suçunu belirttiğinden nitelikli hallerde de söz konusu madde uygulanma kapsamı bulacaktır.

Türk hukukunda tüzel kişilerin fail olamayacağı doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre: Tüzel kişiler, farazi nitelikte kişilikler olduğundan fiil yetenekleri, bağımsız iradeleri ve bizzat algılama olarak davranma kabiliyetleri mevcut değildir<sup>519</sup>. Tüzel kişilerin ceza sorumluluğunun bulunmadığını ifade eden fikirler, cezalardan birtakımının tüzel kişiler tarafından uygulanması halinde, cezanın tüzel kişinin sermaye ve malvarlığında azalma yapacağı için tüzel kişi aleyhinde uygulanan cezanın, suç ile hiçbir bağı olmayan kusurlu olmayan ortakları da olumsuz olarak etkileyeceğini belirtmektedirler<sup>520</sup>. Gerek Anayasamızın 38. maddesiyle cezai yükümlülüğünün kişisel olduğunun, gerekse TCK'nın 20. maddesinin 2. fıkrası ile ceza yükümlülüğünün kişiselliğinin bir neticesi olarak tüzel kişiler ile ilgili olarak kanunda ifade edilen güvenlik tedbirlerinin uygulanacağının madde çerçevesinde dikkate alındığında, tüzel kişilerin fail niteliğine sahip olamayacağı neticesi meydana gelmektedir<sup>521</sup>. Öğretide, cezai sorumluluğu bulunmayan tüzel kişiler için suçun yaptırımı olan güvenlik tedbiri uygulanması

<sup>515</sup> “Kanun koyucu dolandırıcılığın; bilişim sistemlerinin, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına, banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle, sigorta bedelini almak maksadıyla, banka veya diğer kredi kurumlarınca tahsis edilmemesi gereken bir kredinin açılmasını temin etmek maksadıyla, kişinin kendisini kamu görevlisi veya banka, sigorta veya kredi kuruluşlarının çalışanı olarak tanıtmaya ya da bu kurum ve kuruluşlarla ilişkili olduğunu söylemesi suretiyle gerçekleşmesi durumlarında hapis cezasının alt sınırının dört sene olacağını ifade etmektedir. Ve adli para cezasının ise suçtan sağlanan yararın iki katından az olamayacağını ifade etmektedir”.

<sup>516</sup> Koca/ Üzülmüş; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 670.

<sup>517</sup> YCGK; E. 2013/15-192, K. 2017/204, T. 28.03.2017, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 04.10.2023).

<sup>518</sup> “Dolandırıcılığın, bir hukuki ilişkiye dayanan alacağı tahsil amacıyla işlenmesi halinde, şikâyet üzerine, altı aydan bir yıla kadar hapis veya adli para cezasına hükmolunur.”

<sup>519</sup> Özbek/ Bacaksız/ Doğan; s. 223.; Koca/ Üzülmüş; s. 116.; Kangal, Zeynel; Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, İstanbul, 2003, s. 166.

<sup>520</sup> Kangal; s. 129.; Demirbaş; s. 239.

<sup>521</sup> Özbek/ Bacaksız/ Doğan; s. 223.

tartışılarak, tüzel kişiler için hukukun başka alanlarında düzenleme gerçekleştirilebileceğini ifade etmektedir<sup>522</sup>.

TCK'nın 60. maddesi çerçevesinde tüzel kişiler ile ilgili olarak ifade edilmiş olan güvenlik tedbirleri, tüzel kişiyle ilgili olarak açık bir şekilde güvenlik tedbiri uygulanacağını düzenlenmiş olması ile ilişkilidir. TCK'nın 169. maddesi<sup>523</sup> uyarınca dolandırıcılık ya da nitelikli haller neticesinde, bir tüzel kişinin menfaatine haklı olmayan bir yarar sağlamasında tüzel kişilere özgü güvenlik tedbirinin<sup>524</sup> uygulanacağı kanunda ifade edilmiştir. Müsadere ve iznin iptali, tüzel kişilere haiz güvenlik tedbirlerindendir<sup>525</sup>.

#### 4.3. Muhakeme Usulü

Dolandırıcılık suçunun kovuşturması resen kendiliğinden yerine getirilmektedir. Dolandırıcılık suçunun basit haliyle nitelikli halleri şikâyeteye bağlı değildir. Sadece iki halde dolandırıcılık suçunun kovuşturması şikâyeteye tabi kılınmıştır. Birincisi; TCK'nın 159. maddesiyle dolandırıcılık suçunun hukuki alacağın tahsil edilmesi maksadıyla gerçekleşmesi durumu, ikincisi; TCK'nın 167. maddesinin 2. fıkrasında ifade edilen akrabalar aleyhine işlenmesi durumudur.

Kanaatimizce, günlük hayatta çoğunlukla dolandırıcılık suçunun nitelikli hallerinin gerçekleştirilmesi, bu suçun malvarlığı değerleri zararına gerçekleştirilebilen bir suç olması ve kamu haklarına zarar vermemesi dikkate alındığında; nitelikli haller kapsamında da uzlaştırma hükümlerinin uygulanması bir engel meydana getirmeyecek, aksine ceza adalet düzenine yönelik yarar sağlayacaktır<sup>526</sup>.

Basit ya da nitelikli dolandırıcılık suçunun TCK'nın 167. maddesinin 1. fıkrasında ifade edilen akrabalar hakkında gerçekleştirilmesi, kişisel cezasızlık nedeni olduğundan Cumhuriyet Savcısı tarafından gerçekleştirilen soruşturma sonucunda CMK'nın 171. maddesinin 1. fıkrası<sup>527</sup> gereğince kovuşturmaya yer olmadığı hükmü verilmesi gerekir. Dolandırıcılık suçunun, TCK'nın 167. maddesinin 2. fıkrasında ifade edilen akrabalara yönelik gerçekleştirilmesinde de suçun kovuşturması şikâyeteye tabi olduğundan CMK'nın 171.

<sup>522</sup> Özbek/ Bacaksız/ Doğan; s. 227. "Tüzel kişilerle ilgili olarak güvenlik tedbiri uygulanmasını dikkate alan TCK'nın 60.maddesinin düzenlemesinin anlam açısından başarılı olmasa da amacı bakımından uygun olduğunu ifade etmektedir".

<sup>523</sup> "Hırsızlık, güveni kötüye kullanma ve dolandırıcılık suçlarının işlenmesi suretiyle yararına haksız menfaat sağlanan tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur".

<sup>524</sup> TCK m.60: "(1) Bir kamu kurumunun verdiği izne dayalı olarak faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişinin organ veya temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin kötüye kullanılması suretiyle tüzel kişi yararına işlenen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet halinde, iznin iptaline karar verilir. (2) Müsadere hükümleri, yararına işlenen suçlarda özel hukuk tüzel kişileri hakkında da uygulanır. (3) Yukarıdaki fıkralar hükümlerinin uygulanmasının işlenen fiile nazaran daha ağır sonuçlar ortaya çıkarabileceği durumlarda, hâkim bu tedbirlere hükmetmeyebilir. (4) Bu madde hükümleri kanunun ayrıca belirttiği hallerde uygulanır."

<sup>525</sup> Özbek/ Bacaksız/ Doğan; s. 693.

<sup>526</sup> Şenol, Filiz; Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2018, s. 45.

<sup>527</sup> CMK m.171/1: "Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmaya yer olmadığı kararı verebilir."

maddesinin 1. fıkrası gereğince Cumhuriyet Savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesi hükmü verilebilir.

Dolandırıcılık suçu açısından, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun şartlarının meydana gelmesi durumunda uygulanabilmesi için engel olacak bir neden yoktur. Dolandırıcılık suçunda, fail yararına menfaat temin edilmesi çoğunlukla suçtan zarar görenin ya da mağdurun maddi bir zararına sebep olmaktadır. Bu sebeple, hükmün açıklanmasının geri bırakılması hükmü verilirken dolandırıcılık suçunda CMK'nın 231. maddesinin 6. fıkrasının (c) bendi dikkate alınmalıdır<sup>528</sup>.

Zamanaşımı hukuki çerçeve içerisinde genellikle bir işin üzerinden belli bir süre geçmekle o işin hükümsüz kalmasını ifade eder<sup>529</sup>. Devletin belli şartlar altında cezalandırma yetkisinden vazgeçtiğinin ifadesi olarak kanunlarda yer almaktadır<sup>530</sup>. Cezanın infazıyla ilgili olan zamanaşımı ceza zamanaşımıdır. Soruşturma ya da kovuşturmanın uygulanıp uygulanmayacağı konusuyla alakalı olan ise dava zamanaşımıdır. Suçun gerçekleştiği zamandan beri belirli bir zamanın geçmesi halinde sanık ile ilgili olarak kovuşturma işlemlerinin sürdürülmesine engel olan kurum dava zamanaşımıdır. Dava zamanaşımının tamamlandığı soruşturma aşamasında anlaşılırsa, şüpheliye ilişkin kovuşturmaya yer olmadığı kararı, kovuşturma aşamasında anlaşılırsa sanık ile ilgili olarak kamu davasının düşmesine hükmedilmektedir. TCK'nın 66. maddesinde, suçların dava zamanaşımı süreleri ifade edilmektedir.

#### 4.4. Uzlaştırma

Uzlaştırma; *“uzlaştırma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur, suçtan zarar gören veya kanuni temsilcisinin, Kanun ve bu yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak uzlaştırmacı tarafından anlaştırmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi süreci”*<sup>531</sup> şeklinde tanımlanmaktadır.

Uzlaştırma kurumunun hukuki niteliğini belirlerken öncelikle hangi kapsamda ele alınması gerektiği üzerinde durulmalıdır. Uzlaştırma, bir onarıcı adalet yöntemidir ve mahkeme dışı uyuşmazlık çözme yöntemi, başka bir deyişle alternatif uyuşmazlık çözme yöntemi olarak ele alınmalıdır<sup>532</sup>.

Modern ceza hukuku düzeninde suç gerçekleştiren faile ceza kanunlarının belirlediği yaptırımların uygulanmasıyla yetiniliyordu. Suçun işlenmesinde ise mağdur edilen kişilerin haklarının güvence altına alınması diğer safhaya bırakılıyordu<sup>533</sup>. Ceza adalet düzeninde, onarıcı adalet zihniyetinin etkisiyle, suça yönelik yalnızca ceza yaptırımı yeterli olmamakta,

<sup>528</sup> Metin; s. 173.

<sup>529</sup> Dülger; Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 1042.

<sup>530</sup> Dülger; s. 1042.

<sup>531</sup> Değirmenci, Olgun; Onarıcı Adalet Uygulaması Olarak Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, s. 89.

<sup>532</sup> Değirmenci; s. 91.

<sup>533</sup> Koca/ Üzülmüş; Ceza Hukuku Genel Hükümler, s. 796.

suçun mağdura sağladığı zararların önüne geçilmesi, suçun mağdurda meydana getirdiği zararların karşılanması da ceza yargılamasının öncelikli amaçları içerisinde yer almaktadır<sup>534</sup>.

Uzlaştırmanın amacı, mağdur ile sanığın birtakım koşulların mevcut olması durumunda zorunlu tebligatların yapılması neticesinde beraber bulundurularak anlaşma, barış yapmalarını sağlamaktır. Uzlaştırma kurumunun uygulanabilmesi için failin, kanuni tanıma göre uygun suçun icra hareketlerini meydana getirmesi bir koşuldur. Fail ve mağdur arasındaki uyuşmazlık kapsamındaki dosya, adliyelerdeki uzlaştırma bürosuna sevk edilecek, burada önceden belirlenmiş olan uzlaştırmacının barış fiilleri, teşebbüsüyle mağdurun adaletli bir çözüme ulaşması sağlanmaktadır<sup>535</sup>.

Uzlaştırma çerçevesinde olan dolandırıcılık suçu açısından bu suçun basit hali uzlaştırma kapsamına alınmıştır. Dolandırıcılık suçu bakımından gerçekleştirilen en önemli düzenleme 02.12.2016 tarihli 6763 sayılı Kanun'un 34. maddesi ile 5271 sayılı CMK'nın 253 ve 254. maddelerinde ayrıntılı bir değişiklik yapılmıştır. Ayrıca kanundaki *"etkin pişmanlık hükmüne yer verilen suçlar ile"* ifadesi iptal edildiği için TCK'nın 167. maddesindeki yakın akrabalar arasında dolandırıcılık ve TCK'nın 159. maddesinde ifade edilen daha az cezayı gerektiren nitelikli hal uzlaştırma çerçevesi içerisinde yer almaktadır.

Uzlaştırma çerçevesinde olan bir suçun, uzlaştırma çerçevesinde olmayan bir suçla beraber işlenmesi durumunda, CMK'nın 253. maddesinin 3. fıkrası gereğince uzlaştırma hükümlerinin uygulanmayacağı ifade edilmiştir. Bu durumla ilgili Yargıtay'ın bir kararında; *"...uzlaştırma çerçevesinde olmayan bir suçun, bu çerçevede olmayan bir diğer suç ile beraber aynı mağdura yönelik gerçekleştirilmesi durumunda uzlaşma maddelerinin uygulanmayacağını ifade ettiği dikkate alınarak; somut olayda, sanıklar aleyhinde mahkûmiyet hükümleri kurulan özel belgede sahtecilik ve dolandırıcılık suçlarının mağdurlarının farklı olduğu anlaşılmakla, sanıkların hukuki durumunun belirlenmesinde zorunluluk bulunması, bozmayı gerektirmiştir"*<sup>536</sup> şeklinde açıklanmaktadır.

TCK'nın 158. maddesinin 3. fıkrası, basit ve nitelikli haller için düzenlenmiş cezada bir artırım maddesidir. Dolandırıcılık suçunun basit hali, üç ya da daha fazla kişi ile beraber gerçekleştirilmesi durumunda, yeni bir nitelikli hal meydana gelmeyeceğinden fiilin basit hali süreceğinden dosya uzlaştırma kapsamındadır. Dolandırıcılık suçunun basit hali ve bu suçun üç ya da daha fazla kişi tarafından birlikte işlenmesi durumu, aynı olayda mevcut olması halinde, suç uzlaştırma kapsamındadır. Bölge Adliye Mahkemesi'nin de bu yönde kararı vardır<sup>537</sup>.

#### 4.5. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Nitelikli haller (TCK'nın 158. maddesi) ile alakalı, 5235 Sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında

<sup>534</sup> Koca/ Üzülmüş; s. 796.

<sup>535</sup> Çelik; s. 108.

<sup>536</sup> Y;11.C. D. E. 2021/20697, K. 2023/5635, T. 04.07.2023, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 08.06.2024).

<sup>537</sup> Gaziantep BAM.;15.C.D., E. 2022/1126, K. 2022/1243, T. 20.05.2022, <https://karararama.yargitay.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 10.09.2023).

Kanun'un 12. maddesinde, yargılama yapma yetkisi Ağır Ceza Mahkemeleri olarak belirlenmiştir.

TCK'nın 157. maddesinde ifade edilen fiiller için yargılama yapma yetkisi Asliye Ceza Mahkemeleridir.

Yetkili mahkemenin tespit edilmesi için CMK'nın 12. maddesinde ifade edilen yetki kurallarının gözden geçirilmesi gerekmektedir. CMK'nın 12. maddesinin 1. fıkrası<sup>538</sup> yetkili olan mahkemeyi suçun gerçekleştiği yer mahkemesi olacak şekilde ifade etmektedir. Dolandırıcılık suçları yararın sağlanmasıyla gerçekleştiğinden yararın sağlandığı yer mahkemesinin yetkili olduğu ifade edilmektedir.

Fakat birtakım hallerde, yararın sağlandığı yerin belirlenmesi zorlaşmaktadır. Özellikle ödeme aracı olarak bankaların aracı olarak yararlanıldığı nitelikli hal ile bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılmasıyla gerçekleştirilen nitelikli halde, yararın sağlandığı yerin belirlenmesi zorlaşmaktadır. İfade edilen hallerde yetkili yerin tespit edilmesi için savcılıklar ve mahkemeler arasındaki yetki karmaşasına bir seçenek olacak şekilde kanun koyucu tarafından 08.07.2021 tarihinde CMK'ya yeni bir madde ilave edilmiştir. CMK'nın 12. maddesinin 6. fıkrasına<sup>539</sup> göre, yetkili yerin tespit edilmesinde zorluk çıkarsa bu madde gereğince yetkili yer tespit edilmektedir.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin; Esas 2021/14411, Karar 2022/4611, 09.05.2022 tarih sayılı kararında,<sup>540</sup> CMK'nın 12. maddesinin 6. fıkrasını dikkate alarak, Niğde Ağır Ceza Mahkemesinin yetkisizlik kararını kaldırarak Niğde'yi yetkili kılmaktadır.<sup>541</sup>

Nitelikli haller ve resmî belgede sahtecilik suçunun beraber gerçekleştiği hallerde ise nitelikli hal; çekin dolaşıma sürülmesiyle meydana geldiğinden, yetkili yer; fail tarafından gerçek olmayarak düzenlenen ya da ciro yapılan çekin piyasaya sürüldüğü yerdir.

Yargıtay 11. Ceza Dairesi'nin Esas 2021/35062, Karar 2021/11613, 06.12.2021 tarih sayılı kararında da ifade edildiği üzere; *"İddia olunan resmî evrakta sahtecilik suçu ile birlikte dolandırıcılık suçunun, 26 ton patatesin şüpheli tarafından satın alınması dolayısıyla soruşturmaya konu çekin ilk defa ... ilinde ... Patso Tar. Gıda Nak. San. Ve Tic. Ltd. Şti yetkilisi*

<sup>538</sup>“(1) Davaya bakmak yetkisi, suçun işlendiği yer mahkemesine aittir. (2) Teşebbüste son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir. (3) Suç, ülkede yayımlanan bir basılı eserle işlenmişse yetki, eserin yayım merkezi olan yer mahkemesine aittir. Ancak, aynı eserin birden çok yerde basılması durumunda suç, eserin yayım merkezi dışındaki baskısında meydana gelmişse, bu suç için eserin basıldığı yer mahkemesi de yetkilidir. (4) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyetle bağlı olan hakaret suçunda eser, mağdurun yerleşim yerinde veya oturduğu yerde dağıtılmışsa, o yer mahkemesi de yetkilidir. Mağdur, suçun işlendiği yer dışında tutuklu veya hükümlü bulunuyorsa, o yer mahkemesi de yetkilidir. (5) Görsel veya işitsel yayınlarda da bu maddenin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır. Görsel ve işitsel yayın, mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde iletilmiş veya görülmüşse o yer mahkemesi de yetkilidir.”

<sup>539</sup> “Bilişim sistemlerinin, banka veya kredi kurumlarının ya da banka veya kredi kartlarının araç olarak kullanılması suretiyle işlenen suçlarda mağdurun yerleşim yeri mahkemeleri de yetkilidir.”

<sup>540</sup> “Bilişim sistemleri ile banka veya kredi kurumlarının araç olarak kullanılması suretiyle dolandırıcılık suçlarında banka ile havale yapılan hallerde suçun müştekinin hesabından paranın çıktığı anda, müştekinin havaleyi yaptığı yerde oluştuğu ve tamamlandığı, müştekinin parayı aynı zamanda yerleşim yeri olan Niğde’de iken gönderdiği, malvarlığının eksilerek hesap sahibinin kişisel kullanım alanına geçtiği ve fiilin tamamlandığı”

<sup>541</sup> Çelik; s. 111.

*şüpheli ... aracılığıyla müştekiye verilmek suretiyle dolaşıma sokularak, ... ilinde işlendiği” gerekçeleriyle şirketin bulunduğu ildeki mahkemeyi yetkili kılmaktadır<sup>542</sup>.*

#### 4.6. Dolandırıcılık Suçunun Benzer Suçlarla Karşılaştırılması

##### 4.6.1. Dolandırıcılık Suçu – Hırsızlık Suçu

Dolandırıcılık suçunu birtakım suçlardan, özellikle de TCK’da malvarlığına yönelik suçlar başlığı kapsamında ifade edilen suçların hepsinden ayıran en temel unsur mağdurun hileli hareketlerle iradesi sakatlanarak sağlanan rızasıdır<sup>543</sup>. Hırsızlık suçu, TCK’nın 141.maddesinde<sup>544</sup> ifade edilmektedir. Tek başına hırsızlık suçunu dolandırıcılık suçundan, zilyedinin rızası olmadan ifadesi ayırmaktadır<sup>545</sup>. Fakat bazen uygulamada bu hal belirtildiği kadar kolay olmamakta, hırsızlık ve dolandırıcılık fiilleri birbiriyle karıştırılabilmektedir. Bu konudaki asıl mesele, malvarlığına karşı işlenen suçlarda dolandırıcılık suçunun ayırt edici unsurunun aldatma niteliğine haiz hareketler olduğu düşüncesi ve fiilin hukuki nitelendirmesinde hile unsurunun temel alınmasıdır.

Malvarlığına karşı işlenen her suçta hileye başvurulabilir. Hırsızlık fiili hileli hareketlerle de işlenebilir. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun bir kararında<sup>546</sup> ifade edildiği gibi bu duruma örnek verilebilir.

Bu sebeple, hileli hareketlerle işlenebilmesi başlı başına dolandırıcılık suçunu başka suçlardan ayırmaz. Başka bir deyişle; dolandırıcılık suçunda mağdur aldatma niteliğine haiz hareketlerle kandırıldığı için malvarlığı değerlerinin zarar görmesidir. Bu sebeple dolandırıcılık suçunu diğer suçlardan ayıran malvarlığı zararının mağdurun rızası ile gerçekleşmiş olmasıdır. Aksi durumda, yani mağdurun malvarlığında meydana gelen zarar ile ilgili rızasının bulunmaması halinde fiil dolandırıcılık suçunu meydana getirmez.

Örnek olarak: fail mağdurun cep telefonunu birini aramak için geçici olarak alır ve bu telefonu mağdura geri vermeden kaybolduğu olayda, zilyetliğin devri gerçekleşmediğinden; Yargıtay Ceza Genel Kurulunun E. 2011/440, K. 2012/229, 12.06.2012<sup>547</sup> tarihli kararında da

<sup>542</sup>Y.11.C.D.; E. 2021/35062, K. 2021/11613, T. 06.12.2021., <https://lib.kazanci.com.tr/>, Erişim Tarihi: 15.09.2023.

<sup>543</sup> Toroslu; s. 178.

<sup>544</sup> “Zilyedinin rızası olmadan başkasına ait taşınır bir malı, kendisine veya başkasına bir yarar sağlamak maksadıyla bulunduğu yerden alan kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası verilir”.

<sup>545</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 493.

<sup>546</sup> “Hileli davranışlar geçici de olsa rızai bir teslimi doğurmamış; bu bağlamda mal, failin el çabukluğu veya özel becerisi gibi maddi bir hareketiyle bulunduğu yerden alınmak suretiyle elde edilmiş ise fiil dolandırıcılık suçunu değil hırsızlık suçunu oluşturacaktır. Hırsızlık suçunun işlenmesinden önce kolaylaştırıcı unsur olarak hile kullanılması, suçun işleniş biçimi ve failin kasta dayalı kusurunun ağırlığı kapsamında 5237 sayılı TCK’nın 61.maddesi uyarınca temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınabilecektir”. YCGK; E. 2017/4, K. 2019/383, T. 07.05.2019, (Aktaran: Korkmaz; s. 165.)

<sup>547</sup> “Somut olayda; şikâyetçi Arif ’İn K. Y. S. Devlet Hastanesinde kanser tedavisi gördüğü, önceden tanımadığı sanığın da aynı bölümde 10 numaralı odada tedavi gördüğü, bir yakını ile görüşüp iade etmek üzere şikâyetçinin cep telefonunu istediği ve hastanenin salon kısmına doğru gidip dışarı çıkarak uzaklaştığı; sanığın, daha önceden tanımadığı şikâyetçiden cep telefonunu istediği anda baştan beri var olan hırsızlık kastı ile konuşur gibi yaparak, salon kısmına doğru gidip olay yerinden uzaklaştığı anlaşılmaktadır. Şikâyetçinin cep telefonunu geçici olarak kullanıp iade etmek üzere sanığa vermesi eyleminde, geçici de olsa zilyetliği devir iradesi bulunmadığı ve zilyetlik

ifade edildiği üzere; fiilin, hırsızlık suçunu meydana getireceği gözetilmelidir. Failin bir yeri arayacağını söylemesi, telefonla ilgili normal bir durum kabul edildiği için bu ifade, hile olarak değerlendirilmeyecektir.

Kanaatimizce, dolandırıcılık suçundan bahsedilememesinin asıl sebebi; mağdurun rızasının telefonunun kısa zamanlı olarak kullanılmasıyla ilgili olup tamamen faile verilmemektedir. Bu sebeple mağdurun rıza çerçevesinin fiilin hukuki nitelendirilmesinde önemli bir rol oynadığını ifade etmek mümkündür. Fakat bütün bu ifade edilenlerin aksine, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun maddi fiilden çok kast unsurunu dikkate alarak hırsızlık ile dolandırıcılık fiillerini birbirinden ayırmaya çalışması, çelişkili kararların meydana gelmesine sebep olmuştur. Gerçekten de Yargıtay Ceza Genel Kurulu benzer bir başka kararında dikkat dağıtmak ya da kafa karıştırmak için profesyonelce yapılan hilelerde fiilin dolandırıcılık suçuna sübut vereceği tarzında bir değerlendirme yapmıştır. *“Sanığın, basit bir yalanı geçen, olayın en başından itibaren katılanın iradesini sakatlamak maksadıyla sürekli bir biçimde süregelen birkaç defa para uzatıp geri almak suretiyle katılanı kandıracak yoğunlukta profesyonelce tasarlayıp gözler önüne sergilediği hileli hareketleri neticesinde, katılanın rızasıyla kendisine 294 TL verilmesini sağlayarak haksız bir menfaat temin etmesi biçimindeki fiilin, hırsızlık suçunu değil basit dolandırıcılık suçunu meydana getirdiğinin kabulünde zorunluluk bulunmaktadır”*<sup>548</sup> şeklinde ifade edilmektedir.

Yargıtay 6. Ceza Dairesi’nin bir kararında ise: *“Sanıkların bohçacılık yaptıklarını söyleyip evinin balkonunda oturan mağdur E. ’a bir şey almak istemediğini sorduktan sonra su istemek bahanesiyle evine girdikleri, mağdura çocuğunun evde bulunan altınlar nedeniyle hasta olduğunu söylemeleri üzerine mağdurun evde bulunan dört adet altın bilezik ile bir adet kolyeyi sandıktan çıkartıp televizyon sehpasının üzerine koyduğu, sanıkların mağdurun dalgınlığından yararlanıp altınları bulunduğu yerden almaları şeklinde gerçekleşen olayda, delillerin takdirinde hataya düşülerek fiilin, hırsızlık suçunu meydana getirdiği gözetilmeksizin, yazılı biçimde nitelikli dolandırıcılık suçundan hüküm kurulması,”* şeklinde belirtilmekte ve bozmayı gerektirmektedir<sup>549</sup>.

---

aktarılmadığından kanunun tarif ettiği anlamda özel tevdi veya teslimden veya rızai devir iradesinin varlığından söz edilemez. Fiili hâkimiyetin kaybı sonucu oluşan zilyetlik ile de hırsızlık suçunun oluşacağı nazara alındığında, somut olayda sanığın eyleminin hırsızlık suçunu oluşturacağı” görüşüyle itiraz yasa yoluna başvuru, Özel Daire onama kararının kaldırılmasına ve yerel mahkeme hükmünün bozulmasına karar verilmesi isteminde bulunmuştur.”

<sup>548</sup> YCGK; E. 2019/13-97, K. 2022/437, T. 14.06.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 02.08.2023).

<sup>549</sup> Y.6.C.D.; E. 2014/6877, K. 2017/3714, T. 25.10.2017, (Aktaran: Atalan; s. 37.)

#### 4.6.2. Dolandırıcılık Suçu – Güveni Kötüye Kullanma Suçu

Hırsızlıkta olduğu gibi dolandırıcılık suçunu “güveni kötüye kullanma” dan<sup>550</sup> ayıran unsur; malvarlığı üzerinde tasarruf yetkisine sahip olan mağdurun rızasıdır<sup>551</sup>. Güveni kötüye kullanmada, zilyetlik hukuka uygun bir şekilde devredilirken, dolandırıcılık suçunda zilyetlik hileli hareketlerle devredilir. Güveni kötüye kullanma suçunda malikin zilyetliğin devri amacının dışında tasarrufta bulunulması şeklinde bir rızası mevcut değildir. Bununla beraber, dolandırıcılık suçunda malik zilyetliği kendine ait rızasıyla devrederek başka bir kişinin malvarlığı açısından menfaat temin edecek tasarrufu yalnız kendi rızasıyla meydana getirir. Mağdurun bu tasarrufu, kuşkusuz aldatma niteliğine haiz hareketlerle yanılgıya düşürülmesinden meydana gelmektedir<sup>552</sup>.

Güveni kötüye kullanma ile dolandırıcılık suçlarının tartışma konusu olduğu bir olayda, Yargıtay hukuki olarak uygun bir zilyetliğin devrinin bulunmaması durumunda güveni kötüye kullanma suçunun meydana gelmeyeceğini ifade etmektedir. Fakat; hileli hareket üzerinden bir değerlendirme yaparak hareketin dolandırıcılık suçunu meydana getirdiğine karar vermiştir. Şöyle ki; olayda failin patronu olan katılanın tamire götürmesi için verdiği cep telefonunu, cep telefonu teknik servisinin sahibi olduğunu beyan ederek tamir amaçlı aldığı, sonrasında katılanın tamir ücreti olarak 450,00 TL bedeli faile aktardığı, fakat daha sonrasında katılanın faile erişemediği, failin cep telefonunu iade etmediği görülmektedir.

*“Sanığın, suç tarihinde katılan ... ..'den, katılan ...'in tamire götürmesi için verdiği 9800 Black marka cep telefonunu ... Cep Telefonu teknik servisinin sahibi olduğunu beyan ederek tamir amaçlı aldığı, katılan ... ..'nin daha sonra sanığa tamir ücreti olarak 450,00 TL de para teslim ettiği halde telefonu iade etmediği, bu sebeple güveni kötüye kullanma suçunu gerçekleştirdiğinin ifade edildiği olayda; sanığın fiilinin sübutu halinde, hükümden sonra, .... basit dolandırıcılık suçunu meydana getireceği dikkate alınarak,”<sup>553</sup> şeklinde ifade edilmektedir.*

Kanaatimizce, bu olayda hukuki olarak uygun bir zilyetliğin devri olmadığından güveni kötüye kullanma suçundan bahsedilemez. Bu olayda failin işlediği dolandırıcılıktır. Çünkü, fail kendisini cep telefonu teknik servisi sahibi olduğunu beyan ettiğinden hileli davranışlarla katılan olan patronun iradesini sakatlayarak cep telefonunu almıştır.

Dolandırıcılık suçu ile güveni kötüye kullanma suçunun ayrımı<sup>554</sup> Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2020 tarihli bir kararında detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

<sup>550</sup> TCK'nın 155.maddesine göre; “(1) Başkasına ait olup da muhafaza etmek veya belirli bir şekilde kullanmak üzere zilyetliği kendisine devredilmiş olan mal üzerinde, kendisinin veya başkasının yararına olarak, zilyetliğin devri amacı dışında tasarrufta bulunan veya bu devir olgusunu inkâr eden kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis ve adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Suçun, meslek ve sanat, ticaret veya hizmet ilişkisinin ya da hangi nedenden doğmuş olursa olsun, başkasının mallarını idare etmek yetkisinin gereği olarak tevdi ve teslim edilmiş eşya hakkında işlenmesi halinde, bir yıldan yedi yıla kadar hapis ve üç bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.”

<sup>551</sup> Selçuk; s. 19.

<sup>552</sup> Toroslu; s. 178.

<sup>553</sup> Y.11.C.D.; E. 2021/37788, K. 2023/4260, T. 23.05.2023, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 03.08.2023).

<sup>554</sup> “A-) Güveni kötüye kullanma suçunda malın teslimi belli bir şekilde yararlanmak için hukuka, yöntemlere uygun, aldatılmamış bağımsız bir iradeye dayanılarak tesis edildiği halde, dolandırıcılık suçunda hileli hareketlerden yararlanılarak fesada uğratılarak, bağımsız olmayan bir iradeye dayanmaktadır. B-) Dolandırıcılık

#### 4.6.3. Dolandırıcılık Suçu – Yağma Suçu

Yağma suçunda<sup>555</sup> bir kişi cebir ya da tehditle iradesi fesada uğratarak malvarlığı açısından tasarrufta bırakılmaya zorlanmaktadır. Dolandırıcılık suçunda ise mağdurun iradesi hileli hareketlerle aldatılmaktadır. Dolandırıcılık suçunda mağdurun rızası, iradesinin sakata uğramasından meydana gelmektedir. Bununla beraber, yağmada mağdurun rızası mevcut değildir. Her iki suç açısından da zarar gören değerler benzerdir. Fakat yağma suçunda zilyetliğin ihlaline, dolandırıcılıkta ise malvarlığı değerlerinin ihlaline öncelik tanınmıştır<sup>556</sup>. Ayrıca bu suçlar maddi konu açısından da birbirinden ayrılırlar.

Gerçekten de dolandırıcılık suçunun taşınmaz mal dahil olmak üzere bütün malvarlığı değerleri üzerinde işlenebilmesi, fakat yağma suçunun sadece teslim edilmeyi sağlayacak taşınır mal ya da senet üzerinde işlenebilmesi bu suçun yağma suçundan ayırmaktadır<sup>557</sup>.

Dolandırıcılık suçu ile yağma suçunun farkları, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2022 tarihli bir kararında<sup>558</sup> da benzer şekilde ifade edilmektedir.

---

*suçunda, haksız bir yararın temin edilmesi dolayısıyla suç tamamlanmaktadır. Suçun meydana geldiği zaman, yararın temin edildiği, zararın verildiği zamandır. Güveni kötüye kullanma suçunda ise, suçun meydana geldiği, kanunda dikkate alınan "zilyetliğin devri amacı haricinde tasarrufta bulunma ya da bu devir olgusunu inkâr" gibi seçimsel hareketlerin meydana geldiği zaman olup, bu zamana kadar meydana gelen fiiller suç oluşturmaz. C-) Dolandırıcılık suçunda en başında tasarlanan bir kast mevcut olmaktadır. Zilyetliğin hileli hareketlerden yararlanılarak sağlanması, bu suçta malın teslimi öncesi kast bulunduğunu ortaya koymaktadır. Güveni kötüye kullanma suçunda ise, sonradan meydana gelen bir kast söz konusudur. Mal, fer'i zilyede belirli amaçlar için tevdi edildikten sonra, iade edilmesi aşamasında malın tesliminden sonra kast meydana gelmektedir. Kast unsuru olaysal olarak yorumlanmalı, fail ya da failerin hali, mağdurla olan bağ ve olayın özellikleri ayrı ayrı dikkate alınıp neticeye ulaşılmalıdır. Güveni kötüye kullanmada esas itibarıyla suç zilyetlik iradesi yerine mülkiyet iradesinin oluşması anında oluşur. Oysa ki dolandırıcılıkta hile sonucunda malın teslim edildiği zamanda yani yararın sağlandığı zamanda suç meydana gelir. Güveni kötüye kullanmada mal, faille rızayla verilmiştir. Dolandırıcılıkta ise rıza hırsızlıkla sakatlanmıştır. Tevdi olunan mal edinmek için failin tevdi sonradan gelen hileleri güveni kötüye kullanmayı dolandırıcılığa dönüştürmez." YCGK; E. 2016/5-1176, K. 2020/437, T. 03.11.2020, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 04.08.2023).*

<sup>555</sup>TCK'nın 148.maddesi; "(1) Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden ya da malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit ederek veya cebir kullanarak, bir malı teslim veya malın alınmasına karşı koymamaya mecbur kılan kişi, altı yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Cebir veya tehdit kullanılarak mağdurun, kendisini veya başkasını borç altına sokabilecek bir senedi veya var olan bir senedin hükümsüz kaldığını açıklayan bir vesikayı vermeye, böyle bir senedin alınmasına karşı koymamaya, ilerde böyle bir senet haline getirilebilecek bir kâğıdı imzalamaya veya var olan bir senedi imha etmeye veya imhasına karşı koymamaya mecbur edilmesi halinde de aynı ceza verilir. (3) Mağdurun, herhangi bir vasıta ile kendisini bilmeyecek ve savunamayacak hale getirilmesi de yağma suçunda cebir sayılır."

<sup>556</sup> Centel/ Zafer/ Çakmut; s. 495.

<sup>557</sup> Korkmaz; s. 172.

<sup>558</sup> "A) Dolandırıcılık suçunda hileli hareketlerden yararlanılarak fesada uğratılmış ve bağımsız olmayan bir iradeye dayanarak bir mal teslimi sağlanmışken, yağma suçunda fail malı almak ya da zilyedinin malın alınmasına rıza göstermesini temin etmek bakımından cebir ya da tehdit kullanmaktadır. b) Dolandırıcılık suçunda en başta meydana gelen bir kast mevcut olmaktadır. Zilyetliğin hileli hareketlerden yararlanılarak sağlanması, bu suçta malın teslimi öncesinde kastın mevcut olduğunu göstermektedir. Ancak yağma suçunun meydana gelmesi için, failin en başından beri yağma amacıyla hareket etmesine gerek bulunmamaktadır. Birtakım hallerde fail, hırsızlık amacıyla harekete geçmesine karşın sonraki bir seviyede cebir ya da tehdit kullanabilmektedir. Fiilin başında ya da ortasında cebir ya da tehdit kullanmasının bir önemi bulunmayıp, hırsızlık amacıyla başlanmış fiile mağdurun eşya üzerindeki hâkimiyeti sona ermeden cebir ya da tehdit eklenmişse yağma suçu gerçekleşecektir. Diğer bir anlatımla mağdurun hırsızlığa özgü mal üzerindeki zilyetliği sona erene kadar kullanılan cebir ya da tehdit, hırsızlığı yağmaya dönüştürecektir. Mağdurdan para istemeye devam ettiği, ancak devamında mağdurun başka para vermediği kabul olunan olayda; mağdurun, kız arkadaşının yakınlarının kendisini aradıkları ve bulurlarsa

#### 4.6.4. Dolandırıcılık Suçu – İkna Suretiyle İrtikâp Suçu

İrtikâp suçu<sup>559</sup> sadece kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilebilen özgü bir suçtur. Buna karşın, dolandırıcılık herkes tarafından işlenebilen bir suçtur. İrtikâp suçunun önlenmesi için alınan ölçütün amacı, kamu görevlilerinin devletin çıkarlarını korumanın yanında, kamu görevlilerinin yetkilerini kullanarak diğer kişilere zarar vermelerini önlemektir<sup>560</sup>. Halbuki dolandırıcılık suçunun amacı, malvarlığı değerlerini korumasının yanında, irade özgürlüğünü de korumaktadır. Fakat yine de her iki suçun birbiriyle benzer yönleri bulunmaktadır. Özellikle de ikna suretiyle irtikâp ile dolandırıcılık fiilleri açısından bu benzerliği ifade etmek mümkündür<sup>561</sup>. İkna yolu ile irtikâpta ise aldatma niteliğine haiz davranışlar ile kandırıcı hareket gerçekleştirilmektedir. Dolandırıcılık ve irtikâp suçunun benzer noktası; mağdurun iradesinin baskı veya aldatma niteliğine haiz fiillerle yanılgıya uğratılıp, fail ya da başka bir kimseye yarar sağlama maksadıyla hareket edilmesidir<sup>562</sup>. Yani her iki suçta, hileli hareketler temelinde işlenmektedir ve neticede bir malvarlığı zararına sebep olmaktadırlar.

Bununla beraber; ikna suretiyle irtikâp suçunun tamamlanması için yararın meydana gelmiş olması gerekli olmayıp, bir kişiye yarar temin edilmesi ya da bu konuda vaatte bulunulması konularında kandırılması yeterlidir. İkna suretiyle irtikâp da dolandırıcılık fiilleri gibi kandırılan kişinin rızası ile işlenmektedir<sup>563</sup>.

Eğer kamu görevlisinin sağladığı yarar konusundaki vaat ile kamu görevi arasında illiyet bağı bulunmuyorsa, bu halde aldatma niteliğine haiz hareketlerle bir kişinin yanılgıya düşürüldüğü fiil hakkında, başka unsurların da mevcut olması durumunda, dolandırıcılık suçu tartışma konusu yapılabilecektir. Fakat belirtmek gerekir ki; hatadan yararlanma suretiyle irtikâp fiili, dolandırıcılık fiilinin aksine kişinin yanılgısından yararlanmak suretiyle de işlenebilir. Bu konu TCK'nın 250. maddesinin 3. fıkrasında açık bir şekilde düzenlenmiştir. Bu sebeple irtikâptaki hileli hareketler çerçevesinde hareketsiz kalarak bir kişinin yanılgısından yararlanmanın da dahil olması bu suçu dolandırıcılık suçundan ayırt etmektedir<sup>564</sup>.

---

*dövecekleri konusunda korkutulması, olay yerine gelen ... lakaplı şahsın mağduru kastederek "Dur şuna vurup gideyim." demesi ve SSÇ' nin de mağduru arayarak parayı acil vermesini yoksa başlarının belaya gireceğini söylemesi üzerine mağdurun korkarak suça konu parayı sanık ...'e vermesi karşısında, sanıkların mağduru tehdit etmek suretiyle suça konu parayı elde ettiklerinin ve bu fiillerinin nitelikli yağma suçunu oluşturduğunun kabulü gerekmektedir."* YCGK; E. 2019/411, K. 2022/268, T. 14.04.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 05.08.2023).

<sup>559</sup> TCK'nın 250.maddesi; "(1) Görevinin sağladığı nüfuzu kötüye kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi icbar eden kamu görevlisi, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Kamu görevlisinin haksız tutum ve davranışları karşısında, kişinin haklı bir işinin gereği gibi, hiç veya en azından vaktinde görülmeyeceği endişesiyle, kendisini mecbur hissederek, kamu görevlisine veya yönlendireceği kişiye menfaat temin etmiş olması halinde, icbarın varlığı kabul edilir. (2) Görevinin sağladığı güveni kötüye kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği hileli davranışlarla, kendisine veya başkasına yarar sağlanmasına veya bu yolda vaatte bulunulmasına bir kimseyi ikna eden kamu görevlisi, üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (3) İkinci fıkrada tanımlanan suçun kişinin hatasından yararlanarak işlenmiş olması halinde, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasına hükmolunur. (4) İrtikap edilen menfaatin değeri ve mağdurun ekonomik durumu göz önünde bulundurularak, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarısına kadar indirilebilir."

<sup>560</sup> Toroslu; s. 290.

<sup>561</sup> Selçuk; s. 46.

<sup>562</sup> Yurtcan, Erdener; Rüşvet, Zimmet, İrtikâp, Görevi Kötüye Kullanma, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2021, s. 87.

<sup>563</sup> Toroslu; s. 292.

<sup>564</sup> Yılmaz; s. 57.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 2022 tarihli kararında; ikna suretiyle irtikâp suçu yerine nitelikli dolandırıcılık suçundan hüküm verilmesi bozmayı gerektirmiştir<sup>565</sup>.

#### 4.6.5. Dolandırıcılık Suçu – Zimmet Suçu

Dolandırıcılık suçu herkes tarafından işlenebilen bir suçken, zimmet suçu<sup>566</sup> yalnızca kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilebilen özgü bir suçtur<sup>567</sup>. Fakat her iki suç arasında fail açısından meydana gelen bu temel farklılık söz konusu suçları birbirinden ayırt etmekte yeterli olmamaktadır. Zimmet, bir malı hukuka aykırı olarak temellük etmektir. Bu mal, faile vazifesi nedeniyle zilyetliği devredilmiş olan ya da koruma ve himayesiyle sorumlu olduğu mal olmalıdır<sup>568</sup>. Zimmet suçunda, malın görev nedeniyle kişinin zilyetliğinde veya koruma ve gözetiminde bulunması önemli bir noktadır. Bu şartlar, yoksa zimmet suçu değil, başka suçlar oluşabilir<sup>569</sup>.

Asıl itibarıyla fiil unsuru bakımından bir inceleme yapılacak olursa, dolandırıcılık suçunda zilyetlik hileli hareketlerle kandırılan kişinin rızasıyla sağlanır. Halbuki zimmet suçunda, fail görevi sebebiyle hileli hareketten önce malın zaten zilyedidir. Bu halde zimmet suçu açısından fiilin ön koşulu, kamu görevlisinin vazifesi sebebiyle malın zilyedi olmasıdır<sup>570</sup>. Şayet ki hileli hareketler malın zilyetliğini sağlamak için meydana getirilirse dolandırıcılık suçundan bahsedilir<sup>571</sup>. Bu sebeple, bir kamu görevlisinin vazifesi sebebiyle zilyetliği kendisine devredilmemiş ya da koruma ve gözetimiyle sorumlu olmadığı bir malı hileli hareketlerle temin etmesi durumunda dolandırıcılık suçundan bahsedilir. Buna karşılık, görevi nedeniyle zilyetliğinde bulunan malı, zimmetin fark edilmemesini temin etmeye karşılık aldatma niteliğine haiz hareketlerle edinen kamu görevlisi, TCK'nın 247. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen zimmet suçunun nitelikli halinden dolayı sorumlu olur. O halde, zimmet suçunun

<sup>565</sup> “Ürgüp Noterliğinde noter katibi olarak görev yapan sanığın Hazineye intikalini sağlamakla vazifeli olduğu noterlik dairesince tahsil edilen harç, damga vergisi, değerli kağıt ve katma değer vergisine ilişkin tahsilatları mal edinme şeklindeki fiillerinin zimmet, noter ücreti, yazı ücreti ve karşılaştırma ücretini mal edinme şeklindeki fiillerinin ise ayrıca vazife sebebiyle güveni kötüye kullanma suçu bakımından yorumlanması gerektiği nazara alınarak, yukarıda bahsi geçen noter paylarına ilişkin meblağ düşürülmek suretiyle zimmet miktarı belirlenerek sanığın hukuki halinin yanlışlığı değerlendirme neticesinde yazılı biçimde karar verilmesi, sanığın noter katibi olarak görev yaptığı dönemde mağdur ...'dan noterlik işlemi karşılığında 469,35 TL yerine 797,27 TL, katılan ... AŞ'den ise 539,77 TL yerine 1.086,52 TL'yi almak suretiyle nitelikli dolandırıcılık suçundan mahkûmiyetine karar verilmiş ise de; sanığın ... sahiplerini ikna edip alması gerekenden daha fazla para alarak aradaki farkı mal edinmesi şeklinde gerçekleşen fiillerinin ikna suretiyle irtikâp suçunu meydana getireceği dikkate alınmadan suç niteliğinde yanılığa düşülerek yazılı biçimde nitelikli dolandırıcılık suçundan karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir” Y.5.C.D.; E. 2018/4745, K. 2022/14568, T. 15.12.2022, <https://lib.kazanci.com.tr/>, (Erişim Tarihi: 05.08.2023).

<sup>566</sup> TCK m.247 “(1) Görevi nedeniyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının zimmetine geçiren kamu görevlisi, beş yıldan on iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (2) Suçun, zimmetin açığa çıkmamasını sağlamaya yönelik hileli davranışlarla işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır. (3) Zimmet suçunun, malın geçici bir süre kullanıldıktan sonra iade edilmek üzere işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilebilir.”

<sup>567</sup> Okuyucu Ergün, Güneş; Türk Ceza Hukukunda Zimmet Suçu, 1. Baskı, Çakmak Yayınevi, Ankara, Mayıs, 2008, s. 81.

<sup>568</sup> Yurtcan; s. 14.

<sup>569</sup> Yurtcan; s. 14.

<sup>570</sup> Okuyucu Ergün; s. 83.

<sup>571</sup> Okuyucu Ergün; s. 139.

basit şeklinde bir kimsenin aldatılmasına gerek yoktur<sup>572</sup>; fakat fiilin işlenişinde zimmetin açığa çıkmaması için hileli davranışlara başvurulması nitelikli hal kapsamında değerlendirilir. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin bir kararında, bu durum örnek teşkil etmektedir<sup>573</sup>.

#### 4.6.6. Dolandırıcılık Suçu – Nüfuz Ticareti Suçu

TCK'nın 255. maddesinde<sup>574</sup> nüfuz ticareti suçu ifade edilmektedir. TCK'nın 158. maddesinin 2. fıkrasında ise: kamu görevlileriyle bağı olduğundan, onların yanında hatırı sayıldığı iddiasıyla belirli bir işin yapılacağı sözüyle kandırılarak, başka kişilere yarar sağlayan kişi dolandırıcılık suçundan cezalandırılır. TCK'nın 158. maddesinin 2. fıkrası ile nüfuz dolandırıcılığı suçu düzenlenmiştir.

Ayrımlarına göz attığımızda; nüfuz dolandırıcılığı suçunda yerine getirileceği sözü verilen işin haklı ya da haksız olmasının bir önemi yoktur ama nüfuz ticareti suçunda yerine getirileceği sözü verilen iş haksız bir iştir<sup>575</sup>.

TCK'nın 255. maddesinde ifade edilen nüfuz ticareti suçu çok failli bir suçtur. İşinin yaptırılacağı sözüyle yarar sağlayan kişi de suçun failidir. Dolandırıcılık suçuna benzer şekilde yerine getirilen çok failli bir suç olan nüfuz ticareti suçunda, işinin yaptırılacağı ümidiyle yarar sağlayan kişi de suçun faili olarak cezalandırılmaktadır.

Her iki suçun korunan hukuki yararları ayrıdır<sup>576</sup>. Dolandırıcılık suçlarında kişilerin malvarlığı değerleri ve bağımsız iradeleri korunurken, nüfuz ticareti suçunda kamu kurumunun güvenilirliği ve işleyişi korunmaktadır<sup>577</sup>.

Nüfuz ticareti ve dolandırıcılık suçları arasındaki ayrımlardan bir tanesi de hile unsurudur<sup>578</sup>. Dolandırıcılık suçunda fail, işinin gördürüleceği kamu görevlisi yanında hatırı geçtiğini vadederek ve mağduru aldatma niteliğine haiz ifadeleriyle kandırır. Hilesinin, gördürüleceği vadedilen iş ve kamu görevlisi yanında hatır bağı olmak üzere iki ayrı konuyu içermesi bir koşuldur. Kamu görevlisi yanında nüfuz sahibi olduğu iddiasıyla mağdur kandırılmamış ise nüfuz ticareti suçu meydana gelir.

Yargıtay 5. Ceza Dairesi'nin 2021 tarihli bir kararında; *"Kendisini ... Polis Merkezinde görevli polis memuru olarak tanıtan sanığın, "Polis memuru ...'i mağdur etmişsin, mağduriyetin giderilmesi için 500 TL ver" dediği katılandan bu parayı aldığı, ileriki günlerde de katılana ait ruhsatsız işletilen masaj salonunun sıkça kolluk kuvvetleri tarafından denetlenmesi nedeniyle yaşadığı sorunu çözdüğünü, artık iş yerinin kolluk tarafından denetime tabi tutulmadan*

<sup>572</sup> Özgenç, İzzet; Zimmet Suçu, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2009, s. 34.

<sup>573</sup> "5237 sayılı TCK'nın 247. maddesinde düzenlenen zimmet suçunun oluşması için "kamu görevlisinin veya özel mevzuatları gereği kamu görevlisi gibi cezalandırılabilen kişilerin görevi sebebiyle zilyetliği kendisine devredilmiş olan veya koruma ve gözetimiyle yükümlü olduğu malı kendisinin veya başkasının yararına zimmetine geçirmesinin" gerektiği, yasal tevdi unsurunun ve koruma yükümlülüğünün bulunmaması halinde fiilin kamu kurumu zararına dolandırıcılık suçunu oluşturacağı,". Yargıtay 5.C.D.; E. 2018/529, K. 2018/2134, T. 26.03.2018, (Aktaran: Korkmaz; s. 180.)

<sup>574</sup> "Kamu görevlisi üzerinde nüfuz sahibi olduğundan bahisle, haksız bir işin gördürülmesi amacıyla girişimde bulunması için, doğrudan veya aracılar vasıtasıyla, kendisine veya bir başkasına menfaat temin etmesidir."

<sup>575</sup> Yemenici, Kürşat; Türk Hukukunda Nüfuz Ticareti Suçu, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 154.

<sup>576</sup> Ekici Şahin; s. 478.

<sup>577</sup> Yemenici; s. 68.

<sup>578</sup> Ekici Şahin; s. 478.

*çalışabileceğini söyleyerek katılandan bu kez Kadıköy Asayiş Büro Amirliğinde görevli emniyet amiri ...'e 5.000,00 TL ve kendisine 1.000,00 TL para istediği, emniyet amiri için istediği 2.000,00 TL'yi aldığı, kalan miktarı da daha sonra almak üzere anlaştıkları iddia olunan somut olayda ise sanığın, kamu görevlileri üzerinde nüfuzunun bulunmadığı, bu sebeple fiillerinin nüfuz ticareti suçunu karşılamadığı gözetilerek dolandırıcılık suçu çerçevesinde yorumlanmasına gerek olduğu, ayrıca savunmalarında belirttiği ... ve ... isimli kişilerin gerçekte var olup olmadıkları araştırılarak kimlik ve adreslerinin tespit edilmesi halinde sanığın ve bu kişilerin görevlerinin ne olduğu tespit edilip CMK'nın 48/1. maddesindeki hakları hatırlatılmak suretiyle iddialarla ilgili tanık olarak dinlenmeleri ile iddianamede anlatılan ilk olaya ilişkin de gerçekleşme yönünden bir değerlendirme yapılarak ve dolandırıcılık suçunun nitelikli hali de tartışılmak suretiyle, eksik inceleme ve araştırmayla hatalı değerlendirme neticesinde yazılı biçimde karar verilmesi, bozmayı gerektirmiştir.”<sup>579</sup> şeklinde ifade edilmektedir.*

Nüfuz ticareti suçunun oluşması için, failin kamu görevlisi üzerinde nüfuz sahibi olduğu iddiasıyla, haksız bir işin yapılması maksadıyla harekete geçmesi, doğrudan veya aracılar yoluyla, kendisine veya üçüncü bir kişiye yarar sağlamalıdır. Bu suç, dolandırıcılık suçuna benzerdir. Fakat, unsurlar farklıdır<sup>580</sup>.

<sup>579</sup>Y.5.C.D.; E. 2021/4054, K. 2021/5593, T. 11.11.2021, <https://lib.kazanci.com.tr/> , (Erişim Tarihi: 06.08.2023).

<sup>580</sup> Yurtcan; s. 248.

## 5. SONUÇ

TCK'nın kişilere karşı suçlar içerisinde malvarlığına yönelik suçlar başlığı çerçevesinde 157. maddesinde düzenlenen dolandırıcılık suçu, son zamanlarda üzerinde en çok tartışılan suçlardan birisi olarak gündeme gelmektedir. Teknolojinin hızla gelişerek ilerlemesiyle bu suçu işleyenlerin sayısında artış görülmektedir.

Dolandırıcılık suçu en temel şekliyle, kişilerin iyi niyetinden, bilgisizliğinden, deneyimsizliğinden hileli hareketlerle yararlanan failin, kendisine ya da diğer kişilere yarar sağladığı zamanda meydana gelir. Böylelikle, herkesin basit bir şekilde gerçekleştirebileceği bir suç görünüşündedir. Failin ayrıcalıklı bir niteliğe sahip olması gerekli değildir. Bununla beraber, günlük hayatta teknoloji ile ilgili gelişmelerin meydana gelmesi ve ayrıca ticari yaşamda da devamlı yararlanılan kıymetli evrakların yeterince incelemeye ve yaptırıma bağlı olmamaları gibi sebepler de dolandırıcılık suçunun birbirinden ayrı çok sayıda yöntemle gerçekleştirilebilmesine neden olmaktadır.

Birtakım suçlar gibi malvarlığına yönelik suçlar da hileli hareketlerle gerçekleştirilebilir. Bu sebeple, hileli hareketler temelinde işlenmesi bu suçu başlı başına başka suçlardan ayırmaz. Bu suça başlıca niteliğini kazandıran ve onu malvarlığı değerlerine yönelik gerçekleştirilen başka suçlardan ayıran unsur; mağdurun aldatma niteliğine haiz hareketlerle sağlanan rızasıdır. Gerçekten de mağduru kişisel malvarlığı üzerinde tasarrufta bulunmaya yönlendiren, onun algılama yeteneğini etkileyen unsur failin hileli hareketleridir. Gerçeği bilseydi kesinlikle gerçekleştirmeyeceği malvarlığı tasarrufunun yanılğıya düşürülmesi sebebiyle yapan mağdurun bu fiili suçun gerçekleşmesi açısından gerekli bir unsurdur.

Dolandırıcılık suçunda hile unsuru, objektif olarak hataya düşürücü ve üçüncü bir kimsenin düşüncesi üzerinde etki oluşturan her türlü davranış olarak, mağduru yanılğıya düşüren kandırabilecek nitelikteki fiiller hileyi meydana getirir. Bu duruma örnek verirek: sipariş edilen bir eşyanın hiç ulaşmaması halinde eşyanın failin elinde olup olmadığı veya teslimatında meydana gelen bir problem nedeniyle gecikme meydana gelip gelmediği incelenmelidir. Bu sebeple tez çalışmamızda, doktrin ve Yargıtay görüşlerine yer verilip dolandırıcılık suçundaki hile unsurunun vasfı, uygulamadaki görünüşleri üzerinde ifade edilmektedir.

TCK'nın 158. maddesinde nitelikli hallerin düzenlendiği, bunlara bir artırım maddesi TCK'nın 158. maddesinin 3. fıkrası bir de daha az cezayı gerektiren hal olan TCK'nın 159. maddesi eklenmiştir. Nitelikli haller tez çalışmamızda gözden geçirildiğinde, TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (I) bendi 2016 senesinde dâhil olmasıyla beraber TCK'nın 158. maddesinin 2. fıkrası ve TCK'nın 158. maddesinin 1. fıkrasının (d) bendini içeren bu maddelerin uygulama imkânını kısıtlayan bir madde olarak eklenmiş olduğu gözlemlenmektedir.

Dolandırıcılık suçunun benzer suçlardan ayrımı yapılmış, bu suçlar ile ilgili öğretide ifade edilen kaynaklardan faydalanılmıştır. Dolandırıcılık suçunun nitelikli halleri ile, hırsızlık suçunun nitelikli hallerinin benzer vasıflar içerdiği, iki suça da haiz nitelikli hallerin ayırt edilmesinin, suçun temel halleri ile ilgili unsurların kabullenilmesiyle aleniyete kavuşması sağlanmıştır. Dolandırıcılık suçuyla güveni kötüye kullanma suçu açısından tartışma konusu olan bir olayda, Yargıtay hukuki olarak uygun bir zilyetliğin devrinin bulunmaması durumunda

güveni kötüye kullanma suçunun meydana gelmeyeceğini ifade etmektedir. İkna yolu ile irtikâp suçunda ise aldatma niteliğine haiz davranışlar ile kandırıcı hareket gerçekleştirilmektedir. Dolandırıcılık ve irtikâp suçunun benzer noktası; mağdurun iradesinin baskı veya aldatma niteliğine haiz fiillerle yanılgıya uğrıtılıp, fail ya da başka bir kimseye yarar sağlama maksadıyla hareket edilmesidir. Yani her iki suçta, hileli hareketler temelinde işlenmektedir ve neticede bir malvarlığı zararına sebep olmaktadır. Nüfuz ticareti suçunun oluşması için, failin kamu görevlisi üzerinde nüfuz sahibi olduğu iddiasıyla, haksız bir işin yapılması maksadıyla harekete geçmesi, doğrudan veya aracılar yoluyla, kendisine ya da üçüncü bir kimseye menfaat sağlamalıdır. Nüfuz ticareti suçu ise dolandırıcılık suçuna benzerdir ama unsurlar farklıdır. Zimmet suçuyla dolandırıcılık suçu arasındaki fark ise zimmet suçunda, malın görev nedeniyle kişinin zilyetliğinde veya koruma ve gözetiminde bulunması önemli bir noktadır. Bu şartlar, yoksa zimmet suçu değil, başka suçlar oluşabilir. Yağma suçuyla dolandırıcılık suçu arasındaki fark, hileli hareketlerden yararlanılarak fesada uğrıtılmış ve bağımsız olmayan bir iradeye dayanarak bir mal teslimi sağlanmışken, yağma suçunda fail malı almak ya da zilyedinin malın alınmasına rıza göstermesini temin etmek bakımından cebir ya da tehdit kullanmaktadır. Dolandırıcılık suçunun hırsızlık, güveni kötüye kullanma, ikna suretiyle irtikâp, nüfuz ticareti, zimmet ve yağma suçuyla benzerlikleri olduğu için bu konu detaylı bir şekilde açıklanarak Yargıtay kararları çerçevesinde tartışmalara yer verilerek ifade edilmektedir. Ayrıca birtakım suç çeşitleriyle farkın gösterilmesi derecesinde görünüşte içtima hükümlerinden söz edilerek hukuki nitelendirilmesinin kurala uygun yapılması amaçlanmıştır. Suçun özel görünüş şekilleri, dolandırıcılık suçu açısından birbirinden ayrı araştırma konusu yapılmış olup özellikle içtima başlığı çerçevesinde mağdurla suçtan zarar gören kişinin farklı bulunması halinde nasıl bir uygulama yapılacağı ifade edilmektedir.

Ayrıca yaptırım ve güvenlik tedbirleri, muhakeme usulü, uzlaştırma, görevli ve yetkili mahkeme konuları ifade edilmiştir. Adli para cezasındaki düzenlerden söz edilerek, dolandırıcılık suçunun birtakım nitelikli halleri bakımından kanun metninde ifade edilen adli para cezası düzeninden ayrı bir adli para cezası düzeninin kabul edildiği gözlemlenmiştir. Basit dolandırıcılığın uzlaştırma çerçevesine alınması uygun görülmüştür. Yetkili mahkemenin belirlenmesi konusunda, Yargıtay kararlarına değinilmiş olup, Yargıtay'ın yetkili mahkemeyi belirlerken kanunda ifade edilen yetki kuralları çerçevesinde karar vermediği görülerek bu konuda tartışmalara yer verilmiştir.

Yaptırım açısından dolandırıcılık suçu gözden geçirildiğinde; dolandırıcılık suçunun temel halinin zarar suçu olmasından dolayı, uzlaştırma çerçevesinde olması hem suçtan meydana gelen maddi zararın önlenmesi, hem de zaman tasarrufu sağlanması ve ceza adalet düzeninin üzerindeki sorumluluğu azaltması açısından pozitif bir şekilde yaklaşılmıştır.

Dolandırıcılık suçunda fail, aldatma niteliğine haiz fiiller çerçevesinde kendisini gizlemekte, böylece adaletten kaçacağı hissiyle haksızlık içeren fiillerini kolaylıkla gerçekleştirmekte, mağdursa iyi niyetinin ve sağlam muhakeme edememesinin zararını görerek gerek irade hürriyeti açısından gerek malvarlığı hakları açısından kayıp yaşamaktadır. Dolandırıcılık suçunun, gerçekleşme şekillerinin gittikçe değişikliğe uğramasıyla kişilerin malvarlığı değerlerini ve kişiler arasındaki maddi ve mesleki bağlantıların güvenilirliğini tehdit etmeyi sürdürmekte ve ilerleyen teknolojiyle beraber bu tehdidin daima olacağı gözle görülmektedir. Dolandırıcılık suçu ile etkili olarak uğraşılabilmesi için; sosyal huzurun artması ve mesleki yaşamdaki güvenin daha güçlü olması bakımından da önemlidir. Bu açıdan suçun

ekonomik ve toplumsal kapsamı da dikkate alındığında dolandırıcılık suçu halkın her kesimini ilgilendirmektedir.

Son olarak tez çalışmamızda, dolandırıcılık suçundaki hile unsuru günümüzdeki ve öğretideki görüşlere de değinilerek ifade edilmeye çalışılmıştır. Kanun koyucunun tanımını yapmadığı konuların detaylı açıklaması yapılmıştır. TCK'nın 157. maddesinin 1. fıkrasındaki dolandırıcılık suçu ilk düzenlediğinde hile unsuru ifade edilmemiş, yalnızca hileli hareketlerde bulunmanın suçun icra hareketlerinin bir unsuru olarak ifade edilmiştir. Bu durumun nedeni, kanun koyucunun teknolojinin hızlı olarak gelişmesiyle meydana gelecek yeni hileli hareketleri öngörebilmesi zorlaşmaktadır. Bu sebeple, kişilerin internet ve bankacılık işlemlerinden yararlanırken daha tedbirli olmaları, teknolojiyi daha dikkatli izlemeleri, önlerine çıkan her linke tıklamamaları gerekir. Şahsi işlemlerini ve bankacılık işlemlerini bilmedikleri, yeni karşılaştıkları kişilerle paylaşmamaları da dolandırıcılık suçunun mağduru olmalarını engelleyecektir.



## KAYNAKÇA

- Akbulut, B. (2023). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (10. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Arslan, U. (2017). Sigorta Dolandırıcılığı Suçu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (130), 89-118.
- Arslan, U. (2023). Kamu Kurum ve Kuruluşları Zararına Dolandırıcılık Suçu (TCK m.158/1-e). *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(1), 109-137.
- Artuç, M. (2018). *Malvarlığına Karşı Suçlar* (3. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Artuk, M. E. & Gökçen, A. (2023). *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (17. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Artuk, M. E. & Gökçen, A. (2022). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (20. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Atalan, M. (2022). *Dolandırıcılık, Sahtecilik ve Güveni Kötüye Kullanma Suçları Şerhi* (4. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Aydın, D. (2021). Dolandırıcılık Suçu. *Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(2), 649-705.
- Aydın, O. (2020). Foreks Piyasalarının İşleyişi ve Türkiye’de Foreks Piyasasının Durumu. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 20(61), 209-224.
- Aydoğan, Ç. (2016). *Yeni Başlayanlar İçin Forex* (3. Baskı). 3 Adam Yayınları.
- Aykul, Ö. (2022). *Yeni Vakıflar Hukuku* (5. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Balcı, M. & Çakır, K. (2021). Kripto Para Dolandırıcılığı. *Terazi Hukuk Dergisi*, 16(181), 1684-1688.
- Başbüyük, İ. (2010). Hırsızlık ve Dolandırıcılık Suçlarının Bilişim Sistemlerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle İşlenmesi, *Ceza Hukuku Dergisi*, 5(14), 151-192
- Bayraktar, K. & Kangal, T. Z. (2018). *Özel Ceza Hukuku Malvarlığına Karşı Suçlar* (1. Baskı). On İki Levha Yayıncılık.
- Bıkmaz, R. (2023). Dolandırıcılık Suçu Hakkında Genel Açıklamalar ve İstanbul Anadolu Yakası Suç Oranları Üzerine Analiz. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 12(4), 556-571.
- Bıkmaz, R. (2023). *Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu*. [Doktora Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 845576)
- Bilen, M. (2012). *Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu*. [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 325822)
- Bozdağ, A. (2020). İştirak Halinde İşlenen Suçlarda Gönüllü Vazgeçmeden Yararlanmak İçin Gösterilmesi Gereken Gayret. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(2), 79-102.
- Centel, N. & Zafer, H. & Çakmut, Ö. (2021). *Kişilere Karşı Suçlar Cilt-I* (5. Baskı). Beta Yayınevi.

- Çakmak, R. (2023). *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Kapsamında Bilişim Sistemlerinin Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Nitelikli Dolandırıcılık Suçu*. [Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 838778)
- Çelik, M. A. (2022). *Dolandırıcılık Suçu*. [Yüksek Lisans Tezi, Altınbaş Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 793960)
- Değirmenci, O. (2021). *Onarıcı Adalet Uygulaması Olarak Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma* (2. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Demirbaş, T. (2023). *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (18. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Dönmezer, S. (1998). *Kişilere ve Mala Karşı Cürümler* (15. Baskı). Beta Yayınevi.
- Dönmezer, S. & Erman, S. (2019). *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Cilt 2* (14. Baskı). Der Yayınevi.
- Dursun, H. (2016). *Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu*. [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 425370)
- Dülger, M. V. & Mодоğlu, G. (2014). *Bilişim Suçları, Soruşturma ve Kovuşturma Yöntemleri ile İnternet ve İletişim Hukuku Uygulama Rehberi*.
- Dülger, M. V. & Erman, R. B. (2018). *Ceza Hukuku Mevzuatı* (1. Baskı) Seçkin Yayınevi.
- Dülger, M. V. (2023). *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku* (10. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Dülger, M. V. (2023). *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (2. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Eker Kazancı, B. & Zeyrek, İ. (2019). TCK'da Dolandırıcılık Suçu. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan, 21(Özel S.), 517-583.
- Ekici Şahin, M. (2012). *Ceza Hukukunda Rıza* (1. Baskı). On İki Levha Yayınevi.
- Ekici Şahin, M. (2019). *Dolandırıcılık Suçu* (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Eryiğit, B. (2019). *Dolandırıcılık Suçu ve Özel Olarak Bilişim Sistemlerinin, Banka veya Kredi Kurumlarının Araç Olarak Kullanılması Suretiyle Nitelikli Dolandırıcılık Suçu*. [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi] Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 591273)
- Gökçen, A. & Balcı, M. (2018). *Malvarlığına Karşı Suçlar* (5. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Gökçen, A. & Balcı, M. (2008). Dolandırıcılık Suçu (5237 Sayılı TCK m. 157-159). *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi- Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 14(1-2), 1-55.
- Göktürk, N. Türk Hukuku'nda Suçların İçtimai. *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi*, 2 (1-2), 31-59.
- Gözler, K. & Kaplan, G. (2021). *İdare Hukuku Dersleri* (23. Baskı). Ekin Yayınevi.
- Hafızoğulları, Z. & Özen, M. (2021). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar* (8. Baskı). US-A Yayıncılık.
- Hakeri, H. (2001). Zincirleme Piramitsel Oyunlar Düzenleme Suçu. *Yargıtay Dergisi*, 27(1-2), 137-172.

- Hakeri, H. (2020). *Ceza Hukuku Genel Hükümler/ Temel Bilgiler* (18. Baskı). Astana Yayınları.
- Kamışlı, G. (2021). *Yargıtay Kararları Çerçevesinde Dolandırıcılık Suçu* (2. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Katoğlu, T. (2015). Olası Kasıt ve Suça Teşebbüs Prof. Dr. Nevzat Toroslu 'ya Armağan. *Ankara Üniversitesi Yayınları*, 611-626.
- Kızıllarslan, H. (2020). *Türk Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukukunda Tüzel Kişilere Özgü Koruma ve Güvenlik Tedbirleri* (1. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Koca, M. & Üzülmaz, İ. (2022). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (8. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Koca, M. & Üzülmaz, İ. (2023). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (16. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Korkmaz, F. (2020). *Dolandırıcılık Suçu*. [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 634835)
- Mahmutoğlu, F. S. (2013). Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Bilişim Alanındaki Suçlar ve Karşılaşılan Sorunların Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 71(1), 855-889.
- Maviş, V. (2015). Dolandırıcılık Suçunun Hile Unsuruna İlişkin Sorunlar. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(Özel S.), 597- 626.
- Metin, B. İ. (2019). *Dolandırıcılık Suçunun Nitelikli Halleri (TCK m.158/1)*. [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 598225)
- Özbek, V. Ö. & Doğan, K. & Bacaksız, P. (2023). *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (18. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Özbek, V. Ö. & Doğan, K. & Bacaksız, P. (2022). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (13. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Özdamar, M. & Doğan, B. (2020). *Sigorta Hukuku*, (1. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Özen, M. (2017). *Ceza Hukuku Özel Hükümler Dersleri* (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Özgenç, İ. (2023). *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (19. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Öztürk, B. & Erdem, R. M. (2022). *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (22. Baskı). Seçkin Yayınevi.
- Öztürk, S. (2022). *Açıklamalı- İçtihatlı Güveni Kötüye Kullanma Bedelsiz Senedi Kullanma Dolandırıcılık Suçları ve TCK Genel Hükümler* (1. Baskı). Adalet Yayınevi.
- Parlar, A. & Hatipoğlu, M. (2007). *5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Yorumu* (1. Baskı). Yayın Matbaacılık.
- Sancar Yalçın, T. (2007). Yeni Türk Ceza Kanunu'nda Zincirleme Suç. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (70), 244-259.

Sarıgül, A. T. (2022). *Bilişim Teknolojisinde Bir Suistimal Örneği: Bilişim Sistemlerinin Kullanılması Suretiyle Dolandırıcılık Suçları*, Bilişim ve Teknoloji Hukuku Yıllığı 2022, Adalet Yayınevi.

Sarıgül, A. T. (2022). *Suçta İştirak* (1.Baskı). Seçkin Yayınevi.

Sarıkaya, S. (2023) Kripto Varlık Dolandırıcılığı. *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(2), 555-581.

Soyaslan, D. (2023). *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (14. Baskı). Yetkin Yayınevi.

Şendur, Y. (2017). Forex Piyasasında Riskler. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 23-28.

Şenol, F. (2018). *Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma*. [Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 542275)

Tarakçıoğlu, Z. E. (2021). Kripto Varlıklar ve Ceza Hukuku Sorumluluğu. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(2), 295-352.

Tezcan, D. & Erdem, M. R. & Önok, M. (2023). *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (21. Baskı). Seçkin Yayınevi.

Toroslu, N. (2018). *Ceza Hukuku Özel Kısım* (9. Baskı). Savaş Yayınevi.

Tümerkan, S. (1987). *Dolandırıcılık Suçu (Karşılıksız Çek Keşidesi Fiilleri)* (1. Baskı). Kazancı Hukuk Yayınları.

*Türkçe Sözlük* (2024), Türk Dili Kurumu Yayınları.

Yaslıdağ, B. (2021). *Forex Piyasası İşlemleri ve Kripto Paralar (Türev Piyasalar-Teknik Analiz)* (2. Baskı). Seçkin Yayınevi.

Yılmaz, Z. (2023). Dolandırıcılık Suçunun Basın ve Yayın Araçlarının Sağladığı Kolaylıktan Yararlanılmak Suretiyle İşlenmesi (TCK m.158/1-g). *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 595-631.

Yılmaz, Ç. (2018). *Türk Ceza Hukukunda Dolandırıcılık Suçu*. [Yüksek Lisans Tezi, Çankaya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 502757)

Yırtımcı, E. (2010). *Dolandırıcılık Suçu*. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. (Tez No: 273280)

Yurtcan, E. (2021). *Rüşvet, Zimmet, İrtikâp, Görevi Kötüye Kullanma* (4. Baskı). Seçkin Yayınevi.

Yükselen Ekinci, E. (2017). Malvarlığına Karşı Suçlar ve Akrabalık İlişkisi. *İstanbul Barosu Dergisi*, 91(2017/4), 190-200.

## ÖZGEÇMİŞ

### KİŞİSEL BİLGİLER

**Adı Soyadı** : Fahriye AYBAR

**Uyruğu** : T.C.

### EĞİTİM

| Derece                | Adı                                                            | Bitirme Yılı |
|-----------------------|----------------------------------------------------------------|--------------|
| <b>Lisans:</b>        | İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi                    | 2019         |
| <b>Yüksek Lisans:</b> | Hasan Kalyoncu Üniversitesi Kamu Hukuku<br>Tezli Yüksek Lisans | 2024         |

### İŞ DENEYİMLERİ

| Yıl              | Kurum                   | Görevi         |
|------------------|-------------------------|----------------|
| <b>2019-2020</b> | Altınbilek Hukuk Bürosu | Stajyer Avukat |
| <b>2020-2021</b> | Küresel Hukuk Bürosu    | Avukat         |